

- **Nepozabljeno kljub splošni amneziji nespominjanja.** Avtor: Lev Detela. *Novice*, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 2

V Slovenskem inštitutu na Dunaju film o zločinu na Peršmanovi domačiji pri Železni Kapli

<http://www.novice.at/kultura/zgodovina/nepozabljeno-kljub-splosni-amneziji-nespominjanja/>

Slika: S filmom avstrijske televizije ORF Unvergegen (Nepozabljeno), ki je bil s pomočjo Sarah Rogaunig na ogled 12. februarja, nadaljuje Slovenski inštitut na Dunaju niz prireditev o s Slovenci naseljenih koroških pokrajinah Rož, Podjuna in Zilja. Foto: Novice

S filmom avstrijske televizije ORF Unvergegen (Nepozabljeno), ki je bil s pomočjo Sarah Rogaunig na ogled 12. februarja, nadaljuje Slovenski inštitut na Dunaju niz prireditev o s Slovenci naseljenih koroških pokrajinah Rož, Podjuna in Zilja. Zgodba filma iz priljubljene kriminalne serije Tatort – Kraj zločina – se namreč dogaja v Podjuni oziroma v Železni Kapli in je povezana s tragičnimi dogodki v letu 1945. Na Peršmanovi domačiji pri Železni Kapli, kjer so se zadrževali partizani, so 25. aprila 1945 esesovci pobili štiri odrasle in sedem otrok družin Sadovnik in Kogoj. Maščevalni pobjo so preživele samo tri osebe. Eno od teh je v filmu upodobila znana slovenska igralka Štefka Drolc. Natančne okoliščine zločinskega dejanja niso bile nikoli jasno razčiščene, čeprav so domnevne storilce v prvih letih po drugi svetovni vojni postavili pred avstrijsko sodišče.

Film Unvergegen je 874. nadaljevanka že več desetletij obstoječe serije TATORT. Celovečerni film še enkrat na poljuden način tematizira omenjene dogodke. Glavni junak dogajanja je policijski komisar Moritz Eisner, ki ga je odlično upodobil priljubljeni avstrijski igralec

Harald Krassnitzer. To je že njegov trideseti kriminalni primer v omenjeni seriji. Pri nevarnih raziskavah mu pomaga kolegica Bibi Fellner, ki jo je v filmu predstavila Adele Neuhauser.

Komisar je bil pri raziskovanju zapletenega kriminalnega primera težko ranjen v glavo in se več ne spominja dogodkov. Čeprav je v bolniškem stanju in ga muči amnezija, se odpelje na Koroško, kjer so se dogodili zločini. Počasi se mu v drobcih začenja vračati spomin. Ugotovi, da je s svojo prijateljico, novinarko Majo Jančič – Herzog, ki je raziskovala pokol na Peršmanovi domačiji, nekaj časa živel v gorski koči pri Železni Kapli. Prebivalci ga sprejmejo z nezaupanjem. O zločinu ob koncu druge svetovne vojne nihče govoriti.

Komisarjevo prijateljico Majo najdejo umorjeno v avtu, ki ga je storilec potopil na dno ribnika pri nekem kamnolomu. Izkaže se, da jo je ubil njen mož Richard Herzog, ko je prišla na sled njegovim kriminalnim dejanjem. Herzog je namreč vodja vprašljivega raziskovalnega medicinskega projekta v Georgiji o alzheimerju, pri katerem je pri poskusih z novimi zdravili umrlo že skoraj štirideset ljudi.

Direktor Slovenskega inštituta Herbert Seher je po predvajanju filma nakazal nekaj ključnih točk, ki jih ta kriminalni film na zanimiv način odpira za najširšo javnost na nemškem prostoru. Predvsem je hvalevredno, da je režiser Sascha Bigler znal prikazati tipično koroško mentalno stanje, kjer ob napetosti med obema narodnima skupinama vse neprijetne stvari

ostanejo nepojasnjene oziroma jih družine domnevnih storilcev potisnejo v pozabo. Pri zločinih in tragičnih dogodkih, ki bi jih bilo potrebno popolnoma razčistiti, vedno znova odpove zgodovinski spomin.

- **Največja licitacija te vrste v Evropi.** Avtor: Franc Wakounig. *Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 3*

13. licitacija vrednejših sortimentov lesa v Slovenj Gradcu

Nad štirideset kmetov in kmetov iz Koroške se je v sredo, 13. februarja, na povabilo Kmečke izobraževalne skupnosti KIS in Koroške kmetijske zbornice udeležilo izobraževalnega obiska že 13. licitacije vrednejših sortimentov lesa v Slovenj Gradcu. Marjan Tomažej je vodil skozi to enkratno ponudbo kakovostnega lesa.

<http://www.novice.at/novice/gospodarstvo/najvecja-licitacija-te-vrste-v-evropi/>

Slovenj Gradec. Dobre tri hektarje meri površina, na kateri so razloženi hlodi, vsak od njih oštevilčen in z vsemi podatki skrbno registriran tudi v licitacijskem katalogu sortimentov, ki je iz leta v leto debelejši. Letos ima 169 tesno popisanih strani. 3706 hloedov skoraj tridesetih drevesnih vrst, večinoma iz Slovenije, nad 80 iz Koroške in nekaj iz sosednje Hrvaške. Ponudniki in kupci iz domala vse Evrope, pa tudi iz ZDA, Japonske in Kitajske in izredno zanimanje kmetov, lesnih trgovcev in proizvajalcev vrhunskih lesnih izdelkov, vse to je zaznamovalo to pomembno lesno licitacijo. Organizatorji licitacije so Društvo lastnikov gozdov Mislinjske doline, Zavod za gozdove Slovenije in Zveza lastnikov gozdov Slovenije.

Javor za 15.389 evrov

Od nad 3700 kubičnih metrov razstavljene hlobovine 29 vrst vrednostnega lesa le majhen del ni bil prodan do srede, je pa v drugem prodajnem krogu našel kupca. Med najbolj vževčne vrste vrednostnega lesa sodijo gorski javor, oreh, hrast, macesen in pa »resonančna« smreka, saj iz njih pridobivajo vrhunske furnirje, les za dragoceno pohištvo in vrhunska glasbila kot violine in kitare. Če ima gorski javor tako imenovana rebra, mu pravijo javor rebraš (Riegelahorn po nemško), njegova cena pa znatno poraste. Letos je javor rebraš z 1,67 kubičnega metra bil ocenjen na 15.389 evrov. Kupil ga je italijanski proizvajalec furnirjev.

Priprave trajajo tri mesece

Pobudnik in početak slovenjgraške licitacije je Jože Jeromelj. Pravi, da je izvedba licitacije velik organizacijski in časovni izziv, saj same priprave trajajo več mesecev. Podatki, da je na prvi licitaciji pred trinajstimi leti bilo 600 m³ lesa in 800 hloedov, letos pa 3724 m³ lesa in 3706 hloedov, lepo ponazarjajo razvoj in rast prireditve, ki je danes najpomembnejša v Evropi. Bistveno za razvoj in ugled licitacije je tudi to, da ima Slovenija zelo dobre pogoje za rast številnih vrst vrednostnega lesa, predvsem gorskega javorja, in da jih je v zadostni meri na voljo.

Jeromelj pa že dalj časa opozarja na težavo s prostorom za licitacijo. Ker se tudi Slovenj Gradec vse bolj širi v pokrajino, je vse težje najti več hektarjev veliko, nezazidano in za težka transportna vozila lahko dostopno površino. Zadnja leta se je razstavni prostor menjaval. Zdaj pa kaže, da bo občini Slovenj Gradec, organizatorjem licitacije in pristojnemu ministrstvu v Ljubljani le uspelo najti ustrezno zemljišče za licitacije.

Na licitacijo namesto v peč

Marjan Tomažej, strokovni sodelavec koroške kmetijske zbornice, že leta spremlja razvoj slovenjgraške licitacije vrednostnega lesa in je tudi letos vodil izobraževalni obisk koroških kmetov in kmetov skozi to ponudbo. Po njegovem mnenju je slovenjgraška licitacija največja te vrste v Evropi. Francozi imajo drugačen način licitacije. Oni les ocenjujejo in prodajajo na panju, se pravi na stoječem drevesu. Zaradi logističnih in organizacijskih pogojev in okvirov je takšen način licitacije možen samo v velikih sestojih iste vrste lesa. Tomažej dobro pozna gozd in lesno ponudbo na Koroškem in v Sloveniji, saj že leta spremlja koroške ponudnike na slovenjgraški licitaciji. Slovenija je po njegovem mnenju prav predestinirana za takšno prireditev ponudbe plemenitega lesa, saj je dobro oskrbljena z njim. Počasi pa se tudi sosednje države in pokrajine, na primer Koroška, vključujejo v to licitacijo. Zato Tomažej kmetom oz. lastnikom gozdov svetuje, da so pri plemenitih drevesih še posebej pozorni in da jih namesto za v peč morda namenijo za licitacijo v Slovenj Gradcu. On in sodelavci Kmetijske zbornice in KIS pa tudi okrajni gozdarji bodo kmetom in lastnikom gozdov rade volje svetovali.

- **Magija, coprnija, lutkarija.** Intervju: Breda Varl. Pogovarjala se je: Ana Grilc. *Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 4-5*

Breda Varl, oblikovalka lutk, kostumografka, scenografka, režiserka, avtorica in izučena arhitektka, je eno izmed velikih imen slovenskega lutkarstva

Pogovor z Bredo Varl - Temno rdeče žametne zavese, nevsiljiva luč, pridušeno mrmljanje. Naenkrat se prižge reflektor in dvorano objame napeta tišina. Potem pa magija. Liki, ki se vzpenjajo v zrak, abstraktni prostori, pesniški dialogi. Mrtvi predmeti, ki jim gib in glas vdihneta življenje. Lutkovno gledališče očara in navduši staro in mlado vsepovsod. Poseben pomen ima pa v Sloveniji ter na območju slovenske narodne skupnosti. Breda Varl, oblikovalka lutk, kostumografka, scenografka, režiserka, avtorica in izučena arhitektka, je eno izmed velikih imen slovenskega lutkarstva. Pogovor o čarovniji lutkarstva, delu z otroki ter povezanosti z manjšino.

<http://www.novice.at/kultura/oder/magija-coprniya-lutkariya/>

Slika: Breda Varl. Foto: Novice

Kako ste prišli prvič v stik z lutkami in kaj vas je na njih tako fasciniralo?

Breda Varl: Z lutkami sem v bistvu prišla v stik preko Tineta, ko sva postala parček. Videl je, da imam likovni potencial in me je kar zaposlil, da sem mu naredila za predstavo Pavliha nekaj tradicionalnih figur. Ročne lutke so bile. Predstava je bila uprizorjena za neko društvo blizu Maribora. To je bilo v 1960-ih oziroma začetek 1970-ih let. Že od nekdaj sem bila likovno usmerjena. Študirala sem na arhitekturi, ki je pri nas v Sloveniji bolj umetniško usmerjena. Pri vas je bolj tehnična. Arhitektura sama je oblikovanje prostora, lutka pa funkcionira v prostoru, ki je oblikovan skupaj z njo. Tako se je začelo.

Kaj je posebno na lutkah?

Mislím, da je posebnost ta magija mrtvega predmeta, ki je v naših rokah. Od nas je odvisno, kako figura dela v prostoru. Po eni strani moramo naprej vedeti, kaj hočemo z njo početi. Tehnično jo moramo izdelati tako, da ona z našo pomočjo, z našo roko, z našo energijo zmora zaželjeno akcijo narediti. Druga stvar pa je ta draž, da niti dve figuri, vsaj tradicionalno, nista enaki. Ne moreta biti identični, ker izdelaj osebosti. Likovna podoba je samo zunanja oblika, toda skupaj z gibom ustvarimo vedno nove like in osebe. Dejstvo, da niti dve lutki nista isti, to je zame najbolj fascinirano. Nikoli ne bi mogla delati kakšne serije. V lutkarstvu vedno ustvarjaš, vedno delaš nekaj novega.

V vaši družini celo najmlajši že igrajo lutke v hišnih predstavah. Kako navdušite otroke za lutke?

Otroci doraščajo v okolju, ki je v prvi vrsti kulturno, v drugi vrsti umetniško aktivno, se pravi kreativno. Vsi člani družine smo v kreativnih poklicih, nimamo nobenega naravoslovca. Vsi smo usmerjeni v to smer. To zapusti neke sledi. Ko otroci dorastejo in dobijo svoje otroke, se pravi moje vnuke, se to potem samo še potencira. Oni so bili prisotni na vseh predstavah, ki sva jih s Tinetom v najinem profesionalnem življenju naredila. Če si tem tako izpostavljen, potem se v posamezniku nekoč zbudi želja: »Jaz bi to tudi.« Ko so se vnukinje začele rojevati, smo rekli, zakaj ne bi doma naredili predstave, se pravi zanje. Najprej smo mi odrasli igrali, potem pa so pred tremi leti že začele one same. Samo okolje, volja in zgledi v družini – to vleče. Hodili pa smo z njimi tudi že od malega na vse lutkovne in gledališke uprizoritve, ki so bile njim primerne. Celo opere in koncerte smo obiskovali. V tem duhu so dorasli in mislim, da je ta volja posledica tega.

Skupaj s sinom Maticem sta na likovnem tednu na Rebrci pristojna za izdelavo lutk. Kako se lotite dela s čisto neizkušenimi otroki in kaj je posebnost rebrških predstav?

To je stvar motivacije. Zdaj že kar nekaj let, se pravi od 1990-ih let naprej, na Rebrci delamo tematske sklope. Vse skupine so usmerjene na neko temo in otrokom vedno povemo neko zgodbo. To zgodbo pa polepšamo. Ne pripovedujemo je samo in tudi je ne »le zaigramo«. Lutka je tukaj ta vmesni element, ki je za otroka zanimiv kot likovni izdelek, po eni strani. Po drugi strani pa lahko s preprostimi lutkami vedno nadgradim vsebino. Lahko ustvarim neko celoto, ki je smiselna. Otroci tega ne vidijo kot delo, ampak kot neko igro. Že sam proces izdelave lutk je igra, potem pa seveda predstava, ki je dejansko igra. Preko te celosti in dela, ki ga vlagamo z mentorji, je uspeh na nek način zagotovljen. Tehnične rešitve pa so izredno preproste. Tekom let sem ugotovila, da je v bistvu najpreprostejšo stvar najtežje narediti. Matic je pa desna roka. On je prevzel Tinetovo funkcijo, ga nadgradil. Sam je iz teh umetniških krogov in njegova žena Katja tudi. Torej smo taka fina zaveza.

Za koroške slovenske lutkovne skupine ste opremili blizu 50 lutkovnih in dramskih predstav. Kako vas to poveže z manjšino?

To delo z narodno skupnostjo se je zgodilo tekom let. To je nezavedno. Zdi se mi, da za asimilacijo ni potrebno mnogo časa, ampak da se to zgodi kar hitro. Menim pa, da je fascinirano, da manjšina vztraja, vsak na svoj način. Ni le ta socialna nota, da se je treba podrediti večinskemu narodu, da preživiš. Vsaj pri mnogih družinah ni. Pri mnogih je ta boj za obstoj slovenstva zelo prisoten in to me enostavno fascinira. Če eno kapljico prispevaš, da s tem pripomoreš nekako k ohranitvi dela lastnega naroda, potem se mi zdi, da je to zelo pomembno delo. Če nek otrok začne v šoli ali v otroškem vrtcu peti ali sodelovati v neki gledališki ali lutkovni skupini in tudi nastopati, potem s tem pridobi absolutno samozavest. Mislim, da med manjšinskim narodom, ne samo na Koroškem, temveč vsepovsod, pogosto manjka te samozavesti. Na drugi strani pa pridobiš tudi občutek pripadnosti. Dodatno pa se na Koroškem enostavno dobro počutim, med koroškimi Slovenci se dobro počutim.

Ali obstaja razlika med koroško-slovenskim in slovenskim lutkovnim gledališčem?

Zame ni razlike. Ne rabimo razlike. Vesela sem, da si Koroška v teh časih ustvarja svoje režiserje in voditelje. Te osebe držijo skupine skupaj. To se mi zdi pomembna stvar. Na Koroškem je pač ta miselnost o Kašperlu, kadar se misli na lutkarstvo, bila vedno zelo prisotna. Ljudje hitro menijo, da je lutkarija le za otroke. Meni sprva ta Kašperl ni bil pri srcu, je pa del tradicije, ki izhaja iz renesanse. Slovenci nimamo takšnega zaznamovalnega lika in zato je lutkarstvo bolj svobodno, tako iz

lutkovnega, kot tudi iz dramaturškega vidika. To poskusim tudi prinesiti na Koroško. Ta kombinacija, ki pa je zdaj tukaj nastala, se mi zdi zelo, zelo dobra in zanimiva. Bistvene razlike pa ni. Lutkarija je svobodna. Draž lutkarije je, da obstaja nešteto možnosti. To je zvrst umetnosti, ki je izredno široka in ki je lahko tudi neko dopolnilo gledališču igralcev. Glede na to, da smo Slovenci in koroški Slovenci mali narod, pa naše lutkarstvo gotovo ni tako priznано kot tisto v velikih, tradicionalnih gledališčih.

Vodili ste lutkovno gledališče v Mariboru. Kako ocenjujete kulturno situacijo?

Menim, da je na zelo visokem nivoju. Lutkovno gledališče je mlajše kot ljubljansko. Mariborsko je 20 let mlajše, glede na repertoar pa absolutno ne zaostaja. Ima nešteto možnosti in jih tudi izvaja. Je repertoarno gledališče, ki mora pokrivati vse panoge, vse stvari znotraj gledališkega izraza. Včasih kakšna predstava publiki tudi ni všeč, ampak preprosto zaradi te raznolikosti mora biti prisotna. Ne nudimo samo užitka in poslastice, ampak tudi vzgajamo publiko. To je zelo pomemben aspekt te dejavnosti. Inovativne stvari so pogosto malo slabše sprejete kot tradicionalne igre. Ali glede na oblike lutk, ali pa glede na vsebine. Klasična pravljica je vedno dobro obiskovana. Pri novitetah pa pogosto traja malo dlje, da publika zazna: »Aha, to je pa tudi dobro.« Lutkovno gledališče pa je tudi glede na publiko raznoliko. Pokrije vse od otrok do visokih let.

Kaj so največji izzivi?

Največji izzivi so zame osebno vedno novi. Ko pridem na premiero, nikoli nisem zadovoljna. Vedno si mislim: »Joj, to bi morala spremeniti. Zakaj si nisem dovolj domislila stvari?« Toda po drugi strani, ko gledam nazaj na svoje starejše predstave, si tu in tam mislim, da sploh ni bilo tako slabo. (se smeji) Izziv je, si vedno izmisliti nekaj novega. Zelo ponosna sem na predstavo Artur. To predstavo sem naredila za eno igralko in te lutke, bile so podgane, so morale znati vse. Usta odpirati, migati, sedeti, stati, hoditi po štirih nogah. Tehnološko mi je to bil neverjeten izziv.

Ste tudi režiserka. Med drugim ste režirali lutkovno predstavo »Princeska na zrnju graha« na Zilji. Kaj je bilo najbolj nepričakovano na tej vlogi?

Vedno sem bila Tinetu v podporo, ko je on režiral. Midva sva se pač zaradi dolgoletnega dela dobro ujela. Ampak režiserji, ki pridejo z akademije, imajo pogosto ta koncept v glavi, da je lutka le pomanjšan igralec. Usmerjajo ga v prostoru kot živega človeka. Toda lutka funkcionira na simbolni ravni in, če sem jaz kot likovnica povabljen k vaji, preden, da to dopovem onemu režiserju ... Odločila sem se torej, da zrežiram predstavo v glavi in potem ustvarim lutke po mojem konceptu. Prišla sem do tega, ker ljudje razmišljajo po gledališču, ne pa po lutki. Tako sem enostavno prevzela to vlogo sama.

Na Zilji je bil izziv dramaturgija predstave same. Od celotne skupine sta le dva otroka govorila slovensko. Zmanjšati besedilo na tak minimum, da jih ni bremenilo in da se je hkrati predstavo razumelo, je bilo zelo težko. Vizualna podoba in premikanje po prostoru je moralo biti tako narejeno, da je publika razumela, za kaj gre. To mi je bilo tam najpomembnejše in mislim, da je nam kar uspelo.

Praznovali ste vaš 70. rojstni dan. Kaj so vaši načrti za naslednjih 70 let?

Najprej načrtujem praznovanje na Koroškem. Nadalje me čaka večje praznovanje 40-letnice tedna mladih umetnikov na Rebrci. Potem pa predstave. Dolg imam na Zilji, potem pa seveda s celovškimi lutkarji.

- **Zabava do jutranjih ur. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 6**

Kmečki ples SJK

Tudi letos je Kmečki ples privabil mnogo obiskovalcev.

<http://www.novice.at/novice/zabava/zabava-do-jutranjih-ur/>

Slika: Kmečki ples Skupnosti južnokoroških kmetov in kmetov. Foto: Novice

Pliberk. Enkratno vzdušje je vladalo na letošnjem dobro obiskanem Kmečkem plesu. Odlična plesna glasba ansambla Slovenski muzikantje je kar kmalu napolnila plesišče. Kot poudarja pliberški zbornični svetnik Štefan Domej, so pri Skupnosti južnokoroških kmetov in kmetov zelo zadovoljni z obiskom. Ples pa je bil po besedah Domeja tudi dobra promocija za Kulturni dom kot prizorišče.

Na oder so letos stopili pevci moškega pevskega zbora »Franc Leder Lesičjak«. Plesni vložek so pripravili plesalci skupine Fračkovci ter plesne šole Kunauer. Na odru pa se je tudi letos odvijalo žrebanje glavnih nagrad. Med glavnimi dobitki so bili žar na oglje vrhunske znamke in slika Alberta Krajgerja.

Zbornični svetniki SJK Marinka Mader-Tschertou, Marjan Čik, Štefan Domej in Franc-Jozef Smrtnik so lahko pozdravili lepo število gostov. Med njimi so bili direktor kmetijske zbornice Hanzi Mikl, pliberški župan Štefan Visotschnig, podžupan Daniel

Wrießnig, mestni svetnik Marko Trampusch in še vrsta članov pliberškega občinskega sveta. Prišel je tudi podjetnik Michael Šumnik in drugi podjetniki iz okraja. Seveda pa ni manjkalo kmetov in kmetov ter drugih obiskovalcev od blizu in daleč. Ekipi Kmečkega plesa in gostilne Dom sta skrbeli za brezhiben potek plesa. Naslednje leto bo 30 let od prvega Kmečkega plesa v Vogrčah, pravi Domej. Termin jubilejnega Kmečkega plesa pa bo 25. januar 2020.

- **Med prejemniki priznanj Naša Slovenija tudi Franc Kattnig in center k&k.** Avtor: Emanuel Polanšek. *Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 7*

Kultura-Natura Slovenija

<http://www.novice.at/uncategorized/med-prejemniki-priznanj-nasa-slovenija-tudi-franc-kattnig-in-center-kk/>

Slika: Med prejemniki priznanj Naša Slovenija tudi Franc Kattnig. Foto: Novice

Slika: Med prejemniki priznanj Naša Slovenija tudi center k&k. Foto: Novice

Kropa. Gibanje Kultura-Natura Slovenije za ohranjanje in uveljavljanje slovenske kulturne in naravne dediščine je razglasilo prejemnike priznanj Naša Slovenija 2018. To so Nacetova hiša v Puštalu pri Škofji Loki, Center za upravljanje z dediščino živega srebra v Idriji, Muzej jaslic Brezje, Pomnik miru Cerje na Krasu, zavod Nesselstal Koprivnik, delovna skupnost Geopark Karavanke, šentjanški kulturni center k&k ter med posamezniki tudi dolgoletni vodja Mohorjeve založbe Franc Kattnig. Nagrajencem bodo priznanja podelili 6. aprila v kulturnem domu Alfreda Sirka v ribiški vasi Križ pri Trstu. Priznanja so delo akademskega slikarja Andreja Jemca.

- **Mario Gariup (1940-2019) – Ob smrti »Čedermaca« iz Kanalske doline.** Avtor: Janko Kulmesch. *Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 11*

V petek, 1. februarja, je v 78. letu starosti umrl Mario Gariup, bivši dolgoletni župnik v Ukvah in Ovčji vasi ter »narodni buditelj« v Kanalski dolini. Takoj po svojem prihodu v kraje v objemu Višarij je s Salvatorijem Venosijem (1938-1996) organiziral tečaje slovenskega jezika. Zato je bil deležen najhujših napadov in obrekovanj in se moral braniti tudi pred sodiščem.

<http://www.novice.at/novice/mario-gariup-1940-2019-ob-smrti-cedermaca-iz-kanalske-doline/>

Slika: Mario Gariup (1940-2019). Foto: Novice

Dva biča tolčeta po nas – italijanski in nemški. Pa sem kljub temu prepričan, da bomo s pomočjo slovenske vzgoje prodrli tudi v šole in cerkev. Mario Gariup (leta 1976)

Ukve. Pogled nazaj v leto 1976 ter v Naš tednik, ki je pisal: »V Ukvah v Kanalski dolini so govorili slovensko, italijansko in nemško. Med starejšimi je bilo znanje treh jezikov večje. Ti so se pač učili nemščine in italijanščine v šolah – le slovensko se nikdar niso učili, ne v avstro-ogrski monarhiji, ne pod Italijo. Slovenska narodna zavest se je v Ukvah ohranila predvsem zaradi tega, ker so bili prebivalci močno povezani s Slovenci v Trstu in Gorici. Ohranili so tudi svoj pevski zbor »Planika« in cerkvene obrede v slovenščini.«

»Problemi« so se začeli, ko je novi domači župnik Mario Gariup 26. januarja 1976 prosil za uporabo učilnice, ki naj bi mu bila dodeljena za pouk slovenščine. Ravnateljstvo v Trbižu je dalo 2. februarja 1976 ustno dovoljenje – 14 dni pozneje, 16. februarja, pa je eksplodirala »bomba« po zaslugi gospe Liane Broccaioli, ki je otroke z učiteljem vred izgnala iz šole v imenu šolskega skrbnika iz Vidma (Udine). Tako imenovana »ukovska afero« je sprožila val protestov in je odmevala v mednarodni javnosti. Z župnikom Gariupom in njegovim sotrudnikom Venosijem se je javno solidariziral tudi Narodni svet koroških Slovencev: tedanji predsednik NSKS Joško Tischler in osrednji tajnik Filip Warasch sta obiskala italijanskega generalnega konzula v Celovcu in mu predala protestno pismo.

Končno je potrebno dovoljenje iz Vidma le prišlo. (Privatni) slovenski pouk (v popoldanskih urah) se je mogel nadaljevati v poslopju osnovne šole – število učencev pa je bilo višje kot pred »ukovsko afero«. Zaključne slovesnosti leta 1977 se je udeležila tudi delegacija NSKS (Matevž Grilc, Filip Warasch, Karel Smolle, Nužej Tolmaier). V znak solidarnosti je otrokom podarila mladinske knjige in zbirko pesmi Milke Hartman »Lipov cvet«.

Danes slovenščina na šolah v Kanalski dolini še vedno ni integrirana v italijanski šolski sistem. Neglede na to je pouk v Ukvah trijezičen (italijansko, slovensko, nemško). Glavnino financira občina, sofinancerja pa sta društvi »Mario Černet« oz.

»Kanaltaler Kulturverein«.

- **Fantastičen koncert opernih arij tenorja in dirigenta Jose Cure v ljubljanskem Unionu. Avtor: Lovro Sodja. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 12**

Na koncertu Simfoničnega orkestra SNG Maribor sodelovali tudi odlični pevki Monika Bohinec in Elvira Hasanagić
<http://www.novice.at/kultura/oder/fantastichen-konzert-opernih-arj-tenorja-in-dirigenta-jose-cure-v-ljubljanskem-unionu/>

Slika: Fantastičen koncert opernih arij tenorja in dirigenta Jose Cure v ljubljanskem Unionu. Foto: Novice

Po dobrem desetletju sodelovanja pri raznih opernih predstavah ter po 60-tih letih poslušanja raznih opernih predstav in koncertov v Sloveniji in po srednji Evropi, sem prvič, skupaj z občinstvom v nabito polni dvorani hotela Union 4. februarja v Ljubljani, videl in slišal dirigenta dirigirati in istočasno vrhunsko peti. To je zasluga Festivala Ljubljana in njegovega direktorja Darka Brleka, ki nam je v Ljubljano v okviru Zimskega festivala pripeljal neverjetnega argentinskega dirigenta, tenorista, režiserja in skladatelja José Cura.

Dirigiranje razpoloženega mariborskega orkestra sta si delila z umetniškim vodjem SNG Maribor Simonom Krečičem. Že uvodno arijo – prolog v Leoncavallovih Glumačih je Cura zapel tako pretresljivo, da je dvorana utihnila in pri ariji Cania spoznala, da imamo pred sabo ne samo vrhunskega pevca ampak tudi enkratnega interpreta italijanske opere. V Bellinijevi Normi smo poslušali krasen duet dveh zlitih glasov, mezzosopranistke Monike Bohinec, članice dunajske Državne opere in sopranistke Elvire Hasanagić, ki tudi navdušuje s svojim zvonkim sopranom po velikih evropskih odrih.

Slika: Fantastičen koncert opernih arij tenorja in dirigenta Jose Cure v ljubljanskem Unionu. Foto: Novice

Nato je dirigentsko palico prevzel Cura sam. Kako bo dirigiral in istočasno pel? Bacchanale za orkester C. Saint-Saënsa je oddirigiral vehementno na pamet, kakor da ne potrebuje not. Nato začne Bohinčeva peti znani čudoviti duet Samsona in Dalile. Cura ji med dirigiranjem nežno pripeva, se zlije z njenim glasom in tudi pri visokih tonih ne miruje ampak lepo dirigira naprej. Fenomenalno! Publika eksplodira! Pri solo ariji Margarete v operi Faust C. Gounoda, ki jo je Monika pretresljivo zapela, je dirigent Cura sem in tja pogledal v note, ima neverjeten glasbeni spomin!

Duet Desdemone in Otella iz istoimenske opere, ki nam je razkril vso lepoto nežnosti obeh glasov, je dirigiral Simon Krečič. Po odmoru je sledila argentinska glasba znanega skladatelja C. Guastavina. Dirigent Cura nam je v angleščini povedal, da je Guastavino napisal kar 300 pesmi in velja za enega najpopularnejših argentinskih skladateljev. Pod vodstvom S. Krečiča nam je Cura ob spremljavi odličnega orkestra zaneseno, doživeto in zelo tiho poduhovljeno zapel Tri argentinske romance ter Vijolice, El albeador, Starodavni vrt in Veselje osamljenosti iz raznih ciklov. Za zaključek smo hvaležni poslušalci (med publiko je bil tudi slovenski konzul v Celovcu Milan Predan s soprogo Darko) poslušali več odlomkov iz popularne opere Carmen G. Bizeta. J. Cura je najprej vehementno, večinoma brez vpogleda v note, oddirigiral poznano uverturo in nato še Preludij k 3. dejanju. Ponovno nas je navdušila tudi Elvira Hasanagić z vedro arijo Micaele. Nato sta Cura in Monika Bohinc pod vodstvom Krečiča zapela znani duet Carmen in Don Joseja. Kako neverjetno lepoto ima njegov glas, ima odlično pevsko tehniko, njegov glas zveni v glavi, brez napora obvlada najvišje tone. Tudi Bohinčeva je dokazala, da ni zaman solistka prestižne Dunajske državne opere. Ker nismo nehali ploskati, sta oba pevca pod izvrstnim dirigentskim vodstvom Simona Krečiča dodala še znano napitnico iz Verdijeve opere Traviata, Jose Cura nam je pa dodal še sladkorček – Arijo Nessun dorma (Nihče ne spi) iz Puccinijeve opere Turandot, ob gromkem aplavzu publike, ki smo jo pa z mariborskim orkestrom v kratkem času v Ljubljani slišali že drugič. Nepozaben koncert!

- **Kot da bi bil priklopljen na stvariteljski vrelec. Avtor: Bojan Wakounig. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 13**

Jozi Metschina v spregledanih strukturah lesa odkriva presenetljivo stvariteljsko moč narave. Ali kakor sam pravi, božjega stvarstva. Kar dodela še sam, je samo še izostretev pogleda.

<http://www.novice.at/kultura/umetnost/kot-da-bi-bil-priklopljen-na-stvariteljski-vrelec/>

Slika: Jozi Metschina. Foto: Novice

Tinje Doma, pravi Jozi Metschina, ima pravi živalski vrt. Slona, jelena, ovco, divjega petelina, orla, vse sorte kač in najrazličnejše vrste plazilcev pa lastovke, golobe in še kaj. In vse je našel v strugah in na prodiščih gorskih rek, potokov in hudournikov. »Vse je narava tako posebno oblikovala, da jih še sam ne bi mogel tako izrezljati.«

Ta ponedeljek je Jozi Metschina v Katoliškem domu prosvete v Tinjah odprl razstavo z naslovom Odkrivanje lepote stvarstva. Na njej so razstavljene tudi nekatere izmed omenjenih živali pa plesalke in angeli ali pa podobe družin in križev. Vse to so kosi lesa, nemalokrat grče in korenine, ki jih je obrusila voda, so jih oklesali kamni in jih je izgledal veter. »Ko

zagledam kak kos, že vem, kaj bo iz njega nastalo. Na srečo to vidi le malo ljudi, iz hudournikov pobirajo le velike kose,« razlaga Metschina.

Nabrani les po potrebi obreže in z brušenjem oblikuje le najnujnejše. Pravzaprav s tem samo še poudari in izostri dele, kakor so na primer glave pri kosih, v katerih je ugledal osebe. Sicer pa les samo še pogladi in zaščiti z lužilom, največkrat pa z naravnimi olji.

Iskanje lesa je za Jozija Metschina tudi telesna rekreacija. »Več ur sem na poti ob hudournikih, hoja po kamnih in skalah je tudi telovadba. Predvsem se pa razveselim, kadar najdem kak uporaben kos, še večje pa je potem veselje, ko ga dodelam.« In kakor pravi Metschina, je vse to zanj iskanje, odkrivanje in občudovanje božjega stvarstva. »Če pomislim samo na zaliv Drave pri Šentožboltu, koliko tam videvam hroščev, ptic, srn, vso polnost življenja.« Kar ob tem občuti, je zanj tudi največje načelo, zatrjuje. In to je hvaležnost.

V Tinjah Jozi Metschina razstavlja tudi risbe s svinčnikom in oljenkami, ki so nastale v zadnjih dveh desetletjih. Pri ustvarjanju, razlaga, njegova roka deluje brez razumskega sita ali okvira, svoja čutenja preliva na papir neposredno, »kot da bi bil priklopljen na stvariteljski vrec.«

Doma je Jozi Metschina z Gore pri Bilčovsu. Ustvarjanje z lesom mu je blizu od malega, izučil se je za mizarja, čeprav je do upokojitve deloval na drugih področjih, od založništva do kulture in poslovnega sveta. Čeprav, kakor zatrjuje, besede upokojitev sploh ne pozna. Tudi po koncu poklicnega življenja je potrebna strukturiranost življenja, je prepričan. Strukturo mu daje odkrivanje lepote stvarstva v umetnosti in kosih lesa, ki jih najdeva ob domačih divjih vodah.

- **Selani Rožniku že dihajo za vrat. Avtor: Bojan Wakounig. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 14**

Koroški pokal v alpskem smučanju

132 tekmovalk in tekmovalcev se je preizkusilo na prvi tekmi 10. Koroškega pokala v alpskem smučanju v Podnu. Selani z naskokom vodijo v lovu za Rožnikom.

<http://www.novice.at/novice/sport/selani-rozniku-ze-dihajo-za-vrat/>

Poden. Prav je bilo teden dni počakati. Kajti teden poprej je brozga iz snega in dežja na smučišču v Podnu onemogočila napovedani termin za prvo tekmo v letošnjem jubilejnem 10. Koroškem pokalu v alpskem smučanju, to nedeljo pa sta 132 tekmovalk in tekmovalcev na severnih obronkih Rjavice v Podnu pri gostišču Sereinig pozdravila sijoče sonce in dobro urejena proga. Tekmo je pripravilo Športno društvo Šentjanž, osrednji organizator čezmejnega smučarskega pokala pa je v sodelovanju s krajevnimi društvi Slovenska športna zveza iz Celovca. Kot že omenjeno, desetič, in to ravno v jubilejnem 70. letu po ustanovitvi SŠZ.

Veleslalomski proga je bila postavljena tekoče, vendar z dvema ključnima mestoma, ki sta bili usodni za nekaj favoritov. Zaradi njihovega odstopa je na koncu ostalo nepojasnjeno vprašanje, kakšni časi bi na ravno prav hitrem snegu v Podnu še bili mogoči. Najhitrejša tekmovalca sta bila Simon Klemenšek iz Smučarsko-skakalnega kluba Logarska iz Solčave z odličnim časom 34,63 ter Tamina Oraže iz DSG Sele-Zell s časom 36,20.

Vse bolj pa Koroški pokal v alpskem smučanju privablja široko populacijo rekreativnih smučarjev vseh starostnih skupin. Najmlajši tekmovalci so bili stari šele štiri leta, najstarejši pa je že v 79. letu. Sodelovale so cele družine in celo po tri generacije – od starega očeta do vnuka.

Največji boj pa se v Koroškem pokalu bije za Rožnika, lesen kip medveda, ki na koncu pripade društvu, ki je zbralo največ točk v skupnem seštevku. Po uvodni tekmi v lovu za prestižno lovoriko z naskokom vodi DSG Sele-Zell z 2741 točkami, s 1854 in z zaostankom 887 točk je Športno društvo Šentjanž na drugem mestu, njemu tik za petami pa je z 1822 točkami SPD Zarja. Ker zaradi pomanjkanje snega v nedeljo ne bo slalomске tekme na Jezerskem, bo odločilen drugi in zadnji letošnji veleslalom v Koroškem pokalu na Peci v nedeljo, 17. marca.

- **Nogometna šola SAK bo odprta za vse nogometaše. Avtor: Bojan Wakounig. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 7, 22. 2. 2019, str. 15**

SAK je naredil naslednji korak v mladinskem delu in je odprl nogometno šolo za individualni trening, ki ga financirajo nogometaši sami.

<http://www.novice.at/novice/sport/nogometna-sola-sak-bo-odprta-za-vse-nogometase/>

Trend k privatnim šolam se vedno bolj uveljavlja tudi v nogometu. Na Koroškem jih je že kar nekaj, ki nudijo mladim nogometašem privatni individualni trening, ki ga plačujejo starši otrok in mladincev. Pričelo se je to sprva z vratarji, Adi Preschern, Janko Smrečnik (No1) ali Manfred Mochar imajo precej golmanov, ki mesečno plačujejo okrog 300 evrov za to dodatno izobrazbo.

Znani pa sta tudi Münchner Fussballschule (Guido Frank/ Daniel Hafner) ali pa Fussballschule Friesnegger. Starši so očitno pripravljene veliko investirati v svoje talente, 75 minut individualnega treninga stane 35 evrov, 10 treningov 299 evrov. Cena za treninge v dvorani lahko stane še nekaj več, ker pridejo zraven še stroški za dvorano.

Insajderji vedo, da dodatni individualni trening lahko stane na otroka do 3.500 evrov letno.

To je veliko denarja, ki so ga plačevali doslej tudi nekateri starši igralcev SAK. Zato se je SAK odločil, da ponudi vrhunski dodatni trening v lastni nogometni šoli. Pri SAK bodo treninge vodili absolutni strokovnjaki, nekdanji odlični igralci kot avstrijski reprezentant Peter Hrstic, nogometna legenda Goran Jolič ali profi-trener Stanko Božičević. Vodja šole pa bo Marijan Smid, ki je za svojo idejo lahko navdušil vodstvo SAK.

Predstavitve nogometne šole SAK je bila pretekli četrtek v Športnem parku SAK v Celovcu, kamor je prišlo veliko število igralcev in staršev. Šola SAK pa je odprta za vse nogometaše na Koroškem.

Celovec in Pliberk Individulani treningi bodo v Welzeneggu in v Pliberku v Vidri vasi in pozimi v Kulturnem domu. Vse se odvija podobno kot pri Glasbeni šoli, ki nudi privatne ure popoldne, posamezno ali pa v skupinah do treh šolarjev.

Stroški v nogometni šoli SAK bodo bistveno nižji kot pri konkurenci, to pa izvira tudi iz namena SAK. Podrobnosti pa bodo objavljene na spletni strani, informacije daje tudi Marijan Smid 0664-1256919.

- **Pohvalila različne oblike sodelovanja. ORF, Celovec, 22.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966053/>

Predsednik slovenskega državnega zbora Dejan Židan, ki je z madžarskim kolegom Laszлом Köverjem v četrtek obiskal Prekmurje in Porabje, pri pripadnikih tako slovenske kot madžarske narodne skupnosti zaznava optimistično razpoloženje.

Predsednika sta pohvalila različne oblike kulturnega sodelovanja med državama, manjšini pa bosta odslej redno obiskovala.

Čez leto dni bosta preverila stanje

Kot je povedal Dejan Židan, sta si zadala kar nekaj nalog, na različnih mestih pa bosta čez leto dni preverjala, ali so uresničene. „In ker najina beseda velja, bova to morala uresničiti,“ je poudaril Židan, ki je postavil v ospredje predstavitve Razvojnega programa slovenskega Porabja, infrastrukturnega projekta predstavnikov slovenske narodne skupnosti na Madžarskem. Gre za prvi, pilotni projekt za 13 narodnih skupnosti na Madžarskem, ki bo pomagal učvrstiti gospodarske temelje manjšine, pripravila pa ga je Državna slovenska samouprava.

Pohvalil boljšo organiziranost porabskih Slovencev

„Kakor sta bili za obstoj in razvoj slovenske skupnosti v Porabju pomembna dva trenutka, ustanovitev Državne slovenske samouprave in Razvojne agencije Slovenska krajina, smo pred tretjim trenutkom, ki je vsaj enako pomemben. Zanj smo Madžarski hvaležni, saj je naša skupnost tukaj najmanjša, projekt pa uresničuje za manjšino bistvene stvari,“ je povedal Židan. Pohvalil je tudi boljšo organiziranost porabskih Slovencev, ki je po njegovem prinesla viden napredek in uspešne projekte, ki poleg jezika in kulture utrjujejo tudi gospodarsko moč narodne skupnosti, kar je, tako Židan, najpomembnejši pogoj, da kot skupnost ostanejo tudi v prihodnje.

Slika: Predsednik slovenskega državnega zbora Dejan Židan je z madžarskim kolegom Laszлом Köverjem obiskal Prekmurje in Porabje, Foto: sta.si

Razvojni projekt, vreden 50 milijonov evrov, naj bi madžarska vlada relativno hitro potrdila. To po besedah predsednika Državne slovenske samouprave Martina Ropoša pričakuje tudi manjšina.

„Prizadevati si za krepitev gospodarskih vezi“

Tudi Köver je pohvalil omenjeni projekt in se strinjal, da je za ohranjanje narodnosti ključnega pomena ohranjanje jezika, ki pa se po njegovem lahko ohrani, če postane ekonomski dejavnik. „Prizadevati si moramo za krepitev gospodarskih vezi med državama in pri tem vključiti zasebna podjetja. Vloga države oziroma vlade pa je, da zagotovi infrastrukturo v najširšem smislu, da se lahko oblike sodelovanja čim prej uresničijo,“ je poudaril Köver in dodal, da je slovenska manjšina najbolj aktivna na področju ohranjanja identitete in obstoja ter da lahko v sodelovanju s prekmurskimi Madžari uspešno skrbi za svoj obstoj.

Slika: Predsednika sta se sicer najprej srečala s predstavniki madžarske narodne skupnosti v mestni hiši v in centru Banffy v Lendavi, zatem pa na sedežu Državne slovenske samouprave na Gornjem Seniku s predstavniki avtohtone slovenske narodne skupnosti na Madžarskem. Foto: sta.si

Predsednika sta se sicer najprej srečala s predstavniki madžarske narodne skupnosti v mestni hiši v in centru Banffy v Lendavi, zatem pa na sedežu Državne slovenske samouprave na Gornjem Seniku s predstavniki avtohtone slovenske narodne skupnosti na Madžarskem. Obiskala sta dvojezično osnovno šolo Gornji Senik in imela delovno srečanje za zaprtimi vrati v Slovenskem kulturnem centru Lipa v Monoštru.

- „Manj politike, več jezika in kulture“. ORF, Celovec, 22.02.2019

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966093/>

„Ponosen sem, da je na Koroškem tudi po zaslugi dialoga s koroškim Heimatdienstem prišlo do bistvenih sprememb v mišljenju ljudi, kar dokazuje dobro ozračje v deželi“, pravi predsednik Zveze slovenskih organizacij Marjan Sturm (ZSO), ki se po šestindvajsetih letih umika s tega mesta.

Šestindvajset let je bil Marjan Sturm predsednik Zveze slovenskih organizacij (ZSO), z občnim zborom, v soboto 23. februarja, pa bo dokončno potegnil črto in se umaknil z vrha organizacije. Vajeti organizacije bo predal v mlade roke, vse drugo kakor izvolitev Manuela Juga za novega predsednika ZSO bi bilo veliko presenečenje.

Slika: „Ponosen sem, da je na Koroškem tudi po zaslugi dialoga s koroškim Heimatdienstem prišlo do bistvenih sprememb v mišljenju ljudi, kar dokazuje dobro ozračje v deželi“, pravi predsednik Zveze slovenskih organizacij Marjan Sturm (ZSO), ki se po šestindvajsetih letih umika s tega mesta. Foto: ORF

Umika se z dobrim občutkom in gotovim ponosom

S pogledom nazaj Sturm ugotavlja, da je narodna skupnost doživela slabe in dobre trenutke, slaba in dobra obdobja. V zadnjih letih je bilo in je več dobrih. Umika da se z dobrim občutkom in tudi z gotovim ponosom, da je tudi sam lahko prispeval k izboljšanju položaja narodne skupnosti in ozračju med obema narodoma v deželi.

- Premiki v zvezi s financiranjem prevoza. ORF, Celovec, 22.02.2019

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966097/>

Dobro leto v občinah Borovlje, Sele in Šmarjeta v Rožu že obratuje socialni osebni prevoznik REGIOtaksi, ki je nastal na pobudo Volilne skupnosti (VS) iz Borovelj. Doslej so pobudniki zamaš upali na sodelovanje in pomoč s strani občine, zdaj zaznavajo prve pozitivne signale.

Boroveljska VS je pred dobrim letom dala pobudo za cenovno ugodno možnost prevoza za ljudi, ki sami niso mobilni ali so predaleč stran od javnih prometnih sredstev.

Finančno breme nosijo zasebniki

Po začetnih birokratskih težavah je društvo Regioservis pridobilo potrebno licenco, najelo je lastno vozilo in šoferja in tako izpolnilo vse pravne predpise. Na nedavnem občnem zboru je predsednik društva REGIOservis Franc Wutti poročal o rdečih številkah, kljub temu bo taksi vozil naprej. Finančno breme za zdaj nosijo zasebniki.

Slika: Dobro leto v občinah Borovlje, Sele in Šmarjeta v Rožu že obratuje socialni osebni prevozni servis REGIOtaksi, ki je nastal na pobudo Volilne skupnosti (VS) iz Borovelj. Foto: ORF

Slika: Mestni svetnik za promet v občini Borovlje iz vrst Voline skupnosti Roman Verdel. Foto: ORF

„Občina spremenila razmišljanje“

Boroveljski REGIOtaksi je edini socialni taksi v Avstriji, ki mora za zdaj izhajati brez javne podpore. Dolgo se je mestna občina Borovlje upirala sodelovanju in iskanju skupne rešitve financiranja, dobro frekventiran taksi in prepričljivo delo pa sta dala misliti tudi odgovornim v mestni politiki, pravi mestni svetnik za promet v občini Borovlje iz vrst Voline skupnosti Roman Verdel. Z razvojem socialnega taksija kot takim, da je sicer zadovoljen.

Čeprav je prihodnost glede sofinanciranja s strani javne roke odprta, se je projekt REGIOtaksi v občinah Borovlje, Sele in Šmarjeta v Rožu uveljavil.

Slika: Čeprav je prihodnost glede sofinanciranja s strani javne roke odprta, se je projekt REGIOtaksi v občinah Borovlje, Sele in Šmarjeta v Rožu uveljavil. Foto: ORF

- Varuhinja predala posle Svetini. ORF, Celovec, 22.02.2019

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966161/>

Varuhinja človekovih pravic v Sloveniji Vlasta Nussdorfer je v petek dopoldne poročilo varuha za lani predala slovenskemu predsedniku Borutu Pahorju, opoldne pa svojemu nasledniku Petru Svetini tudi posle. Kot je ocenil Pahor, je varuhinja svoje delo opravljala vestno, s posluhom za človeka in njegovo dostojanstvo.

Center za človekove pravice „ena izmed zmag“

Ob predaji poslov je Nussdorferjeva Svetini, ki delo varuha nastopi v nedeljo, predala poročila, ki so bila izdana v teh dneh, in sicer dve poročili o delu za leto 2018, pregled šestletnega obdobja ter pravne podlage za delo varuha. Kot je dejala varuhinja, je ena izmed zmag, doseženih v iztekajočem se mandatu, poleg prenove spletne strani tudi center za človekove pravice, ki je namenjen izobraževanju in promociji človekovih pravic. Tega je ob predaji pokazala tudi svojemu nasledniku, pod katerim bo center predvidoma dobil tudi kadre in začel delovati.

Slika: Varuhinja človekovih pravic v Sloveniji Vlasta Nussdorfer je v petek dopoldne poročilo varuha za lani predala slovenskemu predsedniku Borutu Pahorju, opoldne pa svojemu nasledniku Petru Svetini tudi posle. Foto: sta.si

„Gremo z novo energijo naprej“

Svetina se je svoji predhodnici zahvalil za opravljeno delo. „Zavedam se, da stopam na pot, ki ste jo zelo zaznamovali, ampak gremo z novo energijo naprej,“ je ob predaji poslov predhodnici dejal Svetina, ki je napovedal, da bo ostal zvest sebi.

Šestletni mandat je označil kot zahtevnega. Med prioritetami svojega dela je izpostavil, da morajo biti najprej upoštevane vse pobude, ki jih je varuh človekovih pravic že podal. Dejal je, da bo opozarjal na vsakodnevne kršitve človekovih pravic, ranljivih ciljnih skupin in vseh prebivalcev in prebivalk.

Novi varuh človekovih pravic je bil navzoč tudi pri predaji letnega poročila varuha pri predsedniku Republike Slovenije, kjer je prav tako poudaril pomen spoštovanja človekovih pravic za vse. „Pravičnost za vse prebivalke in prebivalce ni floskula, ampak temeljno vodilo, ki mu bom sledil pri svojem delu na mestu varuha,“ je napovedal. „Ogledalo družbe je spoštovanje človekovih pravic in v vlogi varuha bom vsak dan to ogledalo,“ je dodal. Zagotovil je, da bo brezkompromisno opozarjal na kršitve in odločno predlagal rešitve.

Slika: Peter Svetina. Foto: sta.si

Visoka podpora v DZ pri izvolitvi na mesto varuha bo po njegovi oceni dobra popotnica za uveljavljanje pobud, ki jih varuh posreduje nosilcem izvršilne in zakonodajne oblasti. Ocenjuje jo kot strinjanje vseh političnih strank z njegovimi stališči in vrednotami, kar je dober temelj za nadaljnje delo.

Pri razmisleku o prednostnih nalogah svojega delovanja pa ugotavlja, da so vsa področja delovanja varuha tako pomembna, da je njihovo razvrščanje po teži neodgovorno. Gre za teme, na katere je treba nenehno opozarjati, je prepričan. Med njimi so tudi razmere v pravosodju, zato bo že prihodnji teden obiskal ustavno sodišče, s katerim želi konstruktivno sodelovati.

„Delo opravljala vestno, s posluhom za človeka“

Predsednik Pahor je ob prejemu poročila dejal, da je Nussdorferjeva, ki se ji šestletni mandat izteče v soboto, svoje delo opravljala vestno, s posluhom za človeka in njegovo dostojanstvo. Številni iz ranljivih družbenih skupin, med njimi otroci, invalidi in Romi, so povedali, da jim je dala upanje za prihodnost, je dejal.

„Ljudje smo si različni, različno mislimo in vidimo svet okoli sebe in ga želimo tudi različno oblikovati. Kot družba lahko živimo skupaj le, če se upoštevamo,“ je opozoril. To je po njegovi oceni pomembno še zlasti v okoliščinah, ko se zdi, da se celoten svet z večjo nepredvidljivostjo sprašuje glede svoje prihodnosti. „Naša družba bo toliko lažje odgovarjala na izzive prihodnosti, kolikor več bo zavedanja, kako usodno smo odvisni drug od drugega,“ je spomnil.

Nussdorferjeva je poudarila, da je krivda za neupoštevanje varuhovih priporočil pri tistih, ki jih ne uresničijo. Ob tem je spomnila, da morata nad spoštovanjem priporočil varuha bdeti vlada in DZ.

Varuhinja je sicer ta teden omenjena poročila predala tudi predsednikoma DZ in vlade Dejanu Židanu in Marjanu Šarcu, pri čemer je tudi takrat opomnila, da del priporočil, ki jih varuh ponavlja iz leta v leto, ostaja neuresničen, a da se zadeve počasi premikajo na bolje.

- **Kukovica zaradi nalepke pred sodnika. ORF, Celovec, 22.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966119/>

7. marca 2019 bo pred okrajnim sodiščem v Železni Kapli sodna obravnava, v kateri se bo moral zagovarjati Franc Kukovica zaradi očitka poškodovanja. Kukovica naj bi v svoji domači vasi Sele v občini Žitara vas poškodoval krajevni napis, ker da je nemškemu imenu dodal nalepko s slovenskim imenom Sele.

„Pred zgodovinskim ozadjem grotesken primer“

Kakor piše v sporočilu odvetniške pisarne Grilc-Vouk-Škof, gre za „absurden primer, pred zgodovinskim ozadjem pa naravnost grotesken“, meni odvetnik Rudi Vouk. Sele so imele pri zadnjem popisu prebivalstva 2001 15,5 odstotkov slovensko govorečega prebivalstva, kar povsem ustreza kriterijem ustavnega sodišča za postavitve dvojezičnih napisov. Pa vendar vas Sele ni bila sprejeta v seznam. Ob tem se je večina vaščanov izrekla za dvojezični napis, kar je „onemogočil“ župan Jakob Strauß (SPÖ), je zapisano v sporočilu odvetniške pisarne Grilc-Vouk-Škof.

Slika: 7. marca 2019 bo pred okrajnim sodiščem v Železni Kapli sodna obravnava, v kateri se bo moral zagovarjati Franc Kukovica zaradi očitka poškodovanja. Kukovica naj bi v svoji domači vasi Sele v občini Žitara vas poškodoval krajevni napis, ker da je nemškemu imenu dodal nalepko s slovenskim imenom Sele. Foto: nsk

Ureditev za vas Sele da pravno ni ustrezna in je v nesoglasju z mednarodnopravnimi določili Avstrijske državne pogodbe (ADP) in okvirnimi konvencijami za varstvo narodnih manjšin. Vouk izraža začudenje, da naj bi bil kaznovan aktivist, ki se zavzema za uresničitev manjšinskih pravic, medtem ko zaradi neupoštevanja teh v preteklosti še nihče ni bil kaznovan.

- **ZSO ima novega predsednika. ORF, Celovec, 25.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966554/>

21-letni Manuel Jug iz Sel je novi predsednik Zveze slovenskih organizacij (ZSO). Delegati in delegatke so ga na občnem zboru v soboto izvolili z 88 od 103 glasov. Nasledil je Marjana Sturma, ki je krovno organizacijo vodil več kot četrstoletja.

Slika: V tehnološkem parku Lakeside v Celovcu je imela Zveza slovenskih organizacij na Koroškem (ZSO) v soboto svoj občni zbor. Foto: ORF

V tehnološkem parku Lakeside v Celovcu je imela Zveza slovenskih organizacij na Koroškem (ZSO) v soboto svoj občni zbor. Od leta 1992 je bil Marjan Sturm predsednik te osrednje organizacije koroških Slovencev. Na občnem zboru ni več kandidiral za mesto predsednika. Sturm glede novega predsednika v pogovorih pred občnim zborom ni dvomil, da bo to Manuel Jug. Vse drugo bi bilo veliko presenečenje, je bil prepričan. Med uglednimi predstavniki iz politike sta občni zbor s svojo navzočnostjo počastila deželni glavar Peter Kaiser (SPÖ) in minister RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Peter Jožef Česnik.

Slika: Minister RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Peter Jožef Česnik je na začetku občnega zbora izrazil dosedanjemu predsedniku Marjanu Sturmju zahvalo in spoštovanje. Foto: ORF

Bil je minister Česnik, ki je na začetku občnega zbora izrazil dosedanjemu predsedniku Marjanu Sturmju zahvalo in spoštovanje - nanašajoč se na zatrditev v Sturmovem pogovoru za tednik Novice, da ostaja „homo politicus“.

Slika: Za dolgoletno neutrudno delo za dialog med slovensko in nemško skupnostjo na Koroškem se je odhajajočemu predsedniku ZSO v slovenščini zahvalil deželni glavar Peter Kaiser. Foto: ORF

Za dolgoletno neutrudno delo za dialog med slovensko in nemško skupnostjo na Koroškem se je odhajajočemu predsedniku ZSO v slovenščini zahvalil deželni glavar Kaiser. Pred tem pa je omenil vrsto premikov z vidika sobivanja – od omembe slovenske narodne skupnosti v deželni ustavi do Foruma za dialog.

Slika: Od leta 1992 je bil Marjan Sturm predsednik ZSO. Foto: ORF

Od leta 1992 je bil Marjan Sturm predsednik ZSO. „Proti nacionalizmu in za večkulturnost“ so se glasila izhodišča za program ZSO, ko je bil izvoljen. V svojem poročilu je Sturm je ocenil, da se je izboljšalo politično ozračje. Hkrati pa je govoril o procesih modernizacije, v sklopu katerih narodna skupnost v klasični obliki nazaduje.

Slika: Občni zbor ZSO. Ana Blatnik, Marjan Sturm, August Brumnik. Foto: ORF

Interes za slovenski jezik in kulturo ter za sodelovanje da narašča. Nadaljnja poglavitna zadeva je uspela s politiko dialoga in konsenza, meni Sturm. Postavitev dvojezičnih krajevnih napisov da je pozitivno vplivala na sobivanje med narodoma v deželi.

Slika: Andrej Mohar, tajnik Zveze koroških partizanov (ZKP). Foto: ORF

S svojo politiko dialoga in konsenza pa Marjan Sturm ni bil deležen le naklonjenosti. Prvi je v razpravo posegel Andrej Mohar, tajnik Zveze koroških partizanov (ZKP). Za utemeljitev, da odreka podporo kandidatu za predsednika, je ob nesoglasjih, ki so jih v zadnjih tednih obravnavali predvsem interno, omenil sobotni članek v dnevniku Kleine Zeitung.

Slika: Zgodovinar Valentin Sima, eden izmed podpredsednikov ZSO. Foto: ORF

O nujno potrebnem iskanju soglasja znotraj Zveze slovenskih organizacij, kakor tudi soglasja z ostalima dvema osrednjima organizacijama NSKS in SKS, je spregovoril zgodovinar Valentin Sima, eden izmed podpredsednikov ZSO.

Slika: Odbornik Mirko Messner. Foto: ORF

Odbornik Mirko Messner je uvodoma poudaril, da govori kot aktivist narodne skupnosti, ne pa kot član komunistične stranke. V svoj razmislek je vključil politični premik v desno - tako v državi kot v zvezni vladi, pozval pa k sprejetju resolucije za reformo ZSO.

Slika: Marjan Sturm. Foto: ORF

Resolucija je bila na koncu sprejeta soglasno z nalogo upravnemu odboru ZSO, da sestavi delovno skupino za reformo organizacije, svoje delo naj zaključi v roku enega leta. Očitki iz razprave o poročilu predsednika so izzvali Marjana Sturma k dokaj čustveni reakciji.

Slika: Manuel Jug. Foto: ORF

Še pred volitvami odborov in novega predsednika ZSO se je predstavil Manuel Jug, hkrati edini kandidat za mesto predsednika. Iz svojega zornega kota je pojasnil, kaj je ključno, če govorimo o moderni manjšinski politiki. Medtem, ko so potekale volitve, so spregovorili gostje občnega zbora, med njimi predsednika krovnih organizacij slovenske skupnosti v Italiji, Rudi Pavšič za Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo (SKGZ) in Walter Bandelj za Svet slovenskih organizacij (SSO).

Slika: Volitve na Občnem zboru ZSO. Foto: ORF

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev (NSKS) Valentin Inzko, visoki predstavnik mednarodne skupnosti v Bosni in Hercegovini je - še pred navedbo vsebinskih poudarkov, za katere sodi, da je sodelovanje mogoče, na prvem mestu šolstvo in izobraževanje -, spregovoril tudi o tistih stvareh, v katerih se z dosedanjim predsednikom Marjanom Sturmom ne strinja.

Slika: Na uvodoma poudarjene premike, ki so privedli do spremenjenega ozračja, je predsednik Skupnosti koroških Slovencev in Slovenk (SKS) Bernard Sadovnik ob prizadevanjih za usklajeno zavzemanje za pravice slovenske narodne skupnosti omenil poglavja, za katera je ocenil, da bodo ključna, če naj bi mladi še naprej uporabljali slovensko materinščino ali njeno narečno obliko. Predvsem pa je spomnil na odgovornost Republike Avstrije. Foto: ORF

Na uvodoma poudarjene premike, ki so privedli do spremenjenega ozračja, je predsednik Skupnosti koroških Slovencev in Slovenk (SKS) Bernard Sadovnik ob prizadevanjih za usklajeno zavzemanje za pravice slovenske narodne skupnosti omenil poglavja, za katera je ocenil, da bodo ključna, če naj bi mladi še naprej uporabljali slovensko materinščino ali njeno narečno obliko. Predvsem pa je spomnil na odgovornost Republike Avstrije.

Ob ministru za Slovence v zamejstvu in po svetu, govorniku na začetku občnega zbora, je kot gost iz Slovenije spregovoril predsednik Kluba koroških Slovencev v Ljubljani Janez Stergar, podpredsednik Slovenske matice in njen zaslužen član. Iz njegovih besed je razvidno dolgo obdobje, v katerem sta z Marjanom Sturmom sopotnika - neglede na to, da v nekaterih zadevah ne soglašata. Kjer sodelujeta, je pobuda za mirovno regijo Alpe-Jadran, v kateri naj bi po besedah Stergarja živeli vsi narodi.

Slika: Marjan Sturm in Manuel Jug. Foto: ORF

Po poročilu predsednika nadzornega odbora ZSO Filipa Ogris-Martiča so dobili izvršni, upravni in nadzorni odbor. Navzočih je bilo 110 delegatk in delegatov, vsi pa so z veliko večino glasov izvolili nove tri odbore. Pri volitvah predsednika so bili za Manuela Juga oddani 103 glasovi: 88 za, 10 proti in pet neveljavnih. Novi predsednik ZSO Manuel Jug po izštetju glasov ob zahvali delegatkam in delegatom ni skrival svojega presenečenja nad prejetim številom glasov.

- **Natečaj za pobude za jezikovni pouk. ORF, Celovec, 25.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966615/>

Narodni svet koroških Slovencev (NSKS) na svoji spletni strani objavlja pismo ministrstva za EU, umetnost, kulturo in medije, ki razpisuje natečaj za inovativne pobude za poučevanje in učenje jezikov, ki so trajnostne in določajo smer. Prijavni rok je 5. maj.

Slika: Narodni svet koroških Slovencev (NSKS) na svoji spletni strani objavlja pismo ministrstva za EU, umetnost, kulturo in medije, ki razpisuje natečaj za inovativne pobude za poučevanje in učenje jezikov, ki so trajnostne in določajo smer. Foto: ORF

Decembra letos bo minilo 20 let, odkar je Dvojezična zvezna trgovska akademija (DTAK) v Celovcu leta 1999 prejela evropski pečat za inovativne jezikovne projekte. Leto navrh ga je prejela še Slovenska gimnazija v Celovcu za štirijezični Kugijev razred. Danes je na seznamu prejemnikov tega odličja kar nekaj izobraževalnih ustanov.

NSKS na svoji spletni strani objavlja pismo zveznega ministrstva za EU, umetnost, kulturo in medije vsem članom sosvetov avstrijskih narodnosti pri Uradu zveznega kanclerja, da posredujejo razpis svojim izobraževalnim ustanovam.

- **Na Koroškem „veliko izboljšanje“.** ORF, Celovec, 25.02.2019

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966620/>

Mariborski časnik „Večer“ je na svojem spletnem portalu minulo soboto objavil intervju urednice Darke Zvonar Predan s predsednikom Slovenske gospodarske zveze (SGZ) Benjaminom Wakounigom. Ob svojih razmišljanjih, kako je postal poslovnež in podjetnik, Wakounig jemlje v pretres tudi aktualno deželno politiko.

Slika: Mariborski časnik „Večer“ je na svojem spletnem portalu minulo soboto objavil intervju urednice Darke Zvonar Predan s predsednikom Slovenske gospodarske zveze (SGZ) Benjaminom Wakounigom. Foto: ORF

Predsednik SGZ pravi: “Koroško res zapuščajo ljudje, a mislim, da se bo tudi to počasi spremenilo. Deželni glavar Peter Kaiser in njegova politika sta veliko pripomogla, da so se razmere tudi za koroške Slovence izboljšale. Sam še pomnim, kaj vse se je nekoč dogajalo, zato vem, kaj govorim. Seveda idealno nikoli ne bo, izboljšanje pa je veliko. Zame je pomembno, da lahko povsod govorim slovensko, ne da bi me pisano gledali ali mi celo rekli, naj bom tiho”.

Za prihodnost si Benjamin Wakounig želi, da bi naslednja generacija živela skupno alpsko-jadransko življenje s ciljem ohranitve slovenskega jezika. Celoten pogovor je objavljen na spletnih straneh „Večera“ in SGZ.

- **BiH izpolnila pogoje za status kandidatke.** ORF, Celovec, 26.02.2019

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966676/>

Predsedujoči svetu ministrov Bosne in Hercegovine (BiH) Denis Zvizdić je v ponedeljek potrdil, da je država izpolnila vse uradne pogoje za pridobitev statusa kandidatke za članstvo v Evropski uniji. Pred tem je uprava BiH za evropske integracije poslala odgovore na dodatna vprašanja Evropske komisije v vseh 33 pogajalskih poglavjih.

Slika: Predsedujoči svetu ministrov Bosne in Hercegovine (BiH) Denis Zvizdić je v ponedeljek potrdil, da je država izpolnila vse uradne pogoje za pridobitev statusa kandidatke za članstvo v Evropski uniji. Foto: ORF

Zvizdić je dejal, da so izpolnjeni vsi uradni pogoji za pripravo mnenja o zahtevi BiH za članstvo v EU in pridobitev statusa kandidatke, poroča hrvaška tiskovna agencija Hina. Kot je dodal, je svet ministrov na izredni seji v nedeljo formalno potrdili vse odgovore na dodatna vprašanja Evropske komisije. Bruselj so najbolj zanimali dodatni odgovori na vprašanja o političnih kriterijih, ki jih je bilo 106 izmed vseh 655 dodatnih vprašanj.

Zvizdić je še ocenil, da so bila minula štiri leta najpomembnejša za napredek BiH na poti v EU. Meni, da bi lahko država na tej poti napredovala še hitreje, če bi bilo več politične volje, kot so jo po njegovi oceni pokazali v svetu ministrov, ki ga je označil za gonilno silo evropskih integracij.

Dodal je, da je status BiH kot kandidatke za članstvo sedaj odvisen od EU in ne več od BiH. Izrazil je pričakovanje, da bo BiH status kandidatke dobila do konca leta, kar bi bilo za državo izjemno pomembno.

- **Kulturna in naravna dediščina. ORF, Celovec, 26.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966716/>

Med prejemniki priznanj gibanja „Kultura-natura.si“ so za leto 2018 tudi Franc Kattinig, k&k-center v Šentjanžu in Geopark Karavanke. Predsednik gibanja Slavko Mežek poudarja pomen zamejskih in čezmejnih dejavnikov pri ohranjanju dediščine – tako kulturne in jezikovne, kakor tudi naravne.

Slika: Slavko Mežek. Foto: ORF

Tokrat enajst priznanj v več kategorijah

Podelitev priznanj „Naša Slovenija 2018“ bo 6. aprila v kulturnem domu Alfreda Sirka v ribiški vasi Križ pri Trstu. Predsednica odbora za priznanja je Herta Maurer-Lausegger, podeljujejo jih pa v več kategorijah. Za 2018 je vsega skupaj enajst prejemnikov.

„Uspešno in zgledno delo“

Med lavreati so tudi dolgoletni vodja založbe celovške Mohorjeve Franc Kattinig iz Rožeka, ki prejme priznanje v kategoriji „Zasluge posameznikov ali organizacij“, ter Kulturni in komunikacijski center (k&k-center) v Šentjanžu v Rožu in Geopark Karavanke v kategoriji „Izobraževanje, uposabljanje in ozaveščanje“.

Mežek: „Imenitni predlogi - odbor je imel precej dela“

- **Prvi dvojezični zapis v Unescov seznam. ORF, Celovec, 26.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966755/>

Svetla točka na obzorju je bila odločitev avstrijske komisije Unesca, da je zapisala v avstrijski seznam nesnovne dediščine dvojezični naslov „Untergailtaler Kirchtagsbräuche und Untergailtaler Tracht/ Ziljski žegen in ziljska noša“.

Wiesflecker med protagonisti na poti do vpisa

V presoji besed o sožitju posebna svetla točka na obzorju je bila odločitev avstrijske komisije Unesca, da v seznam nesnovne kulturne dediščine vpiše Ziljski žegen in ziljsko nošo, v izvirnem naslovu „Untergailtaler Kirchtagsbräuche und Untergailtaler Tracht/ Ziljski žegen in ziljska noša“. Eden izmed protagonistov na poti do vpisa je zgodovinar Peter Wiesflecker, v svojem poklicu zaposlen v deželnem arhivu na Štajerskem.

Slika: Zgodovinar Peter Wiesflecker. Foto: hochschule-heiligenkreuz.at

„To je del ziljske identitete“, je urednik cerkvenega lista „Nedelja“ Vincenc Gotthardt v naslovu prispevka decembra lani podal srčiko sporočila, ko je bil docent Peter Wiesflecker njegov sobesednik. Dvojezično oznako pojmuje kot znamenje, da je Ziljska dolina regija z večplastno identiteto.

Vpis Ziljskega žegna in ziljske noše je prvi dvojezični naslov v avstrijskem seznamu nesnovne dediščine. To je pomemben signal, iz katerega odseva značaj regije, pravi Wiesflecker.

Uspeh zavezuje, se zaveda zgodovinar Peter Wiesflecker.

Slika: Avstrijska komisija Unesca je zapisala v avstrijski seznam nesnovne dediščine dvojezični naslov „Untergailtaler Kirchtagsbräuche und Untergailtaler Tracht/ Ziljski žegen in ziljska noša“. Foto: abuja/unesco.at

Pomembno za končno odločitev avstrijske komisije Unesco je bilo, da so se sporazumeli pobudniki dveh iniciativ. Felix Abuja z ziljske Bistrice za skupno 24 kont ter docent Peter Wiesflecker iz Zahomca na eni strani, na drugi prijatelji društva „Verein Freunde des Greisslermuseums“ z Vrat-Megvarij.

Na znanstveni ravni docent Peter Wiesflecker iz Zahomca omenja izvedensko mnenje Ludvika Karničarja in podporo etnologinje Martine Piko-Rustia iz Slovenskega narodopisnega inštituta „Urban Jarnik“. Omenjeni intervju za „Nedeljo“ je Wiesflecker zaključil s prepričanjem, da imajo svoj prostor običaji in rituali tudi v svetu 21. stoletja in jih ljudje potrebujejo.

- Kandidatka slovenskega porekla. ORF, Celovec, 27.02.2019

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966920/>

„Slovenka v boj za Belo hišo“ je Primorski dnevnik naslovil poročilo o demokratični senatorki slovenskega rodu iz Minnesote Amy Klobuchar, ki je v Minneapolisu napovedala kandidaturo za predsednico ZDA na volitvah leta 2020.

58-letna Klobucharjeva da je v govoru pred zasneženo množico ob reki Mississippi napovedala politični program, ki je „skoraj povsem v nasprotju s tem, kar dela sedanjí predsednik ZDA Donald Trump tako doma kot na mednarodnem odru“.

Kdo je Amy Klobuchar?

Ameriška senatorka slovenskega rodu Amy Klobuchar se je rodila 25. maja 1960 v Plymouthu v Minnesoti materi švicarskega in očetu slovenskega izvora, piše Slovenska tiskovna agencija. Po izobrazbi je pravnica, v zvezni senat pa je bila prvič izvoljena leta 2006, ko je tudi postala prva senatorka v zgodovini Minnesote. Ponovno so jo izvolili še v letih 2012 in 2018.

Klobucharjeva je odraščala v okolju, kjer je bilo veliko potomcev slovenskih priseljencev. Svojega izvora se ni nikoli otepala, kljub težavam, ki so jih z materjo in sestro imele z očetom Jimom Klobucharjem, potomcem slovenskih priseljencev iz Ribnice in Črnomlja.

Klobucharjeva se je najprej šolala v Plymouthu, leta 1982 pa je z odliko diplomirala iz političnih ved na univerzi Yale. Pravo je dokončala na univerzi Chicago. Sprva je delala kot korporacijska pravica in tožilka, za vstop v politiko pa se je odločila po rojstvu hčerke Abigail, ko so jo že 24 ur po porodu, tako kot ostale Američanke, odpustili iz porodnišnice. V državnem kongresu je nato zagovarjala zakon, ki bi materam omogočil, da so po porodu deležne najmanj 48 ur bolnišnične oskrbe. Uspelo ji je, kasneje v času predsednika Billa Clintona, pa je to postal tudi zvezni zakon.

Leta 1994 je kandidirala za tožilko okrožja Hennepin, vendar odstopila v korist kolega, štiri leta kasneje pa je bila izvoljena in ponovno leta 2002. Demokratska stranke jo ne nato leta 2006 nominirala v tekmi za zvezni senat.

Na volitvah se je soočila s kar štirimi kandidati, kar je posebnost Minnesote, ki ima več močnih strank, a je gladko zmagala v prvem krogu z 58 odstotki glasov. Na slovesnosti po prisegi za prvi mandat je bila januarja 2007 na mizi v Washingtonu tudi potica, ki so jo spekli v Minnesoti.

Šest let kasneje je znova kandidirala in v kampanji se ji je pridružil tudi oče, s katerim se je družina vmes pobotala. Na volitvah leta 2012 je dobila 65,2 odstotka glasov za še bolj gladko zmago, kar ji je nazadnje spet uspelo leta 2016, ko je po srednjem zahodu osvajal volivce republikanski predsedniški kandidat Donald Trump. Vse od prve izvolitve naprej uživa visoko javno podporo volivcev domače Minnesote.

Klobucharjeva se je odločila, da se bo potegovala za predsednico ZDA na volitvah 2020, vendar mora najprej skozi poplavo drugih demokratskih kandidatov, ki se prav tako potegujejo za strankarsko nominacijo.

Njena prednost je, da velja za bolj sredinsko demokratko, ki lahko prestopa strankarske bregove za iskanje rešitev. V vse bolj razdeljenih ZDA je lahko sicer to po drugi strani hkrati tudi pomanjkljivost, predvsem v boju za strankarsko nominacijo. Prvi stiki s slovensko diplomacijo so bili navezani takrat, ko je veleposlaništvo v Washingtonu vodil Samuel Žbogar, Klobucharjeva pa se je kasneje odzivala na povabila njegovih naslednikov in sprejemala slovenske politike ob obiskih Washingtona. Med letošnjim obiskom zunanjega ministra Mira Cerarja je napovedala, da v kongresu ustanavlja skupino prijateljev Slovenije.

Med lanskim zaslišanjem je kandidata za vrhovnega sodnika ZDA Brett Kavanaugh v odboru za pravosodje povprašala o njegovem preteklem čezmernem uživanju alkohola in dejala, da to zaradi očeta zelo dobro razume. Jim Klobuchar, nekoč športni novinar in kolumnist časopisa Minnesota Star Tribune, je imel namreč hude težave z alkoholom, žena Rose Katherine ter hčerki Amy in Beth pa so trpele, tudi zato, ker je bil večkrat za zapahi zaradi vožnje pod vplivom alkohola. Starša Klobucharjeve sta se ločila, ko je bila Amy stara 15 let, pobudo za ločitev pa je dal oče. Ločitev je najbolj prizadela sestro Beth, ki je pustila srednjo šolo. V 90. letih minulega stoletja je oče opustil alkohol in odnosi v družini so se popravili, Jim se je vrnil domov in kasneje pomagal Amy pri političnih kampanjah. Njena mama je do 70. leta starosti učila v osnovni šoli, umrla pa je leta 2010 v starosti 83 let. Oče še živi, star je 90 let.

Malce pred najavo njene predsedniške kandidature je medij Huffington Post prišel na dan z zgodbo, da je Klobucharjeva nesramna in zahtevna do svojega osebja, zaradi česar naj bi se leta 2015 z njo zasebno pogovoril takratni vodja demokratske manjšine Harry Reid. Ta se dogajanja ne spomni in odgovarja, da Klobucharjeva neutrudno dela v korist volivcev Minnesote, kjer je zato zelo priljubljena.

Menda za njeno pisarno v Washingtonu velja visoka stopnja zamenjav osebja in nekaj naj bi jih zavrnilo sodelovanje v kampanji, ker naj bi demoralizirala osebje. Njeni podporniki odgovarjajo, da gre za neumnosti in verjetno dobro mero seksizma. „Ali je zanjo težko delati? Seveda, ker nikoli ne preneha delati in nekatere to utruji in tako je pač delo,“ je zatrdil pravnik njene pisarne Paul Scoggin.

Problem je morda tudi drugje, saj je Klobucharjeva kandidatka, ki po ustaljenih standardih ameriške politike velja za izvoljivo. Torej ni zvezda levega pola stranke, ki bi po osvojitvi nominacije potem izgorela na volitvah proti republikancu, ker bi odvrnila neodvisne bolj sredinske volivce.

Klobucharjeva je sicer privržena klasični demokratski politiki, saj podpira pravico žensk do splava, zavzema se za pravice homoseksualcev, priznava podnebne spremembe in podpira ukrepe proti segreganju ozračja, podpira pravice priseljencev in vseh otrok. Zavzema se tudi za ohranitev zdravstvene reforme Baracka Obame in splošno zdravstveno zavarovanje, čeprav morda za levi pol demokratov preveč realistično, torej kot bo politično izvedljivo, prav tako pa tudi ne poudarja visoke obdavčitve bogatih in zastoj visokega šolstva.

V zunanji politiki podpira pritisk na Kitajsko zaradi trgovinskih praks, zagovarja Pariški podnebni sporazum in iranski jedrski sporazum, nasprotovala je vojni v Iraku in podpirala posredovanje v Libiji. V nasprotju s Trumpom pa so ji bolj všeč zavezniki ZDA kot mednarodni avtokrati in diktatorji. Nacionalna orožarska zveza ji je dala svojo najnižjo oceno, kar pomeni, da senatorka podpira smiselne ukrepe proti orožju.

Klobucharjeva je poročena z odvetnikom in profesorjem prava na univerzi Baltimor Johnom Besslerjem. Je članica Združene Kristusove cerkve (United Church of Christ), je ene od ameriških protestantskih ver, ki ima svoj izvor pri prvih angleških priseljencih v Ameriko in puritancih. V tej cerkvi je tudi nekaj luteranske tradicije. Cerkev ima manj kot 900.000 vernikov in manj kot 5.000 cerkva po ZDA.

Klobucharjeva je prejemnica številnih priznanj in nagrad, med drugim za pravniko leta 2001 Minnesote, napisala pa je tudi dve knjigi. Prvo z naslovom „Uncovering the Dome“ že leta 1986, leta 2015 pa je objavila avtobiografijo z naslovom „The Senator Next Door: A Memoir from the Heartland“.

- **Komisija bo v gosteh na šolah. ORF, Celovec, 27.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966955/>

Seznanitev z razmerami v šolstvu in izobraževanju, ter s prizadevanji za obstoj in razvoj slovenskega jezika, je namen obiska delegacije komisije državnega zbora RS za Slovence v zamejstvu in po svetu v četrtek na Koroškem.

Preverili bodo razmere na kraju dogajanja

„Spremljanje stanja pri Slovencih v zamejstvu in po svetu“ je navedeno na prvem mestu opisa pristojnosti za opravljanje nalog Komisije DZ RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. V nadaljevanju je med drugim omenjeno oblikovanje stališč do posameznih vprašanj s tega področja. Da bi si člani komisije ustvarili svoje mnenje in preverili razmere na kraju dogajanja, bo predsednica Komisije DZ RS za Slovence v zamejstvu in po svetu v četrtek s poslankami in poslanci, članicami in člani tega delovnega telesa DZ RS, obiskala izbrane izobraževalne ustanove na Koroškem.

Kakor razlaga predsednica komisije Ljudmila Novak, bo namen obiska seznanitev z razmerami v šolstvu in izobraževanju, ter s prizadevanji za obstoj in razvoj slovenskega jezika - ob upoštevanju dejstva, da je število prijav k dvojezičnemu pouku naprej stabilno, hkrati pa se povečujejo razlike med govorniki s slovensko materinščino in tistimi, ki se začenejo učiti slovenščini z vstopom v izobraževalne ustanove.

Iz Celovca preko Bilčovsa v Šentjakob

Po prihodu delegacije na generalni konzulat RS v Celovcu, kjer jo bo sprejel generalni konzul Milan Predan, bo sledilo spoznavanje - sprva splošno in poklicno izobraževalnih srednjih in višjih šol (Zvezna gimnazija/ Zvezna realna gimnazija za Slovence, Dvojezična zvezna trgovska akademija). Še pred obiskom Višje šole in enoletne gospodinjske šole v Šentpetru pri Šentjakobu se bo Ljudmila Novak s spremstvom ustavila v Bilčovsu, kjer bo sogovornik ravnatelj ljudske šole Tomi Partl mlajši. Delovna seja bo potem v knjižnici Antona Tomaža Linhartar v Radovljici v Sloveniji.

- **Knjige podarili Slovincem na Hrvaškem. ORF, Celovec, 27.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2967068/>

Svežen izbranih knjig so predali predstavniki Mohorjeve iz Celovca v Narodni knjižnici „Ivan Žagar“ v mestu Čabar na Hrvaškem, navzoč pa je bil tudi minister Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu Peter Jožef Česnik. „Močna kulturna spodbuda in dragocen dar“

Kakor piše na spletu urada za Slovence v zamejstvu, je najstarejša slovenska kulturna ustanova, založba Mohorjeva družba iz Celovca, podarila knjige občinski knjižnici v gorskokotarskem Čeburu/ Čabru.

Slika: Svežen izbranih knjig so predali predstavniki Mohorjeve iz Celovca v Narodni knjižnici „Ivan Žagar“ v mestu Čabar na Hrvaškem, navzoč pa je bil tudi minister Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu Peter Jožef Česnik.

Foto: uszs.gov.si

Minister Česnik se je iskreno zahvalil direktorjema Mohorjeve, Karlu Hrenu in Francu Kelihu. Skupna vrednost novih knjig znaša 5.000 evrov. Česnik v njih prepoznava „močno kulturno spodbudo in dragocen dar prebujajoči se skupnosti avtohtonih Slovencev“.

V sklopu obiska je potekala predstavitev delovanja Narodne knjižnice „Ivan Žagar“ Čabar, na programu čezmejnega sodelovanja med Republiko Hrvaško in Republiko Slovenijo, pod geslom „Spoznati se moramo, da bi se spoštovali“.

- **Živi za lutke in z njimi. ORF, Celovec, 28.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2966945/>

Gostja v tokratni izdaji nedeljske jutranje radijske oddaje „Zajtrk s profilom“ v Slovenskem sporedu ORF bo Breda Varl. Priznana oblikovalka lutk, režiserka, scenografka, kostumografka in avtorica je pred nedavnim praznovala 70. rojstni dan. Posebna vez do koroških Slovencev

Ob osebnem jubileju bo Breda Varl v „Zajtrku“ spregovorila o svojem bogatem ustvarjalnem opusu, tako v vseh večjih slovenskih lutkovnih gledališčih kakor tudi pri nas na Koroškem. S koroškimi Slovenci ima posebno povezavo, saj je med nami zasnovala nad 50 lutkovnih iger.

Družina Varl je povsem umetniška družina, saj se vsi poklicno spopadajo z raznimi umetniškimi panogami. Breda pa živi za lutke in z njimi, kako in zakaj je vzljubila to umetniško zvrst, bo razjasnila v nedeljski oddaji.

Slika: Breda Varl - priznana oblikovalka lutk, režiserka, scenografka, kostumografka in avtorica je pred nedavnim praznovala 70. rojstni dan. Foto: ORF

Rebrca in Teden mladih umetnikov

Tema pogovora, ki ga bo vodil Miran Kelih, bo tudi Teden mladih umetnikov na Rebrci, ki ga Breda Varl spremlja in sooblikuje že nešteto let.

- **Poročila v 24 jezikih iz EU za EU. ORF, Celovec, 28.02.2019**

<https://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2967270/>

Nov avdio program Evropskega parlamenta približuje prebivalcem povezave evropske teme. Pilotni projekt z aktualnimi dnevnimi poročili v 24 jezikih in servisnimi prispevki je namenjen tudi podpori prihajajočih evropskih volitev.

Čez slabe tri mesece bodo volitve za Evropski parlament. V Avstriji bomo evroposlanke in evroposlance volili 26. maja. V nekaterih državah članicah pa bodo potekale volitve že prej, med 23. in 26. majem. Volilna udeležba na evropskih volitvah je bila v preteklosti razmeroma skromna. Mnogim je deveta briga, kaj se dogaja v Bruslju in Strasbourg.

Zadnja anketa je sicer pokazala, da v Avstriji še nikoli poprej ni bilo toliko zagovornikov unije, zaupanje v evropske institucije med prebivalci v številnih drugih državah članicah povezave pa upada. Velika Britanija z brexitom je le vrh ledene gore.

Populisti, ki bi raje danes kot jutri izstopili iz povezave, postajajo vse močnejši - tudi, ker mnogi ne vedo, kaj EU počne za vsakega posameznika. Skupna valuta, možnost izobraževanja za mlade v vseh državah članicah, potovanje bolj ali manj brez mejnih kontrol in še kaj.

Podpora prihajajočim evropskim volitvam

Evropski parlament in njegovi izvoljeni poslanci si kot glas ljudstva v Evropski uniji želijo vzpostaviti stik z državljani. Poleg možnosti, ki že obstajajo, je nastal tudi zvočni kanal „Avdio program Europarl“. Namenjen je predvsem podpori prihajajočih evropskih volitev. Občinstvo nagovarja z različnimi oddajami in poddajami.

Slika: Valter Mavrič, glavni urednik avdio programa „Avdio program Europarl“ in generalni direktor evropske prevajalske službe. Foto: evropski_parlament

Prednost avdio programa je predvsem njegova preprosta uporaba, pa tudi razumljivost kompleksnih tem, saj uporablja jezik poslušalca, zato je popolnoma prilagojen občinstvu. Poročila, tedenske preglede dogodkov v evropskem parlamentu in servisne prispevke pripravljajo prevajalci prevajalske službe Evropskega parlamenta v tesnem sodelovanju z generalnim direktoratom za komunikacijo. Glavni urednik je generalni direktor evropske prevajalske službe Valter Mavrič. „Radijska postaja“ novega avdio programa je v Luksemburgu.

Tudi v žurnalih Slovenskega sporeda

Od 1. marca bodo dnevna poročila iz Evropskega parlamenta tudi redna stalnica v opoldanskih žurnalih Slovenskega sporeda ORF, ob sobotah pa boste prisluhnili tedenskemu pregledu dogodkov v Bruslju in Strasbourg.

kurier.at

• **Kärntner Slowenen-Vertreter Marjan Sturm tritt mit Stolz ab. Intervju: Marjan Sturm. Pogovarjal se je: Wolfgang Zaunbauer. Kurier.at, zaw. Dunaj, 25.02.2019**

Marjan Sturm, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

<https://kurier.at/politik/inland/kaerntner-slowenen-vertreter-marjan-sturm-tritt-mit-stolz-ab/400417493>

Slika: Marian Sturm gibt den Vorsitz des Zentralverbandes slowenischer Organisationen in Kärnten nach 27 Jahren ab.<...© Bild: Fremd/gruber franz

Obmann des Zentralverbandes war einer der Verhandler der Kärntner Ortstafel-Lösung von 2011.

Marjan Sturm war einer der Architekten jener Einigung, die den jahrzehntelangen Streit um zweisprachige Ortstafeln in Kärnten beilegte. Nun gibt er nach 27 Jahren den Vorsitz des Zentralverbandes slowenischer Organisationen in Kärnten ab. Nachfolger wird ihm der 22-jährige Student Manuel Jug. Im Interview mit dem KURIER blickt Sturm auf die Ortstafellösung zurück.

KURIER: Herr Sturm, Sie waren maßgeblich an der Ortstafel-Einigung von 2011 beteiligt. War es rückblickend eine gute Lösung?

Marjan Sturm: Es war die richtige Lösung. Es stand damals ein Zeitfenster offen mit einem Landeshauptmann, der bereit war, eine Position einzunehmen, die früher undenkbar war. Es war vielleicht nicht die ganz große Lösung, aber sie hat zur Beruhigung der Situation in [Kärnten](#) beigetragen.

Warum war damals eine Lösung plötzlich möglich?

Vor allem wegen Landeshauptmann Dörfler und seinem Umdenken. Das war ja in der FPÖ nicht unumstritten. Dazu kam der Dialog mit dem Kärntner Heimatdienst. Dieser hatte ja eine sehr negative Rolle in der Schaffung eines ganz bestimmten politischen Klimas. Wichtig war auch, dass Slowenien damals nicht mehr Teil des kommunistischen Jugoslawiens war. Da haben sich die Rahmenbedingungen deutlich geändert.

Damals haben Sie gesagt: In Kärnten verkrampfen wir uns viel zu sehr. Ist Kärnten mittlerweile entspannter geworden?

Da hat sich viel geändert. Heute haben wir in der Verfassung ein Bekenntnis zur sprachlichen und kulturellen Vielfalt. Es gibt das Dialogforum auf Landesebene und den Beirat im Bundeskanzleramt. Das sind ausgezeichnete Instrumente, denn es wird miteinander geredet und nicht mehr über die Medien polarisiert.

Slika: Die Verhandler der Kärntner Ortstafel-Einigung: Marjan Sturm, Valentin Inzko (Rat der Kärntner Slowenen), Landeshauptmann Ger...© Bild: APA/GERT EGGENBERGER

Einen gemeinsamen Dachverband der drei Slowenen-Organisationen - Zentralverband, Rat und Gemeinschaft - gibt es aber nicht.

Das ist auch gar nicht nötig. Im Beirat sind alle vertreten, beim Vorsitz gibt es ein Rotationsprinzip, da muss der Vorsitzende ohnehin die Position immer absprechen. Dadurch wird mit einer Stimme gesprochen. Ansonsten gibt es halt eine Meinungsvielfalt - auch in der Volksgruppe. Das Bemerkenswerte in Kärnten ist ja: Die Lebensverhältnisse, die Lebensart, da gibt es keinen Unterschied zwischen Mehrheitsbevölkerung und Volksgruppe. Der einzige Unterschied ist die Sprache. Das unterscheidet uns zum Beispiel von Südtirol. Dort gibt es unterschiedliche Lebensarten. Bei uns unterscheiden wir uns nur in der Sprache - aber genau damit hat Jörg Haider Politik gemacht.

Wäre mit Haider eine Ortstafel-Lösung irgendwann möglich gewesen?

Haider war sehr sprunghaft. Es gab 2005 eine Lösung mit 158 Tafeln, da hat er gejubelt - und am nächsten Tag einen Rückzieher gemacht. Er hat das immer sehr taktisch betrachtet, das Thema instrumentalisiert.

Vor welchen Herausforderungen steht ihr Nachfolger?

Die großen Fragen sind gelöst. Jetzt geht es darum, zum Beispiel im Bildungsbereich das System noch zu verbessern. Die Grundstruktur ist gegeben: Wir haben zweisprachige Schulen, Kindergärten - was man jetzt noch verbessern muss, sind alles Dinge, die man im Gespräch lösen kann.

Wenn Sie auf ihre Zeit als ZSO-Obmann zurückblicken: Sind Sie stolz auf das, was Sie erreicht haben?

Ja. Wir haben in Kärnten den Konflikt gelöst. Wie das gelungen ist, kann als Vorbild für andere dienen. Dazu arbeite ich an einem neuen Projekt: Der Friedensregion Alpen-Adria.

Primorski dnevnik, Trst

- Bojan Brezigar. »Na zatožni klopi so katalonski narod, svoboda in demokracija«: vtisi z množične manifestacije Kataloncev v Barceloni. Primorski dnevnik, št. 45 (22. feb. 2019), str. 5
 - Potrebne izbire, ki upoštevajo družbeno-politične spremembe: SKGZ – občni zbor v Gorici. Primorski dnevnik, št. 45 (22. feb. 2019), str. 22
 - Loredana De Petris. "Slovenska manjšina ima razlog za pritožbo" : intervju - Loredana De Petris, najbolj leva senatorka / Peter Verč. Primorski dnevnik, št. 46 (23. feb. 2019), str. 3
 - Italijanom v Sloveniji in na Hrvaškem tolikšna pozornost kot Slovincem v Italiji: Reka, Istra – Pierpaolo Roberti obiskal italijansko skupnost. Primorski dnevnik, št. 46 (23. feb. 2019), str. 3
 - (val) Dijaki na ulicah proti reformi mature: Trst – na demonstraciji tudi o tretji pisni nalogi na slovenskih šolah. Primorski dnevnik, št. 46 (23. feb. 2019), str. 4
 - Aleksija Ambrosi. Zoper reformo mature glasen dvojezični "ne" : Gorica - na protestnem shodu več sto višješolskih dijakov. Primorski dnevnik, št. 46 (23. feb. 2019), str. 11
 - Jaruška Majovski. »Kot psi čuvaji bomo bdeli nad uresničevanjem zaščite manjšin«: Trst – predstavitev krajevne sekcije Pakta za avtonomijo. Primorski dnevnik, št. 47 (24. feb. 2019), str. 5
 - Sandor Tence. Dogajanja na fojbi presenetila diplomaciji Italije in Slovenije: Rim – odzivi na prireditev 10. februarja. Primorski dnevnik, št. 47 (24. feb. 2019), str. 9
 - Mirjam Muženič. Čedermaca z Matajurja : Benečija - brata Božo in Pasquale Zuanello. Primorski dnevnik, št. 47 (24. feb. 2019), str. 10
 - Manj otrok v vrtcih : Špeter - demografska kriza v Benečiji. Primorski dnevnik, št. 47 (24. feb. 2019), str. 10
 - Pouk angleščine v otroških vrtcih ogroža pridobivanje znanja valižanščine : v Walesu upor staršev in jezikovnih aktivistov. Primorski dnevnik, št. 47 (24. feb. 2019), str. 12
 - **Ivan Lukan. Marjan Sturm predal mesto 22-letnemu Manuelu Jugu: Celovec – po 27 letih generacijska menjava pri Zvezi slovenskih organizacij (ZSO). Primorski dnevnik, št. 48 (26. feb. 2019), str. 4**
 - Peter Verč. "Najhujši je bil komunizem, na Rabu so reševali življenja" : Trst - posvet Unije Istranov na temo novinarskega poročanja o preteklosti. Primorski dnevnik, št. 49 (27. feb. 2019), str. 3
 - Marko Pisani. "Majhna občina zahteva 110-odstotnega človeka" : Repentabor - Marko Pisani se poslavlja od županske funkcije / Ivan Žerjal. Primorski dnevnik, št. 50 (28. feb. 2019), str. 5
- **Casellatijeva pokazala razumevanje. Spletno uredništvo. Rim. Primorski dnevnik, Trst, 28. feb. 2019**

Predsednika SKGZ in SSO pri predsednici italijanskega senata

<https://www.primorski.eu/se/casellatijeva-pokazala-razumevanje-XA211033>

Slika: Z leve Walter Bandelj, Tatjana Rojc, senator Gianclaudio Bressa in Rudi Pavšič v dvorani Nassirya v italijanskem senatu. Foto: AW

Senatorica Tatjana Rojc, predsednika SKGZ Rudi Pavšič in SSO Walter Bandelj so danes v Palači Madama v Rimu pri predsednici senata Marii Elisabetti Alberti Casellati lobirali za zajamčeno zastopstvo Slovencev v italijanskem parlamentu. Izvolitev še dodatno otežuje parlamentarni postopek o zmanjšanju števila senatorjev in poslancev, za kar si prizadeva

zdajšnja vladna garnitura. Casellatijevo so opozorili, da to lahko dokončno onemogoči že zdaj težavno izvolitev slovenskega predstavnika v najvišjih izvoljenih telesih.

Četrtni pogovor v palači Madama je bil sproščen, a ni mogel obroditi konkretnih rezultatov. Casellatijeva, ki je po predsedniku Sergiu Mattarelli najvišji predstavnik italijanskih institucij, politično pa izhaja iz vrst Berlusconijeve zmerne desnice, je pokazala razumevanje za zaskrbljenost njenih sogovornikov in je (poleg s položajem naše skupnosti v FJK in njene vloge) seznanjena s slabostmi ustavnega predloga ter tudi z ohlapnostjo določila, ki zakonodajalca obvezuje, da olajša izvolitev Slovenca, a zanjo ne jamči. Da bo na to opozarjala v mejah svojih pristojnosti, ki so resnici na ljubo zelo skromne, je pač vljudnostni stavek, ki ga nikomur ne odrečeš, politično bolj zanimiv je bil morda namig, da bi lahko ustavna sprememba, ki jo je senat že odobrila v prvem branju, doživela v poslanski zbornici določene spremembe, kar bi pomenilo, da bi se celoten postopek zelo podaljšal.

Srečanju s Casellatijevo je v prestižni senatni dvorani Nassiyr sledila predstavitev trijezične publikacije »Mi, Slovenci v Italiji«, ki sta jo krovni organizaciji izdali v sodelovanju z raziskovalnim inštitutom Slori. Na srečanju, ki sta se ga udeležila tudi slovenski veleposlanik v Vatikanu Tomaž Kunstelj, slovensko veleposlaništvo v Rimu pa je zastopala pooblaščená ministrica Mojca Nemeč van Gorp, je Bandlju, Pavšiču in Rojčevi »priskočil na pomoč« tudi vlagatelj amandmajev SSK senator Gianclaudio Bressa (mešana skupina).

- **Ivan Lukan. Marjan Sturm predal mesto 22-letnemu Manuelu Jugu: Celovec – po 27 letih generacijska menjava pri Zvezi slovenskih organizacij (ZSO). Primorski dnevnik, št. 48 (26. feb. 2019), str. 4**

Primorski dnevnik št. 48 (22503) leto LXXV
4 Torek, 26. februarja 2019 ALPE-JADRAN

CELOVEC - Po 27 letih generacijska menjava pri Zvezi slovenskih organizacij (ZSO)

Marjan Sturm predal mesto 22-letnemu Manuelu Jugu

CELOVEC - Povsem v znamenju umika Marjana Sturma z vrha krovne manjšinske organizacije, katero je vodil kar 27 let, je preteklo soboto v tehnološkem parku Lakeside v Celovcu potekal občni zbor Zveze slovenskih organizacij (ZSO), druge največje zastopniške politične organizacije slovenske manjšine na Koroškem. Občni zbor je prinesel tudi generacijsko menjava, saj je 66-letnega Sturma nadomestil kot novi predsednik ZSO šele 22-letni študent nemščine in matematike Manuel Jug iz občine Sele. Jug, v zadnjih letih član upravnega odbora ZSO, pri volitvah ni imel protikandidata/ko, je od navzočih 103 delegatov in delegatki prejel 88 glasov.

Občnega zbora oz. Sturmovega slovesa z vrha organizacije, se je udeležilo veliko število častnih gostov, med njimi koroški deželni glavar Peter Kaiser, minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Jožef Česnik in slovenski konzul v Celovcu Milan Predan, krovni manjšinski organizaciji Slovencev v Italiji pa sta zastopala prav tako odhajajoči - Rudi Pavšič (SKGZ) ter predsednik SSO Walter Bandelj. Občnega zbora sta se udeležila tudi Valentin Inzko, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev (NSKS) in obenem tudi Visoki predstavnik mednarodne skupnosti v Bosni in Hercegovini, ter predsednik Skupnosti koroških Slovencev (SKS) Bernard Sadovnik. Prvi je poudaril, da se strinja s sodelovanjem Sturma z nemško-konacionalnim »Heimatdienstom« ter reklamiral dialog znotraj slovenske manjšine. Sadovnik pa je ostro kritiziral vezno politiko na Dunaju, ki da nima nikakršnega poslušala za Slovence na Koroškem in Štajerskem in tudi za druge narodne skupnosti.

S Sturmovim odhodom z vrha organizacije se je za ZSO vsekakor končala dolga doba s predsednikom, ki je ob začetku svojega predsedovanja leta 1992 stal za nekompromisen boj za manjšinske pravice slovenske manjšine na Koroškem, po letu 2005 pa ubral pot političnega pragmatizma in kompromisov ter sklenil zavezanost, ki so povzročile dokaj močan odpor ne le v organizaciji sami, temveč tudi v manjšini nasploh. Še posebej zaradi Sturmovega približevanja nemško-konacionalnim krogom v okviru t.i. konsenzne skupine, v kateri sta npr. sodelovala tudi predsednik koroškega »Heimatdienst«, ali nekdanji glavni urednik »Kleine Zeitung«, ki je publicistično podprla pogrom nad dvojezičnimi tablamami leta 1972. Sturm je to ubrano »pot dialoga« zagovarjal v intervjujih ob svojem umiku in tudi na sobotnem občnem zboru, nadaljevanje te politike pa zagovarja tudi mladi Jug, zaradi česar njegovega imenovanja ni podprla Zveza koroških partizanov.

»Ponosen sem, da je na Koroškem - tudi po zaslugi dialoga s koroškim Heimatdienstom - prišlo do bistvenih sprememb v mišljenju ljudi, kar dokazuje dobro ozračje v deželi«, je dejal Marjan Sturm in dodal, da se z vrha manjšinske organizacije umika »z dobrim občutkom in gotovim ponosom«. Slovenska manjšina da je v 27 letih njegovega predsedovanja na čelu ZSO doživela slabe in dobre trenutke, slaba in dobra obdobja. »V zadnjih letih je bilo in je več dobrih«, je ocenil Sturm. Zato se tudi umika z dobrim občutkom in tudi z gotovim ponosom, da je tudi sam lahko prispeval k izboljšanju položaja narodne skupnosti in ozračju med obema narodoma v deželi.

Na to sta mdr. opozorila tudi deželni glavar Peter Kaiser, ki je udeleženec občnega zbora nagovoril tudi v slovensčini, in minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Jožef Česnik.

Ivan Lukan

Marjan Sturm se je umaknil z vrha ZSO

Manuel Jug je šele študent

Z leve: Manuel Jug, deželni glavar Peter Kaiser, Marjan Sturm, minister za Slovence Jožef Česnik in slovenski konzul v Celovcu Milan Predan

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- »Danes sva zaznala optimizem«. -dm-. Foto: K. Holec in S. Eöry. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. februarja 2019 - Leto XXIX, št. 9, str. 2

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_9.pdf

Predsednik Državnega zbora Republike Slovenije Dejan Židan in predsednik Parlamenta Madžarske László Kövér sta na pobudo prvega, 21. februarja, prvič v istem dnevu obiskala Prekmurje in Porabje, da bi se na terenu sestala s predstavniki madžarske narodne skupnosti v Sloveniji in slovenske narodne skupnosti na Madžarskem.

Slika: László Kövér in Dejan Židan v družbi predsednika DSS Martina Ropoša in gornjeseniškega župana Gaborja Ropoša ob prihodu na Gornji Senik. Foto: K. Holec

Predsedniški obisk se je v jutranjih urah pričel v Mestni hiši v Lendavi, kjer sta se visoka gosta seznanila z aktualnimi izzivi, ki so pred tamkajšnjo madžarsko skupnostjo, nato pa sta si ogledala obnovljen Center Bánffy; obisk je bil popestren z nastopom domačih malčkov.

Predsednik madžarskega Parlamenta László Kövér je v svoji izjavi za tisk izpostavil, da je določitev standardov za zaščito narodnih manjšin danes eno najpomembnejših evropskih vprašanj, predsednik Dejan Židan pa je dodal, da sta obmejni narodnostni skupnosti pomemben povezovalni člen med državama. Oba sta se strinjala, da je krepitev gospodarskih vezi temelj za poglobitev medsebojnega zaupanja, pogovori pa so potekali tudi o skupni objavi nadaljnjih virov za zgodovino Prekmurja ter izdaji slovensko-madžarskega in madžarsko-slovenskega velikega slovarja.

Visoka gosta sta se nato napotila na Gornji Senik, kjer sta ju pred zgradbo Državne slovenske samouprave pričakala predsednik krovne organizacije Martin Ropoš in župan vasi Gabor Ropoš. Sledil je pogovor s predstavniki slovenske narodne skupnosti v sejni dvorani DSS, na katerem so osrednje mesto namenili Razvojnemu programu Slovenskega Porabja.

»Hvaležni smo madžarski državi za odločitev, da bo prvi pilotni projekt za učvrstitev gospodarskih temeljev namenila prav najmanjši, slovenski narodni skupnosti,« je v kasnejši izjavi za tisk dejal predsednik Židan in dodal: »Projekt bo reševal zelo bistvene stvari, kot so boljša infrastruktura, boljša oskrba in gospodarski razvoj. Program je tako daleč, da se pričakuje, da bo relativno hitro potrjen s strani madžarske vlade, kar narodni skupnosti omogoča, da začne pripravljati vse potrebno za razpise. Le-ti se bodo implementirali že letos in v naslednjih letih.« »Ohranitev neke narodne skupnosti je istovetna z ohranitvijo njenega jezika,« je dodal predsednik Kövér, »ta pa je možna le tako, če postane materinščina tudi gospodarski dejavnik. Uspeh je mogoč samo v primeru, če se med državama ponovno vzpostavijo živahni čezmejni gospodarski odnosi, ki pa jih lahko vzdržujejo le podjetniki zasebniki. Naloga držav je, da z razvojem infrastrukture in pravnih okvirjev ustvarita okolje, ki omogoča pospeševanje gospodarskega življenja in sklenitev stikov v pokrajini, ki je prijazna podjetnikom.«

László Kövér je še poudaril, da ima sam slovensko skupnost za najaktivnejšo med 13 domačimi narodnostmi. »Kljub svoji maloštevilčnosti je skupnost izredno dejavna pri ohranjanju vrednot. Za zamisliti, ki jih njeni predstavniki predlagajo madžarski vladi, stojita trdno intelektualno in moralno ozadje. S prekmurskimi Madžari se vzajemno trudijo za krepitev obeh skupnosti,« je podčrtal predsednik madžarskega Parlamenta.

»Odkar je slovenska skupnost bolj organizirana – tukaj zlasti mislim na Državno slovensko samoupravo in Razvojno agencijo Slovenska krajina -, je viden napredek preko uspešnih projektov, ki poleg jezika in kulture utrjujejo tudi gospodarsko moč tukajšnje skupnosti,« je ugotovil predsednik Židan in pristavil: »To pa je najpomembnejši pogoj, da sploh lahko kot skupnost ostanejo v prihodnje.«

Predsednik DZ RS je še dodal, da sta s predsedniškim kolegom zaznala optimizem tako pri pripadnikih slovenske narodne skupnosti v Porabju kakor tudi pri Madžarih v Prekmurju. Naznanil je, da bosta z Lászlóm Kövérjem na podobnih srečevanjih v prihodnosti redno preverjala realizacijo načrtov.

Predsednika sta si nato na DOŠ Jožefa Košiča ogledala dvojezični kulturni program učencev, po delovnem srečanju v monoštrskem Slovenskem kulturno - informacijskem centru pa sta obiskala še rimskokatoliško cerkev v Števanovcih.

- **Vljudnostni obisk pri državnem sekretarju Miklósu Soltészu. F. Sütő. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. februarja 2019 - Leto XXIX, št. 9, str. 2**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_9.pdf

18. februarja je slovenska zagovornica v madžarskem Parlamentu Erika Köleš Kiss obiskala državnega sekretarja, odgovornega za verska in narodnostna vprašanja, Miklósa Soltésza.

Slika: Slovenska zagovornica v madžarskem Parlamentu Erika Köleš Kiss obiskala državnega sekretarja, odgovornega za verska in narodnostna vprašanja, Miklósa Soltésza. Foto: Porabje

Na pogovorih sta pregledala aktualni položaj slovenske skupnosti, pogovarjala sta se o razvojnih nalogah v letu 2019 in o poteku obnovitvenih del na monoštrski in dolnjeseški cerkvi. Omenila sta tudi skorajšnji obisk ministra in državne sekretarke za Slovence v zamejstvu in po svetu ter priprave na srečanje narodnostnih vernikov sombotelske škofije, ki bo leta 2020 na Gornjem Seniku.

- **Predavanja odslej tudi v Pavlovi sobi. -dm-. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. februarja 2019 - Leto XXIX, št. 9, str. 3**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_9.pdf

»Čas, zaklenjen v knjige« je bil naslov prireditve, v okviru katere so 20. februarja v 2. nadstropju knjižnice Pedagoškega visokošolskega centra Dániel Berzsenyi (ELTE SEK BDPK) v Sombotelu svojemu novemu namenu predali Pavlovo sobo in Knjižnico Lászla Hadrovicsa. Obe zbirki s pripadajočim pohištvo sta se do lanskega leta nahajali v zgornji etaži nekdanje »D« stavbe univerze, v last katere sta pred leti prišli s posredovanjem bivšega rektorja prof. dr. Karla Gadányija.

Na svojem novem mestu v osrednji univerzitetni knjižnici predstavlja Pavlova soba prijeten prostor za predavanja, samostojni študij ali dnevni oddih. V njej se nahajata knjižna omara in pisalna miza prvega prekmurskega poklicnega znanstvenika Avgusta Pavla, njegov doprski kip (delo rojaka Franca Küharja) ter pet barvnih panojev, ki predstavljajo življenjsko pot in filološko dejavnost polihistra, katerega delovanje je tesno povezano z železnožupanijskim središčem. Zbirka približno dva tisoč knjig, ki jih je fakulteti podaril akademik László Hadrovics, pa vsebuje številne dragocene izdaje s področja slavistike in splošnega jezikoslovja, med njimi 104 slovenske naslove.

Slika: Zanimanje za dogodek je bilo veliko (v prvi vrsti vodstvo univerze in Pavlova družina). Foto: Porabje

Organizatorji popoldanske prireditve so pripravili nekaj vrst stolov, toda tik pred začetkom dogodka se je v prostor zgrnilo skoraj sto ljudi, med drugimi domači Slovenci in številni študentje.

Zbrane je najprej pozdravil prorektor in direktor BDPK dr. István Németh, ki je poudaril, da si je šestdesetletna sombotelska univerza z lanskim 26-odstotnim porastom števila vpisanih vpisanih vrnila ugled. Izpostavil je, da sta slavistični zbirki odslej v okvirih najboljše tujejezične knjižnice v zahodnem Prekodonavju, simbolizirata pa neprekinjenost izročila.

Namestnica direktorja dr. Katalin Molnár Horváth je opomnila, da knjige nikoli ne pozabljajo, čeprav mnogi mislijo, da so nekoristne. Ponovno moramo najti torej pot do knjižnic, je poudarila in nanizala znanstvene dosežke Pavla in Hadrovicsa.

Oddelka za slovenski in hrvaški jezik še danes delujeta v duhu obeh slavistov in sta tako izjemnega pomena pri ohranjanju obeh narodnostnih skupnosti.

Ena od organizatork, predsednica Sombotelke slovenske samouprave Marija Kozar, je navzoče pozdravila slovensko. V svojem dvojezičnem referatu je opozorila na komaj znano literarnozgodovinsko dopisovanje med Hadrovicem in Pavlom. Leta 1943 je prvi prosil slednjega, naj mu pomaga pri zbiranju podatkov o sombotelskih študijskih letih pesnika in kasnejšega hrvaškega bana iz 19. stoletja Ivana Mažuranića. Zaradi vojnih razmer pa informacije niso prišle do zagrebškega pisca monografije Antuna Barca, rokopis Pavlovega odgovora pa predstavlja še danes dragocen literarnozgodovinski vir. Predavateljica je tudi spomnila, da sta bila tako Hadrovics kakor Pavel prekmurskega rodu in sta oba v Budimpešti študirala madžarščino in latinščino ter slovanske jezike. Avtorica panojev in razstave Marija Kozar je predstavila predmete v Pavlovi sobi, nato pa predala besedo hčeri polihistra Juditi Pavel, ki je postregla z zanimivostmi iz preteklosti očetove knjižne omare.

Slika: Judita Pavel je pripovedovala o obeh kosih pohištva za svojim hrbtom. Foto: Porabje

Pavlova žena je rada zbirala romane, smo slišali, zato se je veselila novega kosa pohištva s steklenimi vrati. Znanstvenikovim knjigam so bila dodeljena le tla ob omari, ženo pa je močno presenetilo, ko so se začeli njeni zabavni romani »odseljevati« v mestno knjižnico pod nadzorom Avgusta Pavla. Pisalna miza je prav tako iz leta 1929, smo izvedeli, pri njej je polihistor popravljaj spise dijakov, urejal znanstveno revijo Vasi Szemle, prevajal iz slovenščine v madžarščino in pisal znanstvene razprave.

Prijazna prireditev se je končala z deklamacijo Pavlove pesmi »Čudeži se rodé tu doli« najprej v slovenskem prevodu etnološkega kolega Vilka Novaka v izvedbi sedanje študentke slovenskega jezika in književnosti Regine Labritz, nato pa madžarskega izvirnika v tolmačenju diplomirane slovenistke Dóre Korán. Obe zbirki sta tako prišli na mesto, kjer bosta lažje dostopni širšemu krogu bralcev in ohranjali spomin na véliki osebnosti slavistike na Madžarskem.

- **Članice FS upokojenk ZSM so plesale v Kranju. Nikoleta Vajda Nagy. Foto: Miodrag Kondić in Borut Princič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. februarja 2019 - Leto XXIX, št. 9, str. 3**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_9.pdf

16. februarja je Folklorna skupina upokojenk ZSM sodelovala na 4. Mednarodnem folklornem festivalu veteranov z naslovom »Kolo se vije ...«, ki se je odvijal v Prešernovem gledališču v Kranju. Na festivalu, ki ga je priredilo KD Brdo iz Kranja, so nastopile veteranske folklorne skupine, ki so predstavljale kulturno dediščino Slovenije, Madžarske, Hrvaške, Srbije in Makedonije.

Slika: Pred nastopom je našo skupino sprejel predsednik KD Brdo Kranj Mitar Vujinović (prvi z desne). Foto: Porabje

K pestrosti in bogatosti dogodka je s svojim nastopom prispevala tudi naša skupina, ki je predstavila porabske plesne. Skupino je na harmoniki spremljal Boris Velner, z ženskami pa je nastopila tudi njihova mentorica Dragica Kolarič. Po prireditvi je potekalo skupno druženje z glasbo v živo, na katerem smo se skupaj z ostalimi skupinami lahko zabavali do poznega večera.

Slika: Nastop Folklorne skupine upokojenk ZSM na festivalu. Foto: Porabje

Kulturnemu društvu Brdo Kranj se zahvaljujemo za povabilo in upamo, da bomo tudi v prihodnje ohranjali dobre stike in sodelovanje.

- Poročilo od dela Društva porabski slovenski penzionistov v leti 2018. Klara Fodor, predsednica. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. februarja 2019 - Leto XXIX, št. 9, str. 4-5

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_9.pdf

Društvo porabski slovenski penzionistov je občni zbor melo 15. februara, prišlo nas je 78, tau je 80 % članstva. Kak predsednica društva sem etak poročala o lanskem delu: »Gda vküp postavlamo delo, programe za cejlo leto, furt pred očami moramo meti, kakšen cilj mámo pa ka željimo dosegniti s tistim, ka mamó v svojom rendelüvanji, statuti/alapszabályi.

Slika: Društvo porabski slovenski penzionistov. Foto: Porabje

Najvekše doužnosti našoga društva so: gora držati svojo materno rejč, slovenske molitve, svete pa ljudske pesmi, plese, indašnje šédje, spoznavati domanji pa matični rosag pa lüstvo, gastronske vrejdnosti, stare meštrije, paversko delo po indašnjom, skrb meti na svojo zdravdje, se dosta družiti tak med seov kak z drugimi Slovenci, svojo znanje, svojo čütenje do slovenstva prejk davati mlajšoj generaciji. Slovenski narod gora držati – če samo za drtino valaun – v Porabji etak leko pomagamo najbolje. Vodstvo našoga dröjstva van ranč zatoga volo ponöjva dostafela programov. Lajnsko leto smo vam gora ponidäjli vsevküper 27 svoji programov, nisterne vküper z drugimi; s toga 5 velki, ednoga pa mednarodnoga s penzionisti iz Slovenije.

2018. leta je iz društva vöstupilo 6, nota pa 8 penzionistov, bilau nas 99, pá döjn ne moremo moremo biti zadovolni, zatok ka trno malo mladi penzionistov mamó. Pa nej zatok, ka nejjago mladi, liki zatok, ka neškejo pridti med nas. Tau je fejs žalostno, lagvo nej samo za nas, liki za slovenski narod tü. Našo predsedstvo je dosta mladi gora ziskalo pa ranč nej gnauk. Največ nas ta opautilo s tejm, ka tavö k sausadom odijo delat, ali vnuke majo skrb, ali se pa štja za mladoga držijo zatau, nisterni pa furt tadale tiskajo svojo obečavanje.

Od programov na kratko.

11. februara Slovenska fašenska povorka v Varaši. Pri tejm so nam pá dosta pomagali Sakaluvska ves pa penzionisti z Rogašovec, najbola pa tisti 37 naši penzionistov, steri so se nota naravnali. Največ indašnji maškar, ka je fontoško, smo lani méli. Na povorki je več generacij vküper maširalo. Naš fašenek je en najvejši program v Varaši v tom časi, dosta Varašancov, gorički pa Porabski Slovincov potegne, nisterni so šacali djezero lüstva.

4. marcüša smo držali Volilni djilejš, gda je od 98 penzionistov samo 64 prišlo, 65 %, tau je bilau negativno za nas. Izvolili smo 11-člansko predsedstvo, dola sta prajle Vera Gašpar pa Aranka Schwarcz, stere sta se prejk dvajsti lejt dosta tröjdile, zakoj se njima zdaj tü lepau zahvalimo. Radi smo, ka smo tri mlade dobili vcuaj, Eržiko Dravec z Gorejnjoga Senika, Anina

Dončec z Varaša pa Iluško Dončec iz Števanovec, na njé leko računamo. Izvolili smo 8 penzionistov za pomauč, v Varaša cejlo leto pomagata Margita Kukor pa Marika Kürnyek, v Sakalauvci Imi Makoš, zvöjn njij smo večkrat prosili Evo Lazar.

6. juniuša smo bili na izleti v starom varaši Soproni. Najbola praktično je bilau za nas, ka smo se s cugom pelali, varaš smo pa spoznavali s pomočtjauv turističnoga vodiča pa z mali cugom. Bilau nas je 56.

2. septembra smo meli Gledališko srečanje s piknikom v kulturnom daumi v Sakaluvci. Županja Valika Rogan nam je z domanjimi delavci leppo mesto dala pripraviti, lepau so nas gora préjali pa eške pogostéjli tū. Pozvali smo štiri skupine s Prejkmurja pa Duo Fodor, zašpilali so nam pet komedij v domanjoj rejči. Bilo nas je 110, s toga naši penzionistov 78.

11. septembra smo bili gazda vküper s Slovensko zvezov Srečanja slovenski rokodelcov. Glava srečanja je Branko Suhadolnik béjo, predsednik rokodelskoga tala pri Zvezi družtev upokojencov Slovenije. Pripravili smo 13 féla delavnic, s toga je eno vodila Iluška Dončec, pozvali smo seničke mlajše tū, steri so fejs lepau delali. Od nas smo prosili 15 lidij. Gora so nas ziskali minister Žmauc, slovenska zagovornica, predsednik ZDUS-a. Večer smo meli porabski kulturni program s folklorno skupino penzionistk pa Nindrik-indrik ZSM, pevski zbor dröjštva. Bilo nas je 120, s toga 30 naši. Ženske so spekle domanji pokaraj za pogostitev.

25. novembra smo meli zadnjo srečanje z naslovom Čakanja adventa v Porabji. Meli smo cejlo serijo adventni programov vküper s Slovensko zvezov. Dva zadvečerka smo redli adventne vejnce z Marto Šteinmetz. Vsakši je opéjtan béjo pa se döjn samo 24 lidi zglasilo. Velke vejnce po staron pa papirnate krizantene sta redla Ana Ropoš pa Ilika Časar. Dva zadvečerka je par žensk peklo medene figice pa indašnje figice s salakalijom v Hiši djabok na Seniki pa v Traušča pri Mariki Mešič, zatok aj s tejmi vsakšoga leko pogostijmo v nedelo. Peto paut smo se pa navčili lepau kinčati figice z lerencov Piroško Molnár, gda smo vcuj pozvali števanovske mlajše tū. S toga dela smo dali vküp postaviti kratek film.

V nedelo so nas s svojimi adventni programi pozdravili gospaud plebanoš iz Dolejnc Vili Hribernik, števanovski cerkveni zbor pri Slovenskoj zvezi, ljudski muzikanti TRIO Vetrnica, naš pevski zbor, Anuška pa Miška Ropoš s pripovedjanjom svoji spominov, meli smo kratek film pa delavnic z venci pa figicami. Té den nas je bilau 132, s toga naši 86, tau je bilau največ v tau leti.

Iz dostafele menši programov pa sto, ka si je odébro, ka ga brigalo, je préjšo, tau je od 15 do 50 lüstva, leko bi pa eške več tū. Tau so bili spoznavanje naše zgodovine z Marijo Kozar, pripovejsti porabskoga pisatela Karčina Holeca, vüzemska gastronomska pa rokodelska delavnica s seničkimi mlajši, zdrava gastronomija na Vzórčni kmetiji, včili smo se na kompjuteri delati v Varaši pa v Kuzmi na šauli, tikvi smo pauvali z guščici v lupinjaj, pejški smo bili v Otkauvce - Števanovce s penzionisti iz Gornji Petrovec, na velki petek smo bili na križnoj pauti v Sakaluvci, forum s slovensko zagovornicov, tradicionalna trgatev v Kószegi, kulturni program z rogašovskimi muzikanti pa plesalci, miklauževanje z DU Rogašovci pa senički penzionisti. Zvöjn toga so 4 ženske nota kazale stare meštrije, gda je ATV gora djemala v Porabji. Na programi so bili s pevskoga zbora v Rogašovci pa Šalovci, več nas odi na programe Slovenske zveze pa generalnega konzulata, največkrat z Varaša pa eške nisterni Slovenčarge.

Za pozitivno cenim, bola za resnico vzememo, če se zglasimo na izlet, menje je nazaj prajlo, več Varašancov pa Slovenčarov nas odi k slovenskoj meši, leko bi nas pa eške več odlo. Prosimo, bojte tak dobri poslušajte slovenski radio, gledajte Slovenske utrinke pa po mojom si vsakši leko dopisti novine Porabje tū.

V pisarno smo eške küjpili 3 male omare, 9 staucov, veliko karto/térkép Slovenije nam podarila mag. Valerija Perger.

Na konci se pa vsejm penzionistom lepau zahvalim, ka ste med nami, posaba tistim, steri popejavjo, plešejo, špilajo, vodijo ali včijo skupine ali delavnice vodijo, pa ženskam, stere so nam pekle, se spravljajo s starimi meštrije. Zavalim se držini Meggyes, Pištani Pinteri, Lacini Lazari, ka, zvöjn méne na njij leko računamo, gda nam trbej avto v Slovenijo. Hvala za delo predsedstvi, najbola Margiti Korpič za administracijsko delo, Margiti Čuk, ka nam piše zapisnik pa podpredsednici Marijani Kovač, nadzorni komisiji (predsednici Andreji Kovač, Ferini Meggyesi pa Ferini Bajzeki). Baug plati pevskomi zbori, ka tak redno odijo na vaje, pa se fejs trüjdijo. Hvala lerenci Margiti Mayer, ka nas je vöpomogla, gda je mentorica Vera Gašpar betežna bila. Lepau se zahvalimo vsejm, steri so nam kakkoli pomagali, z nami vküper delali, posaba za finančno pomauč Ministrstvi za čoveške vire/Emberi Erőforrások Minisztériuma pa Uradi R Slovenije za Slovence v zamejstvi.«

V debati so svoje misli povedali: Margita Čuk, stera je zahvalila delo predsedstva, zatau ka spravljamo pejnaze za programe. Tak vidi, ka so na mali programaj furt isti tisti lidgé, več bi njij moglo vöponücati.

Klara Mešič je prosila, naj pejško paut od križa do križa mamu na Grebenščeki tū, Vera Gašpar pa se je zahvalila zbori za leppo spejvanje pa vsejm, steri so go kašnokoli formo gora ziskali v tau časi, gda je bila betežna.

- **Fajn je bilou. Marijana Sukič. Foto: K. Holec. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. februarja 2019 - Leto XXIX, št. 9, str. 5**

Življenjske zgodbe iz Porabja.

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_9.pdf

19. februara so v Števanovci nutpokazali najnovejšo knjigo, stero je pripravila sodelavka Študijske in pokrajinske knjižnice iz Murske Sobote dr. Klauđija Sedar. (O njej ste leko podrauvnoma šteli v slejdnjoj številki naši novin, članek je napiso Ernest Ružič.)

Slika: Dr. Klaudija Sedar, avtorica knjige. Foto: K. Holec

V števanovskom kulturnom daumi, steri se je lepau napuno - prišli so domanji lidgé pa 9 interjuvancov, steri so pripovejdali o svojom žitki Klaudiji Sedar – je avtorica tapovedala, ka so tau že tretje knjige o našoj krajini Porabji, stere je ona pripravila. Najprva je našo krajino nutpokazala s pomočjauv stari kejpov, v drugi je pisala o bibliobusi, steri odi v Porabje. V najnovejši knjigaj je zapisala štorije iz življenja 7 Porabk pa 3 Porabcov, steri so njej pripovejdali o svoji mlašeči lejtaj, o starišaj, o tom, kak so živeli, ka so šteli, v kakšnom geziki so se pogučavali. Spitavala nji je o tom tö, kama so v šaulo ojdli pa kak so si stvaurili svojo držino.

Slika: Vsi, steri so avtorici pripovejdali. Foto: K. Holec

Klaudiji Sedar so pripovejdali: Ani Časar iz Andovec, Marika Domiter iz Sakalauvec, Laci Kovač iz Števanovec, Marijana Kovač pa Ani Lábodi iz Varaša, Feri Meggyes iz Slovenske vesi, Aranka Oreovec iz Števanovec, Miška Ropoš iz Ritkarovec, Marija Svetec iz Slovenske vesi pa Ema Vogrinčič z Gornjega Senika.

Vsakša štorija je nika ejkstra, vej pa kakkoli so vsi v toj našoj malož krajini bili rojeni pa živeli, vsakša usoda je ovakša, ene so öodpelali na Hortobágy, drugim je öče mrau v bojni, tretji so gorrasli pri brati ... Vsi so pa tak pravli, ka je te »fajn bilau«, ka so se lidgé ešče radi meli pa poštüvali.

Knjiga je zatok tö posabna, ka so štorije napisane v knjižnoj rejči, dapa avtorica je dosta pistila notri v našoj domanjoj rejči, ka geziki dá poseben žma. O našom domanjom geziki pa o usodi toga gezika je avtorica spitavala Marijano Sukič, stera je pregledala te zgodbe. Vsi vküper so žalostno ugotavljali, ka domanji dialekt pomalek vömira, ranč tak, kak odidejo lidgé, steri ga gučijo pa ga majo za svojo materno rejč.

Zvün avtorice se je intervjuvancom zahvalo namestnik direktorice soboške knjižnice Janez Horvat tö. Zavalila sta se Karčini Holecu tö, steri je na začetki v žmanoj andovskoj rejči pripovejdo zgodbo o tom, kak je gratala ves Sola pa kak so nastale Črne mlake.

Če bi z ednim stavkom steli napisati, zakoj so te knjige dosta vrejodne, bi napisala: Naj se ne pozabi!

- **Stari mlini in Prekmuriana. Ernest Ružič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. februarja 2019 - Leto XXIX, št. 9, str. 6**

Murska Sobota: Novi publikaciji Pokrajinske in študijske knjižnice

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_9.pdf

V Pokrajinski in študijski knjižnici so predstavili tri publikacije: Fajn je bilou – zgodbe iz življenja Porabk in Porabcev, o kateri sem pisal, Stari mlini – od Hodoša do Čikečke vasi (v slovenskem in madžarskem jeziku) in Prekmuriana – revija Pokrajinske in študijske knjižnice za literaturo in kulturno zgodovino, ki bo izhajala enkrat ali dvakrat letno.

Slika: Stari mlini in Prekmuriana: Foto: Ernest Ružič

Publikacije nimajo dosti strani, imajo pa številne zanimive in pomenljive podatke kar trajne vrednosti, kar velja za vse tri. Tokrat še o slednjih dveh.

V publikaciji **Stari mlini od Hodoša do Čikečke vasi** (avtorica Klauđija Sedar, prevod v madžarščino József Papp) so predstavljeni mlini na narodnostno mešanem območju, in sicer na Hodošu (Velika Krka), Krplivniku (Velika Krka), Domanjševcih (Mala Krka), Središču (Curek), Prosenjakovcih (Ratkovski potok), Motvarjevcih, Pordašinci in Čikečki vasi (vsi trije na Kobiljskem potoku).

Objavljene so tudi fotografije mlinov ali sestavnih delov, denimo na naslovnici leseno vodno kolo Čahukovega mlina v Domanjševcih. Mlinarska dejavnost je bila v preteklosti zelo razvita, pomembna in tudi donosna panoga. Mlin so imeli skoraj v vsaki vasi, kjer je bila primerna voda za pogon mlinskega kolesa. »Prekmursko mlinarstvo ima svoje začetke že v srednjem veku, kar dokazujejo urbarji, ki popisujejo zemljiške posesti z dolžnostmi, ki jih je podložno prebivalstvo imelo do zemljiških gospodov,« piše Klauđija Sedar v poglavju Mlini in mlinarstvo.

Tu izvemo tudi, da je bila mlinarska obrt zelo razširjena v doljnem Prekmurju zaradi vodne sile. »Na Goričkem so bili mlini na manjših potokih, v katerih je voda včasih usahnila.« Nekateri mlini so imeli pogonske stroje na lesni plin, le največji na Goričkem (ki pa ne spada med omenjene v publikaciji), Deuschov mlin v Peskovcih, sta poganjala lesni plin in po kanalu do jeza speljana voda na Peltonovo turbino, verjetno edino v Prekmurju. Več mlinov je imelo tudi generatorje za razsvetljavo z elektriko, še preden je bil elektrificiran večji del Goriškega (okoli leta 1959). Veljava in zmogljivost mlina je bila odvisna od števila koles.

Mlinarji so bili do leta 1848 najpogosteje organizirani v cehe, »po zemljiški odvezi, ko so bili cehi odpravljeni, pa so se združevali navadno v obrtniška društva«. Imeli so določeno, koliko odstotkov od mletja žit so smeli zaračunati za stroške, enako tudi pri stiskanju bučnega olja, kar je bila pogosta dejavnost ob mlinih in enako tudi žage, kot simbioza z mlinom. V sedanjih občini Hodoš so delovali Frimov in Lutharjev mlin, kamor so vozili pšenico in rž tudi iz Porabja. V Domanjševcih so mleli kar trije mlini: Čahukov, Žlebičev in Pongracov mlin; v Motvarjevcih pa so bili Jankov, Nemešev in Voglarjev mlin. Nekateri mlini so v celoti, nekateri delno obnovljeni in vpisani v Register nepremičninske kulturne dediščine.

»Skozi življenje nas spremljata obe, literatura in kulturna zgodovina, z njima in ob nju rasto, se razvijamo in učimo, bogatimo našo eksistencialno stran življenja, literatura nam pomaga razumeti kulturno zgodovino in ta nas nagovarja, da posežemo po literaturi,« napoveduje **prvi zvezek Prekmuriane** urednica Klauđija Sedar, v Uvodniku pa razmišlja o bralni kulturi in o tem, »kaj sploh je bralna kultura in kako jo osvojimo.« Z bralno kulturo je tesno povezana bralna pismenost, »pravzaprav gre za recipročno razmerje, saj ko razvijamo eno, razvijamo tudi drugo«.

V publikaciji so objavljeni literarni in kulturno-zgodovinski utrinki, spomini in izbor iz domoznanske zakladnice 2018.

Metka Sraka predstavlja knjigo Karoline Kolmanič Tu je doma ljubezen z aktualno tematiko, povezano z begunci, ki ruši predsodke »in nam sporoča, da prava ljubezen ne pozna meja, ne stereotipov in nestrpnosti«.

Julijana Vöröš piše o romanu Ernesta Ružiča Anka in Kugyjev pogled in zastavi vprašanje: Bo umetna inteligenca res tako fantastična? Objavljen je še krajši odlomek iz romana.

Klauđija Sedar predstavlja knjižno zbirko Med Rabo in Muro, ki v 20-ih letih izhajanja ni postala le pomemben del porabske in s tem vseslovenske kulture in literarne produkcije, »ampak tudi kot svojevrsten duhovni most, ki povezuje Slovence na Madžarskem z matičnim jezikovno-kulturnim prostorom, in tudi pomemben dejavnik bralne kulture v Porabju«.

Projekt Pokrajinske in študijske knjižnice Obujamo dediščino v Porabju: Pravljični večeri za odrasle opisuje Jasna Horvat, Vesna Radovanovič pa predstavlja razstavo Miško Kranjec (1908-1983).

Evropsko leto kulturne dediščine, Hranilnica južnega dela Železne županije v Murski Soboti, Gorička Mariška (nekdanji vlak po železnici, zgrajeni na začetku 20. stoletja), Prvi prekmurski časopis (Priatelj), Mag. Franc Kuzmič (1952 – 2018) in Bibliografija mag. Franca Kuzmiča, so članki in predstavitve Klauđije Sedar, akademskega kiparja, risarja, karikaturlista, ilustratorja in filmarja Mikija Mustra (1925 – 2018) pa predstavlja Julijana Vöröš.

Predstavljeni sta tudi pesniški zbirki NE Ferija Lainščka in Sándorja Vályija Iz daljne dežele, knjiga zgodb Sandija Horvata Preprosto enostavno: Čas je za spremembe, knjiga kratke proze in poezije Panonske pletenine avtoric Olge Antič, Ivanke Klopčič Cesar, Olge Paušič in Marije Šedivy ter publikacija, o kateri pišem v prvem delu: Stari mlini od Hodoša do Čikečke vasi.

- **Slovenska zagovornica pri Porabskem slovenskem društvu upokojencev. Ferenc Sütő, asistent zagovornice. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. februarja 2019 - Leto XXIX, št. 9, str. 7**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_9.pdf

Slovenski zagovornici v madžarskem parlamentu Eriki Köleš Kiss se tudi v njenem drugem mandatu zdi pomembno, da ima neposredne stike s svojimi volivci. Zelo dobre priložnosti za to nudijo forumi, neposredna srečanja, s katerimi želi nadaljevati tudi v tem letu.

Slika: Slovenska zagovornica pri Porabskem slovenskem društvu upokojencev. Foto: Porabje

Prvo vabilo je dobila od Društva porabskih slovenskih upokojencev, ki je imelo 15. Februarja svoj letni občni zbor. Člane društva, ki so se zbrali v lepem številu, je seznanila s svojim delom v parlamentu, z razvojnim programom Slovenskega Porabja, ki je bil pripravljen pod vodstvom in s koordiniranjem DSS. Govorila je tudi o intenzivnih madžarsko-slovenskih diplomatskih in političnih stikih. V zvezi z oktobrskimi narodnostnimi volitvami je že zdaj opozarjala na pomembno vlogo registracije v manjšinski (narodnostni) volilni register, hkrati je prosila za aktivno pomoč slovenskih organizacij pri registraciji.

Kabinet slovenske zagovornice se zahvaljuje predsednici DU Klari Fodor za vabilo, želi ji uspešno delo, članom društva pa veliko skupnih in lepih doživetij.

- **Tekmovanje v atletiki v Monoštru. Agica Holec in L.R. Horváth Sliki: Marietta Szalai in RK. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. februarja 2019 - Leto XXIX, št. 9, str. 7**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_9.pdf

14. februarja so učenci DOŠ Števanovci v Monoštru sodelovali in tekmovali v atletiki. Iz naše šole se je tekmovanja udeležilo 28 učencev, ki so dosegli naslednje rezultate: v skoku v daljino je 3. Mesto dosegla Molli Mešič iz tretjega razreda. Med učenci višjih razredov je prav tako 3. Mesto zasedla Yvett Čizmar iz 7. razreda. V metanju žoge je na 1. mestu končala Gertrud Bedi iz 7. razreda.

V skoku v višino je na drugem mestu končala Tamara Hojsza iz 7. razreda in na tretjem mestu Vanda Gyórfi iz 6. razreda, pri fantih na 2. mestu Marton Dorogi iz 6. razreda. V teku v krogih je 2. mesto dosegla Yvett Čizmar iz 7. razreda. Čestitam vsem in se zahvaljujem učiteljici telesne vzgoje Marietti Szalai, da jih je pripravila.

Slika: Števanovski učenci, ki so se udeležili tekmovanja. Foto: Marietta Szalai in RK

Slika: V lepem številu so se tekmovanja udeležili tudi gornjeseniški učenci. Foto: Marietta Szalai in RK

Na tekmovanju so sodelovali tudi učenci gornjeseniške dvojezične šole, ki so dosegli naslednje rezultate: V teku na 30 metrov je tretje mesto zasedel Kristof Németh, ki je bil prav tako tretji v skoku v daljino. V metanju žoge je zmagala Júlia Dejčič, v skoku v višino je prvo mesto zasedel Levente Nagy, drugo mesto pa Áron Németh. V teku v krogih je tretje mesto zasedla Júlia Dejčič, med fanti pa Denis Wachter

Delo, Ljubljana

- **Urad lahko le nastavlja ogledalo oblasti.** Barbara Hočevar. Delo, Ljubljana, 22. februar 2019
<https://www.delo.si/novice/slovenija/urad-lahko-le-nastavlja-ogledalo-oblasti-152684.html>

Varuh človekovih pravic: Vlasta Nussdorfer je predala posle specialnemu pedagogu Petru Svetini.

Ljubljana – Četrta varuhinja človekovih pravic v samostojni Sloveniji, pravnica in nekdanja tožilka **Vlasta Nussdorfer**, je zaključila svoj šestletni mandat in posle predala nasledniku, specialnemu pedagogu in socialnemu podjetniku **Petru Svetini**. Vtis je, da je Nussdorferjeva z opravljenim zadovoljna, čeprav pravi, da bi ji prav prišlo še nekaj časa, Svetino pa vseeno čaka še vrsta izzivov.

»Slovenija še ni na poti, da bi znova upravičila ustavno določilo, da je pravna in socialna država, saj je to načelo kršeno kar tridesetkrat,« je ob poslavljanju s funkcije med drugim poudarila Vlasta Nussdorfer. Naloga varuha človekovih pravic je, da opozarja na nepravilnosti in kršitve, nima pa izvršilnih vzvodov oziroma se temu približa le vlaganje zahtev za ocene ustavnosti. Za uresničitev njegovih priporočil sta, kot je te dni večkrat ponovila odhajajoča varuhinja, odgovorna vlada in državni zbor. In zdi se, da je pri razumevanju pristojnosti urada varuha, ki zaposluje 49 ljudi, pričakovanih posameznikov, ki se nanj obrnejo, in javnosti tudi po 25 letih obstoja še vedno precej nejasnosti.

Slika: »Pravičnost za vse prebivalke in prebivalce ni floskula, ampak temeljno vodilo, ki mu bom sledil pri svojem delu na mestu varuha,« je napovedal novi varuh človekovih pravic. Foto: Matej Družnik/Delo

Čeprav je bilo od 487 priporočil, ki jih je dala v prvih petih letih, upoštevanih dve tretjini, se vlada in zakonodajalec po njenem mnenju ne odzivata pravočasno na odločbe ustavnega sodišča, kar dokazuje tudi več kot deset odločb, ki še čakajo na uresničitev, med njimi tudi take, ki jih je sodišče sprejelo na predlog varuha.

Trde orehe naj tretja državni zbor in vlada

Med drugim še ni zakona, ki bi uredil pravice do sodnega varstva imetnikov podrejenih obveznic, in ni podzakonskih predpisov, ki bi zaščitili v ustavo vpisano pravico do vode. Tudi postopek sprejema ljudi, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost, v varovane oddelke socialnovarstvenih zavodov, še ni skladen z ustavo. Prav vztrajno opozarjanje na nečloveške razmere in na stanje, ki ni vredno dostojanstva ljudi, za tiste, ki jih proti volji – njihovi in samega zavoda – tam

nastanijo, je ena od najbolj opaznih dediščin mandata Vlaste Nussdorfer, ki je vložila devet zahtev za oceno ustavnosti. Med bolj odmevnimi je novela zakona o tujcih aprila 2017, ki je bila že nekajkrat na dnevnem redu sej ustavnega sodišča, a kljub prednostni obravnavi še ni epiloga.

Uspešna pa je bila pri zavrnitvi dela zakona o uravnoteženju javnih financ, ki je arbitrarno znižal pokojnine 26.000 upokojencem, in pri zavzemanju za to, da morajo občine še naprej socialno najšibkejšim, ki živijo v tržnih in najemniških stanovanjih, subvencionirati tako profitni kot neprofitni del najemnine. Prav tako je uspela z zahtevo, da se samozaposlenim, ki uveljavljajo pravice iz javnih sredstev, kot so znižano plačilo vrtca ali otroški dodatek, upošteva realni dohodek, in ne več fiktivni. Pripisuje si zasluge za to, da uklonilni zapor ni več veljaven institut, za pospešitev sodnih postopkov, prva je opozorila tudi na sistemski problem založenih oporok.

»Včasih smo težko dosegli napredek, a smo ga,« ocenjuje svoje šestletno obdobje, trde orehe, ki so še ostali, pa morajo streti pristojni – to pa ni varuh, temveč izvršna oblast, zakonodajna pa ima pomembno nadzorno funkcijo.

Nova era na uradu

Pravnico bo na čelu urada, ki mu je državni proračun lani namenil 2,3 milijona evrov, v letošnjem rebalansu pa je predvidenih 2,8 milijona, kar je več, kot stane državni svet, zamenjal specialni pedagog. »Seveda mi srce bije bolj za ranljive skupine, zlasti za ljudi z invalidnostjo, a to ne pomeni, da mi drugi niso pomembni. Vsak problem, ki ga ima človek, je zanj takrat največji,« je Peter Svetina dejal po izvolitvi, ko ga je v državnem zboru podprlo 89 poslancev oziroma vsi, ki so ob glasovanju sedeli v dvorani. To mu daje velik politični kapital, sam pa podporo jemlje kot dobro popotnico, da hodi po poti, po kateri je že doslej, da stanje izboljša in omogoči, da bi bilo njegovo napovedano proaktivno delovanje lažje izvedljivo, državne organe pa namerava odločno in »tečno« opozarjati na nepravilnosti in kršitve.

- **Odgovor na članek: Z narodnostnim poslancem niso vsi zadovoljni.**

Prejeli smo: Attila Kovács. Dobrovnik – Dobronak. Delo, Ljubljana, letn. 61, št. 43, 22.2.2019, str. 7

Prejeli smo

DELO letnik 61, številka 43, stran 7, 22.2.2019

Odgovor na članek Z narodnostnim poslancem niso vsi zadovoljni

Poslanec madžarske narodne skupnosti v Državnem zboru Ferenc Horváth je za časopis *Delo* 19. februarja 2019 na 4. strani v članku z gornjim naslovom izjavil (citaj): »V mojem zapisu sem samo izrazil željo, da bi pri morebitnih nesoglasjih o neizpoljenih zakonskih obveznostih med narodno skupnostjo in vlado ter drugimi državnimi ustanovami narodnostni mediji morali podpirati interese narodne skupnosti (in ne mene osebno!), tako kot so, na primer, vsi slovenski mediji v arbitražnem sporu med Slovenijo in Hrvaško nedvoumno podprli stališče slovenske politike.«

Poslanec Horváth v svojem članku v časopisu *Népújság* ni izrazil

svoje želje, temveč svoje prepričanje (*meggyőződése*) o skupnem nastopanju politike in manjšinskih medijev proti vsakokratni oblasti za zaščito manjšinskih pravic. Med željo in prepričanjem je bistvena razlika. »Prepričanje« poslanca je med drugim problematično zaradi tega, ker je poslanec Horváth (zakonodajna veja oblasti) obenem predsednik krovne politične organizacije Madžarov v Sloveniji, PMSNS, ki pa je neke vrste izvršilna veja oblasti Madžarov v Sloveniji. PMSNS pa je ustanoviteljica zavoda, ki izdaja edini časopis manjšine *Népújság*, obenem pa imenuje od šest do devet članov v Programski odbor za madžarske RTV-programe (radio MMR in TV-oddaja »Mostovi - Hidak«) ter predstavnika madžarske narodne

skupnosti v Programski svet RTV SLO. Skratka, Svet PMSNS, ki mu predseduje Horváth, z imenovanjem članov iz svojih vrst v svete in odbore zavodov manjšinskih medijev s pomočjo obravnavanja in uresničevanja programske zasnove, programsko-produkcijskega načrta in letnega poročila medijev posredno še kako lahko vpliva na uredniško politiko madžarskih manjšinskih medijev v Sloveniji. Kot se je to pokazalo v primeru *Népújsága*, kjer ima poslanec madžarske narodne skupnosti celo svojo kolumno.

Ni naloga manjšinskih medijev, da ščitijo oziroma podpirajo narodnostne interese. Naloga medijev je, da v skladu s pravnimi predpisi in načeli (münchenska deklaracija, kodeks novinarjev Slovenije,

zakon o medijih, zakon o RTV SLO itd.) objektivno in verodostojno poročajo o dogajanjih, ki so povezana z madžarsko narodno skupnostjo. Zaščita manjšinskih pravic pa je v prvi vrsti naloga manjšinske politike (predvsem poslanca narodne skupnosti v DZ in predsednika PMSNS).
ATTILA KOVÁCS,
Dobrovnik - Dobronak

- **Vonarsko jezero začelo nastajati. Brane Piano. Delo, Ljubljana, 22. februar 2019**

<https://www.delo.si/lokalno/stajerska/vonarsko-jezero-zacelo-nastajati-153252.html>

Na meji s Hrvaško začeli priprave na jezero, ki je tu že bilo in bo le malo manjše od Blejskega

Slika: Pregrada Vonarje, državna meja med Slovenijo in Hrvaško. Foto: Roman Šipić

Podčetrtek – Ministra za gospodarstvo Zdravko Počivalšek ter za okolje in prostor Jure Leban sta si v spremstvu župana Podčetrčka Petra Misje ogledala začetek del na pregradi Vonarje, ki bo omogočila poplaviti območje nekdanjega in nov nastanek Vonnarskega jezera.

Jezero, ki bo le tretjino manjše od Blejskega, bo prebivalce varovalo pred poplavami, obenem pa bo pospešilo razvoj turizma v Podčetrtku in Rogaški Slatini, ki z njim pričakujeta podvojitev števila nočitev gostov. »Ustvarili bomo pogoje za eno najmočnejših turističnih destinacij v Sloveniji,« je dejal Počivalšek, tudi sam domačin s tega konca Slovenije.

Na slovenski strani mejne pregrade je po dogovoru med slovenskimi in hrvaškimi za vode pristojnimi državnimi organi z deli začelo podjetje Nivo Eko. Za celotno ureditev jezera in okolice, tudi za turistično in športno infrastrukturo, je za prvo etapo del iz slovenskega proračuna za ta čezmejni projekt na voljo 3,9 milijona evrov.

- **Žrtve fojb so tudi žrtve fašizma. Blaž Močnik. Delo, Ljubljana, 22. februar 2019**

<https://www.delo.si/novice/slovenija/zrtve-fojb-so-tudi-zrtve-fasizma-152762.html>

»Skupni učbenik zgodovine bi pomenil, da smo stvari razčistili. Tudi za to bo prišel čas.«

Slika: Kulturnik Igor Komel verjame, da bo slovensko-italijansko obmejni prostor nekoč dobil skupni učbenik zgodovine. Foto: Delo

Kulturnik Igor Komel verjame, da bo slovensko-italijansko obmejni prostor nekoč dobil skupni učbenik zgodovine, ne pa tudi, da ga bo dočakal. Od leta 1987 je ravnatelj Kulturnega doma v Gorici, lani pa je prejel državno slovensko priznanje za soustvarjanje medkulturnega sožitja med narodi. Tudi po dogodkih v Bazovici ostaja prepričan, da Gorica in Nova Gorica lahko postaneta evropski zgled.

Zanikanje in sprevračanje zgodovine največ težav povzroči prebivalcem ob meji, je v nedavnem intervjuju za *Delo* opozorila zgodovinarica Kaja Širok. Komel se s tem strinja: »Obmejni prostor je bil od nekdanj termometer razmer med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo ter nato Slovenijo. Če so bili odnosi dobri, se je to poznalo med ljudmi. Če so bili slabi, smo bili prvi, ki so to čutili na lastni koži.«

Trohico olajševalnih okoliščin za Bazovico je našel v tem, da bodo kmalu volitve v evropski parlament in da so politiki to očitno začeli izkoriščati. Pri tem upa, da odnosi med državama in še posebno odnosi do manjšin na obeh straneh meje, ne bi postali tarča političnih spletk: »Slovenska manjšina v Italiji in italijanska v Sloveniji morata dokazati, da smo laboratorij sožitja v tem prostoru. Biti moramo še bolj odločni pri našem delu za mir, sožitje in sobivanje različnosti.«

»Skupnega zgodovinskega učbenika moja generacija žal še ne bo dočakala. Ga bo pa vaša.«

Mesti zanimivi le skupaj

Toda, kako politično hujskanje občuti prostor, ki je bil dolgo na prepihu nacionalnih trenj? Generacije pred nami bi lahko veliko povedale tudi o fizičnih napadih in pleskarskih akcijah po slovenskih stavbah. »Upam, da so ti časi minili.« A se zgodovina vsaj malo ponavlja. »V časopisih te predstavljajo kot krvnika. Nekdanji goriški odbornik za kulturo nam je jasno povedal, da ga Slovenci ne zanimamo ne tukaj ne na drugi strani meje. Nekdanji župan Ettore Romoli je odprl vrata neofašističnemu gibanju Casa Pound. Za naš kulturni praznik smo dobili »darilo« s fašističnimi plakati na slovenskih šolah. Sledila je Bazovica. Takšnega črnega vala si Gorica ne zasluži. Odkar vodim Kulturni dom ste prvi novinar iz Slovenije, ki me o

tem sprašuje,« pravi Komel. »Takšna vprašanja so novinarji do zdaj postavljali v Trstu, a se je stvarnost zdaj očitno dotaknila tudi Gorice. Upam, da bova naslednjič govorila o pozitivnih stvareh med Slovenci, Italijani in Furlani.«

Pravi, da Gorica v Italiji ne pomeni veliko, kot tudi Nova Gorica v Sloveniji ne. »Skupaj pa sta zanimivi v evropskem smislu. Naša prihodnost je le v navezi, čeprav nisem zadovoljen s tem, kar se zadnje čase dogaja v Gorici.« Neprimerno se mu zdi, da župan Rodolfo Ziberna odpira vrata občine pripadnikom in somišljenikom nekdanjega fašističnega odreda X-Mass in da je med pobudniki razstave o fojbah v evropskem parlamentu, potem pa z novogoriškim županom Klemnom Miklavičem reže bodočo žico za skupno kolesarsko pot: »Ni mi všeč ta dvojna igra. O fojbah moramo imeti enako mnenje, saj so trpeli Italijani in Slovenci, je pa res, in to podčrtaj, da so žrtve fojbe tudi žrtve fašizma! Če ne bi bilo fašizma, teh žrtev ne bi bilo in tega se je treba zavedati. Slovenci pod fašizmom niso umirali, ker bi bili komunisti, ampak ker so bili Slovani. Zdaj pa nam nihče more govoriti: jaz sem žrtev, ti pa ne. Če ne bi bilo fašizma, bi bil ta prostor verjetno drugačen in bi se drugače razvijal.«

Preberite [intervju z zgodovinarico dr. Kajo Širok](#), ki komentira dogodke na nedavnem italijanskem Dnevu spomina na fojbe v Bazovici.

Norija

»Učbenik bi bil dobrodošel, saj bi to pomenilo, da smo stvari razčistili. Tudi za to bo prišel čas. Žal mi je le, da moja generacije tega še ne bo dočakala. Bo pa vaša,« Komel pravi, da je predsednik Borut Pahor v Bruslju predsedniku evropskega parlamenta Albertu Tajaniju, ki je razburil z govorom v Bazovici, predal poročilo mešane slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije in mu na njegovi podlagi predlagal uvedbo skupnega učbenika zgodovine. »Oktober 2016 smo na slovesno odkritje spomenika slovenskim vojakom na soškem bojišču povabili slovenskega in italijanskega predsednika. To je bil znak novih slovensko-italijanskih pogledov na naš prostor. Vsi smo poudarjali, da je šlo za norijo. Upam, da bomo tako nekoč govorili tudi o dogodkih pred, med in po drugi svetovni vojni.«

- **Rdeča Istra nadaljuje črno propagando. Boris Šuligoj. Delo, Ljubljana; 22. februar 2019**

<https://www.delo.si/novice/slovenija/rdeca-istra-nadaljuje-crno-propagando-152760.html>

Sporni film Rdeča Istra: Izolska premiera samo za Unijo Italijanov

Slika: Producenta filma sta Venicefilm Production in Rai Cinema, v filmu igrata tudi zvezdnika Geraldine Chaplin in Franco Nero, partizan Mate je nekdanji igralec SSG Trst Romeo Grebenšek. Režiser Maximiliano Hernando Bruno. Foto: arhiv

Izola – »Na željo več predstavnikov italijanske narodnosti iz Istre je Unija Italijanov odkupila pravice za predvajanje filma Rosso Istria (Rdeča Istra) v Sloveniji in Hrvaški in ga bomo v prihodnjih tednih predvajali v več krajih po Istri,« je pred drevišnjo prvo projekcijo (samo za povabljenе) v izolskem Art Kinu Odeon povedal predsednik izvršnega odbora Unije Italijanov **Maurizio Tremul**. Projekcija je vzbudila številne pomisleke in proteste v Izoli in drugih istrskih krajih. Tisti, ki so si film Rdeča Istra že ogledali (na dveh premierah – v rimskem senatu in na 75. filmskem festivalu v Benetkah, pa na tretjem programu RAI v času italijanskega dneva spomina), so ga gladko uvrstili v sklop vrste dejanj, s katerimi si velik del Italije prizadeva po svoje krojiti zgodovino v teh krajih, saj govori samo o grozodejstvih Slovanov nad nedolžnim prebivalstvom. **Drago Mislej Mef** pravi: »Film je zelo neprijazen do vseh Slovanov. Niti ne govori o partizanih, ampak o titoistih, ki so bolj podobni arkanovcem, ki so prišli v Istro zelo barbarsko pobijati nedolžne ljudi. Če to povežemo s fotografsko razstavo o nasilju nad prebivalci v Istri in Dalmaciji v hodniku evropskega parlamenta (odprl jo je predsednik parlamenta **Antonio Tajani**), z dogodki v Bazovici, izjavami predsednika Tajanija v Bazovici in fašističnimi provokacijami v Gorici, lahko ugotovimo le, da smo v Sloveniji dosegli višjo stopnjo sožitja, ker na vse te provokacije odgovarjamo kulturno. Verjeli smo, da te igre ne igrajo več.«

Tremul meni, da gre za drugo plat zamolčane zgodovine

Film govori o času po kapitulaciji Italije 8. septembra 1943 in usodi (partizanski likvidaciji) **Norme Cossetto**, hčere lokalnega fašističnega vodje, o kateri je literarno predlogo za scenarij popisal njen 95-letni bratranec. Maurizio Tremul nam je pojasnil, da so hoteli s projekcijami tudi istrskemu prebivalstvu prikazati eno od usod, ki jih je v burnih vojnih časih doživljalo prebivalstvo Istre. »Ne razumem, zakaj je toliko odpora do predvajanja tega filma, saj smo že zdavnaj preživeli čase cenzure in predstavljanja samo ene resnice. Če smo lahko videli toliko partizanskih filmov, v katerih fašisti pobijajo nedolžno prebivalstvo, je verjetno prav, da vidimo tudi drugo plat te zgodovine.«

Predsednik Združenja borcev za vrednote NOB Izola **Slobodan Radujko** je izrazil globoko nestrinjanje s takšno vrsto širjenja politične in skrajno desničarske ter fašistoidne propagande med ljudmi dveh narodov, ki v Izoli živita v slogi in medsebojnem spoštovanju.

Izolan (in pripadnik tudi italijanske narodnosti) **Lucio Gobbo** je ob filmu dejal: »Film bi lahko bil navadni kruti fašistični triler, če ne bi imel namena grobo potvarjati zgodovine s prikazovanjem Slovanov, ki izvajajo genocid nad Italijani. Po nepotrebnem odpira rane in povzroča nove polemike med samo italijansko skupnostjo in med obema avtohtonima narodomoma v teh krajih.« Na vprašanje, ali takšen film koristi italijanski skupnosti in sožitju, je Maurizio Tremul odgovoril z vprašanjem: »Ali manipulacije zgodovine, ki jih prebiram iz javnih objav o tej naši zgodovini v Istri, škodi ali ne našemu sožitju?«

SPOMNIMO: Pred leti je veliko prahu dvignil italijanski film Srce v breznu. Film je namreč problematiko fojb prikazal z izrazito italijanskim pogledom na zgodovino. Če vas zanima več, priporočamo: [Telenovela epskih ambicij](#).

- **»Za nas, Afričane, tu ni dela«.** Boštjan Videmšek. Delo, Ljubljana, 22. februar 2019

<https://www.delo.si/novice/svet/za-nas-africane-tu-ni-dela-152710.html>

Begunci in migranti: Na Cipru je največ prosilcev za azil glede na število prebivalcev

Nikozija – Lani je za azil na Cipru zaprosilo 8000 beguncev. To je, po številu prebivalcev, z naskokom največ v EU, v katero je lani vstopilo najmanj beguncev in migrantov v zadnjih petih letih. Ciprske oblasti – kaj šele borna infrastruktura – niso bile pripravljene na podvojeno število prosilcev za azil. Posledice so tragične: na stotine ljudi mora zaradi počasne birokracije in rasističnega odziva dela javnosti živeti na ulicah.

Triindvajsetletni **Ibrahim Kamara** iz Gambije je na Ciper prišel pred štirimi meseci. Ko so ga tihotapci iz velikega čolna nagnali na kopno, se mu niti sanjalo ni, kje je, a bil je srečen, da je živ. Na poti iz Libije, kjer se je dolgo skrival pred tihotapsko mafijo in rasističnimi tolpmami, je preživel sedem dni. Potovanje čez Sredozemlje, množično grobišče, je bilo izjemno naporno. »Če povem po pravici, nikoli prej nisem slišal za Ciper.

Prekupčevalci so nam obljubili, da nas bodo pripeljali v Italijo. In ko so nas izkrcali, so tudi rekli, da smo v Italiji. V trenutku mi je bilo vseeno, uničen sem bil. A ko sem prišel k sebi in na zemljevidu videl, kje sem, se mi je utrgalo,« je v prostorih Karitasa v bližini nikogaršnjega območja v Nikoziji, ki ga nadzirajo ZN, povedal sloki Ibrahim. Pot Gambijca na Ciper je atipična – velika večina beguncev in migrantov, ki so zdaj na grški strani razdeljenega otoka, je sem prišlo s severnega dela, ki jo je leta 1974 okupirala turška vojska. Na severni del Cipra begunci in migranti – med njimi jih je še vedno približno polovica iz manj kot 200 kilometrov oddaljene Sirije – prihajajo z ladjami iz turškega pristanišča Mersin ali z rednimi letalskimi povezavami iz Istanbula. »Zeleno črto«, nikogaršnje območje, prestopijo s pomočjo tihotapcev. Nekateri tudi sami. Ne gre ravno za neprehodno področje ...

Brez perspektive

Ibrahim po prihodu na Ciper mesec dni ni spal. Pregarjala ga je preteklost – svojo dom je moral zapustiti zaradi groženj znotrajversko razdeljene družine. Pregarjala ga je sedanjost – živel je, brez vsega, na ulici. Pregarjala ga je prihodnost – ker je za migrantsko pot čez Saharo do Libije in naprej do Cipra, lažne *Italije*, porabil ves denar, in ker tu ne najde dela, nima nikakršne perspektive. Podobno kot na stotine sotrpinov, ki ne bivajo v prenapolnjenem begunskem taborišču, postavljenem bogu za hrbtom, cele dneve hodi po mestu in upa, da bo našel delo. A ga ne. Preostane mu le, da v prostorih cerkve spet potrka na vrata Karitasa.

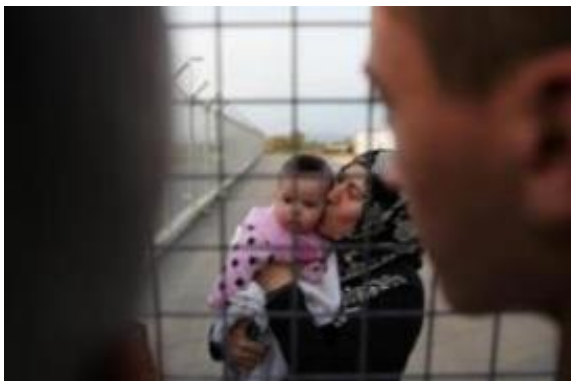
»Vsak dan pridem sem. Dobim hrano, včasih obleko. Pomagajo nam. Precej lažje bi bilo, če bi deloval sistem prehranskih bonov, ki bi jih prosilec za azil moral dobiti vsak mesec, a jih velikokrat ne. Enako velja za denarno pomoč. Sto evrov na človeka. Ker pomoč zamuja – ali pa je sploh ni – nas je veliko v celoti odvisnih od humanitarne pomoči,« je v družbi večinoma afriških beguncev in migrantov, ki so na dnu tukajšnje prehranjevalne verige, saj jih delodajalci in stanodajalci množično zavračajo zaradi barve polti in jim to brez težav zabrusijo tudi v obraz, je nadaljeval Ibrahim, ki si s tremi tovariši deli majhno sobo na obrobju Nikozije.

»Humanitarne organizacije opravljamo glavnino dela, tudi namesto države. To je nesprejemljivo.«

Elizabeth V. Kassinis, direktorica ciprskega Karitasa

Zamude, rasizem, breždomstvo

Prosilcem za azil na Cipru pripada pravica do dela v, večinoma, najslabše plačanih poklicih, denimo v kmetijstvu in gradbeništvu. V panogah, v katerih tradicionalno zaposlujejo migrantske delavce iz Azije – večinoma iz Pakistana, Bangladeša, Vietnama in s Filipinov. Na »papirju« se stvari zdijo sorazmerno obetavne. V realnosti je drugače. »Tako ko se javim na oglas za delo in povem, od kod prihajam, me delodajalci vprašajo, ali sem črne polti. Zelo dobro vem, kaj to pomeni. Za nas, Afričane, tu ni dela. Še nikjer nisem našel na toliko rasizma,« se je v pogovor vključil Jérôme iz Gane, ki že tri mesece spi po parkih in zapuščenih zgradbah. Čeprav oblasti prosilcem za azil delno subvencionirajo namestitve – zamude pri izplačilih stanodajalcem so večmesečne, kar ustvarja dodatne težave in napetosti – imajo ti pri iskanju stanovanja velike težave. Ne le zaradi rasizma, ampak tudi zaradi zelo visokih cen, posledic novega nepremičninskega balona, ki je po finančni eksploziji leta 2013 zdaj, tudi zaradi številnih ruskih investicij v programu »zlata viza«, s katero oblasti polnijo proračun, bogati Rusi pa dobivajo ciprsko (evropsko) državljanstvo, spet zelo napihnen.

Slika: Velike težave ustvarjajo tudi počasni postopki v azilnem sistemu. Foto Reuters

»Ciprski azilni sistem je bil luknjast že prej. Sistem ni deloval. Ko se je število prosilcev za azil lani podvojilo, smo se vsi skupaj znašli v težavah,« nam je na sedežu Ciprskega begunskega sveta povedala Corina Drusiotu, koordinatorica in ena od dveh pravnih svetovalk, ki jih ima na voljo okoli 10.000 prosilcev za azil, ki čakajo na odločitev »ciprske žirije«. »Oblasti se zavedajo, da preselitve beguncev v druge evropske države ne bo. Sistem kvot ne deluje. V EU ni solidarnosti. Zato moramo biti proaktivni, sami moramo poiskati rešitev, na nikogar ne smemo čakati. Hkrati pa iz Bruslja dobimo kar nekaj denarja, ki ga moramo pametneje izkoristiti,« je nadaljevala Drusiotujeva, ki pričakuje, da se bo trend povečanega števila prihodov v Republiko Ciper nadaljeval.

Po njenih besedah je – na ulicah Nikozije in drugih mest tega res ni težko opaziti – največji problem brezdomstvo, posledica zamujanja finančnega nadomestila in, kot rečeno, visokih cen nepremičnin. Velike težave ustvarja tudi izjemno počasen azilni sistem – če, denimo, sirski begunec status mednarodne zaščite pridobi v poldrugem letu, to velja za »zelo hiter postopek«. Nekateri postopki trajajo štiri, celo pet let. In to še iz časov, ko je bilo prosilcev za azil za polovico manj. Kako dolgo bodo na odločitev ciprskih oblasti morali čakati »sveži« prišleki, ne gre niti ugibati. Ob številnih pomanjkljivostih je treba omeniti tudi pozitivni dejstva – na Cipru imajo vsi prosilci za azil popoln ter brezplačen dostop do šolskih klopi in zdravstvenega sistema. »Kljub vsem težavam, so begunci in migranti na Cipru v boljšem položaju kot marsikje drugod v EU, denimo v Grčiji. Zaradi naše begunske izkušnje in bližine Bližnjega vzhoda, ki je del naše identitete, je občutljivost za begunsko vprašanje tu drugačna,« je prepričana Corina Drusiotu.

»Zaradi tebe bi izgubil stranke«

Triindvajsetletna **Fatima** iz Mogadiša se z njo ne strinja. Čeprav je na Cipru, kamor je iz begunskega taborišča v Keniji v visoki nosečnosti prišla sama, že tri leta in ima že dve leti status begunke, ji še vedno ni uspelo najti dela. Bodisi zaradi polti bodisi zato, ker je muslimanka. »Ko sem prišla na razgovor za službo, vedeti morate, da begunci lahko delamo le v najslabše plačanih poklicih, se mi je že večkrat zgodilo, da je delodajalec od mene zahteval, da snamem naglavno ruto. Tega zaradi svoje vere nočem in ne smem storiti. Ker rute nisem snela, zame ni bilo službe. 'Zaradi tebe bi izgubil stranke', mi je dejal eden od morebitnih delodajalcev. Zanje tudi za čistilko nisem dovolj dobra,« je v prostorih Karitasa, kjer se hrani in družijo ter sem ter tja zaprosi za nasvet, dejala Fatima, ki s hčerjo živi na obrobju Nikozije. Tudi njeno finančno nadomestilo za plačilo najemnine, ki ga mora država skladno z zakonom nakazati neposredno stanodajalcu, ves čas zamuja. Grožnje z nasilno izselitvijo so nekaj vsakdanjega. Sicer pa, pravi, je na Cipru *zadovoljna*.

Nenavadno deževne in hladne noči so trpko životarjenje več sto beguncev in migrantov, ki so na Cipru, od koder ne morejo ne naprej in ne nazaj, v zadnjih tednih še poslabšale. Ker zunaj ne morejo spati, ljudje ponoči kot zombiji hodijo po mestu, da jih le ne bi zeblo. Spijo podnevi. Če se da, tudi v prostorih humanitarnih organizacij, ki so se na izredne razmere na Cipru odzvale z rahlo zamudo. »Povedano naravnost: njihova naloga bi morala biti zapolnjevanje lukenj, ki nastanejo zaradi pomanjkljivosti sistema. Tu pa humanitarne organizacije opravljamo glavnino dela, tudi namesto države. To je nesprijemljivo,« je bila jasna Elizabeth V. Kassinis, direktorica ciprskega Karitasa.

- **Črna ovca Viktor Orbán v vse večji nemilosti EPP. Peter Žerjavič. Delo, Ljubljana, 22. februar 2019**

<https://www.delo.si/novice/svet/crna-ovca-viktor-orban-v-vse-vecji-nemilosti-epp-153209.html>

Bodo akcije madžarske vlade pripeljale do izključitve Fidesza?

Slika: Madžarska kampanja proti Junckerju je videti kot kaplja čez rob. V EPP je čedalje več nezadovoljstva z ravnanjem madžarskega premiera. Foto: Tamas Kaszas/REUTERS

Bruselj – V Evropski ljudski stranki (EPP) se je zgodil premik v odnosu do madžarskega premiera **Viktorja Orbána** in njegovega Fidesza. Začetek plakatne kampanje, v kateri je ob milijarderju Georgeu Sorosu tarča napadov predsednik evropske komisije **Jean-Claude Juncker**, je izbil sodu dno.

Posebno povedna so bolj jasna sporočila vodilnega kandidata EPP na evropskih volitvah, bavarskega konservativca **Manfreda Webra**, ki se je ogradil od Orbána. Za *Süddeutsche Zeitung* je povedal, da je članstvo v EPP nezdružljivo z vodenjem volilne kampanje proti Junckerju, ki pripada tej politični družini.

Budimpešta v kampanji očita Junckerju, da želi v navezi s Sorosem pripeljati nezakonite migrante na Madžarsko. Velik del EPP je madžarsko zaostrovanje ogorčilo. Vodja politične družine **Joseph Daul** je, denimo, govoril o zavajanju in teorijah zarote proti Junckerju.

Znotraj EPP je že dolgo časa močna skupina nasprotnikov Orbána med strankami iz Skandinavije in Beneluksa. Po zaostritvi napadov na Junckerja za jasnejši premik velja drža nemških sestrskih strank, CDU in še zlasti bavarske CSU, ki je doslej imela veliko razumevanja za Orbána.

Sam Juncker je zatrdil, da za Fidesz ni več prostora v EPP, saj da sploh ne zastopa krščanskodemokratskih vrednot. Ljudska stranka je glede tega notranje razdeljena, saj je v vzhodnih članicah več privrženosti Orbánu. Tudi slovenska SDS s tremi evropskimi poslanci mu je »blizu«.

Nadzor ali izključitev

Evropski poslanci iz vrst EPP bodo razpravljali o tej temi na srečanju pred prvim marčnim zasedanjem evropskega parlamenta. Dvomljivci niso prepričani o smotrnosti izključitve, saj bi ga bilo bolje imeti pod nadzorom. Pojavlja se primerjava z brexitom – izstop se je začel pred desetletjem, ko so se britanski torijci ločili od EPP.

Poleg tega v skupini opozarjajo, da imajo v drugih političnih družinah enake težave. Najraje omenjajo romunske socialiste, ki jih vodi **Liviu Dragnea**, in manj češkega premiera **Andreja Babiša** iz liberalnega tabora.

Jeseni je več kot polovica evropskih poslancev iz vrst EPP glasovala za »jedrsko opcijo« – sprožitev postopka proti Madžarski po sedmem členu pogodbe o EU, ker da krši njena temeljna načela. Po parlamentarni odločitvi je postopek bolj ali manj v zastoju v obravnavi na ravni držav članic.

Tisti, ki so skeptični glede učinkovitosti sedmega člena, opozarjajo, da je bolj modro kot dokazovati sistematičnost kršitev vladavine prava sprožati postopke pred Sodiščem EU. Njegove sodbe je Budimpešta vedno spoštovala.

Kako se bo odzval »špicenkandidat« Weber?

Konkretne korake v smeri ločevanja bi utegnili spodbuditi napovedano skupno stališče CDU/CSU. V krogih EPP velja za ključno še presoja Webra. Če bo ugotovil, da je »črna ovca« Orbán preveliko breme za njegovo kampanjo in kandidaturo za naslednika Junckerja na čelu evropske komisije, bi utegnil tako ali drugače spodbuditi ločevanje EPP od njega.

S svojimi stališči je namreč Orbán čedalje bliže **Matteu Salviniju** in **Marine Le Pen**.

Po statutu EPP lahko izključitev predlaga le predsedstvo ali najmanj sedem včlanjenih strank iz najmanj petih držav. O izključitvi odloča prezidij EPP, v katerem so med drugim voditelji 51 strank, ki so članice družine.

- **Slovenija spominja na Orbánovo Madžarsko v solstvu in tudi medijih. Intervju: Žiga Turk. Pogovarjala se je: Suzana Kos. Delo, Ljubljana, Sobotna priloga, 23. februar 2019**

Žiga Turk, profesor, informatik in nekdanji minister SDS.

Žiga Turk, profesor, informatik in nekdanji minister SDS brez dlake na jeziku ocenjuje aktualne razmere v politiki in slovenski družbi.

<https://www.delo.si/sobotna-priloga/slovenija-spominja-na-orbanovo-madzarsko-v-solstvu-in-tudi-medijih-152568.html>

Sedeminpetdesetletni profesor na ljubljanski fakulteti za gradbeništvo in geodezijo, član SDS, se je iz politike umaknil pred leti. Dogajanje v družbi še vedno spremlja in analizira, na svojem blogu je nedavno spomnil na besede Georgea Orwella, češ da je bil politični jezik vedno namenjen temu, da bi »laži zvene le resnično, umor ugledno in da bi megla dajala vtis trdnosti«. **Žiga Turk** je lani sodeloval v skupini strokovnjakov evropske komisije za spopadanje z lažnimi novicami in spletnimi dezinformacijami. Nedavno je v eni od razprav na to temo razburil s trditvijo, da »besede ne ubijajo«. Po odhodu iz politike se zdaj na neki način vanjo vrača, a na listi NSi; od svoje stranke SDS se je namreč oddaljil, ker to ni več stranka, kot je včasih bila, zamere, jeza in slaba volja ne morejo biti pravi kompas za politiko, ki bi rada za seboj potegnila večino, ocenjuje. Živimo v času, v katerem je politika prisotna tudi tam, kjer pravzaprav zanjo ni prostora. Politizirajo se reklame, celo glasbena tekmovanja. Na sanremskem festivalu pred dnevi je na primer slavil Mahmood, pevec, ki je po očetu egiptovskih korenin. Tako so se novinarji in strokovna žirija, njihovi glasovi so imeli pri izbiri zmagovalca več kot 60-odstotno utež, uprli populistični politiki zvezde italijanske politike, notranjega ministra Mattea Salvinija, je ocenil britanski *Guardian*. Salvini zdaj zahteva spremembo načina glasovanja: o zmagovalcu naj odloči ljudstvo.

Volivci imajo menda vedno prav. Zdaj izrekajo Salviniju in tudi populistom v drugih državah zelo visoko podporo.

»Nepopulisti« pa se v teh razmerah ne znajo prav odzvati na probleme, ki so jih v družbi identificirali populist.

Kar v enajstih državah EU so na oblasti vlade, v katerih imajo večino suverenisti in evroskeptiki. Menda bo vsak četrti volivec na majskih evropskih volitvah volil populiste, pojavlja se strah, da bo njihova velika moč v prihodnje blokirala EU na področjih, kot so zunanja politika, vladavina prava, novi trgovinski sporazumi, prost pretok in boj glede podnebnih sprememb.

Nisem pesimist glede prihodnosti. EU je najboljša, kar se je Evropejcem, tudi Slovencem, zgodilo v zadnjih sto letih. EU je dragocena, a hkrati tudi krhka reč, ki jo je treba negovati. Povsem nesprejemljivo je, da se jo skuša rušiti, pa naj bo z razdiranjem Unije ali tiščanjem narodov bolj skupaj. EU funkcionira razmeroma dobro, jo je pa treba dograditi in okrepiti na tistih področjih, na katerih ni bila najbolj učinkovita. Prvi tak primer je varovanje zunanje meje.

Glede opozoril o nevarnostih populizma je pa zanimivo to, da smo v preteklosti ves čas poslušali, kako ljudi EU ne zanima, da ne pridejo na volitve, da ima demokratični deficit. Zdaj bodo volili ljudje, ki jih evropske volitve zanimajo, ampak ker bodo glasovali za »napačne«, je vse narobe. Dejstvo je, da imajo volivci vedno prav. Populisti, pa tega ne mislim nujno slabšalno, znajo zelo dobro identificirati, kaj ljudi skrbi, kje vidijo strahove. Velika napaka »nepopulistov« je, da ob tem zamahnejo z roko, se zgražajo nad populizmom in začnejo razmišljati, kako bi ta del volilnega telesa obšli. Ravnati bi morali nasprotno! Zelo pazljivo je treba prisluhniti zameram in strahovom, ki so jih populist našli, ampak ponuditi boljše, realne rešitve za probleme. Ker populist jih nimajo.

Evropejci so preplašeni zaradi izginjanja tistega sveta, ki ga poznajo iz časa staršev in starih staršev. Skrbi jih množica, ki na evropskih mejah čaka, da bi v Evropi našla boljše življenje. Skrbi jih, ker jim govorijo, da so družina, očetovstvo, materinstvo, narod, nacionalna država, delo v potu svojega obraza preživele zadeve. Hayek je že pred sedemdesetimi leti svaril pred netolerantnim in ostrim racionalizmom, ki je veliko konservativnih in vernih ljudi iz liberalnega pregnal v nestrpni, reakcionarni tabor. Kjer pa se ne počutijo dobro. V svetu, ki se bliskovito spreminja, globalizira, digitalizira, ki se na trenutke zdi kaotičen, ljudem izginjajo preizkušene kulturne in civilizacijske oporne točke. Na njihovo mesto jim populist servirajo sovražnika in zastupljajo klimo v družbah. Protipopulisti pa jih zmerjajo, češ da niso sodobni in napredni.

Trenutno imajo SMC, Sab in Desus kar nekaj poslancev in dejanska formalna moč vseh treh strank je torej bistveno večja od tega, kar jim kažejo ankete. A če je te tri stranke ne znajo v politični igri pravilno in učinkovito uporabiti, potem si pač zaslužijo, da se z njimi ravna tako, kot se ravna.

Se ne strinjate z oceno, da gre pri populistih za načrtno preusmerjanje pozornosti od ekonomskih in socialnih tem k zgodovini, domnevnim krivicam? Nekateri menijo, da je treba zmanjšati razlike v državah samih in ne med državami.

Teorija ekonomskih izvorov populizma me ne prepriča. Objektivno gledano – po kakovosti hrane, stanovanjih, dostopnosti šolstva in zdravstva, dolžini potovanja in podobnem – Evropejci živijo bolje kot kadarkoli. Neutemeljen je tudi strah, da bodo prihodnje generacije Evropejcev živele slabše od svojih staršev. Strahovi, ki jih napihujejo populist, so bolj primarni, primitivni, identitarni. En populizem – da če bomo vzeli bogatim in dali revnim – nadomeščajo z drugimi: da bo vse v redu, če se bomo znesli nad drugačnimi. Ostrina stališč populistov zapolnjuje tudi idejno praznino, bledost in podobnost programov sredinskih strank, ki se odraža v nepolitičnosti politike.

Zakaj ste se odločili, da se boste odzvali vabilu in dali svoje ime na evropskih volitvah stranki NSi?

Moje ime ni na posodo, sem neodvisen, nikomur nič dolžan. Od leta 2013 se ne ukvarjam z aktivno politiko, sem pa ves čas navzoč v najrazličnejših evropskih in atlantskih forumih, kjer se razmišlja o politikah. Tudi v okviru Evropske ljudske stranke, ki ji pripada Nova Slovenija. Veseli me, da so opazili, da bi lahko v teh razmeroma zapletenih časih kaj prispeval za bolj evropsko Slovenijo ter za varno, mirno in v razvoj usmerjeno Evropo. Marca bo jasno, kaj je s to kandidaturo.

Bili ste minister za znanost, izobraževanje, kulturo in šport v vladi Janeza Janše. Na kateri točki ste se razšla, kaj vas je odvrnilo od SDS?

Tega je že dolgo. Mandat je bil pester, konflikten, zato sem posebej vesel, da z nikomer nisem skregan in da nikjer niso ostale nobene zamere, ne v šolstvu, ne v znanosti, ne v kulturi. Tudi s SDS ni zamer ali hude krvi. Nasprotno, na osebni ravni se prav dobro razumemo, res pa je, da se nekako ne počutim, da bi lahko aktivno sodeloval v taki SDS, kot je zdaj. Ko sem se leta 2008 včlanil, je bila to prijaznejša stranka, v ospredju so bili pozitivni, optimistični, moderni razvojni programi, manj pa je bilo zamer, jeze in slabe volje. Ta je do neke mere razumljiva, ni pa dober kompas za politiko, ki bi rada za sabo potegnila večino.

Zdi se, da ima SDS težave z reakcijami. V primeru Bazovice so naredili napako z relativizacijo fašizma, pri glasovanju o tem, da bi ostale brez evropskih sredstev države, ki ne spoštujejo vladavine prava, so se v nasprotovanju temu predlogu pridružili manjšini in Orbánovemu Fideszu.

Izjava Antonia Tajanija o italijanski Istri in Dalmaciji je povsem nesprejemljiva, in to ne samo na retorični ravni, ki smo jo v glavnem kritizirali. Kaže, da interesi držav ostajajo enaki skozi stoletja in da prerivanje na evropskih mejah ni stvar zgodovine. Nekatera mesta na vzhodni obali Jadrana so od rimskih časov do druge svetovne vojne imela latinski značaj. Za ta ozemlja smo se stoletja borili z Benečani in Italijani, in če je bilo zdaj sedemdeset let miru, to še nič ne pomeni. Tisočletno škiljenje Italijanov čez Jadran ni stvar preteklosti, zato je bistveno, da je Slovenija gospodarsko čvrsta in razvija obmejna območja, da je politično enotna, ko gre za vprašanja zunanjih nevarnosti, in da je vojaško povezana v kolektivne varnostne mehanizme, kot je Nato. Za nacionalno varnost ne moremo skrbeti s tviti.

Kaj pa Grimsova pohvala Salvinija?

Izjava je bila vsaj nespretna, če ne kaj hujšega. Ne moreš vendar pohvaliti tujca, ki kritizira zločine komunistov in nacistov, na zločine fašistov nad Slovenci pa pozabi. In fašisti so na Rabu in Gonarsu počeli strašne stvari, predvsem na Rabu so množično umirali tudi otroci. Na Dolenjskem in Notranjskem so Italijani iz maščevanja zaradi kakšne povsem nepomembne partizanske akcije porušili cele vasi, požgali cele doline, prebivalce pa odgnali umirat na Rab. Težko je pometati pred svojim pragom, zdi se, da znajo to samo Nemci.

Tisti v Sloveniji, ki so najbolj glasno kritizirali Salvinija, da je slep za žrtve fašizma, pa se na vse kriplje upirajo, da bi Rome, ki so jih na začetku vojne pomorili revolucionarji, tudi noseče ženske in otroke, pokopali v Ljubljani.

Takoj sem za to, da zgodovino prepustimo zgodovinarjem in da ti ugotovijo dejstva. Ostane pa problem vrednotenja. Tu imajo politiki in razumniki dolžnost, da skušajo postavljati stvari na svoje mesto. Večkrat sem že rekel, da žrtvujemo lepšo prihodnost za to, da bi nekateri imeli lepšo preteklost. Da bi bila revolucija, ki so jo povsem nedopustno začeli v času največje narodne krize, videti lepša, še danes z nezaupanjem gledamo na podjetnike, kulake, Cerkev, kapitaliste, imperialiste ... Kolikor bolj so ti zasebniki sumljivi, toliko bolj opravičljiva je revolucija. NOB smo pravilno ovrednotili kot nekaj pozitivnega, kot negativno smo pravilno ovrednotili kolaboracijo, ni pa se še prijelo, da bi za nekaj slabega vzeli revolucijo, ki so jo v zavetju vojne sprožili v letih 1941 in 1942.

Na drugi strani političnega pola je SD, stranka z dolgo tradicijo, ki nekako ne zna najti svoje pozicije na levi. Vi pravite, da sploh nimamo evropske levice.

V evropskem demokratičnem političnem loku od desno- do levosredinskih strank obstaja konsenz o temeljnih zadevah, na primer, da je svobodno tržno gospodarstvo v bistvu ok, ker predstavlja najboljšo podlago za inovacije in ustvarjalnost. Da ga je treba blažiti s socialnimi politikami, ki pa ne smejo spremeniti osnovnega tekmovalnega značaja tržnega gospodarstva. Da mora biti moč države omejena, da ne sme zlorabljati svoje moči v konkurenci z zasebniki, ampak skrbeti, da je tekma med zasebniki poštena. Da je sodstvo neodvisna, ločena veja oblasti, ki lahko pravično razsoja tudi takrat, ko je stranka v postopku država ali politika.

Odkar ima SD konkurenco v skrajni Levici, se zdi, da se ne strinja s konsenzom socialnega tržnega gospodarstva, ki mu grše pravimo tudi kapitalizem. Tekmujejo z Levico, kdo bi bolj odločno vračal vzorce socialističnega sistema. Lep konkreten primer je izpolnitev odločitve ustavnega sodišča glede enakega financiranja javnih programov v zasebnih in v državnih šolah. Od iskrene evropske socialne demokracije bi pričakoval, da bo že zaradi svoje zgodovinske slabe vesti, ko je 45 let ideološko betonirala celotno šolsko vertikalo, zdaj iz nekega demokratičnega vzgiba rekla: »Oprostite, zatirali smo vse, kar ni bilo po naše, ampak zdaj smo demokrati in smo mi prvi, ki se zavzemamo za to, da postane ta prostor svoboden, odprt in da se za teh nekaj šol zagotovi tistih par deset tisoč evrov.« To bi bila evropska širina, ki jo pogrešam. Namesto tega pa si razbijajo glavo, kako bi odločitev ustavnega sodišča obšli.

Malo prej ste mi dali iztočnico za kritiko Orbána. In res sem zelo kritičen do tega, kako omejuje zasebno pobudo in kako je iz Budimpešte pregнал srednjeevropsko univerzo. To je skregano z razumevanjem akademske svobode. In nesprejemljivo je, da na Madžarskem nimajo opozicijskega dnevnega časopisa. Tudi po Orbánovi zaslugi. Ampak spet moramo dati čevelj na drugo nogo. Tudi pri nas poskušajo omejevati zasebno konkurenco v šolstvu, vsake toliko kdo žuga zasebnim fakultetam, in tudi pri nas nimamo opozicijskega dnevnega časopisa.

Kdo je bolj pripomogel k popularnosti LMŠ in Marjana Šarca: nespretni politični konkurenti ali nekritični mediji?

Da ima vlada veliko zaupanje, je za državo odlično. Visoka podpora Šarčevi vladi je čudovita priložnost, da nekaj naredi. Ima mandat, da potegne tudi poteze, ki niso tako enostavne, kot je odsloviti poslanca zaradi ukradenega sendviča. Ima mandat, da reši zadeve v zdravstvu. Da izboljša gospodarsko okolje, da bodo podjetja lažje poslovala ter povečevala produktivnost, ki vodi v višje plače zaposlenih. Zakaj je podpora tako visoka? To je pravzaprav prva zares pokrizna vlada. Povišala je plače, razdelila je dodatno milijardo davkoplačevalskega denarja skozi proračun in to se mora nekje poznati. Vsi tisti nujni, a nepopularni ukrepi, ki so se začeli z vlado Janeza Janše ter nadaljevali skozi obdobje vlad Alenke Bratušek in Mira Cerarja, so končno dali rezultate. Zdaj ni izgovorov, da Marjan Šarec ne ukrepa. Rezultat te popularnosti ne sme ostati le serija portretov na naslovnih revij iz frizerskih salonov, temveč se mora pretvoriti v nekaj, zaradi česar nam bo šlo v Sloveniji v prihodnjih letih in desetletjih bolje.

Se vam ne zdi, da je ob SMC, Desusu in SAB, ki se zdijo po javnomnenjskih raziskavah klinično mrtve, velika moč LMŠ dejansko nevarna? Koalicijski partnerji bodo morali v strahu pred predčasnimi volitvami privoliti prav v vse. Marjan Šarec je recimo povsem nepotrebno že tudi javno ponižal Alenko Bratušek in Mira Cerarja.

Politika je igra moči. Dejansko je formalna moč vseh treh strank, ki ste jih našli, bistveno večja od tega, kar jim kažejo ankete. In če se te stranke zavedajo, da je politika igra moči, potem bi verjetno naredile pametno, da bi politiko premaknile v polje tistega, kjer njihovi glasovi nekaj štejejo, in ne v polje tega, kjer šteje javna popularnost. Trenutno imajo kar nekaj

poslancev, in če jih ne znajo v politični igri pravilno in učinkovito uporabiti, potem si pač zaslužijo, da se z njimi ravna tako, kot se.

S katero trditvijo se bolj strinjate, s stališčem Milana Zvera, ki pravi, da so stranke, ki nastajajo in izginjajo kot kometi, znak nezrele demokracije? Ali pa ima prav Janja Božič Marolt iz Mediane, češ da stranke z ideološkim predznakom volivcev pravzaprav ne zanimajo več?

Obe trditvi sta dobra iztočnica za razmislek. Gospa Marolt ima na neki način prav. Politika se je depolitizirala, zato pa se politizira vse ostalo. Kar je slabo. Politika bi morala biti politična in ideološka, sicer bi pa morali imeti mir pred tem. V Evropi so razlike med socialdemokracijo in krščansko demokracijo vse manjše. Politizirajo pa se reklame za športno opremo, politizira se nakup britvic, politizirajo se odločitve na lepotnih ali glasbenih tekmovanjih, politizirajo se oglasi na politično opredeljenih spletnih straneh, politizira se Pesem Evrovizije ... Politična sporočila tlačijo v zadeve, ki s politiko nimajo prav nič in za katere bi si človek želel, da jih s politiko ne bi mazali.

Tudi Milan Zver ima prav. Je pa hkrati res, da se stranke danes pojavljajo z večjo lahkoto kot včasih; gre tudi za posledico komunikacijske revolucije. Ta ponuja orodja za povezovanje ljudi, včasih pa je bilo treba od vrat do vrat in je pomenilo veliko prednost, če si članstvo že imel. Ta fenomen je globalen in novim strankam pomaga tudi drugje. V Sloveniji je to še lažje, saj se iz preteklosti vleče nezaupanje v politiko, stranke in strankokracijo. Obstoječe stranke so šibke, slabo jih financiramo, okrog sebe večinoma nimajo civilnodruženega intelektualnega zaledja, opozicijski položaj lahko ogrozi preživetje stranke, saj njeni kadri nimajo kje prevedriti. In potem skoraj nimamo profesionalnih politikov in nam državo vodijo bolj ali manj talentirani začetniki. Obstoječe stranke nimajo nobene prednosti pred političnimi start-upi, obratno, imajo samo slabosti v obliki nahrbtnikov.

Vidite za nastajanjem novih strank »strice iz ozadja«?

Nisem privrženec teorije zarot. Preveč enostavno bi bilo, da je vse, kar nekaterim v Sloveniji ni všeč, posledica enega negativca, ki da ima skoraj nadnaravno moč. Stvari so zapletene, in če se želiš z njimi uspešno soočiti, jih je treba realno oceniti.

Ugotavljate, da se vse politizira, dejansko pa to ne vpliva na volilno udeležbo. Pred nami so evropske volitve, na zadnjih je bila volilna udeležba Slovencev porazna, le 24-odstotna, tokrat naj bi bila po projekcijah 30-odstotna. Zakaj ljudje ne pridejo volit?

Ker je politika manj politična in ideološka, ker vlade niti nimajo veliko manevrskega prostora, ker se zdi, da je precej vseeno, za koga glasujemo, je manj motiva za glasovanje. Razen za skrajneže. Nizka udeležba je najboljši dokaz, da je demokracija v krizi, in nižja udeležba na volitvah EU, da je evropska demokracija v še večji krizi kot nacionalna. Ne vzpostavlja zaupanja med vladajočimi in vladanimi. Poslancem iz majhne države, kot je Slovenija, bi velika udeležba dala večjo težo, večjo avtoriteto, večji vpliv majhni državi. To lahko volivci naredijo za vplivnejšo Slovenijo. Po drugi strani nizka udeležba v bistvu kaže, da so Slovenci razmeroma zadovoljni z EU. Do zdaj!

Čas, ki prihaja, bo za EU zahteven. Poslanci ne bodo samo številke. Za vsako odločitev bo treba iskati široko soglasje, za vsako odločitev bo potrebno imeti argumente, pomembno bo, kdo med poslanci se na kaj spozna in zna o čem prepričati. Strašen strah se širi po Evropi zaradi tako imenovanih populistov, ampak po drugi strani bodo ti povzročili, da bo evropska demokracija odslej šele začela prav delovati. O zadevah bo nujna poglobljena debata, treba bo iskati kompromise, treba bo znati prepričati. Časi glasovalnega stroja dveh strank in samoumevnosti vedno tesnejše Unije so mimo. Ostaja pa potreba po močni proevropski sredini, ki bo znala najti kompromis med nacionalisti in unitaristi, med šibkim in neučinkovitim Brusljem ter močnim Brusljem, ki se vtika v vsako malenkost. V sredini te sredine je po mojem mnenju Evropska ljudska stranka.

- **Takih psovok nisem slišala že zelo dolgo. Intervju: Tatjana Rojc. Pogovarjala se je: Nataša Čepar. Delo, Ljubljana, Sobotna priloga, 23. februar 2019**

Tatjana Rojc je tržaška Slovenka in senatorka v Rimu.

<https://www.delo.si/sobotna-priloga/takih-psovk-nisem-slisala-ze-zelo-dolgo-152109.html>

Tatjana Rojc je tržaška Slovenka in senatorka v Rimu. Krepitev nacionalizma v Italiji je občutila tudi na lastni koži, ko je nedavno prek sms-sporočil prejela hude žaljivke, ker se je v rimskem senatu zavzela za pravice Slovencev.

Žalosti jo, da se ponovno odpirajo stare rane, ki so se zdele zaceljene. Na pot, ki jo je ubirala italijanska politika, ki se uklanja nacionalizmu in populizmu, gleda pesimistično.

Besede predsednika evropskega parlamenta Antonia Tajanija ob italijanskem dnevu spomina na fojbe in eksodus Italijanov iz Istre in Dalmacije v Bazovici so nas, tako kot Hrvate, močno prizadele. Dogodek ste še posebej obsodili Slovenci v Italiji. Kako pa je to odmevalo v italijanski javnosti, predvsem v Trstu?

Prostor, v katerem živimo, je zelo kompleksen in nanj so vezani različni spomini, tudi na bolečino, ki jo vzbudijo trenutki, kakršen je bil ta. Tedaj se ljudje zapremo znotraj svoje skupnosti, ki jo določa naša DNK. Besede Antonia Tajanija in drugih italijanskih političnih predstavnikov so seveda zelo zbolele, saj je to pomenilo, da se je spet odprlo vprašanje, ki smo ga z vstopom Slovenije v Evropsko unijo zaprli. Ponovilo se je tisto, kar se je ponavljalo že desetletja, češ da smo Slovenci oziroma Slovani narod krvnikov, ki je hotel »očistiti« italijanski teritorij, kar seveda, absolutno ne drži!

Poleg tega ni šlo le za besede italijanskega politika, ki je potvarjal zgodovinska dejstva, ampak tudi za visokega evropskega predstavnika – predsednika evropskega parlamenta –, čigar skrb bi morala biti predvsem združevati, ne pa ločevati.

S tega vidika so besede italijanskih političnih predstavnikov negativno odmevale tudi v nekaterih italijanskih krogih. Pri vseh, ki smo čutili, da smo postali del celote Evrope narodov, ne glede na to, za katero mejo smo prej živeli. Ta pot k sožitju, katerega odraz je bil zgodovinski koncert treh predsednikov leta 2010 v Trstu, zdaj vodi v nasprotno smer. V Bazovici se je zgodilo, da so italijanski politični predstavniki na srhljiv način zlorabili mrtve v politične namene. Tega ni mogoče

opravičevati z volilno kampanjo, temveč je šlo za nizkotno politično propagando, za katero menim, da se tudi v Trstu velika večina ne zmeni več.

Le nekaj dni pred dnevom spomina, na slovenski kulturni praznik, so izobesili plakate skrajnodesničarske organizacije Blocco studentesco, mladinske veje CasePound, pred slovenskim višješolskim centrom v Gorici. Na to so se slovenski dijaki odzvali s pesmijo. Kot da bi šlo za neke druge, že pozabljene čase.

To je bil grob napad, na katerega so se naši dijaki odzvali izjemno kulturno, s tem da so pokazali, kdo je tisti, ki neti razdor. Ne govorim o večini, ampak o manjšini, ki ima namen zlorabljeni stare odprte rane in to, kar ni bilo razčiščenega – resnici na ljubo, ne z naše strani. Dijaki so ne samo dali zgled svojim napadalcem, ampak tudi vsem nam, ki na očitke z druge strani včasih res odgovarjamo preveč vehementno.

Trst rine nazaj v najbolj mračno in žalostno obdobje prejšnjega stoletja, so lani ob podobnem času ocenjevali predstavniki Slovencev v Italiji. Tržaški politik in odvetnik Peter Močnik je celo izjavil, da »če bi nas mogli, bi nas scvrli v peči«, zgodovinarica Marta Verginella pa je menila, da fašizem v Italiji pravzaprav ni nikoli izginil. Tudi vi občutite to sovražstvo do Slovencev na Tržaškem?

Po svoji naravi sem človek, ki vedno išče tisto, kar nas druži, in ne tisto, kar nas deli. Vse življenje, ko sem se ukvarjala s kulturo, sem skušala graditi mostove in predvsem pokazati in odpirati vrata naše zgodovine, naše kulture, naše književnosti italijanskim someščanom in sodržavljanom. Veliko korakov je bilo storjenih v to smer in mislim, da smo bili, vsaj dokler je bila politika v rokah leve sredine, pri tem uspešni. Teresa Bassa Poropat, nekdanja predsednica Tržaške pokrajine (ki kot upravna enota ne obstaja več), je v zadnjem obdobju počastila dan slovenske kulture s tem, da je podelila tudi priznanja našim kulturnikom in ustanovam. Danes so se razmere, tudi zaradi situacije v Italiji in Evropi nasploh, nekoliko poslabšale. Ne bi ravno rekla, da bi nas Italijani hoteli scvreti. Da pa gredo stvari na slabše, se kaže tudi na vseitalijanski ravni. Poglejte, vladna večina želi z všečnim predlogom o zmanjšanju števila parlamentarcev omejiti vlogo parlamenta, ki jo ima v vsaki demokratični družbi – da se tu soočajo različna mnenja glede upravljanja države. Ko to zmanjka, pomeni, da gredo zadeve v napačno smer.

Zase zahtevam iste pravice, kot jih imajo državljani italijanske narodnosti. Tu sem se rodila, tu so se rodili moji starši in tu Slovenci živimo poldrugo tisočletje.

Se strinjate z Močnikovo tezo, da je vzpon neofašizma v severni Italiji povezan z obubožanjem srednjega razreda, kar je ustvarilo plodna tla za populizem, in razočaranjem nad evropsko politiko?

Ne da Evropa ni dala pravih odgovorov, Evropa je bila preveč osredotočena na ekonomsko plat realnosti. Obenem pa je bil prehod na skupno evropsko valuto težak udarec prav za srednji sloj. Mislim, da je spodrsnilo predvsem politiki leve sredine, ki je bila preveč osredotočena sama nase in je izgubila stik z ljudmi in njihovimi potrebami. Te pa so zaposlitev, socialna in zdravstvena varnost ter možnost šolanja in kvaliteta šolskega sistema. Vse to se je razumelo kot samoumevno, a v resnici ni. Sedanja italijanska oblast si je podporo zagotovila predvsem s poudarjanjem občutka, da ljudje niso varni.

Verjamate v besede generalnega konzula Slovenije Vojka Volka, da je čas, da bi skupaj počastili spomin na vse mrtve iz druge svetovne vojne in poveljnih pobojev v teh krajih? Tako bi se lahko skupaj poklonili tako pred spomenikom bazoviškemu junakom, ki so bili uporniki proti fašizmu, kot mrtvim iz bazoviške fojbe. Oba spomenika sta le streljaj narazen.

To je tisto, kar si želimo. Seveda ne more biti želja le z ene strani. Mislim pa, da prevladuje prepričanje, zlasti med mladimi, da je tisto, kar se je dogajalo pred 70 leti, precej oddaljena tema. Mlade danes skrbi, kaj bo z njimi, kako si bodo zagotovili svoj prostor pod soncem, kar je bilo prejšnjim generacijam zagotovljeno. Mladi imajo drugačno percepcijo sveta, svojo prihodnost si povsem neobremenjeno predstavljajo tudi v kateri drugi državi. Tega v vseh poveljnih generacijah do danes v bistvu ni bilo. Pa tudi tempo življenja je tako hiter, da se nimajo časa ozirati nazaj. Te teme se bodo počasi izpele, čeprav to ne pomeni, da je treba pozabiti: nasprotno, negovati moramo zgodovinski spomin in vrednote, ki jih prinaša s seboj.

Izpele kot razčistile ali zgolj pozabile?

V Bazovici ni bilo niti enkrat slišati besede fašizem. To seveda ne more biti temelj, na katerem gradiš prihodnost na podlagi medsebojnega spoštovanja. Delitev nečesa, kar lahko imenujemo skupni spomin, ni mogoča. Mora pa obstajati spoštovanje posameznih spominov. Mrtvim, z ene ali druge strani, smo dolžni spoštovanje, zloraba te teme pa se mi zdi skrajno neetična.

Pravite, da skupnega zgodovinskega spomina z Italijani ne more biti. Kaj pa Slovenci med sabo, se strinjate, da bi bilo treba razčistiti tako vprašanje fojbe kot tudi drugih poveljnih pobojev?

Poveljni poboji so se na žalost dogajali tudi v Italiji. A Italijani imajo neko prednost: so najprej Italijani in šele potem vse ostalo. Ideologija pride za narodnim ponosom. Pri poveljnih poveljih v Piemontu ali Emiliji ne govorimo o nekaj sto žrtvah, govorimo o desetisočih. In kaj se zgodilo? Palmiro Togliatti [vodja italijanske komunistične partije], ki je bil zelo pameten italijanski politik, je zato, da bi zaprl to tragično obdobje poveljnih obračunavanj, ki so bila večkrat politične narave, večkrat pa tudi zelo osebne, dosegel amnestijo vseh storilcev in torej ni prišlo več v poštev sodno obravnavanje poveljnih pobojev. Niti tistih storilcev, ki so zakrivali fašistične zločine, torej tistih, ki so bili naši krvniki na Rabu, v Gonarsu, Viscu, Chiesanuovi in drugod. Ti so umrli v svoji postelji.

Torej, ko bomo mi kot Slovenci razumeli, da so poveljni poboji tragična posledica »vojne po vojni«, kot je dejal Milovan Đilas, zlasti take, kot je bila druga svetovna vojna, bomo lahko zaključili to poglavje in spoštovali vse mrtve enako. V zavesti pa ne sme biti dvomov, kdo je bil žrtev, kdo pa krvnik.

Prej ste omenili, da želi vladna večina omejiti vlogo parlamenta. V zvezi s tem ste posredovali v senatu, kjer ste predlagali amandmaje k osnutku zakona o zmanjšanju števila italijanskih parlamentarcev in senatorjev, saj bi to prizadelo tudi zastopanost slovenske manjšine. Zaradi tega ste postali tarča anonimnih žaljivk.

Reforma z zmanjšanjem števila parlamentarcev in senatorjev, ki jo je v temeljno drugačni zasnovi že predlagala leva sredina v prejšnjem mandatu, je sicer volivcem všečna, a se zdaj dogaja povsem brez koncepta.

Vladna večina je v senatu vse amandmaje, ki bi olajšali izvolitev slovenskega predstavnika v parlamentu, kakor predvideva zakon, zavrnila. Na spletnih omrežjih in prek sms-sporočil sem prejela psovke anonimnežev. Zadevo sem prijavila policiji. Menim, da je skrajno necivilizirano, da v neki moderni državi nekdo, ki sedi v parlamentu ali senatu, ne more neobremenjeno izraziti svojega mnenja. To me je presenetilo, ker takih psovok nisem slišala že zelo dolgo, verjetno od takrat, ko sem še hodila na gimnazijo in smo imeli dijaške spopade s skrajnimi desničarji. Zase zahtevam iste pravice, kot jih imajo državljani italijanske narodnosti. Tu sem se rodila, tu so se rodili moji starši in tu Slovenci živimo poldrugo tisočletje.

Včasih je veljalo, da slovenska manjšina, podobno kot italijanska pri nas, živi precej zaprto življenje znotraj svoje skupnosti, kulturnih ustanov in športnih društev. To še drži?

Še pred, recimo, 30 ali 40 leti so bili mešani zakoni nekaj neobičajnega, danes so splošna praksa. Preplet slovenskega in italijanskega je danes nekaj povsem naravnega. Odpirati smo se začeli tudi kot manjšina, Slovensko stalno gledališče predvaja nadnapise v italijanskem jeziku, v slovenske šole prihajajo italijanski otroci. Naša velika želja pa je, da bi Slovenci v Italiji s pravicami, ki nam pripadajo, ponovno dobili tisto samozavest, ki nam je bila odvzeta s fašizmom. Za Slovence, ki živi v Ljubljani, je vse to bolj enostavno.

Manjšina se večkrat pritožuje nad mačehovskim odnosom, ki naj bi ga imela do nje matična domovina.

Ljubljana nas večkrat obravnava kot folklorno skupnost, ki bremeni državni proračun in živi nekoliko anahronistično, globlji pogled pa bi razkril vse kaj drugega: visoko kvalificirane ljudi, ki bogatijo ta prostor v gospodarstvu, kulturi, umetnosti in znanosti. Nekoč smo govorili o enotnem slovenskem kulturnem prostoru in ta koncept bi bil danes še kako potreben, v dobro vseh Slovencev.

O enotnem slovenskem prostoru se je govorilo predvsem ob vstopu Slovenije v EU, a se pričakovanja nekako niso uresničila. Zakaj?

O tem prostoru se je govorilo že za časa Jugoslavije, čeprav je takrat poenotenje temeljilo bolj na ideološki ravni. Danes bi skupni slovenski prostor lahko zaživel, če se ne bi zavest o slovenstvu v matični domovini zaključila pri Fernetičih, na Ljubelju ali celo na Vrhniki. Slovenci smo malo širši pojem od Ljubljanec.

Italija se s svojo aktualno politiko predstavlja kot ena izmed najbolj evroskeptičnih članic EU. Kako gledate na to?

Če je Matteo Salvini kot podpredsednik vlade dejal, da mu je v Evropi najbližji madžarski predsednik vlade Viktor Orbán, nas mora to skrbeti. To zadeva tudi Slovenijo in vprašanje, kako se bo znašla ob takih sosedah, kot sta Italija in Avstrija, ki zapirata svoje meje, ob Madžarski z Orbánom in Hrvaški, ki še ni del schengenskega območja. Včasih so svet delile ideologije, danes pa je v ospredju populizem. In sprašujem se, kako je mogoče, da se države ne zavedajo, da so novi priseljenci realnost, saj je Evropa prestara in ne bo več mogla biti samozadostna.

Ljubljana nas večkrat obravnava kot folklorno skupnost, ki bremeni državni proračun in živi nekoliko anahronistično, globlji pogled pa bi razkril vse kaj drugega: visoko kvalificirane ljudi, ki bogatijo ta prostor v gospodarstvu, kulturi, umetnosti in znanosti.

Država se je zapletla v več zunanjepolitičnih sporov – ZDA se je zamerila s podporo venezuelskemu predsedniku Nicolásu Manduru, Franciji zaradi srečanja s predstavniki rumenih jopičev, z Nemčijo pa je zaostrila odnose zaradi migrantske politike. Kam vodita državo Gibanje 5 zvezd Luigija Di Maia in Liga Mattea Salvinija?

Dejstvo, da se minister Di Maio pogovarja z ljudmi, ki so proti francoski državi, je nedopustno in je privedlo do diplomatskega incidenta, saj se tuji politiki nimajo pravice vmešavati v notranje zadeve suverene demokratične države. Seveda to zbuja skrb. Prav tako skrb zbujajoče in zame na neki način tragično pa je tudi dejstvo, da se politično izrablja problematika migrantov na najbolj grob način in da se pri ljudeh spodbuja občutek negotovosti.

Lani si je Italija na tesno izposlovala dogovor z Brusljem glede presežnega proračunskega primanjkljaja. Konec leta se je soočila z največjim padcem industrijske proizvodnje v zadnjih šestih letih. Začetek tega leta je zaznamovalo državno reševanje banke Carige. Stanje italijanskega gospodarstva ni rožnato ...

Seveda, saj ni nobene ekonomske politike in tudi ne politike, ki bi spodbujala ekonomski razvoj in odpirala nova delovna mesta! Vladajoča garnitura je med volilno kampanjo obljubljala ljudem neko bivanjsko gotovost, ki ne more imeti finančnega kritja. Vse pa kaže, da se začenjajo ljudje počasi tega vendarle zavedati.

Postopek z oddajo vlog za univerzalni temeljni dohodek je sicer že v teku.

Te dni bomo o tem razpravljali v senatni zbornici. Samo s temi izjavami in negotovostjo, ki je zavladovala po volitvah, je država izgubila ogromno denarja in ogromno mednarodnega ugleda. Velikokrat tudi sama srečujem podjetnike, ki razmišljajo o preselitvi svoje dejavnosti, prav zaradi splošne negotovosti, ki negativno vpliva na njihovo poslovanje.

Kakšen pa je vaš pogled naprej, kaj menite, da bi bilo treba narediti?

Glede gospodarstva sem bolj pesimistka. Si lahko zamislite, da predstavnik vladne večine Matteo Salvini meni, da bi bilo zanimivo, da država zmanjša svoj proračunski primanjkljaj s prodajo zlatih rezerv? Vladna večina deluje, kot da bi še vedno bili sredi volilne kampanje. Veliko bo odvisno od tega, ali bo opozicija znala strniti vrste. Položaj pa je tak, da smo v demokratiški stranki trenutno brez vodstva, saj čakamo na volitve za generalnega sekretarja, v opozicijo spada tudi Berlusconijska desnica, ki je praktično v prostem padu. Država, kjer ni zdrave opozicije, pa ni zdrava država in drsi proti enoumju.

Luči na koncu predora torej ne vidite?

Ta trenutek je ne vidim. V Italiji nosimo posledice dvajsetih let berlusconizma. Silvio Berlusconi je namreč s svojimi televizijami vplival na javno mnenje in ljudem serviral površinske informacije. Povprečni italijanski volivec pa je v njem videl nekoga, ki lahko ponudi recept za uspeh. Zdajšnja vladna garnitura je takšnega volivca znala nagovoriti in trenutno je ta

odnos še v fazi medenih tednov. Teh pa bo enkrat konec, vprašanje je samo, ali se bo to zgodilo, preden bo šla država v stečaj.

- **Vonj italijanskega nacionalizma. Saša Vidmajer. Delo, Ljubljana, Sobotna priloga, 23. februar 2019**

<https://www.delo.si/sobotna-priloga/vonj-italijanskega-nacionalizma-152620.html>

Od Francije do Istre in Dalmacije

Slika: Narodni dom v Trstu ob požigu leta 1920. Foto: Arhiv

Stopnjevanje političnih napetosti na dveh mejah kaže, kako živ je nacionalizem v Italiji. S Francijo je uprizorila diplomatsko krizo brez precedensa, s Slovenijo in Hrvaško je oživila zgodovinski revizionizem. Pomemben je širši kontekst zaostrovanja: v vsej Evropi je na pohodu desnica, odkar je v Rimu na oblasti populistično-nacionalistična vlada, se je razpoloženje v sosednji državi spremenilo. Italija se je preoblikovala skoraj do neprepoznavnosti.

Zdajšnje zaostrovanje je pomenljivo, prihaja iz ust vladnih politikov, toda ne samo od njih. Italija je formalno zaprosila Francijo za ekstradicijo nekdanjega člana oborožene levičarske skupine, dejavne v »svinčenih letih« terorizma, od poznih šestdesetih do zgodnjih osemdesetih preteklega stoletja. Z zahtevo je poglobila konflikt z uradnim Parizom počasem odpoklicu francoskega veleposlanika iz Rima. V istem času je predsednik evropskega parlamenta Antonio Tajani ob »dnevu spomina« v Bazovici vzklikal »italijanski Istri in Dalmaciji«, medtem ko je notranji minister žrtve fojbe primerjal s holokavstom in Auschwitzem. Matteo Salvini je *enfant terrible* italijanske politike, ime si je zgradil s sovražnostjo do migrantov, on vselej najde sovražnika. Njegovo ponarejanje zgodovine na vzhodni meji, vključno s primerjanjem trpljenja Italijanov s trpljenjem Judov, ni posebno presenetilo. Podobno kot je Jadran vselej bil za Italijo *mare nostrum*, skrajna desnica dojema slovenski in hrvaški prostor kot »lovišče«. Tajani pa, čeprav na visokem položaju, ne velja za politika visokega ranga, vedno je bil in ostaja Berlusconijev šerpa.

Slika: AFP Govor Mattarelle je odzvanjal znano govorico o Italijanih kot žrtvah barbarstva Slovencev in Hrvatov. Foto: AFP

Toda presenetil je govor Sergia Mattarelle na Kvirinalu, ob slovesnosti, posvečeni dnevu spomina na fojbe in eksodus. Predsednik republike, praviloma intelektualen in zadržan, živo nasprotje Salvinija in Di Maia, izhaja iz ugledne palermske antifašistične družine, je izrekel hude besede. Odzvanjale so znano govorico o Italijanih kot žrtvah barbarstva Slovencev in Hrvatov – zlobnih Slovanov, ki so pobijali nedolžne Italijane. Mattarella je govoril o povojnih pobojih, ki da niso povezani s fašizmom, oziroma o fojbah, ki da niso pomenile maščevanja, temveč golo etnično čiščenje in nacionalno sovražstvo Slovanov proti Italijanom. [Maščevanja] »Ne moremo obravnavati – kot bi hotel namigovati kak zgodovinar, ki zanikuje in reducira – za represalije po krivicah fašizma.« V govoru ni manjkalo potvorb zgodovine, tudi o ozemljih, ki so »italijanska od vekomaj«, to so znane teze neoirendentizma.

O fojbah brez omembe fašizma, o Slovcnih in Slovanih kot krvnikih nam torej razlaga celotna italijanska politika s spoštovanim predsednikom vred. Minsko polje, po katerem stopa Italija, je opazil celo *Neue Zürcher Zeitung*, pretekli teden je pisal o kontroverznih italijanskih izjavah, ki jih ni mogoče prezreti kot nepremišljene, in o ogorčenju Slovenije in Hrvaške, ki sta jih nemudoma dojeli za revizionistične. Besedno zaostrovanje služi predvsem italijanski notranji politiki, je del histerije

pred evropskimi volitvami. In vendar ni samo to in očitna je dominantna nacionalna naracija; ni omejena samo na desno politiko, tudi levica, na primer Pietro Grasso, na čelu leve stranke *Liberi e Uguagli* (Svobodni in enaki), ali Nicola Zingaretti iz Demokratske stranke, govori isto.

Strasti se razplamtijo vsakokratnega desetega februarja, državni praznik je sprevržen sam po sebi, »dan spomina«, ki ga je Italija vpeljala leta 2004 v času vladavine Silvia Berlusconija, sovпада z obletnico pariške mirovne pogodbe. V Italiji je na ta dan »vprašanje fojb« vedno na političnem jedilniku. Zgodovina je pogostoma spolitizirana, instrumentalizirana, obremenjena z nacionalizmi. Kljub vsemu je pretresljivo, da se spet vračamo nazaj, da letos izrečeno tako močno spominja na besede Mattarellovega predhodnika Giorgia Napolitana, ki je 2007. razlagal o »slovanskem ekspanzionističnem načrtu«, izgubljenih »vzhodnih ozemljih« in ponižani, »pohabljeni« italijanski državi. Nakar je bil taisti Napolitano med akterji na trilateralnem spravnem srečanju predsednikov Slovenije, Hrvaške in Italije julija 2010 v Trstu, pomnimo njihovo skupno sporočilo miru.

V predalu ostaja poročilo slovensko-italijanske komisije, obe vladi sta jo ustanovili leta 1993, stroka je dobila nalogo, da razjasni težko preteklost in celovito prouči zgodovino političnih in kulturnih odnosov med narodoma. »Soočanje poglavij dveh nacionalnih zgodovin je trajalo dolgo, bilo je težavno, a dosegli smo soglasje o najmanjšem skupnem imenovalcu,« je po sedmih letih dela povedala dr. Milica Kacin Wohinz. S soproedsedujočim komisije profesorjem Giorgiom Conettijem sta predlagala objavo.

»Program iredentizma je s prvo svetovno vojno postal sestavni del programa italijanske državne politike,« je ugotovila komisija v skupnem poročilu *Slovensko-italijanski odnosi – Rapporti italo-sloveni 1880–1956*. Na ozemljih, pridobljenih z rapalsko pogodbo iz leta 1920, je vladal »fašistični raznarodovalni pritisk«, italijanska država je izvajala nasilno »etnično bonifikacijo«, skušala je preoblikovati podobo slovenske skupnosti, jo »uskladiti s stereotipom o neizobraženem in podeželskem Slovanu, ki naj bi postal lahek plen asimilacije v 'višji' italijansko omiko«. »Vojaški napad Italije na Jugoslavijo je pomenil vrhunec dolgoletne, proti Balkanu in Podonavju usmerjene fašistične imperialistične politike«, večji del slovenskega ozemlja je bil leta 1941 kot »Ljubljanska pokrajina« priključen Italiji, nadaljevalo se je »vračanje dežele v italijanski fašistični sistem«. Poročilo omenja fojbe in eksodus: »stotine naglo izvršenih obsodb, žrtve, ki so bile večinoma vržene v kraška breznaka«, in »27 tisoč oseb, malone vse tamkajšnje italijansko prebivalstvo«, ki je odšlo z istrskega ozemlja pod slovensko suverenostjo, in »med 200 tisoč in 300 tisoč oseb iz hrvaške Istre in Dalmacije«, ki so se pridružili množici beguncev v Italijo.

Vladi sta se molče ogibali objavi. Nazadnje je Slovenija izdala poročilo neuradno, na akademski ravni, Italija sploh ne, predlagane vključitve v srednješolsko gradivo ni bilo.

Mislili smo, da se je konfrontacija z Italijo izčrpala, še posebno po slovenskem vstopu v Evropsko unijo. Zdaj gledamo politično regresijo. Po desetletju ugotavljamo, da italijanska zgodovinska naracija ostaja ista, osvobodjena odgovornosti za fašizem – kar tačas ponavljajo najvišji predstavniki Italije, je njihova institucionalna resnica, resnica italijanske države. Niti leva sredina v Italiji se ni oddaljila od kontroverznih stališč, v času vladavine Salvinija, ta se obnaša kot premier, je kontekst še bistveno slabši. Spet so tu sovražni stereotipi Italijanov do Slovanov, še vedno poslušamo govorico, ki diši po »od vekomaj italijanskih ozemljih« (*terre italianissime*). Šokantno je, kar je te dni povedala rimska senatorka Tatjana Rojc, o psovkah, ki jih dobiva na račun narodne pripadnosti. Kaj takega se v zadnjem desetletju in več ni dogajalo.

Težko je obiti tudi krizo med Italijo in Francijo, čeprav se je odpoklicani veleposlanik Christian Masset spet vrnil v Rim. V diplomaciji so včasih besede kot kamni, med sosedama je bilo takih, posebej z italijanske strani, več in preveč: od kritik Macrona, opazk o kolonialni preteklosti, podpore rumenim jopičem. Italijanska vlada potrebuje zunanje sovražnike in grešne kozle, mednarodno postaja vse bolj osamljena.

- Enakopravnost je temelj. Gorazd Utenkar. Delo, Ljubljana, 24. februar 2019

<https://www.delo.si/nedelo/enakopravnost-je-temelj-151567.html>

Italijani na Slovence od nekdanj gledajo zviška, za spravo po francosko-nemškem zgledu pa se morata obe strani počutiti vsaj približno enakopravni.

Slika: Ideja predsednika Boruta Pahorja o skupnih učbenikih, iz katerih bi se zgodovine učila mladež z levega in desnega brega Soče, je pobožna želja, realna približno tako kot prepričanje, da sonce danes ne bo zašlo. Foto: Jože Suhadolnik

Slovenski predsednik **Borut Pahor** je izpričani Evropejec. Večkrat je poudaril, da se zavzema za Združene države Evrope, v katerih bi se, nekako po zgledu Združenih držav Amerike, Evropska unija preobrazila v federativno naddržavo. V govoru

študentom newyorške univerze Columbia pred več kot petimi leti je na primer dejal, da je »med redkimi voditelji, ki javno tako jasno povedo, da podpirajo skupno evropsko državo, z enim parlamentom, eno vlado, eno centralno banko in eno fiskalno politiko«.

Federativne Združene države Evrope bi bile svetovni unikum. Nobena od aktualnih federacij na svetu, trenutno jih je 27, ni nastala kot zveza suverenih držav. Šest – z Rusijo vred – jih je v Evropi. Tri, Avstrija, Belgija in Nemčija, so članice EU. Čas in vzroki njihovega nastanka so različni, in čeprav je Belgija razdeljena na enote po nacionalnem ključu, ni nobena nastala kot povezava nacionalnih držav. Avstrija in Nemčija sta celo dve državi, v katerih je večinski narod zgodovinsko gledano enak, nemški.

Verjetno je v skladu s Pahorjevo vizijo ZDE tudi ideja, ki jo je ta teden izrazil med obiskom najpomembnejših institucij in politikov Unije (ter Nata) v Bruslju. Poleg tega je z njo v skladu s svojo prepoznavno politiko spravarstva na vseh področjih najbrž poskušal nekako preseči še aktualni spor med Slovenijo (in Hrvaško) na eni ter Italijo na drugi strani, ki se je sprožil ob neprevidni in nespametni izjavi predsednika evropskega parlamenta, Italijana **Antonia Tajanija**, v kateri je slavil italijansko Istro in Dalmacijo.

Pahorjeva bruseljska ideja je bila, da bi po zgledu Francije in Nemčije Slovenija in Italija pripravili slovensko-italijanski zgodovinski učbenik za šolarje v obeh državah. Verjetno je cilj na enotne zgodovinske učbenike, ki jih Francija in Nemčija izdajata po letu 2006 in so jih skupaj pripravili zgodovinarji obeh držav.

Nikakor in nikoli ni zaznati, da bi Italija sprejela Slovenijo za enakopravno partnerico, zadnje čase ledu v odnosih ni več mogoče prezreti.

Ideja je neuresničljiva iz več razlogov. Prvi je velikost države. Čeprav ima Nemčija precej več prebivalcev kot Francija – prva je po prebivalstvu s skoraj 83 milijoni ljudi največja med članicami, druga s skoraj 67 milijoni druga –, razlika med njima ni dramatično velika. Povsem drugače je s Slovenijo in Italijo. Prva je z dobrima dvema milijonoma ljudi po prebivalstvu na 23. mestu, druga z dobrimi 60 milijoni na četrtem.

Naslednji razlog je zgodovina. Čeprav imajo današnji Italijani razen starih ruševin z Rimljani bore malo skupnega, se imajo za neposredne naslednike tega antičnega imperija, za naslednike tedanje civilizacije in omike. Slovani, kakor imenujejo ljudstva vzhodno od njih, med njimi Slovence, so se v te kraje od kdove kod pritepli tam nekje v srednjem veku in s seboj razen destrukcije niso prinesli ničesar.

Italijani zato na Slovence od nekdaj gledajo zviška. Za spravo po francosko-nemškem zgledu pa se morata obe strani počutiti vsaj približno enakopravni. Da so Francozi sprejeli Nemce kot enakopravne, je moralo miniti skoraj sto let – od ustanovitve enotne Nemčije leta 1871 do podpisa elizejske pogodbe o prijateljstvu leta 1963 –, v katerih je Francija izgubila edino vojno, ki sta jo državi bili sami, v dveh pa je bila na koncu, ob pomoči skoraj celotnega sveta, na strani zmagovalcev. Veliko vprašanje je, ali bi, če Nemci leta 1940 ne bi v nekaj tednih zmazali Francije in priredili slavnostne parade svoje vojske na Elizejskih poljanah, Francozi sploh kdaj imeli Nemce za enakopravne partnerje.

In *vice versa*. Če ne bi zavezniki v drugi svetovni vojni neusmiljeno do nog potolkli Nemčije, se ta najbrž ne bi nikoli otresla želje po hegemoniji nad evropsko celino.

Francosko-nemški odnosi po elizejski pogodbi torej temeljijo na enakopravnosti. Če je ne bi bilo, ne bi bilo tako imenovanega renskega dvojca, ki je desetletja usmerjal povezovanje evropskih držav v Evropsko unijo. Ker nikakor in nikoli ni zaznati, da bi Italija sprejela Slovenijo za enakopravno partnerico – v času, odkar v Rimu vlada pretežno skrajno nacionalistična vlada, ledu v odnosih ni več mogoče prezreti –, so skupni učbeniki, iz katerih bi se zgodovine učila mladež z dveh bregov Soče, pobožna želja. Realna približno tako kot prepričanje, da sonce danes ne bo zašlo.

- **Na vrhu članic EU in Arabske lige o krepitvi sodelovanja. STA. Delo, Ljubljana, 24. februar 2019**

<https://www.delo.si/novice/svet/na-vrhu-clanic-eu-in-arabske-lige-o-krepitvi-sodelovanja-153734.html>

Gostitelj vrha, egiptovski predsednik Abdel Fatah al Sisi, je v uvodnem nagovoru Evropsko unijo pozval k okrepitvi skupnega boja proti terorizmu.

Slika: Predsednik Evropskega sveta Donald Tusk in egiptovski predsednik Abdel Fatah al Sisi Foto: AFP

Ob začetku prvega vrha članic Evropske unije in Arabske lige so se pojavili pozivi h krepitvi sodelovanja med regijama. Predsednik Evropskega sveta **Donald Tusk** je spomnil na številne izzive, ki jih lahko regiji najboljše nagovorita skupaj, egiptovski predsednik **Abdel Fatah al Sisi** pa je med drugim pozval k okrepljenemu boju proti terorizmu.

Tusk je v uvodnem nagovoru dejal, da je sodelovanje med obema regijama bolj pomembno kot kadarkoli prej in da ga je

treba krepiti, saj bodo od tega imeli največ ravno državljani. »S sosedi sta vedno dva načina obstoja: sodelovanje ali konflikt. Mi smo se odločili za sodelovanje,« je povedal.

Spomnil je na številne skupne izzive, na katere je treba v času vse večjih napetosti in nepredvidljivosti najti skupne rešitve. Med področji, kjer lahko regiji okrepita sodelovanje, je med drugim izpostavil okoljske spremembe, zmanjševanje brezposelnosti in krepitev gospodarskega sodelovanja.

Glede migracij je Tusk pohvalil tiste države, ki pomagajo razseljenim ljudem in so se že zgodaj začele boriti proti trgovini z ljudmi. Je pa priznal, da lahko le s sodelovanjem rešijo vzroke za migracije in beg.

Gostitelj vrha, egiptovski predsednik Abdel Fatah al Sisi, pa je v uvodnem nagovoru Evropsko unijo pozval k okrepitvi skupnega boja proti terorizmu, ki se je po svetu razširil kot škodljiva nadloga. Egipt se že leta bori proti terorizmu, najhuje je predvsem na severu polotoka Sinaj.

Juncker: Srečanje je pomembno sporočilo svetu

Predsednik Evropske komisije **Jean-Claude Juncker** je medtem pred vrhom ocenil, da je to zelo pomembno srečanje in »že kot tako pomembno sporočilo svetu«. Je pa po poročanju nemške tiskovne agencije dpa na vprašanje novinarjev potrdil, da ga skrbi stanje človekovih pravic v več arabskih državah. »Moramo govoriti z vsemi, ampak je treba biti odprt, ne da se pretirava s temo človekovih pravic, a je hkrati ne smeš podcenjevati,« je dodal.

Pred začetkom vrha je avstrijski kancler **Sebastian Kurz** od severnoafriških držav zahteval okrepitev sprejemanja migrantov, ki so jim v EU zavrnilo prošnje za azil. Pri tem je pozval tudi članice EU, naj okrepijo pritisk na te države, poroča avstrijska tiskovna agencija APA.

Slovenska vlada je v sporočilu za javnost spomnila, da je osrednji namen vrha potrditev strateškega partnerstva med regijama in okrepitev sodelovanja predvsem na področju globalnih izzivov - humanitarnih kriz, nezakonitih migracij, groženj radikalizacije, mednarodnega terorizma in podnebnih sprememb - ter na področju regionalnih izzivov, kjer so v ospredju bližnjevzhodni mirovni proces in razmere v Siriji, Jemnu ter Libiji.

»Voditelji so v razpravi poudarili pomen krepitev sodelovanja pri reševanju izzivov, ki zadevajo obe regiji, s posebnim poudarkom na iskanju rešitev za razmere na Bližnjem vzhodu, da bi iz regije, zaznamovane s konflikti, postala regija stabilnosti, razvoja in blaginje,« so zapisali. Na vrhu se mudi tudi slovenski predsednik **Marjan Šarec**, ki namerava v ponedeljkovi razpravi podčrtati, da imata kljub številnim razlikam Evropa in arabski svet tudi veliko stičnih točk.

- **Slovinci v Videmski pokrajini umirajo na obroke. Blaž Močnik. Delo, Ljubljana, 25. februar 2019**

<https://www.delo.si/novice/slovenija/slovinci-v-videmski-pokrajini-umirajo-na-obroke-153234.html>

V desetih некоč povsem slovenskih občinah zdaj živi samo še 7556 ljudi.

Slika: Panoramski pogled iz Spodnjega Tarbija na vasi Črnetiči in Oblica. Benečija ima velik turistični potencial. Foto: Uroš Hočevnar

Špeter - Glede na podatke stalnega prebivalstva, padca rodnosti in starosti prebivalcev bo zadnji Benečan izumrl približno leta 2150, nakazuje črnogleda projekcija sveta zamejskih Slovencev v Videmski pokrajini na severovzhodu Italije. Grozeče realnosti se skupnost zaveda, jasnih protiukrepev za svetlejšo prihodnost pa še nima.

Slika: Izumirajoča območja. Foto: Infografika Delo

»Ni zgolj vprašanje, kaj bo z Benečijo in ostalimi, če se takšen trend nadaljuje, temveč, kaj bo, če se celo poslabša,« je pogledal v realnost **Riccardo Ruttar** (Rihard Rutar), profesor in publicist, dolgoletni član čedadjskega Slovenskega raziskovalnega inštituta. Dolgo let je raziskoval prav demografsko sliko območja slovenske manjšine, med drugim z delom Beneški maturanti, ko je opravil 400 intervjujev Benečanov z višješolsko izobrazbo. Živi v Vidmu, piše v beneškem narečju, raziskovalna dela pa vendarle v italijanskem jeziku.

Slika: Riccardo Ruttar je zaskrbljen nad demografsko sliko. Foto: Uroš Hočevar

Statistični demografski podatki v Reziji, Terski dolini in Benečiji so zastrašujoči: Prebivalstvo se je v slabih stotih letih zmanjšalo za 73,2 odstotka. Prvi popis je takratna kraljevina opravila leta 1871, nekaj let po plebiscitu, ko so se prebivalci odločili za priključitev Italiji namesto Avstro-Ogrski, čeprav so se s tem prebivalci ločili od nacionalnih bratov in sester. Takrat je na omenjenem prostoru živel 22.490 prebivalcev. Etnični popis, ki je vključeval tudi jezikovno mešane občine ob meji, je izluščil, da je na tem območju tedaj živel 35.000 Slovencev.

Slika: Napis na sončni uri na občinski stavbi pove največ. Foto: Uroš Hočevar

Največ prebivalstva je v desetih obmejnih občinah živel leta 1921, in sicer 28.126. Razen redkih laških uradniških izjem na tem območju lahko govorimo o slovenskih občinah. Do konca druge svetovne vojne se je število prebivalcev nenehno zmanjševalo za dobro desetino, pravi mrk pa so doline doživele v mračnem obdobju Benečije med letoma 1951 in 1971, ko so zgodovinske razmere prebivalstvo zdesetkale za dobrih 40 odstotkov oziroma za dobrih 10.000 prebivalcev.

Slika: Zaselek Klinac je že dolgo brez stalnega prebivalca. Foto: Uroš Hočevar

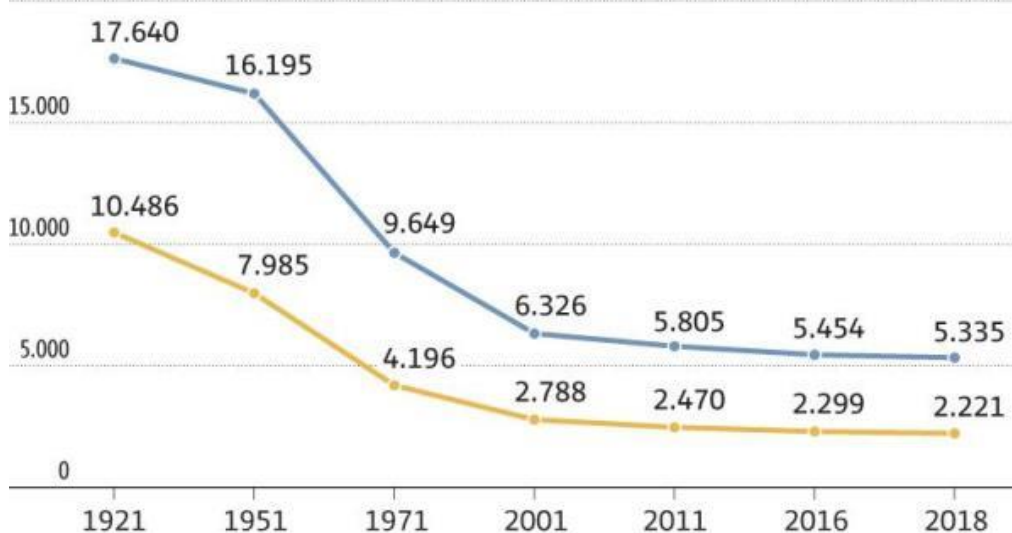
Niso se izselili, zbežali so

»Ob ekonomskih vzrokih – pomanjkanju delovnih mest ter zaostalosti in nerentabilnosti kmetijstva so tudi hladna vojna, železna zavesa in protislovenska gonja preprečile gospodarsko in kulturno rast beneške skupnosti ter privedle do močnega povojnega izseljevanja številnih fantov in mož ter celih mladih družin,« je na kratko povzel bližnjo beneško zgodovino **Giorgio Banchig** (Jurij Bankič), novinar in publicist, predsednik Inštituta za slovensko kulturo v Špetru, avtor knjige o zgodovini Benečije. Poudarja, da gorska območja v drugih italijanskih deželah, tudi nad 1000 metri nadmorske višine in bolj oddaljena od večjih mest niso utrpela takšnega praznjenja. »Priznati je tudi treba, da je bilo gorskemu teritoriju namenjenih veliko finančnih spodbud, ki pa niso bili učinkoviti. Tudi popotresna obnova je bila hitra in učinkovita, a popravljene hiše so ostale prazne. Nihče ni izdelal in ponudil alternativnih smernic, kako izkoristiti ta teritorij, ki je več kot tisočletje zagotavljal življenje skupnosti. Politika je bila odsotna, spodbude so šle drugam in ljudje za njimi.«

Ruttar opozarja, da se ljudje niso izselili, temveč zbežali. Območje je najbolj prizadelo izseljevanje mladih delavcev in izseljevanje mladih žena. »Najprej so odhajali mladi ljudje, zdravi in krepki, ki so se upali zoperstaviti vsakdanji bedi.« Veliko hujše posledice pri demografskem padcu pa je predstavljal odhod deklet, ki so se raztepla po italijanskih mestih ter postale služkinje pri bogataših: »To je trajalo zelo dolgo in morali bi se še bolj poglobiti v iskanje razlogov, zakaj je toliko deklet zapustilo Beneško Slovenijo prav v trenutku, ko se je izseljenstvo v polovici sedemdesetih let zmanjšalo,« nakazuje Ruttar.

Zmanjšanje števila prebivalcev v Beneški Sloveniji in Reziji

— Benečija: občine Dreka, Grmek, Podbonesec, Sv. Lenart, Špeter, Sovodnje, Srednje
— Terska dolina, Rezija: občine Tipana, Bardo, Rezija

70 %

manj prebivalcev kot leta 1921 je lani živelo v slovenskih občinah v Benečiji

79 %

prebivalcev je od leta 1921 zapustilo Tersko dolino in Rezijo

93 %

manj prebivalcev kot leta 1921 ima beneška občina Dreka: 113 namesto 1562

DELO Vir: Istat

Slika: IGD Skrb vzbujajoči demografski graf. Foto: Zx Igd

Omenjena demografska fenomena sta območju zadala skorajda nepopravljive posledice. Leta 1981 je bilo neporočenih več kot polovica vseh moških. Žensk s stalnim bivališčem, starih med 20 in 50 let je bilo 1.318, kar 426 manj od moških. Tretjina moških torej partnerja sploh ni imela na razpolago, zato je v obdobju med letoma 1975 in 1996 Benečija zabeležila vsega 1.195 rojstev in kar 3.318 smrti. Za velik demografski padec je bilo izseljenstvo krivo le za 14 odstotkov, je ugotovil Ruttar, največji razlog pa je bila razlika med rojenimi in umrlimi, ki je znašala 86 odstotkov. »Zmanjkali so mladi pari in tako ni bilo otrok,« je na koncu na kratko povzel.

V Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu pravijo, da podpirajo slovenske strukture v teh dolinah in sodelujejo tudi pri naložbah. Izpostavljajo center SMO (Slovensko multimedialno okno v Špetru) ter Muzej rezijanski ljudi v Reziji, kjer tako kot Centru za kulturne raziskave in Etnografskemu muzeju v Bardu v Terski dolini urad zagotavlja denar za delovanje in nekaj zaposlenih delavcev. »Verjamemo, da je prav kulturni (in tudi siceršnji) turizem niša in priložnost za te doline. Naš cilj je, da takšne strukture in zaposlitve omogočajo konstantno delovanje in privabljanje turistov, kar omogoča in bo omogočalo še dodatne zaposlitve ter tako pozitivno vplivalo na demografski razvoj Nadiške in Terske doline ter Rezije,« pojasnjujejo v uradu.

Dodajajo, da pristojen minister ter slovenski politični predstavniki v bilateralnih srečanjih s predstavniki italijanske oblasti redno opozarjajo na skrb zbujujočo situacijo v Benečiji in Reziji ter pozivajo k sprejemu ukrepov, ki bi spodbujali gospodarski napredek. »Ob tem ne gre spregledati, da je zaščitni zakon za slovensko manjšino deželi Furlaniji Julijski krajini dodelil letna finančna sredstva za razvoj občin v Videmski pokrajini. Do zdaj učinki tega žal še niso bili takšni, kot bi si bilo želeli in pričakovati.«

Slovencev več ne štejejo

Po podatkih italijanskega statističnega urada je začetek lanskega leta v Reziji, Terski in Nadiških dolinah dočakalo 7556 ljudi s povprečno starostjo krepko čez 50 let. Koliko od teh je (še) Slovencev, nihče ne ve več točno. Zadnji etnični popis je Italija izvedla leta 1971, odtlej pa se Slovencev ne prešteva več. Politični pritisk in odkrito protislovenstvo sta zatrla slovensko identiteto tudi to te mere, da so se mnogi identificirali z »agresorjem«, je neposreden Ruttar: »Mnogi so postali bolj Italijani, kot Italijani sami.«

Slika: Državna večstopenjska šola s slovensko-italijanskim dvojezičnim poukom Pavel Petričič v Špetru trenutno gosti 285 otrok. Foto: Uroš Hočevar

Po trnjevi poti do uspešnega razvoja dvojezične šole v Špetru, prestolnici Benečije, slovenski jezik vendarle dobiva veljavo. V precej neprijaznih časih pred tremi desetletji je peščica družin samostojno organizirala vrtec za šest otrok. Danes jih Dvojezična šola Pavel Petričič v vrtcu, nižji in višji osnovni šoli gosti 285 – otrok slovenskih staršev, mešanih družin in ostalih. »Želja je, da bi nekoč uvedli še višjo srednjo šolo, kar bi morebiti prispevalo, da bi kakšen otrok več ostal tukaj. Na žalost opažamo, da je pogovorna slovenščina med mladimi vedno manj prisotna, zato ima šola pred seboj še večjo odgovornost in težjo nalogo. Slovenščino mora približati učencem in povečati aktivno rabo jezika. Toda šola ne more biti edina, ki bi v celoti doprinesla k odpravi demografskih težav,« izpostavlja ravnateljica **Sonja Klanjšček**.

Slika: V novo šolsko leto dvojezične šole se je vpisalo zgolj 23 otrok. Foto: Uroš Hočevar

Ali doline imajo prihodnost? »Demografski podatki so grozljivi. Predvsem ni več tistih, ki bi lahko obrnili stvari. Ne moremo biti zadovoljni,« pravi **Luca Postregna**, 34-letni župan občine Srednje s 341 prebivalci, kjer končuje svoj prvi mandat. Pred stotimi leti je tam živel skoraj 2000 Benečanov. Opraviči se nam, ker da slabo govori slovensko. Ko ga vprašamo, če je Slovenec, skomigne z rameni. Pojasni, da starša govorita slovensko, sam pa da je obiskoval zgolj italijanske šole.

Slika: Župan Srednjega Luca Postregna verjame, da imajo beneške doline razvojni potencial. Foto: Uroš Hočevar

Stava na turizem

Le redkokatera hiša se v občini sesuva sama vase, prej nasprotno. Gorenji Tarbij je nadvse všečna vas z veliko na novo obnovljenimi hišami v sijočem beneškem arhitekturnem stilu, vendar pa vsaka hiša nima stalnega prebivalca. Nastajajo tudi nove turistične nastanitve. Z denarjem Videmske pokrajine trenutno na veliko krčijo gozdove, ki so prej malodane prodrli v dnevne sobe. Pognali so tudi projekt združevanja parcel, ki so jih ponekod tako drobili, da je lahko na nekaj hektarjih 40 lastnikov.

Slika: Vas Gorenji Tarbij v Benečiji ima veliko na novo obnovljenih hiš, toda manj stalnih prebivalcev. Foto: Uroš Hočevar

»Perspektiva vendarle obstaja. Smo blizu Čedadu, Brdom in dolini Soče, torej lahko tudi mi nekaj naredimo. Na voljo je tudi nekaj deželnega denarja in projektov za podeželje. Če bomo ljudem omogočili delo, bodo ostali. Med vikendi se že čuti turistični utrip, veliko je gostov na pešpoti Alpe-Adria, ki nas prečka. Imamo pa še precej možnosti razvoja za pohodništvo, kolesarjenje in naravoslovne poti,« pravi Postregna.

- **Evropska unija praznuje anarhijo, mi branimo mejo. Intervju: Gergely Gulyás. Pogovarjala se je: Saša Vidmajer. Delo, Ljubljana, 25. februar 2019**

<https://www.delo.si/novice/svet/evropska-unija-praznuje-anarhijo-mi-branimo-mejo-153287.html>

Gergely Gulyás, vodja urada premiera Orbána: Madžari hočemo sami sprejemati svoje odločitve

Slika: Združeno kraljestvo zapušča EU, migracijska problematika je katastrofa za evropsko komisijo; z zgodovinske perspektive je to za EU neuspešno obdobje, je prepričan Gergely Gulyás. Foto: Delo

V uradu predsednika madžarske vlade je pristojen za odnose z Evropsko unijo. Je član vladajoče stranke Fidesz, nekdanji parlamentarec, v pogovoru razlaga projekt Orbánove »neliberalne demokracije« in kontroverzne odnose Madžarske z EU. **Pred tremi leti sem predsednika vašega parlamenta vprašala, ali je Madžarska, ko gre za politiko migracij, avantgarda v EU. Teza se mu je zdela pretirana. Kako je s tem zdaj, z vsemi suverenisti v Evropi?**

Mogoče nismo več avantgarda glede na vse dogajanje v Evropi. Vedno smo poudarjali nujnost Evropske unije, enotnosti, institucionalnega sodelovanja, hkrati smo govorili, da močna EU vključuje močne nacije. Zelo pomembno je, kar je zapisano v pogodbah: kje so meje nacionalnih kompetenc in kje je meja kompetenc evropske komisije. Pri migracijah je pomembno, da imajo vse države pravico, da odločajo o tem. Ne kritiziramo tistih, ki so pripravljeni sprejeti migrante, sami pa hočemo odločati o svojih odločitvah.

Kaj je z neliberalno demokracijo, projektom, ki ni več popularen samo v višegrajski skupini, ampak tudi v Italiji?

Če govorimo o neliberalni demokraciji, moramo pojem natančno prevesti. Kajti če govorimo o liberalizmu 19. stoletja, svobodi tiska, govora, gibanja, potem vse to podpiramo, je del madžarske ustave.

Evropa vas kritizira prav na tem področju.

Toda to ne drži. Privrženi smo pogodbi, smo država, ki je vedno poskušala uresničiti evropske dolžnosti, še posebno na področju varovanja zunanje evropske meje; podpiramo vse našteje vrste svobode. A če pogledamo dejavnosti današnjih liberalnih strank v EU, potem smo proti njim. Dandanes liberalne stranke podpirajo migracije in združene države Evrope. To sta dve zelo pomembni področji, o katerih se ne strinjamo.

Lahko pojasnite stališče do Evropske unije? Madžarska nasprotuje temu, kar označuje za diktat Bruslja, hoče več suverenosti, zavrača multilateralizem, ni pa ji do izstopa iz EU. Toda EU pomeni spoštovanje pogodb, pacta sunt servanda. Obstaja protislovje med članstvom in nesprejemanjem pravil.

Ne bi govoril o kontradikciji. Stranka Fidesz je bila ustanovljena leta 1988 med komunistično diktaturo na Madžarskem in eden najpomembnejših ciljev v ustanovnem dokumentu je bila pridružitvev Evropski uniji. To se ni spremenilo. Na referendumu leta 2003 smo podprli pridružitvev in z vstopom smo se odrekli delu svoje suverenosti – a v skladu z lizbonsko pogodbo. Po letu 2010 smo država, ki je izpolnila svoje ekonomske obveznosti. Proračunski primanjkljaj je bil do takrat vedno nad tremi odstotki BDP, od leta 2011 izpolnjujemo vsa maastrichtska merila. Branimo zunanjo mejo EU, to je dolžnost, ki nam jo nalaga schengenski sporazum. V času, ko Evropska unija praznuje anarhijo, mi v skladu z načelom pacta sunt servanda branimo mejo.

Ne moreva mimo poročila Sargentinijeve o kršenju temeljnih evropskih vrednot na Madžarskem. Razprava in glasovanje septembra v evropskem parlamentu, poročilo je podprlo 448 parlamentarcev, 197 jih je bilo proti, sta morala biti velika frustracija za Madžarsko. Je država črna ovca v EU?

Frustrirajoče je bilo dejstvo, da dve tretjini glasov nista uspeli, a je evropski parlament poročilo kljub temu sprejel. To je naše stališče in zato smo se pritožili na sodišče Evropske unije. Če upoštevamo abstinenco (pri glasovanju za uveljavitev 7. člena pogodbe o EU, op. p.), ni bilo potrebne dvotretjinske večine. Upamo, da bo sodišče odločilo v skladu z našo pritožbo. Hkrati mislimo, da je Madžarska zgodba o uspehu; imamo eno najvišjih ekonomskih rasti v Uniji in eno najnižjih stopenj brezposelnosti. S svojim močnim rezultatom na volitvah v evropski parlament bi želeli pomagati evropski ljudski stranki.

Madžarska je bila uspešna članica tik po vstopu v EU, kasneje je njena demokracija regresirala. Kritike prihajajo od povsod, z Obamovo vlado skoraj ni bilo stikov.

Ameriški državni sekretar je bil nedavno gost v Budimpešti in slišati ni bilo nobene kritike.

Velja za zdajšnjo Trumpovo administracijo.

Da in je demokratično izvoljena ameriška vlada.

Koliko udobno se Fidesz počuti znotraj skupine evropske ljudske stranke? Veliko je kritik, da ne spada tja, obenem pa EPP potrebuje Fideszove poslanske sedeže. Po aktualnem napadu premiera Orbána na Junckerja so se obnovili pozivi k izključitvi stranke. Kako komentirate?

Hvala za vprašanje, dobro se počutimo znotraj evropske ljudske stranke in radi bi ostali njeni člani. Tja nas je povabil tedanji nemški kancler Helmut Kohl. Skušam biti skromen, toda smo najmočnejša politična stranka v skupini EPP. Na Madžarskem imamo zelo dobre možnosti za to, da dobimo več kot 50 odstotkov glasov na evropskih volitvah. Zato mislim, da lahko ljudski stranki pomagamo, da postane najmočnejša v evropskem parlamentu.

Hkrati pa nismo nikoli imeli zelo dobrih odnosov z Jean-Claudom Junckerjem, podpirali smo Michela Barniera, v evropskem svetu sta premiera David Cameron in Viktor Orbán glasovala proti Junckerju. Do preteklega leta smo skušali izkazovati solidarnost z aktualnim predsednikom komisije, nato pa nas je hotel izključiti iz ljudske stranke, pri čemer je bil v manjšini. Celo nemškemu tisku je razlagal, da bi morali Fidesz izključiti iz EPP. Menim, da gre pri tem za pomanjkanje solidarnosti. Če to šteje za običajno obnašanje predsednika komisije v okviru kampanje, potem mislim, da nas nima nihče pravice obtoževati pomanjkanja solidarnosti. Naj dodam samo še nekaj: če bi ocenjevali zadnjih pet let EU, je dejstvo, da Združeno kraljestvo zapušča EU, migracijska problematika je postala katastrofa za evropsko komisijo. Z zgodovinske perspektive je to za EU neuspešno obdobje, mi pa bi radi močno Unijo.

Ampak kako je Fideszu lahko udobno v konservativni skupini, ko je toliko njenih članov proti?

Več kot polovica frakcije je glasovala (o poročilu Sargentinijeve, op. p.) proti nam, toda gre za Bruselj in Strasbourg. V evropskih državah nihče ne bi hotel izključiti Fidesza. Mislim, da je šlo za politični kompromis, še posebej na nemški strani, poročilo so podprli zaradi notranjepolitičnih razlogov.

Opišite odnos premiera Orbána z enim najresnejših kandidatov za Junckerjevega naslednika Manfredom Webrom?

On je najboljša opcija.

Mnogi menijo, da preveč podpira vašega premiera.

Najboljše je lahko manj kot dobro, ampak je še vedno najboljše.

Razložite sporni »suženjski zakon«, ki skoraj podvaja delovne nadure in delodajalcem omogoča odmik plačila.

Primanjkuje vam delovne sile, imate odliv možganov, nočete priseljencev. Protislovno?

Nadure so opcija samo v primeru, da nekdo želi več delati. Odmik plačila pa, če sindikati to podprejo. Obstaja dovolj garancij, ime »suženjski zakon« je zgrešeno.

In množične demonstracije proti Orbánu?

Niso bile tako množične. Če bi na Madžarskem hoteli množične demonstracije, bi morale biti desetkrat ali dvajsetkrat večje. Te so bile majhne.

V odnosih s Slovenijo vzbujajo pozornost obsežne ekonomske investicije. Lahko pojasnite strateški interes Madžarske?

V regiji je potrebno politično in gospodarsko sodelovanje; manjšinska politika je eden najboljših primerov v Evropi, kako Slovenija skrbi za madžarsko manjšino in Madžarska za slovensko. V energetiki, upam, je pred nami velika prihodnost. Želimo si dobrih odnosov z vsemi sosedi, Slovenija je ena najpomembnejših.

Madžarske investicije v Prekmurju bodejo v oči.

Podpiramo program gospodarskega razvoja obmejnih območij.

Je trianonska pogodba, s katero je Madžarska leta 1920 izgubila velik del ozemlja, še vedno frustracija?

Ko smo zmagali na volitvah leta 2010, smo sprejeli zakon o sodelovanju Madžarske po svetu. Devetdeset let po pogodbi smo se ukvarjali s tem, kako izkoristiti situacijo. Veliko Madžarov živi na tujem in po sto letih moramo poiskati najboljši način za sodelovanje z državami, kjer živi naša manjšina, zato smo morali dati možnost za državljanstvo etničnim Madžarom.

Še en paradoks: Soros je financiral Orbánovo izobraževanje, ta je bil njegov štipendist. Bili so časi, ko je bil vaš premier zelo liberalna figura. Zdaj je Soros glavna tarča premierovih napadov.

Pred padcem komunizma so bile Soroseve aktivnosti na Madžarskem pozitivne. Stranka Fidesz in premier Orbán sta se borila proti diktaturi in za svobodo, Soros je skušal pomagati vsem opozicijskim gibanjem, tudi Fideszu. Zatem so se razlike med stališči vse bolj povečevale, a vse do migracijske krize so bili odnosi normalni. Zdaj je ena najpomembnejših evropskih tem priseljevanje, pri čemer Soros podpira nevladne organizacije, ki hočejo organizirati migracije v Evropo in vodijo mednarodno kampanjo proti madžarski vladi.

Ali se ni spremenil Orbán? Pomnimo njegov povsem drugačen premierski mandat 1998–2002.

Ni bilo spremembe. Stranka Fidesz je bila leta 1988 močno protikomunistično, alternativno liberalno gibanje. Danes je Madžarska svobodna demokracija. Fidesz je še vedno močna protikomunistična stranka, ki pa ne pripada liberalni evropski strankarski družini, temveč ljudski. Po mojem mnenju to ni edina možnost, ki si jo je mogoče zamisliti v evropski politiki. Tu gre za dva demokratična načina razmišljanja in mislim, da je to normalna sprememba.

- **Jože Pojbič. Attila Kovacs zahteva odstop poslanca Ferenca Horvatha. Delo, Ljubljana, 26. februar 2019**

<https://www.delo.si/novice/slovenija/attila-kovacs-zahteva-odstop-poslanca-ferenca-horvatha-154320.html>

Horvath naj bi se iz moralnih razlogov odpovedal eni od funkcij

Slika: Sožitje v narodnostno mešani Lendavi občasno zmotijo zdrahe. Foto: Jože Pojbič/Delo

Lendava - Potem, ko [je KPK izdala mnenje](#) o (ne)združljivosti funkcij narodnostnega poslanca in predsednika sveta Pomurske madžarske samupravne narodne skupnosti, je Attila Kovacs od madžarskega narodnostnega poslanca Ferenca Horvatha javno zahteval, naj se iz higienskih, moralnih in etičnih razlogov odpove eni od obeh funkcij, ki ju zaseda.

Slika: Prekmurski Madžar Attila Kovacs (na posnetku) narodnostnega poslanca Ferenc Horvatha poziva k odstopu z ene od funkcij. Foto: Jože Pojbič/Delo

KPK je namreč razložila, da tidve funkciji po zakonu o integriteti in preprečevanju korupcije, ki ga pri svojem delu upošteva sama, ne bi bili združljivi, vendar je treba zaradi subsidiarnosti upoštevati milejši zakon o poslancih, ki takšno dvojno funkcionarstvo dovoljuje. Zato je KPK Državnemu zboru priporočila tudi, da naj v delu, ki se nanaša na nezdržljivost funkcij poslancev, zakon o poslancih spremeni tako, da bo usklajen z zakonom o integriteti in preprečevanju korupcije.

Dve funkciji - dvojno plačilo

»Vaša hkratna zasedba dveh funkcij namreč ni problematična le zaradi vsebinskih vprašanj (mnenje KPK, mešanje zakonodajne in izvršilne oblasti itd.), temveč tudi zaradi tega, ker za obe funkciji prejimate denarno nadomestilo iz davkoplačevalskega denarja. Kot poslanec dobivate plačo iz davkoplačevalskega denarja, kot predsednik PMSNS pa dobivate, kot ste se sami izrazili, honorar, ki pa je prav tako vezan na davkoplačevalski denar. Po neuradnih informacijah je višina Vašega honorarja za predsednika PMSNS v višini 24. plačnega razreda za javne uslužbence,« je v svojem pozivu k odstopu med drugim zapisal Kovacs.

Horvath na Kovacsev poziv odgovarja: »Tako KPK kot mandatna volilna komisija v DZ sta bili v svojih stališčih jasni: po veljavni zakonodaji obe funkciji nista nezdržljivi. Že pri svojem imenovanju pa sem izpostavil, da če se zakonodaja spremeni tako, da bo določila nezdržljivost obeh funkcij, bom temu primerno tudi ukrepal. Vsekakor bom konstruktivno sodeloval v smeri, da se to vprašanje primerno uredi.«

- **Z narodnostnim poslancem niso vsi zadovoljni. Jutka M. Király, odgovorna urednica Népszága. Delo, Ljubljana, rubrika Prejeli smo, letn. 61, št. 47, 27.2.2019, str. 5**

DELO - Sreda, 27.2. - leto 61, št. 47

Z narodnostnim poslancem niso vsi zadovoljni

V rubriki Prejeli smo je bil 22. objavljen odgovor g. Attila Kovácsa na članek Z narodnostnim poslancem niso vsi zadovoljni, ki ga je Delo objavilo 19. februarja. O avtorjevi interpretaciji delovanja manjšinskih medijev na tem mestu ne želimo razpravljati, pojasnilo pa zahteva objava kolumen. Tednik Népszága je edini tiskani medij madžarske manjšine v Sloveniji, v katerem že od leta 2008 izhaja redna mesečna rubrika Parlamentarni dnevnik, ki jo vedno piše aktualni poslanec madžarske narodne skupnosti. Ferenc Horváth je na volitvah leta 2018 izvoljen narodnostni poslanec v državni zbor RS in zaradi tega piše v rubriko, ne publicira pa člankov in kolumen v časopisu.

JUTKA M. KIRÁLY,
odgovorna urednica Népszága

- **Smo ščavi in vazali? Saša Vidmajer. Delo, Ljubljana, 27. februar 2019**

<https://www.delo.si/mnenja/komentarji/smo-scavi-in-vazali-154470.html>

Je odnos vazalstva vse, kar nam je dovoljeno?

Slika: Britanski in slovenski zunanji minister Jeremy Hunt in Miro Cerar. Foto: Jože Suhadolnik

Zadnje čase se nam v zunanji politiki dogajajo bizarne, nesprejemljive reči. Italijanska politika v odnosu do Slovenije uporablja besednjak, o katerem smo mislili, da je presežen, iz ust visokega evropskega politika poslušamo o zgodovinskem revizionizmu, vodja britanske diplomacije je Slovenijo brezbrizno označil za sovjetsko vazalsko državo. Izjave so problematične in nedopustne same po sebi, toda problematično je tudi samo odzivanje Slovenije.

Incident z britanskim zunanjim ministrom Jeremyjem Huntom je, v nasprotju z italijanskim nacionalizmom, diplomatski zdr. Gre za nonšalanten odnos nekdanje imperialne sile, minister je tako neveden, da ne ve nič: o nekdanji Jugoslaviji, ki ni bila članica Varšavskega pakta, o prelomu med Titom in Stalinom, o neuvrščeni. To, da je Sovjetska zveza leta 1948 v posebni resoluciji obtožila Komunistično partijo Jugoslavije oddaljevanja od marksistične in leninistične ideologije ter sovražnega odnos do SZ, nato so jo izključili iz informbiroja, vedo srednješolci.

Toda kaj si je mogoče misliti o prvem diplomatu Velike Britanije – na delovnem obisku ga je gostil zunanji minister Miro Cerar, vljudnostno ga je sprejel tudi premier Marjan Šarec – in njegovih nepoučenih in vzvišenih izjavah, je eno. Na twitterju se je pohvalil, kako dober obisk da je imel v Sloveniji, Guardian je hkrati zasmehoval njegov faux pas. Značilen pa je bil odziv slovenske strani. Ob britanskih neumnostih je gostitelj tiho, pohlevno stal poleg. Ni protestiral, ni interveniral. Mladika je na spletni strani takoj zapisala, da so odnosi odlični. Tri dni pozneje se je zunanji minister rahlo zdrnil. Žal je v zvezi s sovjetskimi vazali šlo za neustrezen, napačen izraz, je naknadno rekel Cerar, in še, da namerava Hunta ob prihodnjem srečanju poučiti o naši preteklosti.

Prijetljaj o tem, zakaj se minister – ta je bil štiri leta premier – ni odzval takoj, kako je mogoče, da ni prepoznal žaljive pripombe, ki je sramotenje države in vseh nas, je zgodba o vazalstvu Slovenije. Izkazuje se v odnosu do Bruslja, sosednjih držav, ZDA, opažamo jo na številnih področjih politike. Vrhunec tega je zgodovinski revizionizem v izjavah italijanske politike oziroma slovenska defenziva v zvezi s tem. Italija je težka država, zgodovine se spominja selektivno, v svoji nacionalni naraciji je zaobrnila vzroke in posledice – kdo je žrtev, kdo je krvnik. Nikoli ni obračunala s tem, kar je počela med drugo svetovno vojno, v Italiji fašizem pravzaprav nikoli ni izginil. Italijani v Slovincih še vedno vidijo »sciave«.

Ščavo je ob slovensko-italijanski meji slabšalna oznaka za Slovence in sploh za južne Slovence, izvira iz tržaške besede »sciavo«, ta ima prav tak pomen. Etimološko razloženo: razvila se je iz srednjeveškolatinskega imena S(c)lavus »Slovan«, v srednjem veku so bili Slovani predmet trgovine s sužnji, od tod v več jezikih pomen suženj, v knjižni italijanščini »schiavo«. Je odnos vazalstva vse, kar nam je dovoljeno?

- **Ura resnice za Slovenijo bo 12. Junija. Suzana Kos. Delo, Ljubljana, 28. februar 2019**

<https://www.delo.si/novice/slovenija/ura-resnice-za-slovenijo-bo-12-junija-155270.html>

Evropsko sodišče za človekove pravice bo o naši tožbi proti Hrvaški zaradi 420 milijonov evrov težkih terjatev presojalo 12. junija.

Slika: Evropsko sodišče za človekove pravice bo o naši tožbi proti Hrvaški zaradi 420 milijonov evrov težkih terjatev presoјalo 12. junija. Foto: Delo

Veliki senat Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) bo 12. junija odločal o dopustnosti tožbe Slovenije proti Hrvaški. Kot smo pisali, je naša stran vložila tožbo proti sosedom v višini več kot 420 milijonov evrov. Terjatev izhaja iz nevrnjenih posojil, ki jih je zagrebška podružnica Ljubljanske banke (LB) odobrila vrsti hrvaških podjetij. Banka je sicer skušala do denarja priti tudi prek sodnih postopkov na Hrvaškem, ki jih je ovirala celo hrvaška izvršna oblast in denarja tako ni uspela izterjati. Zato se je naša država odločila za tožbo pred EČSP, ki je pred tem presodilo, da mora Slovenija izplačati nekdanje devizne varčevalce na Hrvaškem.

- **Zaradi pritožb se Dars o Karavankah še ne bo mogel začeti pogajati. N. G. Delo, Ljubljana, 28. februar 2019**

<https://www.delo.si/gospodarstvo/novice/karavanke-zaradi-pritozb-se-dars-se-ne-bo-mogel-zaceti-pogajati-155248.html>

Zahtevka za revizijo sta poslala Kolektor CPG ter konzorcij Gorenjska gradbena družba in Metrostav Češka.

Slika: Avstrijci so skopali več kot 600 metrov novega predora, kdaj se bodo začela dela na slovenski strani, ni znano. Foto Jože Suhadolnik

Družba za avtoceste je do zdaj prejela dve pritožbi na njihovo [odločitev](#), da postopek javnega naročila za izgradnjo nove cevi predora Karavanke zaključijo brez izbire, ker so vse ponudbe nedopustne, in da bodo izvedli konkurenčni postopek s pogajanjem.

Zahtevka za revizijo sta poslala Kolektor CPG ter konzorcij Gorenjska gradbena družba in Metrostav Češka. Rok za pritožbo je potekel popolnoma.

To pomeni, da Dars ne bo mogel začeti pogajanj s šestimi ponudniki, med katerimi je najcenejši turški Cengiz. Strokovna komisija za izvedbo predmetnega postopka javnega naročila Darsa bo sedaj pritožbi preučila in postopala skladno z določili in roki opredeljenimi v pristojnem zakonu o pravnem varstvu v postopkih javnega naročanja, pravijo v Darsu. Če bo Dars zahtevka za revizijo zavrnil, se pritožnika lahko pritožita še na državno revizijsko komisijo.

- **O arbitraži ni nobene dileme. Barbara Eržen. Delo, Ljubljana, 28. februar 2019**

<https://www.delo.si/novice/slovenija/o-arbitrazi-ni-nobene-dileme-155231.html>

Vodilni kandidat evropskih socialdemokratov (PES) in prvi podpredsednik Evropske komisije Frans Timmermans, ki je med drugim zadolžen za vladavino prava, se tudi v Ljubljani ni mogel izogniti pomenu prava niti arbitraži med Slovenijo in Hrvaško.

Slika: Timmermans, ki je v Ljubljani na povabilo SD, je dan namenil pogovorom in nagovorom o Evropi, o kakršni sanja. Ob njem kandidatka za evropsko poslanko Dominika Švarc Pipan. Foto: Uroš Hočevar/Delo

Ljubljana – »Ni razloga, da arbitraža in arbitražna rzsodba ne bi bili spoštovani,« je poudaril podpredsednik evropske komisije, ki je tudi tokrat ponovil, da gre za dvostransko vprašanje Hrvaške in Slovenije. Vendar je evropska komisija

kristalno jasna: ta arbitražna je zakonito vodila do rezultata – razzsodbe. Slovenija in Hrvaška bi tako zdaj morali govoriti le o implementaciji in o ničemer drugem. »Kakšen zgled pošiljamo navzven, če ne moremo rešiti niti mejnega spora med dvema državama članicama?«

Vodilni kandidat Timmermans je povedal, da je ponosen na svoje delo v komisiji Jeana-Clauda Junckerja ter da ga ta zapuščina ne ovira pri kampanji za majske volitve. Našteva tudi spremembe, ki si jih je želel, a mu jih ni uspelo uresničiti. Ob predstavitvi svoje vizije za socialno in pravičnejšo Evropo priznava, da je šlo socialni demokraciji v zadnjih letih nekoliko slabše, a verjame, da imajo dobre načrte za prihodnost: »Kamorkoli v Evropi bom šel, bom poskušal prenesti sporočilo, da imamo načrte za socialno Evropo, Evropo, ki bo pravičnejša in kjer bodo zaščitene naše vrednote.« Predsednik SD Dejan Židan pa je dejal, da jim Timmermansov obisk daje dodatno energijo, da se borijo za EU, ki je uspešna, drzna, hkrati pa solidarna in pravična.

Dnevnik, Ljubljana

- Dosedanja varuhinja človekovih pravic predala posle Petru Svetini. ušk, STA. Dnevnik, Ljubljana, 22. februar 2019

<https://www.dnevnik.si/1042874357/slovenija/foto-dosedanja-varuhinja-clovekovih-pravic-predala-posle-petru-svetini>
Varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer je danes predala posle novemu varuhu Petru Svetini. Ob koncu šestletnega mandata, ki ga uradno zaključuje jutri, je Nussdorferjeva opozorila, da morajo državne inštitucije bolj dosledno slediti priporočilom za zaščito človekovih pravic.

Peter Svetina pa je zagotovil, da bo opozarjal na vsakodnevne kršitve človekovih pravic ranljivih skupin. »Pravičnost za vse prebivalke ni floskula, ampak temeljno vodilo, ki mu bom sledil pri svojem delu na mestu varuha,« je napovedal. In dodal: »Ogledalo družbe je spoštovanje človekovih pravic, v vlogi varuha bom vsak dan to ogledalo.« Svetina šestletni mandat začena z dobro politično popotnico – v državnem zboru je zanj glasovalo kar devetinosemdeset poslancev, kar je v dosedanjem političnem kadrovanju na najvišje funkcije zgodovinski rekord.

Danes je varuhinjo in varuha sprejel tudi predsednik republike **Borut Pahor**. Predsedniku je Nussdorferjeva predala dve poročili o delu v letu 2018 ter pregled delovanja v svojem mandatu.

- V Izoli bodo drevi predvajali kontroverzni italijanski film Red Land. STA. Dnevnik, Ljubljana, 22. februar 2019

<https://www.dnevnik.si/1042874267/Primorska/v-izoli-bodo-drevi-predvajali-kontroverzni-italijanski-film-red-land>
Unija Italijanov bo drevi in v soboto v izolskem kinu Odeon predvajala film Red Land (Rosso Istria) o medvojnem nasilju v Istri. Projekciji nasprotujejo v Levici, kjer filmu očitajo žalitev zgodovinskega spomina. Predsednik Unije Italijanov Maurizio Tremul je pojasnil, da so se za projekcijo odločili veliko pred izbruhom polemik glede fojb.

Slika: Unija Italijanov bo drevi in v soboto v izolskem kinu Odeon predvajala film Red Land (Rosso Istria). Foto: Facebook

Film režiserja **Maximiliana Hernanda Bruna** je izšel lani jeseni in govori o dogodkih septembra 1943, v času kapitulacije fašistične Italije. Film se osredotoča na zgodbo istrske študentke **Norme Cossetto**, ki so jo, kot piše na spletni strani filma, »barbarsko posilili in ubili Titovi partizani«, njena edina krivda pa naj bi bila ta, da je Italijanka.

Film, katerega projekcija sicer ni na programu kina in ne bo javna, ampak namenjena pripadnikom italijanske skupnosti, je sprožil tudi negativne odzive, večjo pozornost kot sicer pa je najbrž dobil tudi zaradi nedavnih izjav predsednika Evropskega parlamenta **Antonia Tajanija** v Bazovici ob dnevu spomina na žrtve fojb.

Tako so v istrskem lokalnem odboru Levice v sporočilu za javnost protestirali zaradi predvajanja filma, ki po njihovem mnenju »shematsko in napačno prikazuje kompleksnost politične in etnične podobe istrskega medvojnega obdobja« ter povozi realnost in s tem »žali spomin in kazi podobo teh ključnih let«.

Predsednik Unije Italijanov **Maurizio Tremul** je za STA povedal, da so o odkupu pravic za predvajanje filma začeli razmišljati že po njegovi predstavitvi na lanskem beneškem filmskem festivalu, torej veliko pred izbruhom polemik okoli Tajanijevih izjav. Pri tem so presodili, da ne gre za pristranski film, kakršen je bil pred leti televizijski film Srce v breznu (Il cuore nel pozzo), prav tako so njihovi sonarodnjaki izrazili željo, da bi si film lahko ogledali tudi pri nas.

Kot je poudaril Tremul, film nima nobene zveze s polemikami okoli Tajanijevih izjav. Te so bile sicer povsem neprimerne, a se je predsednik Evropskega parlamenta zanje že večkrat opravičil in se tudi pogovoril s slovenskim predsednikom Borutom Pahorjem, zato bi bilo prav prenehati z instrumentalizacijo Tajanijevih besed, je dodal Trmul.

Predsednik Unije Italijanov je spomnil, da se je v preteklih letih že večkrat v imenu sonarodnjakov javno opravičil za fašistično nasilje, hkrati pa je opozoril, da tisti, ki so ubili Normo Cossetto, niso bili partizani, ampak zločinci.

- **Seznam osumljenih v Severni Makedoniji je vse daljši. Zoran Senković. Dnevnik, Ljubljana, 22. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042874361/svet/seznam-osumljenih-v-severni-makedoniji-je-vse-daljsi>

Severno Makedonijo poleg zahtevanih in nujno potrebnih reform čaka tudi sodni obračun z grehi in grešniki iz preteklosti, a proces ne bo hiter in lahek, saj iz omar padajo novi okostnjaki.

Slika: Nikola Gruevski, bivši premier in vodja stranke VMRO-DPMNE, ostaja na Madžarskem, kamor je pobegnil pred roko pravice. Foto: Luka Cjuha

Potem ko je premier Severne Makedonije **Zoran Zaev** dosegel pomembno politično zmago in je skupaj s parlamentarnimi koalicijskimi strankami (predvsem albanskimi) uresničil obljubo, da bo z novim imenom države začel odpirati vrata Nata in EU, so mnogi pričakovali postopno umirjanje strasti. Stranka VMRO-DPMNE, ki po pobegu svojega vodje in nekdanjega premierja **Nikole Gruevskega** na Madžarsko, da bi se izognil zaporu, nima več tako močne politične vloge, sicer vztrajno vrti že zlizano ploščo o »izdaji nacionalnih interesov«. A že to, da na protestih ne zbere več kot nekaj deset gorečnežev, dokazuje, da stranka ne ve prav dobro, kateri so tisti problemi, ki Makedonce žulijo bolj kot sprememba imena. Iz EU že sporočajo sedanjim oblastnikom v Skopju, naj zadovoljni z doseženim v pogajanjih z naporno sosedo Grčijo ne pozabijo na drugi del domače naloge – reforme na področju sodstva, svobode medijev, gospodarstva in financ. Toda vlada Zaeva ima še nekaj trdih orehov iz časov prejšnjih vlad, največ iz desetletne vladavine Gruevskega, ki jih mora streti, sicer bo obtičala na pol poti. Gre tudi za dokončanje nekaterih pomembnih sodnih procesov.

Iskanja krivcev za vdor v parlament še ni konec

Največji in najzahtevnejši je tisti, v katerem poskušajo najti ter obsoditi najpomembnejše krivce za množično prisluškovanje več kot 20.000 državljanom Severne Makedonije v času vladavine VMRO-DPMNE. Drugi odmeven proces je znan pod delovnim imenom Titanik. Na njem sodijo vrsti politikov, predvsem iz vrst VMRO-DPMNE, zaradi prevar na volitvah leta 2012, med drugimi tedanji notranji ministrici Gordani Jankulovski in ministru za promet in zveze Miletu Janakijevskemu. Petnajstega marca pa naj bi se končalo sojenje udeležencem vdora v makedonski parlament 27. aprila 2017, v katerem so pristaši – mnogi pravijo, da plačanci Gruevskega in VMRO-DPMNE – brutalno obračunali s poslanci socialdemokratske in albanskih strank, da bi preprečili prenos oblasti na koalicijo okrog Zaeva, pri čemer je bil bodoči premier tudi ranjen. A namesto napovedanega epiloga je prišlo do novega zapleta, saj je tožilstvo v zadnjih dneh pripravilo in začelo zasliševati še nekatere pomembne makedonske politike iz vrst VMRO-DPMNE. V preiskovalnem zaporu sta se znašla nekdanji minister za socialne zadeve in delo Spiro Risteovski in že prej v zadevi Titanik omenjeni Mile Janakijevski. Zaslišali naj bi (verjetno v ponedeljek) tudi v aferi Titanik že obtoženo Jankulovsko in nekdanjega sekretarja vlade Božinovskega.

Zaslišan bivši predsednik sobranja

Pred zasliševalce je stopil tudi bivši predsednik parlamenta **Trajko Veljanovski**, ki pa so ga po informativnem pogovoru izpustili, saj se je skliceval na poslansko imuniteto in naj bi o njej komisija za imuniteto odločala v kratkem. Po nekaterih informacijah naj bi tožilstvo pripravljalo obtožnico zaradi organizacije nasilnega vdora v poslopje parlamenta tudi za nekdanjega pripadnika tajnih služb Nikolo Boškovega, ki je pobegnil v Atene, ter bivšega premierja Gruevskega, ki iz Budimpešte ves čas napoveduje vrnitev v Makedonijo, a bo po teh novih obtožbah verjetno »z vrnitvijo« še nekoliko počakal.

Je pa nekdanjega predsednika parlamenta Veljanovskega imuniteta rešila pred buškami in okrvavljeno glavo, če ne pred še čim hujšim. Soosumljena Ristevskega in Janakijevskega so namreč v preiskovalnem zaporu Šuta v sredo hudo pretepli (verjetno sta to storila Albanca, obsojena za teroristični napad v Kumanovem 2015, ko je umrlo 22 ljudi), tako da sta potrebovala zdravniško pomoč. Zaradi hudega incidenta je moral odstopiti upravnik zapora Đoko Kostevski.

- **Različne obrambne strategije katalonskih obtožencev. Simon Tecco. Dnevnik, Ljubljana, 22. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042874133/svet/razlicne-obrambne-strategije-katalonskih-obtozencev>

Pred španskim vrhovnim sodiščem so zaslišali še zadnje štiri od dvanaestih obtoženih katalonskih politikov in aktivistov, ki jim grozi zapor zaradi projekta samostojne Katalonije. Ulica pa jim je spet izrazila podporo.

V Madridu se je včeraj končala šesta obravnava v postopku, ki ga špansko vrhovno sodišče vodi proti dvanajsterici katalonskih politikov, ki so obtoženi enostranskega sklica referendumu o samostojnosti Katalonije oktobra 2017. Vzporedno je v Kataloniji včeraj potekala splošna stavka, ki jo je s podporo katalonske vlade organizirala manjša sindikalna centrala. Stavko v znamenje protesta proti sodnemu procesu in v podporo katalonskim politikom je sklicala manjša sindikalna konfederacija CSC, pridružile so se ji še razne civilne nacionalistične organizacije ter pomemben del zaposlenih v transportu in javnem sektorju. Podprla jo je tudi katalonska vlada, medtem ko večje sindikalne organizacije ne sodelujejo. V Barceloni in nekaterih drugih katalonskih mestih je v zgodnjih jutranjih urah skupina mladih nacionalistov iz odbora za obrambo republike blokirala glavne cestne in druge povezave, ob posredovanju katalonske policije pa je prišlo do manjših spopadov.

Nekateri odgovarjajo na vprašanja, drugi ne

Šesti dan sojenja je špansko tožilstvo pred sedemčlanskim sodnim senatom zaslišalo zadnje štiri obtožence. Državno tožilstvo in pravobranilstvo jih obtožujeta upora proti državni ureditvi, neposlušnosti in finančnih malverzacij. Med tožniki nastopata tudi dva odvetnika iz vrst skrajno desne politične stranke VOX, ki se je prijavila kot udeleženka v postopku (gre za posebnost španskega kazenskega postopka) in ki katalonske politike toži za izdajstvo in poskus državnega udara. Obtoženci niso pristali, da bi jih zaslišala odvetnika stranke VOX, prav tako zavračajo očitke kaznivih dejanj in si prizadevajo dokazati, da gre za kazenski konstrukt in politični proces ter proces proti demokraciji.

Strategija njihove obrambe je različna glede na njihove različne politične nazore in poglede na dogajanje leta 2017. Te razlike prihajajo v zadnjem času do izraza tudi med katalonskimi nacionalističnimi strankami. Ta teden so nastopili pred sodnim senatom nekdanji ministri **Josep Rull**, **Dolors Bassa** in **Meritxell Borrás**, ki so obtoženi upora in finančnih malverzacij. V nasprotju z odstavljenim podpredsednikom katalonske vlade **Oriolom Junquerasom** in nekdanjim ministrom za zunanje zadeve **Raulom Romevo** so vsi trije pristali, da odgovarjajo na vprašanja tožilca. Junqueras in Romeva sta prejšnji teden ta predlog zavrnila in nastopila z monologom, v katerem sta branila in zagovarjala izvedeni referendum. Dejala sta, da so za to imeli mandat ljudstva in da sta »politična zapornika«, kazenski proces pa da je politična »farsa«. Četrta med včeraj zaslišanimi je bila nekdanja predsednica katalonskega parlamenta **Carme Forcadell**, ki ji očitajo, da je dopustila, da sta v parlamentarni postopek prišla zakona o deklaraciji samostojnosti in o sklicu referendumu.

O teži deklaracije o neodvisnosti

Na včerajšnji obravnavi je obtoženi Rull ugovarjal, češ da špansko ustavno sodišče nima moralne avtoritete in da dela po navodilih centralne vlade, ter branil odločitev katalonske vlade, ker da je z referendumom, ki ga je izpeljala 1. oktobra 2017, dala demokraciji prednost pred zakoni in da je bila deklaracija o neodvisnosti, ki je temu sledila, zgolj politična deklaracija brez druge vsebine in posledic. Politični pomen referendumu z namenom pritisniti na centralno vlado, da bi pristala na dialog in pogajanje, je izpostavila tudi odstavljená ministrica Dolors Bassa in postavila pod vprašaj veljavnost izida glasovanja. Podoben je bil tudi odgovor Meritxell Borrás, da deklaracija o samostojnosti, ki jo je sprejel odstavljeni predsednik katalonske vlade Carles Puigdemont, ni imela nobene pravne veljave, temveč le simbolno.

V sodni dvorani je bil na včerajšnjem zaslišanju poleg raznih političnih in civilnih predstavnikov katalonskih organizacij prisoten tudi predsednik vlade **Quim Torra**. Prepričani so, da so obtožnice neutemeljene in da španska ustava ni bila kršena. Glede upora, za katerega je obtoženih vseh devet katalonskih politikov, pa so tožniki naleteli na težavo, saj se upor po španski kazenski zakonodaji dokazuje ne le s tem, da je bilo nasilje, temveč morajo dokazati, da so upor dejansko sprožile oborožene skupine, za kar pa v primeru Katalonije ni šlo.

Sporočilo kralja

Španski kralj Filip VI. je v svojem govoru ob zaključku kongresa World Law v sredo v Madridu poslal katalonskemu separatizmu sporočilo: »Ni sprejemljivo sklicevati se na domnevno demokracijo, ki naj bi bila nad zakonom, kajti brez spoštovanja zakonov ni sožitja niti demokracije, pač pa le negotovost, arbitrarnost in na koncu zlom moralnih in državljskih načel družbe.« Branil je špansko ustavo iz leta 1978, ki postavlja pod vprašaj katalonsko gibanje za neodvisnost, a kaj ko je velik del mednarodne javnosti vse bolj prepričan, da je kazenski postopek proti katalonskim politikom predvsem politični proces in torišče spopada med španskim in katalonskim nacionalizmom.

- **Pahor na neformalnem srečanju z Grabar-Kitarovičevó v Zagrebu. STA. Dnevnik, Ljubljana, 23. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042874490/svet/pahor-na-neformalnem-srecanju-z-grabarkitarovicevo-v-zagrebu>

Predsednik republike Borut Pahor se je danes na neformalnem delovnem kosilu v Zagrebu sestal s hrvaško predsednico Kolindo Grabar-Kitarovič. Med drugim sta govorila o pripravah na vrh procesa Brdo Brioni, ki bo maja v Albaniji, in vrh pobude Tri morja, ki bo junija v Ljubljani, so sporočili iz Pahorjevega urada.

Slika: Fotografija je simbolična. Foto: Luka Cjuha

Dogovorila sta se o nekaterih vprašanih glede naslednjega srečanja voditeljev držav procesa Brdo Brioni, ki ga skupaj vodita. Soglašala sta, da je v sedanjih razmerah v mednarodnem okolju še posebej pomembno ohraniti dobre sosedske odnose in reden dialog med državami na najvišji politični ravni, so navedli.

V tem kontekstu sta spregovorila o letošnjem srečanju trilateralne Slovenija-Avstrija-Hrvaška, ki ga tokrat gosti Hrvaška, in predlogih hrvaške strani v povezavi s tem.

Pahor in Grabar-Kitarovičeva sta govorila tudi o načrtih predsednika republike glede vrha državnikov in poslovnega foruma pobude Tri morja, ki ga bo v začetku junija gostila Slovenija. Poleg predsednikov 12 držav se bo srečanja kot gost udeležil tudi nemški predsednik Frank-Walter Steinmeier, sodelovali pa bodo tudi visoki predstavniki ZDA in EU, so sporočili iz predsednikovega urada.

Neformalno srečanje predsednikov sodi v okvir njunega dogovora, da bosta izkoristila vsako možnost za reden dialog in poglobljanje zaupanja in sodelovanja v prid dobrih odnosov med Slovenijo in Hrvaško.

- Quatzenheim. Janez Pipan. Dnevnik, Ljubljana, 23. februar 2019

<https://www.dnevnik.si/1042874297/mnenja/kolumne/janez-pipan-quatzenheim->

Že dolgo me kakšna podoba ni tako presunila, zbolela, prizadela in do tal porazila kot posnetki kljukastih križev na nagrobnikih judovskega pokopališča v Quatzenheimu. Ob pogledu na svastiko me vedno zajame nelagodje, kot bi name legla lepljiva senca, vedno začutim srh po telesu, vedno instinktivno odvrnem pogled, čeprav si ogledujem le stare dokumentarne fotografije ali pa »simbol«, nemarno nakracan, kot da bi se nekdo ponečedil, opazim na kakšnem zidu. Ob pogledu na svastiko se moje kože vedno znova dotakne smrt.

Kljukasti križi v Quatzenheimu niso produkt improvizirane mazaške akcije, niti ostanek objestnega uriniranja in sranja na posvečena tla, še manj prazno znamenje urbane gverile, ki je iz bog ve katerih razlogov zašla v tisto alzaško vas. Ti kljukasti križi niso običajen, v tem času že kar vsakdanji vandalizem, kot zadevo opisujejo mediji in jo z rutinskimi citati in medlimi obsodbami pometajo pod preprogo in odlagajo v hitro pozabo. Vsi so skoraj do podrobnosti enaki, kot bi jih risala mirna, morda celo ena sama roka, linije so ravne, razmerja pravilna, barvni nanos enakomeren. Brez napake, brez ene same malomarne ali rokohitrskete poteze, čeprav je oskrunjenih skoraj sto grobov. Ne, to ni navadna packarija, temveč nedvoumno sporočilo: tu sem, živ sem in imam moč! Pripravljen sem ubijati, spet! In tisto poglobitno: zdaj vidite, kje je problem in kam je treba udariti! Ne, teh znamenj ni risala tršata roka jeznega protestnika, ki je za potrebe preureditve sveta in novega odrešenja izbral neonacizem, temveč fina okončina serijskega morilca iz kakšne Nesbøjeve kriminalke. Mirna roka (potencialnega) množičnega likvidatorja, morda nekega novega Breivika. Roka storilca, ki ve, da je napočil njegov čas, in je čas vzel za talca.

Znamenja smrti na nagrobnikih judovskega pokopališča v Quatzenheimu bodo najbrž za vedno obtičala v naši zavesti in spominu. Tudi bledega, skoraj že pepelnato sivega obraza francoskega predsednika Emmanuel Macrona, ki je ob obisku kraja zločina komaj lahko izgovoril besede obsodbe, še dolgo ne bo mogoče pozabiti. Takšen, brez kaplje krvi v obraznih mišicah, je vedno, kadar ga premagajo, ko je poražen in zelo jezen. Ostal je brez besed in brez moči. To, kar je videl, ni republika, katere predsednik je. Realnost mu je že pred meseci pobegnila iz utesnjene hiše, za nekatere že kar hiše groze in duhov, ki nosi nad vrati napis svobode, enakosti in bratske solidarnosti. Ta realnost (to realno?) vlada (pariškim) ulicam, njen dominanten obraz je nasilje. Z verbalnim napadom na Alaina Finkielkrauta se je nedvoumno legitimirala in na široko odgrnila maskirna zagrinjala nad svojim zgodovinskim kontekstom. In sporočila, da kljukasti križi v Quatzenheimu niso provokacija iz kakega bizarnega neonacističnega skrališča in ne naključje.

Quatzenheim, departma Bas-Rhin, pokrajina Alzacija, majhna vas sredi neskončne ravnice ob Renu, nekoč nemška, danes francoska in najbrž dvojezična, v soseščini podobnih krajev, katerih imena se vsa končujejo na -heim (beseda Heim pa v nemščini pomeni dom). Preko teh krajev, ki jih satelitski posnetki prikazujejo kot zaprte in vase obrnjene enklave, podobne nekdanjim taborom, se je stoletja valila uničevalna zgodovina, za sabo puščala grobove in pokopališča, pa tudi različne izgovarjave njihovih imen. Te kraje danes obiskujejo le še naključni turisti, zdaj pa so jih znova in najbrž proti njihovi volji surovo pahnil nazaj v taisto zgodovino, za katero smo še nedavno tega mislili, da je za večno presežena.

V neki drugi vasi, v Bazovici, nekoč slovenski, zdaj italijanski, a dvojezični (v tem primeru se zapisa imena za malenkost razlikujeta, izgovarjava pa je skoraj enaka), se je nedavno ponečedil Tajani, nekoč malo pomemben in obskuren italijanski politik, danes pa predsednik evropskega parlamenta. Znamenje, ki ga je s svojim verbalnim izpadom vžgal na komaj zaceljene zgodovinske rane kraja, se ne razlikuje kaj dosti od kljukastih križev na starih grobovih vasi v Spodnjem Porenju.

Oba izgreda navsezadnje povezuje sorodna inspiracija, zraven pa še želja, če ne kar zahteva, naj se čas vrne v neke druge čase. Silovita je tudi moč njunega sporočila. Na Tajanijev pljunek, natančno usmerjen na drugo stran nekdanje meddržavne meje, so slovenski politiki odgovorili z zadržanimi protesti in plašnimi zgodovinskimi pojasnili, zadovoljili so se s sprenevedavimi opravičili, zadevo označili za zgodovinski revizionizem, pri tem pa se jim je škandalozno zatikalo že pri nedvoumnem razumevanju in razlagi lastne (nacionalne) zgodovine. Najbrž res ne gre, da bi se pripravili s tipi, kot je Tajani, toda njegov mastni pljunek se nekomu (nam vsem? Evropi?) še vedno cedi po obrazu.

Liberalna francoska javnost je na izbruh radikalnega antisemitizma in na vračanje najbolj mračnih časov svoje zgodovine odgovorila z množičnimi protesti na ulicah in v imenu Republike še enkrat več zavrnila vichyjsko paradigmo. Parlament zaseda, vlada zaostruje zakonodajo, predsednik Macron je odločen itd. Vendar je glas vseh teh protestov in ugovorov izzvenel v enem dnevu, njegov odmev se je odbil od najbližjega zidu in se vrnil sam vase. Racionalen govor, demokratičen diskurz, razsvetljenska paradigma, bitka za Evropo, pa tudi za lastno (nacionalno) samopodobo v območju mišljenja pluralnosti, različnosti in večkulturnosti, vse te govornice so samo še glas brez odmeva, gluhi glas, ki ne doseže več nobenih ušes in je, tako se zdi, že vnaprej obsojen na poraz in kapitulacijo. Medtem pa »nemi hrup« kljukastih križev v Quatzenheimu dobesedno para ušesa in se zapisuje tudi v sluh tistih, ki so odvrnili pogled in sledili svoji vsakdanji rutini. Nekako v duhu leta 1968 bi lahko zaključili, da se bosta morali misel in praksa svobode hitro izumiti na novo, sicer se jima lahko zgodi, da bosta na koncu še sami risali kljukaste križe po grobovih.

- **Ekonomska državljanstva in zlati vizumi: ko je lepo biti begunec. Vojko Flegar. Dnevnik, Ljubljana, 23. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042874285/svet/ekonomska-drzavljanstva-in-zlati-vizumi-ko-je-lepo-biti-begunec>

Evropa, skorajda neprodušna trdnjava za begunce, ki nimajo ničesar, je čedalje bolj porozna za begunce, ki imajo vse. Razen morda dokazil, da je njihovo premoženje legalno pridobljeno. Članice EU, ki prodajajo bodisi državljanstva bodisi bivalne vizume, z obetom državljanstva po določenem obdobju, je iz leta v leto več. Cena? Malenkost, vsaj za kitajske in indijske tajkune, ruske oligarhe, arabske šejke in brazilске magnate: v povprečju manj kot milijon evrov in morda še nekaj malega pristojbin.

Slika: Fotografija je simbolična. Foto: Reuters

Črna gora, prva v čakalnici držav kandidatka za sprejem v EU, bi rada v naslednjih treh letih z enim samim ukrepom za najmanj 700 milijonov, morda celo več kot milijardo evrov povečala dotok tujih neposrednih investicij (TNI). Glede na povprečje zadnjih petih let (slabih 400 milijard evrov) naj bi se tako TNI letno povečale za dobro polovico, v najboljšem primeru skorajda podvojile. Odvisno od tega, kam bodo tujci raje vlagali: v primerjalno bolj ali manj razvite črnogorske regije. V prvem primeru bodo morali vložiti najmanj 550.000 evrov, v drugem pa najmanj 350.000, od tega v obeh primerih 100.000 kot obvezno donacijo oziroma nepovratna sredstva.

Zakaj bi katerikoli tujec Črni gori podaril 100.000 evrov in vložil še vsaj 250.000 oziroma 450.000 evrov? I, ker bo za ta denar (in 15.000 evrov »takse«) dobil tudi črnogorski potni list: Črna gora bo, ko bo vlada oziroma njen sekretariat za razvojne projekte predvidoma sredi marca določil pooblaščenih posrednike in agente, namreč začela prodajati – državljanstvo. V treh letih, kolikor naj bi trajal program podeljevanja državljanstva na podlagi naložb, bo lahko črnogorske potne liste kupilo največ 2000 tujcev (ki bodo za do štiri družinske člane lahko dodatno pridobili državljanstvo s plačilom pristojbine po 10.000 evrov, za vsakega nadaljnjega pa po 50.000 evrov).

Primer Daphne Caruana Galizia

Črnogorsko državljanstvo na prvi pogled nemara ni dobrina, za katero bi ljudje stali v vrsti, še zlasti, če že imajo potni list katerekoli članice EU. Iz Rusije, Kitajske, Indije, Brazilije, Republike Južne Afrike, Nigerije, Mehike ali Pakistana, če ostanemo le pri nekaj največjih državah v razvoju, pa je potni list države, ki naj bi v manj kot desetletju postala članica EU, videti priročna – in cenovno ugodna – ponudba. Po eni strani si je mogoče z razmeroma nizkim kapitalskim vložkom v, recimo, turizmu zagotoviti razmeroma spodobne donose, po drugi strani pa se nasmiha »renta« iz legalne davčne optimizacije, ki jo omogoča dodatno državljanstvo oziroma davčno rezidentstvo. Ne nazadnje pa je na obzoru še pravcati »ekstra profit« zaradi bistveno razširjenih možnosti za pranje denarja, davčne utaje in druge nezakonite dejavnosti, kajti Črna gora pač ne slovi po posebej učinkovitem in granitno nepodkupljivem državnem aparatu.

A tudi sicer je prodaja državljanstva za naložbe (oziroma podeljevanje ekonomskega državljanstva) videti kot ena izmed tistih situacij, v katerih je sleherna država izjemno dovzetna za korupcijo in zato »dopušča« tudi nezakonita in kriminalna

ravnanja. (Klasičen primer so javna naročila in v tem okviru še zlasti veliki infrastrukturni projekti ter nabava orožja in vojaške opreme.) O tem priča primer Malte oziroma umora neodvisne preiskovalne novinarka Daphne Caruana Galizia pred dobrima dvema letoma. Dejstvo, da preiskava tega atentata še vedno traja, vsi – z izjemo malteške oblasti s premierjem Josephom Muscatom na čelu – pripisujejo temu, da je umorjena novinarka naletela na koruptivno povezavo med programom prodaje državljanstva za naložbe in vrhom državne oblasti: del denarja, pridobljenega na ta način, naj bi se namreč stekel v zasebne žepke posameznikov in morda tudi na račun vladajočih laburistov, v ozadju celotnega programa pa naj bi stala švicarska mednarodna svetovalna družba Henley & Partners, specializirana za pomoč pri pridobivanju državljanstev in bivalnih vizumov za premožne.

Henley & Partners se na svoji spletni strani razglasa za »globalnega prvaka« v »načrtovanju bivanja in državljanstva«, saj naj bi se vsako leto stotine premožnih posameznikov zaneslo na njihove izkušnje in znanje na tem področju. Pa ne le posameznikov, temveč tudi vlad, saj je družba, ki ima pisarne v tridesetih državah, vladi v Valetti »pomagala« pripraviti leta 2014 začet program malteškega državljanstva in bivalnega vizuma v zameno za investicije. Družba je potem dobila monopolno koncesijo za posredovanje pri pridobitvi malteškega državljanstva ali bivalnega vizuma, po spoznanjih umorjene novinarka na koruptiven način; zaradi pisanja o tem je družba Henley & Partners nazadnje proti Daphne Caruana Galizia vložila tožbo zaradi obrekovanja, a je atentat prehitel obravnavo na sodišču. In če ste morda ugibali, ste uganili prav: Henley & Partners ima med drugim podružnico tudi že v Črni gori (in še od prej na Hrvaškem, ki prodaja bivalne vizume).

Huda konkurenca

Po naključju, ki to morda ni, je prvi program podelitve državljanstva na podlagi kapitalske naložbe oziroma ekonomskega državljanstva iz sredine osemdesetih let prejšnjega stoletja. Iz obdobja potemtakem, ko je dotakratna socialno-ekonomska ureditev zahodnega, razvitega sveta začela razpadati in ko so doktrinarno prevladale tri -acije: globalizacija, liberalizacija in deregulacija. In če vam bo prst nad zemljevidom (če še imate kje kakšnega) tako rekoč sam zašel na pravo območje, Karibe, boste otoško državo zlahka zgrešili: poldrugo Ljubljano meri po površini in ima približno toliko prebivalcev kot Kranj. Sveti Krištof in Nevis (angleško St. Kitts and Nevis) se imenuje in je sredi tega desetletja s prodajo državljanstev »proizvedla« četrtno svojega okrog tri četrt milijarde evrov velikega letnega BDP. To je bilo največ, odkar je pred dobrim desetletjem prenovila (s strokovno pomočjo Henley & Partners) svojo dotakratno shemo; odtlej ji prihodki iz tega vira počasi upadajo, malo zaradi tega, ker so nekatere države za imetnike potnih listov Svetega Krištofa in Nevisa začele iz protiterorističnih razlogov zahtevati vizume, bolj pa zato, ker se je konkurenca močno povečala. Ne le na Karibih, kjer je po zgledu iz soseščine skoraj vsaka država poleg davčnega zavetja začela prodajati vsaj bivalne vizume, če ne že državljanstva, temveč globalno. Na »trgu« so se po krizi leta 2008 namreč začele pojavljati države, ki karibskim resda ne morejo konkurirati s ceno, vendar za najmanj trikrat višjo ponujajo bistveno več – državljanstvo ene od članic Evropske unije oziroma potni list, s katerim je brez vizuma mogoče potovati v skoraj vsako državo sveta, povrhu tega pa se brez dodatne papirologije in preverjanja gibati, naseliti in poslovati kjerkoli znotraj meja (šengenske) EU. Tri članice EU, Malta, Ciper in Bolgarija, prodajajo državljanstvo neposredno (in po ovinku z izrednimi bivalnimi vizumi, prav tako na podlagi naložb), še sedemnajst jih prodaja »zgolj« bivalne vizume (z obetom državljanstva po določenem obdobju); podobno kot Madžarska pred dvema letoma je konec lanskega leta suspenz sheme za bivalni vizum napovedala tudi za zdaj še všteta Velika Britanija. Krajši je torej seznam članic EU, ki v zameno za investicije ne ponujajo nikakršnih tovrstnih ugodnosti: Nemčija, Avstrija, Slovenija, Madžarska, Belgija, Švedska, Finska in Danska.

To razvrstitev je v svojem poročilu o programih državljanstva in bivalnih vizumov na podlagi naložb, objavljenem pred mesecem dni, uporabila evropska komisija in je malce drugačna od seznama iz posebnega poročila organizacije Transparency International (TI) iz lanske jeseni. TI namreč med države, ki prodajajo državljanstvo, šteje tudi Avstrijo, saj ima ta od leta 2014 ureditev, ki omogoča izredno dodelitev državljanstva na podlagi »posebnega interesa« države oziroma znanstvenega, kulturnega, športnega in gospodarskega dosežka posameznika. Merila za presojo so v vseh primerih opisna in so, kot navaja tudi evropska komisija, primerljiva z »nacionalnim interesom«, kakršnega ima v zakonu o državljanstvu prav tako za kulturne, športne, gospodarske in druge podobne dosežke posameznika opredeljenega tudi Slovenija.

Zlati vizumi

V nasprotju s tem – in podobno kot po novem Črna gora – imajo Ciper, Malta in Bolgarija predvsem številčna merila. V Bolgariji, denimo, mora kandidat za ekonomsko državljanstvo vložiti milijon evrov, na Cipru dvakrat toliko v razvojni sklad in pol milijona v lastniški vložek, na Malti pa mora v državni investicijski sklad vplačati 650.000 evrov, vložiti še 150.000 evrov v svoje ali katero drugo podjetje in posedovati nepremičnino; Ciper in Malta poleg tega zahtevata dodatne naložbe tudi za družinske člane in imata občutno višje pristojbine od Bolgarije. Ciper naj bi na ta način po podatkih TI dobil skoraj pet milijard evrov tujih neposrednih naložb v zadnjih petih letih, Malta pa približno tri četrt milijarde. Za ponazoritev: v ciprskem primeru je to približno četrtnina letnega BDP, v malteškem pa dobra desetina. Nobena izmed treh držav za pridobitev državljanstva ob izpolnitvi naložbenih pogojev ne zahteva stalnega bivanja, znanja jezika ali česa podobnega, kar se običajno pričakuje ob naturalizacijah, kvečjemu kratek obisk za odvzem biometričnih podatkov. Ter potrdilo o nekaznovanju, ki ga je lokalna policija dolžna preveriti po vseh institucionaliziranih poteh (Europol, Interpol, šengenski informacijski sistem, Eurodac, Etias itd.). Javnih podatkov, kdo je dobil ekonomsko državljanstvo in zakaj, ni.

V omenjenem poročilu evropska komisija ugotavlja, da dodeljevanje državljanstva zgolj na podlagi plačila in brez kakršnekoli pristne povezave (nacionalnosti, rojstva, poroke z njenim državljanom itd.) med državo in njenim bodočim/novim državljanom odstopa od tradicionalnih podlag za dodelitev državljanstva, hkrati pa, da takšni načini niso v izrecnem nasprotju s pravom EU. Komisija s tem v bistvu priznava, da članicam dodelitev ekonomskih državljanstev in izdajanja ekonomskih bivalnih vizumov ne more prepovedati, čeprav prinašajo nekatera velika tveganja za vse druge države oziroma Unijo kot celoto. Med njimi omenja predvsem infiltracijo organiziranega kriminala iz drugih držav (zunaj EU), pranje denarja,

korupcijo in izmikanje plačil davkov, zaradi česar precejšen del poročila zajemajo nekakšna priporočila pristojnim organom omenjenih držav, kako naj ravnajo, da bi ta tveganja zmanjšali.

V zvezi z dodeljevanjem dovoljenj za bivanje, velikokrat imenovanih tudi zlati vizumi, saj omogočajo lažje gibanje v okviru celotne EU in praviloma omogočajo pridobitev državljanstva po malce daljši poti, so pomisleki komisije podobni, razmere pa še manj pregledne. Izdaja bivalnega vizuma je namreč še veliko bolj diskrecijska pravica držav in njihovih organov, javnost v podatke o številu vizumov nima vpogleda, pa tudi zahtevani vložek je največkrat nižji. Po podatkih Transparency International je največ bivalnih vizumov doslej prodala Latvija (od uvedbe programa leta 2010 samo ruskim državljanom več kot 12.000), dobro gre tudi Španiji (od leta 2013 so Kitajci kupili več kot 7000, Rusi pa skoraj 5000 njenih vizumov), največ pa je z razmeroma dragim vizumom (zanj zahteva približno toliko kot Malta za državljanstvo) doslej, predvsem od Kitajcev in Brazilcev, iztržila Portugalska (okrog 4 milijarde evrov).

Ekonomisti si glede učinka takšnih programov niso enotni. Makroekonomsko gledano so ti za nekatere države izjemno pomembni (denimo za karibske države), hkrati pa ima lahko pretirano opiranje nanje hude dolgoročne posledice (analogno posledicam zaradi odvisnosti narodnega gospodarstva od ene same panoge, denimo nafte). Tudi javnofinančni učinki, toliko večji v državah, ki zahtevajo tudi neposredno vplačilo v razvojni ali državni investicijski sklad, so lahko pozitivni, vendar Mednarodni denarni sklad (IMF) v tematski analizi iz leta 2015 opozarja na potrebo po skrbnem upravljanju tudi tovrstnih finančnih tokov in njihovem prilagajanju absorpcijski sposobnosti gospodarstva; večine na ta način pridobljenih javnofinančnih sredstev ne priporoča preliti v porabo, ampak spraviti v zalogo za slabe čase, manjši del pa vložiti v infrastrukturne projekte, ki bodo omogočali gospodarsko rast. Gledano z mikroekonomskega stališča pa so se predvsem tam, kjer je za pridobitev državljanstva in zlasti bivalnega vizuma treba vložiti tudi v nepremičnine, že soočili s skokovito rastjo cen, zaradi katerih se je za domačine bistveno podražilo bivanje v nekaterih mestih ali na posameznih lokacijah; zaradi tega učinka, podobnega tistemu, ki ga ima na ceno in najem stanovanj Airbnb, so med najbolj prizadetimi prebivalci Lizbone, kajti Portugalska za zlati vizum ob vsem drugem zahteva nakup ali dolgoročni najem bivališča (za najmanj 350.000 evrov ali 16.000 evrov letne najemnine).

Izjave pristojnih v Črni gori ob uvedbi programa ekonomskega državljanstva, češ da ne vidijo razloga, zakaj ne bi objavljali imen ljudi, ki so dobili državljanstvo, je treba jemati z veliko previdnosti. Doslej nobena država tega ni počela in tudi agregatni podatki veljajo za nezanesljive, saj celo evropska komisija v zaključnem delu svojega poročila poudarja, da ni imela na voljo niti podrobnih podatkov o shemah, kaj šele da bi bila zadovoljiva statistika o prejetih, zavrnjenih in sprejetih vlogah za državljanstvo oziroma bivalni vizum, prav tako ni sistema, ki bi zagotavljal sodelovanje in izmenjavo informacij med državami članicami. Komisija zato ob koncu poročila znova izraža zaskrbljenost zaradi tveganj, ki spremljajo ekonomsko državljanstvo in zlate vizume. Razmere, z drugimi besedami, zelo spominjajo na nemoč komisije oziroma EU, ko gre za možnosti davčne optimizacije, pravzaprav že izmikanja davkom v okviru same Unije, pri čemer smo namesto harmonizaciji priča vedno novim krogom dirke proti dnu.

- **Evropska unija - Arabska liga: Zgodovinski vrh 50 držav z nizkimi pričakovanji. Andrej Brstovšek. Dnevnik, Ljubljana, 24. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042874577/svet/evropska-unija-arabska-liha-zgodovinski-vrh-50-drzav-z-nizkimi-pricakovanj>

Prvič v zgodovini so skupaj sedli voditelji članic Evropske unije in Arabske lige. V Egiptu bodo govorili o migracijah, varnosti, regijskih in globalnih vprašanjih ter ekonomiji, konkretnjših rezultatov pa ne pričakujejo.

Slika: Prvič v zgodovini so skupaj sedli voditelji članic Evropske unije in Arabske lige. Foto: STA

V egiptovskem letovišču Šarm el Šejk se je danes začel prvi vrh voditeljev držav članic Evropske unije in Arabske lige v zgodovini z visoko udeležbo zlasti na evropski strani, a s precej nizkimi pričakovanji glede mogočih rezultatov dvodnevne obiska ob Rdečem morju.

Vrhu soprodsedujeta gostitelj, egiptovski predsednik **Abdel Fatah El Sisi** v imenu 22-članske Arabske lige, in predsednik evropskega sveta **Donald Tusk** v imenu 28-članske Evropske unije. Pričakovano je ena pomembnejših tem vprašanje migracij, a velikih upov za dosežke ni – glede na zelo ohlapen program in tudi na to, da so bruseljski uradniki pred srečanjem napovedovali, da je največji dogodek že to, da vrh sploh je. Med pripravljalnimi pogovori je sicer EU izpostavljala svoje zamisli o zbirnih centrih za migrante na severu Afrike, a daleč s to zamisljajo še niso prišli, navsezadnje zato, ker je EU pri tem neenotna. Madžarska je denimo dala veto na vsako omembo marakeške deklaracije v sklepnih izjavi vrha, če bo ta sploh sprejeta.

Ena od tem srečanja je izraelsko-palestinsko vprašanje, kjer imata EU in Arabska liga podobne poglede in se ne strinjata z ZDA o priznanju Jeruzalema za izraelsko prestolnico. Med temami sta tudi Sirija in Jemen, ki ju pretresata državljanski vojni z močno tujo vpletenostjo. Savdski kralj Salman pa je vrh danes izkoristil za napad na Iran, rekoč, da morajo stopiti skupaj in Teheranu preprečiti razvoj jedrskega in raketnega programa ter vmešavanje v države v soseščini. Glede na to, da EU še podpira jedrski sporazum z Iranom, od katerega so odstopile ZDA, tu ni pričakovati enotnih stališč. Ena od tem je tudi ekonomija oziroma trgovina in investicije. EU je glavni trgovinski partner Arabske lige, posamezno tudi enajstih njenih članic, obenem pa ima največ vlaganj.

Brez Baširja in kronskega princa

V Šarm el Šejku je kar 24 evropskih voditeljev držav ali vlad, med njimi slovenski premier **Marjan Šarec**. Le Francija, Španija, Litva in Latvija so v Egipt poslale zunanje ministre. Med voditelji članic Arabske lige sta med drugimi prispela savdski kralj Salman in jemenski predsednik Abdrabu Mansur Hadi, a več pozornosti je pritegnila odsotnost nekaterih imen. Med njimi sta savdski kronski princ **Mohamed bin Salman**, ki se sooča z obtožbami o vpletenosti v lanski umor savdskega novinarja Džamala Hašokdžija v Carigradu, in predsednik Sudana **Omar Al Bašir**. Zlasti nemška kanclerka **Angela Merkel** naj bi vztrajala pri odsotnosti Baširja, ki ga mednarodno kazensko sodišče išče zaradi obtožb o genocidu, zločinov proti človečnosti in vojnih zločinov v Darfurju. Sicer pa Baširja tudi brez tega verjetno ne bi bilo, saj se trenutno doma sooča z največjimi protesti v 30 letih, zato je razglasil izredne razmere, razpustil vlado in odstavil vlade vseh osemnajstih zveznih držav. Vrh sicer poteka ob strogih varnostnih ukrepih, saj se egiptovska oblast sooča s pogostimi napadi islamskih militantnežev na Sinajskem polotoku, na jugu katerega leži Šarm el Šejk. **ba**

Niti v Egiptu ne gre brez brexita

Britanska premierka Theresa May je sprva načrtovala, da bi morda kar v Egiptu dosegla dogovor o spremembah svojega ločitvenega sporazuma z EU, a so v Bruslju to hitro zavrnilo z besedami, da »dogovora v puščavi ne bo« tudi zato, ker v Šarm el Šejku ni vseh voditeljev držav članic. A to ne pomeni, da je brexit v Egiptu izostal. Mayeva se je včeraj pogovarjala s predsednikom evropskega sveta Donaldom Tuskom, pred tem pa je na poti v Egipt v pogovoru z novinarji na letalu dejala, da načrtuje nove obiske Bruslja ta teden, medtem ko bo parlament znova glasoval o brexitskem dogovoru šele 12. marca, vsega 17 dni pred datumom izstopa iz EU. Toda irski premier Leo Varadkar je v Šarm el Šejku spet dejal, da ne pride v poštev takšna sprememba irskega varovanja o režimu na kopenski meji, ki bi pomenila, da lahko London od njega enostransko izstopi ali da je časovno omejen. Avstrijski premier Sebastian Kurz pa je v Egiptu dejal, da bi bilo najbolje prestaviti začetek brexita, če britanski parlament ločitvenega dogovora ne bo potrdil.

- **Na Hrvaškem nova tragedija migrantov. STA. Dnevnik, Ljubljana, 25. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042875066/Svet/na-hrvaskem-nova-tragedija-migrantov->

Hrvaški policisti in reševalci so v nedeljo v reki Mrežnica blizu Karlovca našli truplo migranta, ki je utonil v reki. Reševalci so danes nadaljevali iskalno akcijo za še enim migrantom, ki naj bi se ponesrečil ob poskusu prečkanja reke. Policija je kasneje sporočila, da so tudi njegovo

Karlovška policija je danes na svoji spletni strani potrdila, da so v nedeljo popoldne v Mrežnici na območju občine Barilović, jugovzhodno od Karlovca, našli truplo neznanega moškega. Dodali so, da okoliščine smrti še preiskujejo.

Danes okoli 13. ure pa so v tej reki našli truplo še enega neznanega moškega. Kriminalisti identiteto umrlega in okoliščine smrti še ugotavljajo. Hrvaški mediji, ki se sklicujejo na neuradne vire, poročajo, da gre za migranta, ki ga pogrešajo od nedelje.

Župan občine Barilović **Dražen Peraković** je za hrvaško tiskovno agencijo Hina povedal, da je lastnika turističnega naselja v vasi Mrežnica v nedeljo za pomoč zaprosila skupina šestih migrantov iz Pakistana in Sirije.

Lastnik je poskrbel za migrante ter obvestil policijo, ki je v sodelovanju z reševalci in s pomočjo drona pregledala območje in v nedeljo našla truplo ponesrečenega moškega, še navaja Hina. Peraković meni, da so migranti zgrešili mostove na območju in se izgubili. Mrežnico naj bi poskušali prečkati čez njene slapove, kar je izjemno nevarno.

- **Globoke korenine italijanske travme v zvezi z vzhodno mejo. Milan Gregorič. Dnevnik, Ljubljana, 27. februar 2019**

Odporna stran

Milan Gregorič, Koper

<https://www.dnevnik.si/1042875439/mnenja/odprta-stran/globoke-korenine-italijanske-travme-v-zvezi-z-vzhodno-mejo>

Prvi zarodki zla na stičišču med romanskim in slovanskim svetom (Gorica, Trst, Istra, Kvarner) so se začeli že sredi 19. stoletja z ustanovitvijo Kraljevine Italije (1861) in spremljajočim vzponom gibanja Italia irredenta, ki je pozivalo k boju za osvoboditev »še neodrešenih ozemelj«. In sicer najprej italijanskih izpod Avstro-Ogrske in kasneje tudi drugih sosednih, večnarodnostnih ali celo neitalijanskih (nemških, slovenskih, hrvaških). Ideologi iredentizma so namreč začeli ustanavljati svoja društva ter gospodarska in finančna združenja tudi zunaj meja Kraljevine Italije, predvsem na Južnem Tirolskem in v Julijski krajini z namenom, da bi prek raznarodovanja in razlaščenja ter odkupovanja zemlje ustvarili pogoje za postopen prodor Italije.

Slika: Antonio Tajani. Foto: Luka Cjuha

Asimilacijski pritiski na ta prostor so bili že tedaj tako siloviti, da se je obnje na koncu 19. stoletja javno spotaknil celo tržaški škof mons. Juraj Dobrila s svojim vizionarskim opozorilom, da se bodo nekega dne »Slovani v Istri dvignili na način, ki ne bo ugoden za Italijane«. Kar se je med drugo svetovno vojno tudi zgodilo, zlasti spričo brutalnih pritiskov fašizma, ki so pogнали v svet okrog 120.000 Slovencev in Hrvatov, in prispevalo k povojnemu eksodusu. Vmes si je Italija priključila še Ljubljansko pokrajino in tudi tam začela izvajati »etnično melioracijo«.

Italijanska travma v zvezi z vzhodno mejo pa se je po koncu druge svetovne vojne zavlekla vse do današnjih dni. Italija se denimo nikoli ni sprijaznila s pariškim mirovnim sporazumom (1947) in iz njega izvirajočo izgubo vzhodnih ozemelj, saj je že v nekaj tednih po njegovem podpisu uradno terjala njegovo revizijo. Tudi londonske spomenice o soglasju (1954), s katero je bila de facto vzpostavljena nova meja med Italijo in Jugoslavijo, si italijanske vlade, tudi levičarske, ob njihovem neprestanem spogledovanju z desnico nikoli niso upale predložiti parlamentu v ratifikacijo. Iredentisti so pokazali svojo moč tudi ob sklenitvi Osimskih sporazumov (1975), ki so mejo med Italijo in Jugoslavijo zakoličili tudi de iure. Pognali so se proti njim s silovito propagandno kampanjo in dosegli, da dolga desetletja nobena italijanska vlada ni želela sprejeti finančnih sredstev, ki jih je Slovenija nakazala skladno z določbami Osimskih sporazumov. Kar naj bi, očitno, ustvarilo pravni temelj za morebitno kasnejše spodbijanje sporazumov. Hkrati so ob tem prerivanju okrog Osima izsilili Solanov kompromis, s katerim si je Italija izborila prednost na slovenskem nepremičninskem trgu pred drugimi članicami EU.

In ob tem načrtno gojenem občutku krivičnega miru smo dočakali najprej padec berlinskega zidu in nato še razpad Jugoslavije, ko so se te mračne sile v Italiji celo povzpele na oblast in prek institucij italijanske države in tudi v zakulisju sprožile svojo novo veliko ofenzivo do svojih vzhodnih sosedov. Najprej z zahtevo po reviziji Osimskih sporazumov, nato z vsiljevanjem projektov istrske avtonomije in čezmejne regije ter na koncu s ponujanjem najrazličnejših ugodnosti za prebivalce izgubljenih vzhodnih ozemelj, predvsem z zakonom Boniver in zakonom o dvojnem državljanstvu, kar je sprožilo val »kupovanja duš« in ostre odzive javnosti, vključno s slovensko in hrvaško Cerkvijo.

Stvari so se umirile šele z vstopom Slovenije v EU in evroatlantske povezave, vendar nedavne izjave Antonia Tajanija in Mattea Salvinija ter frenetični aplavz, s katerim so jih prisotni v Bazovici pozdravili, kot tudi kasnejša sporna izjava predsednika republike Sergia Mattarella kažejo, da velik del Italije, vključno z vrhovi njene politike, še ni požrl izgube vzhodnih ozemelj. Tajani si je pri tem dovolil stegovati roke po tujih ozemljih celo na položaju predsednika parlamenta Evropske unije, ki je nastala kot prvi in edinstven mirovniški projekt v zgodovini evropske celine. Upati je le, da so to poslednji trzljaji tiste Evrope, ki bi jo radi pozabili, in da bo EU, kot zgodovinski projekt miru, »stala in obstala« ter vzdržala sunke preživelih nosilcev te mračne evropske preteklosti.

- **V sporu z Orbantom Tonin na strani Junckerja, Podobnik nevtralen, Janša pa molči. Zoran Potič. Dnevnik, Ljubljana, 27. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042875473/slovenija/v-sporu-z-orbanom-tonin-na-strani-junckerja-podobnik-nevtralen-jansa-pa-molci->

Razkol v največji politični skupini, Evropski ljudski stranki, je zaradi vloge madžarske stranke Fidesz in Viktorja Orbana vroča tema tudi na domačem terenu. V SLS in NSi so se te teme dotaknili v organih stranke, v SDS pa molčijo. Medtem se krepi pritisk na Fidesz zaradi napada na predsednika evropske komisije Jean-Clauda Junckerja.

Trenja v Evropski ljudski stranki (EPP) zaradi politike madžarskega premiera Viktorja Orbana in njegove stranke Fidesz niso nova. Na lanskem kongresu EPP v Helsinkih so v kritiki populističnega politika iz Madžarske izstopale skandinavske članice te največje konservativne evropske politične skupine, a so takrat v vodstvu EPP presodili, da pred evropskimi volitvami ni smiselno poglobljati razkolov. Vodja EPP **Joseph Daul** je zaradi tega lani preprečil morebitno glasovanje o izključitvi Fidesza iz Evropske ljudske stranke.

Špicenkandidat Weber se je ogradil od Orbana

Stvari so se zapletle po nedavni novi plakatni vojni, ki jo je tokrat sprožil Fidesz kot del kampanje pred evropskimi volitvami proti migracijam. Tarči sta bili tokrat dve: že dobro znani ameriški milijarder madžarsko-židovskega rodu George Soros in po novem tudi predsednik evropske komisije Jean-Claude Juncker. A tokrat se je zasukalo drugače. Orban je ostal praktično brez zaveznikov v EPP, saj je Daul ostro obsodil madžarski izpad. Vseeno pa se o vnovičnem pozivu Junckerja, da je treba Fidesz izključiti iz EPP, ni izrekel. Po nekajdnevem molku se je opredelil tudi vodilni kandidat Evropske ljudske stranke na

letošnjih evropskih volitvah **Manfred Weber**, ki je dejal, da je članstvo v EPP nezdržljivo z vodenjem volilne kampanje proti Junckerju.

V tem primeru gre za pomembnem premik, saj so v nemški krščanski demokraciji imeli doslej veliko potrpljenja z Viktorjem Orbanom – medtem ko so skandinavski in beneluški krščanski demokrati odkrito nastopali proti njemu. Prav tako ni nezanimljivo, da je švedska članica EPP Zmerna stranka začela zbiranje podpore za začetek postopka izključitve Fidesza. Predsednik stranke **Ulf Kristersson** je odločitev utemeljil z argumentom, da postaja očitno, da se Fidesz ne namerava prilagoditi ključnim vrednotam Evropske ljudske stranke. Dodaten udarec, čeprav gre za manjšo stranko, predstavlja napovedani izstop hrvaške kmečke stranke iz EPP. Njen predsednik **Krešo Beljak** je to potezo pojasnil z besedami, da ne želijo biti v družbi strank, ki jih zastopajo srbski predsednik Vučić, italijanski predsednik evropskega parlamenta Tajani in madžarski premier Orban.

Slovenske članice EPP v zagati

Po dosegljivih informacijah bo Viktor Orban tema pogovorov tudi pred predzadnjim sklicem evropskega parlamenta v EPP. Šele takrat se bo pokazalo, kakšno podporo ima madžarski predsednik v Evropski ljudski stranki, ki ima na skrajni desni težave s politiki, kot sta Matteo Salvini ali Marine Le Pen. Po nekaterih ocenah je namreč Orban veliko bližji tema dvema politikoma kot politiki EPP.

Težave v EPP so tudi predmet razprav v slovenskih članicah NSi, SLS in SDS. Ko je pred dnevi izbruhnila afera s plakati, je bil predsednik NSi **Matej Tonin** ravno na obisku pri vodji EPP Josephu Daulu. Ob tej priložnosti so v sporočilu za javnost zapisali, »da je takšno ravnanje znotraj iste politične družine nesprejemljivo«. Neuradno povedo, da ne želijo nikogar izključevati iz ljudske stranke, da pa so zagovorniki zmerne politike in na strani predsednika evropske komisije in vodje poslanske skupine EPP Manfreda Webra.

Predsednik SLS **Marjan Podobnik** dodaja, da je treba storiti vse, da bi Evropska ljudska stranka ostala enotna in morebitne ovire preseгла z argumentirano razpravo. »V tem trenutku se ne postavljamo na nobeno stran. Razumemo eno in drugo stran, se pa bojimo, da bi zaostrovanje spora lahko škodovalo Evropski ljudski stranki na volitvah,« je dejal Podobnik

Kaj bo storila SDS?

Po naših informacijah slovenske članice EPP intenzivno razpravljajo o temi Fidesz in Orban. Predvsem o tem, kako se na težavo odzvati. Da je zadeva dejansko vroča, lahko sklepamo tudi po trdovratnem molku SDS in predsednika Janeza Janše, ki se javno na pobudo o izključitvi Orbana iz EPP še ni odzval. Znano pa je, da so v tej stranki odločni podporniki Viktorja Orbana, saj sta z Janšo v minulem desetletju spletla pristržne prijateljske vezi. Tudi evropski poslanec Milan Zver v evropskem parlamentu izstopa v obrambi kontroverznega madžarskega premiera, zaradi česar mu je Orban oktobra lani namenil zahvalno pismo »za njegovo pokončno držo in podporo v evropskem parlamentu«.

- Na sojenju nekdanjim katalonskim voditeljem zaslišali Rajoya. STA. Dnevnik, Ljubljana, 27. februar 2019

<https://www.dnevnik.si/1042875652/svet/na-sojenju-nekdanjim-katalonskim-voditeljem-zaslisali-rajoya>

Na sojenju nekdanjim katalonskim voditeljem zaradi njihove vloge v poskusu odcepitve Katalonije od Španije so danes v Madridu zaslišali nekdanjega španskega premierja Mariana Rajoya. Zagovornike neodvisnosti je obtožil, da so želeli z referendumom o neodvisnosti leta 2017 "likvidirati nacionalno suverenost".

Slika: Mariano Rajoy na sodišču v Madridu. Foto: Reuters

»Zavedali so se, da (...) dokler bo Mariano Rajoy premier, ne bo referenduma za likvidacijo nacionalne suverenosti,« je povedal na vrhovnem sodišču v Madridu. »Ni bilo nobenega referenduma,« je še zatrdil nekdanji premier, ki ni več aktiven v politiki, poroča francoska tiskovna agencija AFP.

Katalonske oblasti so 1. oktobra 2017 kljub sodni prepovedi izvedle referendum o neodvisnosti Katalonije od Španije. Konec istega meseca so v skladu s potrditvijo neodvisnosti še enostransko razglasile neodvisnost.

Tedanja konservativna Rajoyeva vlada je nato v skladu s špansko ustavo vzpostavila neposreden nadzor nad Katalonijo, razpustila tamkajšnjo vlado in parlament. Razpisala je tudi nove volitve, na katerih so večino znova osvojile stranke, ki zagovarjajo neodvisnost.

Rajoy je špansko vlado vodil od leta 2011 do junija 2018, ko so mu zaradi vpletenosti njegove Ljudske stranke v korupcijo izglasovali nezaupnico. Tedaj je premier postal socialist Pedro Sanchez, ki je sredi tega meseca za april sklical predčasne volitve.

Sojenje 12 nekdanjim političnim in civilnodružbenim voditeljem Katalonije zaradi njihove vloge v poskusu odcepitve te pokrajine od Španije se je na španskem vrhovnem sodišču začelo sredi meseca. Špansko tožilstvo za obdolžence zahteva zaporne kazni v višini od sedem do 25 let, najvišjo za nekdanjega podpredsednika katalonske vlade Oriola Junquera, ki je obtožen upora in zlorabe javnih sredstev.

- **Timmermans: Slovenija in Hrvaška lahko razpravljata samo še o implementaciji arbitraže. STA. Dnevnik, Ljubljana, 28. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042875809/slovenija/timmermans-slovenija-in-hrvaska-lahko-razpravljata-samo-se-o-implementaciji-arbitraze>

Podpredsednik Evropske komisije Frans Timmermans je danes v Ljubljani poudaril, da lahko Hrvaška in Slovenija razpravljata samo še o implementaciji arbitražne rzsodbe o meji med državama in ničemer drugim. Vodilnega kandidata evropskih socialdemokratov za evropske volitve sicer danes v okviru volilne kampanje gostijo Socialni demokrati (SD).

»Evropska komisija je kristalno jasna, da je dejstvo, da verjamemo, da je ta arbitraža zakonito vodila do rezultata, ki je ta rzsodba. Zdaj menimo, da morata državi članici EU govoriti o tem, kako jo implementirati, in o ničemer drugim,« je poudaril na predavanju na ljubljanski pravni fakulteti.

Implementacija je po njegovih besedah tudi v interesu Evropske unije, med drugim zaradi političnih razlogov. »Kakšen zgled pošiljamo navzven, če ne moremo rešiti niti mejnega spora med dvema državama članicama,« se je vprašal. »In kako se bo lahko EU širila v tem delu Evrope, kako bomo lahko kdaj koli to storili, če ne moremo rešiti niti notranjega mejnega spora, ko vidimo kakšni mejni spori ostajajo v drugih delih Balkana,« je dodal.

Drugi razlog, zakaj je pri tem interes EU, pa je, da če bo to vprašanje ostalo nerešeno, bodo težave pri evropskih politikah, kot je ribiška, je še povedal podpredsednik Evropske komisije.

Arbitražno sodišče je odločitev o meji med Slovenijo in Hrvaško objavilo 29. junija 2017. Šest mesecev kasneje, 30. decembra 2017, jo je začela Slovenija implementirati, Hrvaška pa rzsodbo zavrača, zato jo je Slovenija julija lani tožila na Sodišču EU. Evropska komisija se v predhodnem postopku ni hotela izrekat in postavljati na nobeno stran, in sicer kljub mnenju lastne pravne službe, da slovenski argumenti držijo.

Timmermans, ki je vodilni kandidat evropskih socialdemokratov za prihodnjega predsednika Evropske komisije, se danes na povabilo slovenske SD mudi v Ljubljani. Kot so napovedali v SD, ima na programu sprejem pri ljubljanskem županu Zoranu Jankoviću. Sestal pa se bo še s predstavniki sindikatov ter nevladnih in mladinskih organizacij.

Zvečer se bo udeležil dogodka Europe together - Evropa skupaj v organizaciji politične skupine socialdemokratov (S&D) v Evropskem parlamentu, ki bo potekal na Kongresnem trgu v Ljubljani. Zbrane bo tudi nagovoril.

- **Zoper Darsovo odločitev glede druge cevi Karavank dva zahtevka za revizijo. STA. Dnevnik, Ljubljana, 28. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042875820/Slovenija/zoper-darsovo-odlocitev-glede-druge-cevi-karavank-dva-zahtevka-za-revizijo>

Na Darsu so prejeli dva zahtevka za revizijo njihove odločitve, da postopek javnega naročila za gradnjo druge cevi karavanškega predora zaključijo brez izbire, izvajalca pa izberejo prek pogajanj s šestimi ponudniki. Zahtevka sta vložila podjetje Kolektor CPG in konzorcij podjetij Gorenjska gradbena družba in češki Metrostav, so pojasnili na Darsu.

Iz upravljavca državnih cest so pred dvema tednoma sporočili, da je strokovna komisija za izvedbo postopka javnega naročila za gradnjo vzhodne cevi avtocestnega predora Karavanke po temeljitem pregledu vseh ponudb ugotovila, da so vse nedopustne, zato so postopek zaključili brez izbire. »Obenem smo v odločitvi zapisali, da bomo po njeni pravnomočnosti izvedli konkurenčni postopek s pogajanj,« so dodali.

Darsova odločitev bi bila danes pravnomočna, a sta zahtevka za revizijo vložila Kolektor CPG in Gorenjska gradbena družba skupaj s češkim Metrostavom. »Strokovna komisija za izvedbo postopka javnega naročila bo sedaj pritožbi preučila,« so zapisali na Darsu.

Dars je sicer lani za izvajalca del izbral turško podjetje Cengiz, ki je z 89,3 milijona evrov podal za najmanj 15 milijonov evrov cenejšo ponudbo od ostalih osmih ponudnikov, a se je postopek zaradi pritožb neizbranih ponudnikov znašel na državni revizijski komisiji. Ta je konec novembra odločila, da izbrana Cengizova ponudba zaradi sprememb v času samega postopka nedopustna in je odločitev o oddaji javnega naročila razveljavila.

K oddaji ponudb namerava sicer Dars v postopku s pogajanj pozvati šest ponudnikov, za katere je strokovna komisija ugotovila, da so dokazali usposobljenost, in da zanje ne obstajajo razlogi za izključitev. Poleg turškega Cengiza bodo k oddaji ponudb pozvani še Implenia Österreich v konzorciju z Implenia Švica in CGP Novo mesto, Gorenjska gradbena družba v sodelovanju s češkim Metrostavom, Kolektor CGP z Rikom in turškim Yapi Merkezijem, sarajevski Euroasfalt s Cestnim podjetjem Ptuj ter grški J&P Avax.

Medtem ko bo treba v Sloveniji na izbiro izvajalca gradnje druge cevi predora Karavanke še čakati, se je na avstrijski strani gradnja druge cevi predora, ki skupaj meri 7948 metrov, začela že septembra. Avstrija in Slovenija naj bi mejo prebili leta 2022.

- **Bruselj: Orbanova kampanja izkrivlja resnico. STA. Dnevnik, Ljubljana, 28. februar 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042875829/Svet/bruselj-orbanova-kampanja-izkrivlja-resnico>

Evropska komisija se je danes odzvala na protimigracijsko kampanjo madžarske vlade Viktorja Orbana, ki je uperjena tudi proti šefu komisije Jean-Claudu Junckerju.

V odzivu na kampanjo madžarske vlade, ki na panojih, v časopisnih oglasih in v pismu predsednika vlade Madžarom pravi, da imajo pravico vedeti, kaj načrtuje Bruselj, komisija poudarja, da si državljani res zaslužijo vedeti - toda dejstva, ne izmišljotin.

»Resnica je, da ni zarote. Trditve madžarske vlade so naravnost faktično napačne ali izjemno zavajajoče,« poudarjajo v komisiji. V sporočilu z naslovom Dejstva so pomembna se komisija odziva na sedem trditev iz kampanje.

V odzivu na trditev, da želi Bruselj uvesti obvezne kvote za preseljevanje beguncev iz tretjih držav, v Bruslju pojasnjujejo, da je shema preseljevanja vselej bila in bo vselej ostala prostovoljna.

Ob tem so opozorili na razliko med preseljevanjem beguncev iz tretjih držav v EU in premeščanjem beguncev znotraj EU. Medtem ko je preseljevanje vselej potekalo na prostovoljni osnovi, pa so članice uvedle obvezne kvote za premeščanje beguncev znotraj EU.

Komisija zavrača očitke o spodbujanju priseljevanja s plačilnimi karticami

Na očitek, da poskuša Bruselj oslabiti pravico članic, da branijo svoje meje, komisija odgovarja, da EU podpira, ne spodbujata zaščite nacionalnih meja, saj je ta nujna iz varnostnih razlogov.

Ob tem spomni na svoj predlog krepite mejne in obalne straže z vzpostavitvijo stalne enote 10.000 varuhov meje, ki bi bili članicam na voljo za zaščito meje, ob upoštevanju njihove suverenosti.

Komisija zavrača tudi tretji očitek - da želi priseljevanje olajšati s posebnimi vizumi za migrante. Poudarja, da nima nikakršnih načrtov za uvedbo humanitarnih vizumov, čeprav je k temu pozval Evropski parlament.

V odzivu na trditev, da želi nameniti še več denarja za organizacije, ki podpirajo priseljevanje, v komisiji poudarjajo, da ne sodelujejo z nobeno organizacijo, ki spodbuja nezakonite migracije, in da imajo ničelno toleranco do trgovanja z ljudmi.

Zavračajo tudi očitek, da spodbujajo priseljevanje s plačilnimi karticami. Pojasnjujejo, da s programom plačilnih kartic ne spodbujajo migracij, temveč pomagajo beguncem, ki so že v Grčiji, zagotoviti dostojno življenje.

Madžarska vlada Bruslju očita tudi, da želi v sodelovanju z afriškimi državami zagnati pilotne projekte za priseljevanje, na kar komisija odgovarja, da se članice prostovoljno odločajo, ali bodo dovolile zakonito priseljevanje.

Na očitek, da želijo zmanjšati financiranje držav, ki nasprotujejo priseljevanju, pa v komisiji odgovarjajo, da financiranje EU ni nikakor povezano s podporo oziroma nasprotovanju migracijam.

Večer, Maribor

- **Pride Slovenec v Avstrijo, pa pozabi slovenščino. Intervju: Benjamin Wakounig. Pogovarjala se je: Darka Zvonar Predan. Večer, Maribor, 23.02.2019**

Benjamin Wakounig, podjetnik, koroški Slovenec, predsednik Slovenske gospodarske zveze.

<https://www.vecer.com/pride-slovenec-v-avstrijo-pa-pozabi-slovenscino-6665940>

Slika: Benjamin Wakounig, podjetnik, koroški Slovenec, predsednik Slovenske gospodarske zveze. Foto: Osebni arhiv

Benjamin Wakounig, podjetnik, koroški Slovenec, predsednik Slovenske gospodarske zveze, ki je v Celovcu pred kratkim praznovala 30-letnico.

Prihaja iz velike družine. Dvanajst otrok je bilo pri hiši, on, kot pove že ime, najmlajši. "Kot svetopisemski Benjamin v Jakobovi družini," se posmeje. Imel je, pravi, lepo otroštvo. Ob vodi, rasel je namreč v Mlinčah, v občini Žitara vas, v vasi, skozi katero teče reka in je bila znana po številnih mlinih. Doma in v vasi se je govorilo izključno slovensko. Benjaminov oče je bil kovač, nadaljevalec 450 let dolge hišne kovaške tradicije, obenem so imeli še kmetijo in v sedemdesetih letih celo bencinsko črpalko. Kovačijo je kasneje prevzel starejši, zdaj že pokojni Benjaminov brat. Kar devet od dvanajstih otrok se je šolalo in danes so razpršeni po vsej Avstriji, njihovi otroci pa po vsem svetu. Brat, ki je nadaljeval kovaško obrt, si ni ustvaril družine, po njegovi smrti pred tremi leti pa je domačijo kot najmlajši podedoval Benjamin. Ne živi tam, a skuša ohraniti, kar se da, tudi staro kovačnico, ki seveda ne dela več. Tako je domačija v Mlinčah postala poletno stičišče velike Wakounigove družine, raztresene po svetu.

Kdaj ste ugotovili, da ste rojeni za podjetništvo?

"Za poklic gospodarstvenika, trgovca v zunanji trgovini sem se odločil že pri petnajstih, v času, ko sem obiskoval Slovensko gimnazijo v Celovcu."

Kaj naredi dobrega trgovca? Komunikativnost, obvladanje jezikov?

"V gospodarstvu je izjemno pomembno, da se lahko z ljudmi pogovarjaš in da nimaš predsodkov. V tem smislu, da vsakogar spoznaš sam, ne da se zanašaš zgolj na to, kar govorijo drugi. Seveda sem imel srečo, da sem rasel v veliki družini, kjer je bilo treba delati, tako sem se naučil tudi odgovornosti. Delo zame ni problem, problem je delati z ljudmi, ki ne razumejo ali nočejo."

Seveda niste takoj šli na svoje?

"Ne, sem se pa takoj odprl v svet, kajti mešano izvozno-uvozno podjetje Sateko v Gradcu, pri katerem sem se leta 1986 zaposlil, je poslovalo po Evropi in svetu. Lastniki so bili iz Slovenije in Srbije, soudeležena je bila tudi Zveza Bank v Celovcu. Tako sem imel možnost spoznati bivšo Jugoslavijo, Evropo, tudi Avstralijo. Zunanjetrgovinska izobrazba, pridobljena v Gradcu in Švici, mi je prišla pri tem zelo prav, enako obvladanje jezikov, zato sem lahko hitreje napredoval."

Dom in svet

Benjamin Wakounig živi na rodnem avstrijskem Koroškem, kjer si je z ženo Sonjo Kert, prav tako koroško Slovenko, prevajalko, podjetnico, ustvaril dom, posel pa ga vodi po svetu, od Kanade do Japonske. Svetovni popotnik po očetovem zgledu je tudi starejši sin Saša, ki je študiral na Dunaju, v Sydneyju in Tokiu, trenutno pa dela v gospodarstvu v Nemčiji. Mlajši sin Jonatan je študiral, prav tako gospodarstvo, v Celovcu, zdaj nadaljuje na Dunaju. "Sinovoma ne bi hotel predpisovati, kaj in kje naj delata, ampak mislim, da bo mlajši, ki je že delal v mojem podjetju, bolj povezan s Koroško. Ko opazujem njune prijatelje, generacijo, vidim, da se nekateri hočejo vrniti, drugi gredo svojo pot, vsi pa si želijo narediti kaj iz tega našega prostora," ugotavlja Benjamin.

Zdaj prebiramo, kako so bila nekatera jugoslovanska izvozno-uvozna podjetja z udbovsko-kriminalnimi navezami in s skrivnimi računi na tujih bankah vpletena v umazane posle.

"Za to sem izvedel šele po razpadu Jugoslavije, moram pa reči, da pri naši firmi v Gradcu kaj takega nikoli ni bilo. Imel sem srečo z direktorjem, Slovincem iz Trziča, Viktorjem Megličem, dolgoletnim direktorjem Tesnilke, ki me je prav očetovsko spodbujal. Sploh je imel veliko srce za Slovence na drugi strani meje in je tudi zelo forsiral, da se naseli Tesnilka na južnem Koroškem, v Šmihelu. Iz tega takrat majhnega podjetja je zrasel današnji koncern Mahle Filterwerk, ki zaposluje 2500 ljudi, velik delež jih je tudi iz Slovenije."

Kako ste občutili razpadanje Jugoslavije?

"Krizo v Jugoslaviji, s katero smo veliko delali na osnovi kompenzacijskih poslov, sem začutil že med letoma 1989 in 1990. Na primer, dobava umetnega gnojila iz neke hrvaške tovarne kot kompenzacija za naš uvoz avtomobilskih delov in drugega tehničnega blaga v Jugoslavijo se je nenadoma ustavila, ker je Srbija zablokirala dobavo plina do Hrvaške ... Takrat nam je promet zelo upadel in ugotovil sem, da bo treba zamenjati branžo. Ko je v letih 1991, 1992 prišlo do embarga s Srbijo, smo že bili pripravljeni, z novim podjetjem s slovenskim lastništvom v Gradcu, preusmerili smo se v uvozno-izvozne posle med Češko, Poljsko, Slovaško, Madžarsko in Avstrijo ter Slovenijo. Takrat sem veliko posloval v energetiki in imel dobre odnose z največjimi koncerni, kot sta nemški Siemens in japonski Hitachi, ki jih je dogajanje v regiji zmedlo, saj niso vedeli, kaj bo, zanje smo bili most do vseh teh držav bivše Jugoslavije oziroma Vzhoda. Odločil sem se in leta 1995 skupaj s kolegom odkupil deleže podjetja, ki se je nato dobro razvijalo. Danes je naš Activ s sedežem v Gradcu s hčerinskim podjetjem v Ljubljani in Beogradu ter predstavništvom v Bosni in Hercegovini star 27 let. Ukvarjamo se s svetovanjem v energetiki, zastopamo velik japonski koncern Mitsubishi-Hitachi Power Systems. Japonci namreč razmišljajo popolnoma drugače od Evropejcev ..."

Kako?

"Evropski koncerni so imeli nekoč filozofijo ustanoviti v vsaki državi takoj firmo in predstavništvo, kar pa je zelo drago. Japonci si raje vzamejo lokalnega partnerja, ker je to ceneje in bolj učinkovito, predvsem pa to počnejo iz prepričanja, da se ljudje, ki so privatniki, bolj brigajo za posel, bolj grizejo, so tudi bolj organizirani. Veliki evropski koncerni zdaj ta japonski vzorec posnemajo, opažam, posebno v avtomobilski panogi, da zapirajo svoje pisarne in se opirajo samo na predstavništva, ker so cenejša. Tudi veliki koncerni namreč danes zelo varčujejo na vseh koncih in krajih."

Slika: Benjamin Wakounig s svojo družino. Foto: Osebni Arhiv

Zato je Mitsubishi-Hitachi kot lokalnega partnerja najel vas?

"Z njima delamo že od leta 1996. Leta 2014 sta se ta velika japonska rivala združila, kajti trg je postajal tudi za pet največjih, ki so dotlej obvladovali energetiko, vse manjši. Japonci so bili pametni, pred očmi so imeli nacionalni interes, zato so združili oba svoja velikana, tekmeča, združila sta se tudi ameriški General Electric, GE, in francoski Alstom, Siemens pa je ostal sam,

a je moral veliko svojih panog v energetiki opustiti. Danes je to težek posel, konjunktura ni več, v energetiki pa so velike spremembe. Nuklear v Evropi ne gradijo več, premog je vprašljiv, Nemci se mu bodo postopoma docela odrekli, na Balkanu, kjer mi delamo, pa si tega ne znamo predstavljati, kajti premog je poleg vode edini resurs, ki ga Balkan ima. Malo je takšnih držav, ki bi imele takšno srečo kot Slovenija, ki ima obnovljive vire energije, atomsko centralo, vodo, termoelektrarno, plin ... Še večji problem je, da so termoelektrarne v vseh teh balkanskih državah, s katerimi delam, zastarele. Razen Hrvaške, ki ima zelo malo termoelektrarn, zato pa več plinsko-parnih enot, vodo in je tudi solastnica JE Krško. Zelo zastarele so Bosna, Makedonija, Srbija, Kosovo. Potenciali so v teh državah še veliki, ampak kapitala ni in to je problem."

"Koroško res zapuščajo ljudje, a mislim, da se bo tudi to počasi spremenilo. Deželni glavar Peter Kaiser in njegova politika sta veliko pripomogla, da so se razmere tudi za koroške Slovence izboljšale. Sam še pomnim, kaj vse se je nekoč dogajalo, zato vem, kaj govorim. Seveda idealno nikoli ne bo, izboljšanje pa je veliko. Zame je pomembno, da lahko povsod govorim slovensko, ne da bi me pisano gledali ali mi celo rekli, naj bom tiho."

Kaj pa okoljevarstveni vidik v teh državah? Pred časom sem videla katastrofalne podatke za Srbijo ...

"Stanje se izboljšuje, a je še vedno zelo slabo. Vse te države, ki se hočejo približati EU, morajo seveda spoštovati evropske direktive, tudi okoljevarstvene, zelo se trudijo za izboljšanje, a čez noč ne gre."

Je razvoj s takšnim zaostankom sploh mogoče ujeti?

"Ne. To, kar se je v Sloveniji gradilo leta 1996, se danes gradi v Srbiji, torej je 22 let razlike. In to, kar se je v Sloveniji gradilo leta 1996, se je v Avstriji 15 ali morda 20 let prej. Tehnologije so se zamenjale, razžvepljevalne naprave v elektrarnah, elektrofiltri, veliko se na tem dela, ampak tega ne moreš dohiteti. Tudi Grčija je v slabi fazi, da ne govorim o državah bivše Sovjetske zveze, pobrali sta se edino Češka in Slovaška, druga še bolj, ima namreč Jaslovske Bohunice, veliko jedrsko elektrarno, s katero lahko vse pokriva, Čehi pa z jedrskimi elektrarnami pokrivajo špice ali zniževajo kjotske sporazume, kajti danes ne vemo, kam štejemo atomsko energijo, ali med umazane ali ne. V proizvodnji je čista, toda vprašanje je, kaj z odpadki, kaj se nam lahko posledično zgodi. Tu je kaos."

Kaos, v katerem pa je prostor za politiko.

"To pa sploh. Avstrija tu dela zelo taktično, vsaka dva, tri mesce postavi vprašanje varnosti krške jedrske centrale. Čeprav moram reči, da je zame JE Krško ena bolj varnih v srednji Evropi, če ne nasploh. Slovenija je na tem področju zelo veliko naredila."

Vas politika ne zanima, vsaj aktivna ne?

"Prihajam iz nenavadno politične družine, kajti kot koroški Slovenec sem bil dan na dan izpostavljen politiki. Ko sem odraščal, je bila doma politika vsak dan na mizi, tudi v družini, ki sem jo sam ustvaril, ni dneva brez nje, če drugega ne, se začne z branjem časopisa. Mislim, da to ni narobe, vendar pa sam nikoli nisem imel interesa, da bi se ukvarjal z njo. Namreč, v gospodarstvu lahko hitro prideš do cilja, v politiki pa morda nikoli. Kot pripadnik narodne skupnosti v politiki ne boš kaj dosti uspel, če boš pa vstopil v kakšno drugo stranko, ti bodo pa tvoji rekli, glej, nas je zapustil in šel v ljudsko stranko ali k socialdemokratom. Če že ne obveljaš za izdajalca, pa simpatij gotovo ne dobiš."

Kvečjemu kakšno zamero si nakoplješ, kot gospodarstvenik pa moraš imeti povsod odprta vrata.

"Tako je. Zato me aktivno politično udejstvovanje ni nikoli zanimalo, čeprav so prišle stranke in me nagovarjale."

Veliko politikov pa poznate, tako v Sloveniji kot v Avstriji. Iz slovenskih medijev je prišel na vaš račun tudi kak očitek o lobiranju.

"Že v starem Rimu se je lobiralo. Zadnja leta je postala ta beseda, lobiranje, nepriljubljena in ima negativen prizvok. Vprašanje je, kaj je lobiranje, če se z nekom srečam, a že lobiram? Naj poudarim, da nisem lobist in da nimam lobistične izobrazbe. Res pa je, da veliko ljudi poznam in da me jih veliko vpraša tudi za kak nasvet. Če mu ga dam, sem lobist ali svetovalec ali pa vendarle zgolj človek z mnenjem, ki ga pove pogovornemu partnerju? Nasploh mislim, da se ne sme zgoditi, da bomo lobiranje prikazali v tako slabi luči, s takšnim negativnim prizvokom, da se bomo potegnili nazaj, drugi pa bodo to znali izkoristiti in si bodo prisvojili kolač."

Ste torej svetovalec?

"Vsak politik ima svetovalce, brez tega ne gre. Nekdo, ki se v panogi spozna, naj tudi svetuje, mislim, da je to legitimno, znanje lahko posreduje naprej tisti, ki ga ima. Vesel sem, da sem pomagal dosti slovenskim podjetjem pri vstopu na avstrijski ali nemški trg, enako sem pomagal tudi marsikateremu avstrijskemu, da se je uveljavilo v širšem prostoru. Moramo pa vedeti, da večji koncerni, večje tovarne nimajo časa dolgo čakati. Če vidijo, da se v Sloveniji ali na Hrvaškem zapleta, da projekt stoji, gredo naprej, v Bosno, Srbijo ali kam drugam."

Imate pri tem v mislih Magno, ki ste ji tudi pomagali, da je prišla v Slovenijo, v Maribor?

"Magna je zelo pomembna in zelo sem vesel, da smo tudi mi na avstrijski strani kolikor toliko pomagali, treba pa je vedeti, da je to skupen projekt, ne projekt posameznika, in da gre za sluzga tudi tedanji slovenski vladi vključno z ministrom Počivalškom, da je projekt podprla in prilagodila zakon."

"So vprašanja, s katerimi se ne ubadam. Če bi jutri prišla nacionalizacija in mi vse pobrala, podržavila, kaj naj naredim, sem pač živel v takšnem času! Bo pa prišla druga generacija in spet kaj ustvarila. Tudi nacionalizacije v Jugoslaviji, na primer, ne bi bilo, če ne bi bilo druge svetovne vojne, kako naj vplivaš na to ... Človek mora gledati, da v času in okolju, v katerem živi, nekaj ustvari, in to na lep, pošten, korekten način."

Ste kljub pomislekom, ki so se okrog tega projekta spletli v Sloveniji, prepričani, da ima več plusov kot minusov?

"Absolutno. Še bolj pozitivno je, da Magna prepozna v Mariboru in okolici potencial. Imela je namreč ponudbe iz Varaždina in Madžarske, da bi to, kar je postavila v Mariboru, postavila tam, in to pod še boljšimi pogoji. Iz prve roke vem, da je bilo nekega večera na sedežu koncerna v Kanadi zelo vroče. Odločila se je izključno za Slovenijo."

Zakaj?

"Pod ena: ker vidi v Sloveniji potencial dobro izobraženih ljudi. Pod dve: logistična povezava med Mariborom in Gradcem. Tudi mariborsko letališče je pri tem igralo pomembno vlogo, predvsem pa gre za velik logistični center ob avtocesti Maribor-Gradec, kamor se bo v kratkem priključila avtocesta med Koroško in Dunajem. Zame najpomembnejše pa je, da se je Magna odločila za Slovence, ker je imela takšne dobre izkušnje s slovenskimi delavci v Avstriji in jih še ima. Slovenci veljajo za vrhunsko delovno silo, so izobraženi, govorijo jezike ..."

Kaj pa slovenski menedžerji?

"Enako. Veliko Slovencev v avstrijskih družbah je na vodstvenih položajih. Slovenski menedžerji so radi samostojni, širijo se na avstrijski in sploh evropski trg, precej jih je v Nemčiji, povsod uspešno delajo in morda določeni Slovenci ne vedo, da ima Slovenija v tem pogledu zelo dobro bazo."

Česa pa ji manjka?

"Samozavesti. Bom navedel primer: vsak Slovenec, ki pride v Avstrijo, misli, da mora takoj opustiti slovenski jezik in govoriti samo še nemško. Kaj takega se Srbu ali Hrvat ne bo zgodilo, ki bosta, ko prideta na Dunaj, govorila sicer nemško, ampak srbščine oziroma hrvaščine ne bosta pozabila. To je vprašanje samozavesti. Velikokrat se zgodi, da Slovenec, ko pride v Avstrijo, noče imeti kontakta z drugimi Slovenci, niti s koroškimi, niti s štajerskimi, niti z drugimi. Zakaj je tako, ne vem. Pri nas v Avstriji je ravno nasprotno, kamorkoli grem, v Nemčijo ali na Japonsko, najprej poiščem link do Slovencev in Avstrijcev. Do Slovencev ga ne najdem, do Avstrijcev pa takoj. Zakaj je tako, težko odgovorim ..."

Je bila Slovenska gospodarska zveza (SGZ) ustanovljena v nasprotju s tem duhom, torej zato, da bi svetovala?

"Ob njeni ustanovitvi leta 1988, torej še v času bivše Jugoslavije, je bilo svetovanje mogoče v teoriji, v praksi zagotovo ne. Ker pa je bilo v naši manjšini na Koroškem veliko slovensko-avstrijskih in tudi čisto slovenskih podjetij, smo rekli, zakaj ne bi imela manjšina poleg kulturnih in političnih organizacij tudi gospodarsko. SGZ je ustanovila peščica manjšinskih podjetij ali koroških Slovencev, po mojem 40 let prepozno, ampak bolje pozno kot nikoli. Ob ustanovitvi so bila v tukajšnji organizaciji različna mnenja, ali je leva ali desna."

In kakšna je?

"Absolutno nadstrankarska organizacija slovenske narodne skupnosti na Koroškem in to je bil tudi moj moto, ko sem leta 2006 prevzel vodenje. Rekel sem, prevzemam pod pogojem, da si bom odbor postavil sam in da se politika v SGZ ne bo delala. Vsakdo lahko pripada kateremukoli političnemu taboru, v naši organizaciji pa je treba za uspeh vleči za skupno vrv. Mislim, da nam je to uspelo, imamo zelo pestro sestavo odborov, v njem sedijo podjetniki različno velikih podjetij, industrialci, odvetniki, kajti hočemo pokriti čim več raznolikega znanja. Imamo nad 370 članov, precej jih je tudi iz Slovenije. Veliko članov, pa tudi nečlanov, prihaja k nam, smo namreč tudi uradni Slovenski poslovni klub za Avstrijo, po navsete in napotke, kako poslovati v Avstriji. Najpomembnejše pa je, da smo most med Slovenijo, zgornjo Italijo in Avstrijo, med državami alpsko-jadranskega prostora, kjer se govori slovenski jezik, vključno še z Madžarsko in Hrvaško. Slovenijo vidimo seveda kot središče in ostro moram pokritizirati slovensko politiko, da ni nikoli zaznala pomembnosti alpsko-jadranskega prostora. Drugače kot Koroška, ki je bila v tem zelo napredna, tako da velja danes absolutno za središče alpsko-jadranskega razmišljanja. Zdaj se, vidim, trudita tudi vodstvi slovenske gospodarske in obrtne zbornice. Uspelo nam je povezati gospodarske dejavnike Južne Tirolske in Slovenije, tesneje se hočemo povezati tudi s partnersko organizacijo v Trstu, torej s Slovenskim deželnim gospodarskim združenjem, zato smo tudi naredili čezmejni mladinski projekt MAJ, Mladi Alpe-Jadran, ki povezuje mladino iz vseh teh držav. Naš cilj je, da bo generacija za nami tudi živela skupno alpsko-jadransko življenje s ciljem ohranitve slovenskega jezika. To je za nas zelo pomembno in veliko nemško govorečih Korošcev nam zavida, kaj znamo, kaj počnemo. Slovenci se tega premalo zavedamo. Ob tem moram skritizirati politične organizacije koroških Slovencev, ki na tem v zadnjih letih niso nič delale."

So manjšinske organizacije preveč vkopane vsaka na svojem bregu, se ukvarjajo preveč z ideologijo?

"Niti ne bi rekel, da z ideologijo. Ne vem, s čim se ukvarjajo, vsekakor rezultatov ni. Sem zagovornik ene same skupne organizacije slovenske narodne skupnosti na Koroškem, to mora biti končni cilj. Kajti največji problem je, da se mladina ne ukvarja več s političnimi organizacijami. Kaj nam pomaga, da imamo dve, tri ali pet političnih organizacij, če ni podmladka. Na gospodarskem področju podmladek imamo, ker na tem delamo. Prepričan sem, da bodo, če bo ena skupna politična organizacija, tudi določeni člani iz podmladka naše SGZ pripravljene sodelovati pri njenem razvoju."

Kako bi komentirali gospodarsko sodelovanje med Slovenijo in Avstrijo. Statistični podatki so ugodni ...

"Zelo. Pet milijard evrov blagovne menjave je osupljiva številka. Gospodarsko sodelovanje med obema državama je odlično, politično pa med obema državama ni vse urejeno. Slovenska narodna skupnost prejema od Avstrije enako finančno podporo kot pred 20 leti, čeprav igramo za Avstrijo pomembno vlogo, saj imamo večjezično izobražene ljudi z odprtim razmišljanjem, kar lahko Koroško še bolj širi. Navsezadnje sam deželni glavar poudarja pomen odprtosti, sodelovanja, kajti Koroški primanjkuje dobre delovne sile, ljudje zapuščajo deželo ..."

Tudi Slovenijo zapuščajo mladi, izobraženi ljudje ...

"Poglejte, kaj se dogaja s Slovensko gimnazijo in Trgovsko akademijo v Celovcu, pa tudi z višjo šolo za gospodarske poklice v Šempetru, gre za pravi naval dijakov iz Slovenije. Zakaj? Ker dobijo tukaj dobro izobrazbo za malo denarja, ampak za vsem je načrtna strategija Avstrije. Tukaj se lahko vsakdo šola na stroške države, Avstrija nič ne zahteva, ker točno ve, če se človek tu šola, bo najbrž tukaj tudi ostal. Če pa se hoče koroški Slovenec šolati v Sloveniji, ne more, ker naleti na kup ovir, tako da se mi tukaj samo čudimo, ali je to res filozofija Slovenije, da noče rojakov iz Italije in Avstrije, ki bi se tako naučili tudi lepe materinščine. Kajti, na žalost, koroški Slovenci vedno slabše obvladajo materinščino, ker se niti doma niti na vasi ne govori več slovensko. Kaj mi pomaga 70 odstotkov prijav k dvojezičnemu pouku, če zna otrok, ki po štirih letih konča ljudsko šolo, povedati v slovenščini samo dober dan in lahko noč. Slovenija nima nobene strategije, kako se tega lotiti."

Kako pa je z željami iz Slovenije po odpiranju podjetij v Avstriji?

"Njihovo število narašča."

So to v glavnem mala in srednja podjetja?

"Tudi večja industrijska. Trenutno se pogovarjamo z dvema večjima podjetjema iz Slovenije, ki imata namen na Koroškem ali Štajerskem odpreti naložbo, vredno od 20 do 30 milijonov, in to tudi zato, da zaščitita izdelek, kajti ta zaščita je v Sloveniji pravno zelo slabo urejena."

Kako vidite prihodnost vaše Koroške in kako Slovenije?

"Po naravi sem optimist, seveda pa je za to treba nekaj storiti, saj se brez muje še čevljev ne obuje. Gradim na mladi generaciji, me pa malo skrbi, kako zaščititi slovenščino kot jezik, pa ne samo na Koroškem. Danes mladina komunicira na družbenih omrežjih v kraticah, tako da niti angleščina ni več prava, kaj šele materinščina. Zato se mi zdi zelo pomembno ohraniti dobro novinarstvo, kvaliteten slovenski časopis in literaturo, osnova za to pa so dobre šole in seveda dobro gospodarstvo."

Da podpirajo le tiste strokovnjake, ki so njihovi, drugim pa vračanje iz tujine preprečujejo, je slovenskim politikom poočitala pravica dr. Verica Trstenjak z Dunaja in si tako prislužila zmagovalni Večerov bob leta. Kako vidite ta problem vi?

"V Nemčiji tega problema ni, v Avstriji deloma je, vendar za res dobre strokovnjake, če se niso kdove kako pretirano politično izpostavili, tudi ne, v slovenski manjšini na Koroškem pa nas je tako malo, da je vsak dobro misleči dobrodošel. V Sloveniji pa je res tako, kot je rekla gospa Trstenjak. Ko sem nagovoril podjetnika iz Slovenije, ali se bo včlanil v SGZ, me je najprej vprašal, ali smo levi ali desni. Odgovoril sem mu, ne eno ne drugo, ti pa kar pri svojih ostani."

Kako gledate po skoraj treh desetletjih na osamosvojitve Slovenije?

"Mislim, da se je Slovenija zelo pogumno odločila za pravo pot, upam le, da bo končno prišla iz teh porodnih težav, ki trajajo že predolgo, z vsemi temi menjavami vlad in ministrov, to me že malo skrbi. Mislim, da se Slovenija tudi veliko premalo zaveda, kaj vse zmoreta slovenska roka in pamet."

V gospodarstvo mora tisti, ki zna delati, ne tisti, ki je blizu vladajoči stranki

Torej ni res, da ima vsako ljudstvo takšne politike, kot si jih zasluži, in bi si v Sloveniji zaslužili boljše?

(Smeh.) "Lahko bi tudi tako rekli, čeprav posploševati ne smemo, tudi v politiki se najdejo pametne glave. Res pa je tudi, da je pametne glave težko spraviti v politiko in da je povsod tako."

Pa slovensko gospodarstvo?

"Vsekakor ima Slovenija veliko dobrih podjetij, kritično točko pa vidim v tem, da privatizacija ni stekla, kot bi morala. Da se bo Slovenija lahko gospodarsko razvila, bo morala dopustiti več tujega kapitala, tujega lastništva, čeprav je javno mnenje od tega skeptično, celo negativno nastrojeno. K temu veliko pripomorejo slovenski mediji z negativnim poročanjem. Gospodarstvo potrebuje pozitivna sporočila."

Eden najpogostejših argumentov kritikov kapitalizma, ki mu je težko oporekati, je, da ima vedno manjši odstotek ljudi v rokah vedno večji delež oziroma kar veliko večino bogastva.

"To tudi mene žalosti, recepta proti temu pa ne poznam. Vem pa, da davki rastejo, da države vedno več potrebujejo in da gredo po denar v podjetništvo. Je pa v Sloveniji premalo identifikacije zaposlenih s podjetjem. V Avstriji, kjer nad devetdeset odstotkov gospodarstva predstavljajo podjetja v zasebni, družinski lasti, se zaposleni praviloma trudijo, da bo podjetju dobro šlo in bodo vsi imeli kaj od tega, pri vas v Sloveniji pa prevladuje bolj ta logika, aha, ta bo zaslužil, nam pa ne bo nič dal ..."

Najbrž tudi na osnovi naših grdih izkušenj s tajkuni.

"Divje privatizacije in tajkunov ne bi bilo, če bi v Sloveniji pravočasno dovolili tujemu kapitalu vstop na trg. Tako pa se je vse dogajalo bolj pod mizo, klientelistično. Najbrž je v Sloveniji problem to, da ljudi v gospodarstvu nastavlja politika. To ni prav, tja mora tisti, ki zna delati, ne tisti, ki je blizu vladajoči stranki. V Nemčiji na primer tovrstnega klientelizma v gospodarstvu ne poznajo."

Velika zmaga. Pa zahvala?

Podpredsednica SGZ, odvetnica dr. Marija Škof, je pred kratkim dosegla pomembno zmago na evropskem sodišču v Luksemburgu v primeru Čepelnik. Gre za podjetnika iz slovenske Koroške, do katerega je avstrijska finančna policija na osnovi protidumpinške zakonodaje zelo ostro nastopila in mu ob sumu prekrška naložila visoko plačilo varščine, sodišče v Luksemburgu pa je ugotovilo, da je stroga avstrijska zakonska ureditev v nasprotju s pravom EU. "Na osnovi tega precedenčnega primera bo morala Avstrija izboljšati svojo zakonodajo, kako delati s Slovenci na gradbišču in ne biti tako arogantna," pravi Wakounig. "Odnos do nekaterih slovenskih podjetij je bil prej neznosen, policija je prišla na gradbišče in te zasliševala skoraj tako kot morilca. Zdaj se je to v praksi že spremenilo in zahvala gre naši podpredsednici Mariji Škof. Tudi Slovenija bi se ji lahko zahvalila, pa kolikor vem, ni bilo nič."

- **Avstrijska Koroška ni dežela za dvojezične napise in ne za starce. Boris Jaušovec. Večer, Maribor, 27.02.2019**

<https://www.vecer.com/avstrijska-koroska-ni-dezela-za-dvojezicne-napise-in-ne-za-starce-6667731>

Slika: Kukovičeve nalepke, ki so vznemirile avstrijske oblasti. Foto: Franc Kukovica

Koroški Slovenec Franc Kukovica mora kljub 85 letom pred avstrijsko sodišče, ker naj bi bil z nalepko s slovenskim imenom domačega kraja poškodoval enojezično krajevno tablo, torej nemško.

Doslej v večdesetletnem sporu na avstrijskem južnem Koroškem o dvojezični toponomastiki še ni bilo nobenega kazenskega pregona zaradi kršenja Avstrijske državne pogodbe in njenega sedmega člena. Ta koroškim Slovencem na njihovem naselitvenem območju zagotavlja tudi pravico do dvojezičnih krajevnih in drugih javnih napisov. Toda, kakor nam je sporočil celovški odvetnik **Rudi Vouk**, se je tokrat prvič primerilo tudi to. Vendar v nasprotnem, napačnem smislu. Koroškega Slovenca **Franca Kukovico** namreč 7. marca letos čaka glavna obravnava na okrajnem sodišču v Železni Kapli "za kaznivo dejanje poškodovanja tuje lastnine". Obtožen je, da je z nalepko, ki jo je lani januarja danes 85-letni gospod nalepil na zgolj enojezično, torej nemško krajevno tablo v svoji domači vasi Sele, po nemško Sielach, poškodoval oziroma uničil tujo lastnino, to je javno. Vouk: "Pred tem so deželne in občinske oblasti zanikovale postavitve dvojezičnih krajevnih tabel in se tega branile z vsemi štirimi. Nekdanji koroški glavar Jörg Haider se je iz razzsodb avstrijskega ustavnega sodišča delal norca in je table za nekaj metrov prestavljal sem in tja, da mu jih ne bi bilo treba opremiti s slovenskim napisom. Da ne govorim o tem, kako so še tiste redke dvojezične table v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja rušili med proslulim tafelšturmom oziroma napadom na table."

Juridična groteska

Vouk zadevo s Kukovico imenuje "juridična groteska in absurd". "Mož se že dalj časa zavzema za dvojezični krajevni napis. Z ustavnim zakonom, ki je bil politični kompromis in nam je v nasprotju z evropsko okvirno konvencijo o varstvu manjšin preprečil nadaljnje tožbe pred avstrijskim ustavnim sodiščem v zvezi z manjkajočimi dvojezičnimi napisi, smo koroški Slovenci dobili sicer možnost, da občine prostovoljno oziroma ob zahtevi prebivalcev še postavijo kakšno dodatno dvojezično tablo ob sedanjih 164. Sele so za dvojezično označbo izpolnjevale vse kriterije, ki nam jih je pred omenjenim kompromisom prisodilo ustavno sodišče. Kajti po zadnjem relevantnem popisu prebivalstva iz leta 2001 je v Selah 15,5 odstotka ljudi govorilo slovensko.

Slika: Franc Kukovica bo sedmega marca moral pred sodišče. Foto: Boris Jaušovec

Tudi pri kompromisu iz leta 2011 je bila ta vas na seznamu za dvojezično krajevno tablo, nato pa je s tega seznama nepojasnjeno izpadla. Kukovica s svojo nalepko ni ničesar poškodoval. Za nameček so krajevne table, ki so bile v vasi pritrjene na drogih javne razsvetljave, malo po tem izmišljenem incidentu tudi vse zamenjali. Na sodišču v začetku marca bomo kot obramba zahtevali pričanje pogajalcev, ki so prišli do tega zloglasnega kompromisa. Ta zahteva 17,5 odstotka dvojezičnega prebivalstva v kraju, čeprav je ustavno sodišče razzsodilo, da je za dvojezični napis dovolj že deset odstotkov slovensko govorečih. Za priče torej vabimo na sodišče pogajalce iz leta 2011, tedanjega avstrijskega državnega sekretarja **Josefa Ostermayerja** in deželnega glavarja **Gerharda Dörflerja**, pa donedavnega predsednika Zveze slovenskih organizacij **Marjana Sturma** in vodjo hajmatdinstina **Josefa Feldnerja**. Naj pojasnijo, po kateri logiki v Selah ni dvojezičnega krajevnega napisa, čeprav ti obstajajo v nekaterih krajih z nižjim deležem slovensko govorečega prebivalstva."

Noče več biti častni občan

Enainosemdesetletni koroški slovenski pisatelj **Florjan Lipuš** je zavoljo zapleta z dvojezičnimi krajevnimi napisi v njegovi rojstni vasi Sele v občini Žitara vas po dvajsetih letih iz protesta lani vrnil častno občanstvo. Lani je sicer Lipuš za svojo literaturo, piše v slovenščini, dobil veliko državno nagrado Avstrije.

Tri različne globe

Franc Kukovica je že leta 2013 zbral v Selah dve tretjini podpisov za postavitve dvojezičnih krajevnih tabel v tej vasi. A postavitve dvojezičnih označb je vselej preprečil župan **Jakob Strauß**. Kukovica nam je razočaran pravil: "Vidite, pri nas se ne držijo ne napisanih in tudi ne nenapisanih zakonov in pravil. Moj 'zločin' je v tem, da sem pred nemški napis lani januarja na tabli nalepil SE in za njim LE, torej slovensko ime kraja Sele. Kasneje sem dodal še napis Tu sem rad/a doma, Meine Heimat. Tabla je že bila poškodovana od neurja, ko je podrto drevo z vejami udarilo nanjo in jo ukrivilo. Vseeno me je obiskala policija in mi dopovedovala, da sem poškodoval tujo lastnino, da moram občini za škodo plačati 166 evrov. Šel sem o tem povprašat na občino, to je Žitara vas, ki pa premore dvojezični krajevni napis. A so mi rekli, da sem v resnici dolžan 321 evrov za zamenjavo poškodovane table. Sem so šteli še trimetrski drog in vkop tega pol metra v zemljo, čeprav je bila tabla pritrjena na drog javne razsvetljave. No, tožilstvo zdaj od mene zahteva terja tretji znesek, to je 250 evrov." Zmeda je popolna, saj je občina lani krajevne table tako ali tako snela z drogov javne razsvetljave in jih je postavila ločeno na lastne drogove.

Kukovica še pravi, da so z vseh petih strani, s katerih pridete po asfaltu v vas, na zasebnih zemljiščih v Selah že postavljene dvojezične krajevne table. Ampak, kot rečeno, na zasebnih zemljiščih.

Jug zamenjal Sturm

Sedemindesetletni **Marjan Sturm** od minule sobote ni več predsednik Zveze slovenskih organizacij (ZSO), ene od treh krovnih organizacij slovenskih Korošcev v Avstriji. Na občnem zboru ZSO v Celovcu so po 27 letih Sturmovega predsedovanja namreč s prepričljivo večino za njegovega naslednika potrdili 22-letnega **Manuela Juga** (na posnetku).

Slika: Manuel Jug, novi predsednik Zveze slovenskih organizacij. Foto: Stefan Reichmann

- **Podpredsednik Evropske komisije Timmermans: Slovenija in Hrvaška lahko razpravljata samo še o implementaciji arbitraže. STA, VČ. Večer, Maribor, 28.02.2019**

<https://www.vecer.com/podpredsednik-evropske-komisije-timmermans-slovenija-in-hrvaska-lahko-razpravljata-samo-se-o-implementaciji-arbitraze-6668667>

Podpredsednik Evropske komisije **Frans Timmermans** je danes v Ljubljani poudaril, da lahko Hrvaška in Slovenija razpravljata samo še o implementaciji arbitražne rzsodbe o meji med državama in o ničemer drugem. Vodilnega kandidata evropskih socialdemokratov za evropske volitve danes v okviru volilne kampanje v Sloveniji gostijo Socialni demokrati (SD).

"Evropska komisija je kristalno jasna, da je dejstvo, da verjamo, da je ta arbitraža zakonito vodila do rezultata, ki je ta rzsodba. Zdaj menimo, da morata državi članici EU govoriti o tem, kako jo implementirati, in o ničemer drugem," je poudaril na predavanju na ljubljanski Pravni fakulteti.

Implementacija je po njegovih besedah tudi v interesu Evropske unije, med drugim zaradi političnih razlogov. *"Kakšen zgled pošiljamo navzven, če ne moremo rešiti niti mejnega spora med dvema državama članicama,"* se je vprašal. *"In kako se bo lahko EU širila v tem delu Evrope, kako bomo lahko kdaj koli to storili, če ne moremo rešiti niti notranjega mejnega spora, ko vidimo kakšni mejni spori ostajajo v drugih delih Balkana,"* je dodal.

"Kakšen zgled pošiljamo navzven, če ne moremo rešiti niti mejnega spora med dvema državama članicama"

Drugi razlog, zakaj je pri tem interes EU, pa je, da če bo to vprašanje ostalo nerešeno, bodo težave pri evropskih politikah, kot je ribiška, je še povedal podpredsednik Evropske komisije.

Arbitražno sodišče je odločitev o meji med Slovenijo in Hrvaško objavilo 29. junija 2017. Šest mesecev kasneje, 30.

decembra 2017, jo je začela Slovenija implementirati, Hrvaška pa rzsodbo zavrača, zato jo je Slovenija julija lani tožila na Sodišču EU. Evropska komisija se v predhodnem postopku ni hotela izrekat in postavljati na nobeno stran, in sicer kljub mnenju lastne pravne službe, da slovenski argumenti držijo. Odločitve sodišča še ni.

Vestnik, Murska Sobota

- **Židan podpira madžarske naložbe. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXXI, št. 9, 28. februar 2019, str. 2**

Slovenija-Madžarska

Predsednika slovenskega in madžarskega parlamenta obiskala prekmurske Madžare in porabske Slovence

Po besedah predsednika državnega zbora Dejana Židana sta se z madžarskim kolegom Laszлом Köverjem že na prvem srečanju v Budimpešti pred nekaj meseci dogovorila, da bosta skupaj v istem dnevu obiskala madžarsko skupnost v Sloveniji in slovensko manjšino na Madžarskem.

Slika: Lendavski župan Janez Magyar, Laszlo Köver in Dejan Židan. Fotografija: Nataša Juhnov

Tak obisk bosta v prihodnje opravila enkrat letno. Židan in Köver bosta tudi pokrovitelja tretje izdaje knjige o zgodovini obeh narodov po letu 1920 in novega slovensko-madžarskega ter madžarsko-slovenskega slovarja. Na tokratnem srečanju sta se predsednika parlamentov pogovarjala tudi o temah, povezanih s pomenom Evropske unije za države članice in evropske narode.

V zvezi s tem je Köver dal pobudo, ki jo Židan podpira. To je, da bi po volitvah v evropski parlament Slovenija in Madžarska v razpravah o prihodnosti Evropske unije skupaj predlagali pripravo načel za zaščito narodnih manjšin. »Pri tem menim, da so lahko odnosi med Slovenijo in Madžarsko vzor tudi drugim državam,« pravi Köver, ki poudarja, da se je od menjave političnega sistema na Madžarskem prvič zgodilo, da sta predsednika obeh parlamentov v enem dnevu obiskala manjšini na obeh straneh meje. »Za Madžarsko je zelo pomembno, kako se druge države obnašajo do prebivalcev madžarske narodnosti, ki živijo na območju teh držav. Prav tako Madžarska posveča veliko pozornosti trinajstim manjšinam, ki živijo na njenem območju,« pravi Köver in še poudarja, da gre za širše vprašanje Evropske unije, v kateri je po njegovih besedah deset odstotkov prebivalcev pripadnikov manjšin v državi, kjer prebivajo.

Martin Ropoš, predsednik Državne slovenske samouprave, krovne organizacije porabskih Slovencev, pravi, da so lansko leto pripravili razvojni program slovenskega Porabja, ki med drugim vključuje prenavo kanalizacijske in cestne infrastrukture, hkrati so Köverja zaprosili, da madžarska vlada čim prej potrdi ta program in zagotovi finančna sredstva za njegovo izvajanje. Prav tako so zaprosili za slovensko finančno podporo pri izvajanju programa.

Predsednik Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti Ferenc Horvath je zadovoljen s pristopom obeh vlad do vprašanj manjšinskih skupnosti. Hkrati želi, da bi vladi podprli večje strateške projekte, ki so pomembni za obe skupnosti. »Sedaj je primerna politična klima med obema državama, da bi se tega lotili,« pravi Horvath, ki pri tem še nima v mislih konkretnih projektov.

Za krepitev gospodarskega sodelovanja Vprašanje madžarskih naložb na območju Lendave, ki so v javnosti dvignile nemalo prahu, gre od vlaganj v razvoj nogometne akademije do prizadevanj za nakup termalnega turističnega kompleksa v mestu, je Židan komentiral z besedami: »Želim, da bi bilo v Lendavi in v Pomurju čim več tako slovenskih kot tujih investicij. Prav tako želim, da bi bilo čim več slovenskih investicij v Porabju in na Madžarskem. Prav je tudi, da države s svojimi mehanizmi podpirajo tuje investicije in da pri tovrstnih investicijah sodelujejo, saj si ljudje zaslužijo boljše življenje.«

Köver pojasnjuje, da je Madžarska v dobrem gospodarskem stanju, kar je, kot pravi, posledica tega, da so v zadnjih letih pridobili zaupanje tujih investorjev, s katerimi je prišlo v državo veliko tujega kapitala. »To je dobro za Madžarsko, saj pomeni odpiranje novih delovnih mest, tehnološki napredek in izboljšanje splošnih delovnih razmer, dobro pa je tudi za investitorje. Madžarske vlada si prizadeva za usmerjanje teh naložb v regije, v katerih primanjkuje delovnih mest. Ponosni smo na to, da je na Madžarskem že toliko kapitala, da lahko tudi mi vlagamo v tujini. Prepričani smo, da od tega nimajo koristi samo madžarski vlagatelji, temveč tudi regije, v katere vlagajo. Čim več gospodarskih vezi nas bo povezovalo, tem večje bo zaupanje med narodoma in tem bolj naravno se nam bo zdelo, da sodelujemo.«

Židan še pove, da je sodelovanje med državama zelo intenzivno: »Če seštejemo letno blagovno in storitveno menjavo, smo že krepko čez dve milijardi evrov. Izmenjava med državama je tudi precej izenačena.«

Če ne s Slovenijo, pa s Hrvaško

Na vprašanje, ali je za Madžarsko še odprta možnost sodelovanja pri gradnji drugega železniškega tira med Koprom in Divačo, Köver ni mogel dati jasnega odgovora, saj da gre za zadevo v pristojnosti vlade. »Madžarska potrebuje dostop do enega od pristanišč in išče partnerje, s katerimi lahko sklene obojestransko koristne dogovore, če pa Slovenija najde drugačen način realizacije tega projekta, bomo začeli iskati druge možnosti. Pri tem ima tudi Madžarska alternative pri rešitvi tega vprašanja, tako se lahko med drugim začne pogajati s Hrvaško o dostopu do njenih pristanišč.«

- **Povej mi kaj lepega. Svit Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXXI, št. 9, 28. februar 2019, str. 12**

V Cankarjevem domu nastopili literarni ustvarjalci iz Prekmurja

Ob svetovnem dnevu maternega jezika in 100. obletnici združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom

Ob svetovnem dnevu maternega jezika in praznovanju stote obletnice združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom je bil v Cankarjevem domu v Ljubljani glasbeno-literarni dogodek Povej mi kaj lepega. Na dogodek, ki sta ga organizirala Društvo slovenskih pisateljev (DSP) in Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija, so povabili literate iz Prekmurja, da so brali svojo poezijo ali odlomke iz svojih literarnih del. Zbrane sta pozdravila tudi Aksinija Kermauner, predsednica DSP, in Milan Kučan, predsednik iniciativnega odbora za praznovanje stote obletnice združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom.

Slika: Franci Just je spregovoril o prekmurščini in na kratko predstavil literarne ustvarjalce iz Prekmurja. Fotografija: Vida Lukač

V uvodnem razmišljanju je Franci Just spregovoril o prekmurščini in literarnih ustvarjalcih iz Prekmurja. Spomnil je, da je bila prekmurščina do konca prve svetovne vojne za 80 tisoč ljudi med Muro in Rabo materni jezik, sprva kot narečni ljudski govor, od začetka 18. stoletja pa kot knjižni jezik, ki ga je s prevodom Nove zaveze normiral Števan Küzmič. Kasneje je kot liturgični jezik odzvanjala v evangeličanskih in katoliških cerkvah, v njej so tiskali knjige, kot učni jezik se je uporabljala v šolah, kot publicistični jezik pa je nagovarjala bralce časopisov in koledarjev, v prekmurščini so pisali tudi poljudne in strokovne knjige.

Avgust Pavel je znanstveno opisal glasoslovje in sestavil še slovnico. V drugi polovici 18. stoletja (1774) je David Novak napisal prvo pesem, s katero je prekmurščina postala tudi literarni jezik, njeni estetsko tenkočutni skrbniki pa so v prihodnjih letih iz nje izvabljali glasove lepega, je še povedal Just.

Bolj prepoznavna generacija prekmurskih književnikov, ki so Prekmurje vrisali na slovenski literarni zemljevid, se je pojavila v tridesetih letih prejšnjega stoletja, med njimi Miško Kranjec in Ferdo Godina, pozneje so sledili še Karolina Kolmanič, Branko Šömen, Jože Olaj, Ernest Ružič, Feri Lainšček in drugi.

Slika: Med tistimi, ki so prebirali odlomke iz svojih del, je bil tudi Dušan Šarotar, ki si je prizadeval v Cankarjev dom privabiti čim več sodobnih ustvarjalcev iz Prekmurja. Fotografija: Svit Rodež

Just je spomnil tudi na literarne ustvarjalce, ki delujejo v tujini, ter na kratko predstavil literate, ki ustvarjajo še danes in pomembno sooblikujejo slovenski literarni prostor. Med njimi so na odru Cankarjevega doma odlomke iz svojih del prebirali Evald Flisar, Štefan Kardoš, Vesna Radovanovič, Dušan Šarotar, Denis Škofič, Suzana Tratnik, Tine Mlinarič ter Klarisa Jovanović, ki jo je na kitari spremljal Luka Ropret. Večina jih živi in ustvarja v Prekmurju, drugi pa so se odselili, a jih pri ustvarjanju pogosto navdihuje Prekmurje. Spomnili so se tudi pisatelja in pesnika Milana Vincetiča in prebrali pesem iz njegove zadnje pesniške zbirke.

Združeni narodi so za svetovni dan maternega jezika izbrali 21. februar v spomin na ubite študente univerze v Daki, ki so leta 1952 protestirali in si prizadevali za uporabo svojega maternega jezika bengalščine kot uradnega jezika v takratnem Vzhodnem Pakistanu. Devetnajst let pozneje je Vzhodni Pakistan postal Bangladeš, s tem pa bengalščina uradni jezik. Ravno nasprotno pa je prekmurščino s priključitvijo h kraljevini leta 1919 zamenjala slovenščina, kljub vsemu pa je prekmurščina trdno zasidrana, ohranjena in živi še danes. Literarni ustvarjalci v prekmurskem jeziku so eden od najtrdnjših stebrov sodobne slovenske narečne književnosti. Kako močno vez imajo Prekmurci s Prekmurjem, pa je nakazal tudi Flisar, ko se je z Justom pošalil, da je nemogoče, da bi se dva Prekmurca pogovarjala kakor koli drugače kot prekmursko, kjer koli že se srečata.

Prekmurski literati ter njihove literarne poti in pokrajine. A. N. R. R.

Evald Flisar je ustvaril bogat literarni opus in pri tem izhodil svojo samosvojo pot, pri čemer izstopajo potopisni romani in eden najbolj branih romanov 20. stoletja Čarovnikov vajenec. S svojim pisanjem je osvojil bralce in prepričal literarno kritiko. Kot je povedal Franci Just, njegova pripovedna besedila združujejo elemente potopisa, pustolovske zgodbe, avtobiografske elemente, tematizirajo avtorjevo duhovno in prostorsko iskateljstvo ter srečevanje človeka zahodne civilizacije z vzhodno miselnostjo in bivanjsko izkušnjo. V dramskih delih pa kaže človekovo izgubljenost v svetu in slika izpraznjenost medčloveških odnosov v sodobni družbi.

Štefan Kardoš je na literarno sceno stopil kot eden od treh avtorjev romana Sekstant, druga dva sta Norma Bale in Robert Titan Feliks, sledilo je pet samostojnih romanov, s štirimi od njih se je uvrstil med finaliste za nagrado kresnik in ga za roman Rizling polka tudi dobil. V prvih delih so rdeča nit posamezniki, ki lazijo po labirintih, v zadnjih delih pa avtor hodi po poteh svojih prednikov, da bi v njihovih sledeh poiskal odgovore na aktualna eksistencialna vprašanja.

Pisatelj in pesnik Dušan Šarotar v svojih delih najpogosteje tematizira elemente morja in zemlje. Ko piše o morju, tako Just, misli na Jadransko morje, ko piše o zemlji, kot na primer v delu Mrtvi kot, ima ta zemlja okus, vonj in barvo prekmurske ravnice, pri čemer ne gre za krajinsko opisovanje, ampak iskanje občutka, ki veje iz narave, iz občutka, kar je minilo, a je še zmeraj prisotno. Druga izrazita Šarotarjeva tema je zdrs človeka v prepad, grozo, ko čez noč postane begunec, brezdomec, taboriščnik ... Še posebno subtilno pri tem tematizira prekmurske Jude.

Prevajalka in pesnica Klarisa Jovanovič se je v Prekmurje preselila pred dobrimi desetimi leti, svojo avtorsko poezijo in dela drugih pa interpretira ob glasbeni podlagi. Pravljičarka Vesna Radovanović pripoveduje pravljice že dve desetletji in že pri majhnih otrocih prižiga iskric, da bodo radi brali tudi kasneje. Je avtorica dvanajstih pravljic.

Pisateljica in prevajalka Suzana Tratnik v svojih delih za odrasle tematizira stiske ljudi, ki se zaradi svoje drugačnosti znajdejo na eksistencialnih in družbenih robovih, ter njihovo boleče iskanje identitete. Je tudi avtorica del za otroke in mladino. Čeprav živi in ustvarja v Ljubljani, se v svojih delih pogosto vrača v rojstno Mursko Soboto.

Denis Škofič je eden najmlajših literarnih ustvarjalcev iz Prekmurja. Kot meni Just, je njegova pesniška pokrajina tesno prepletena s prekmursko pokrajino oziroma naravnimi ambientni reke Mure, ampak to niso krajinski lirski pejsaži in panonski sentiment, pač pa so podobe prekmurske pokrajine izhodišča za izvirno metaforično govorico. S svojo poezijo prinaša v sodobno slovensko poezijo veliko svežine.

Pesnik in esejist Tine Mlinarič je tudi velik naravovarstvenik in ohranjevalec kulturne dediščine ob reki Muri. Občasno ustvarja v prekmurskem jeziku in s tem nadaljuje prekmursko literarno tradicijo.

- Umetnost je večni steber, ki mora družbi držati zrcalo. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXXI, št. 9, 28. februar 2019, str. 16

Nova pesniška zbirka Judit Zagorec Csuka

V dvojezični pesniški zbirki Enigma pesmi o Bogu, ljubezni, Zrinjskih in smislu bivanja

V Centru Banffy v Lendavi so predstavili dvojezično zbirko pesmi Judit Zagorec Csuka z naslovom Enigma. Zbirka obsega 26 pesmi, ki so razdeljene v štiri cikle Pesmi Bogu, Pesmi o Zrinjskih, Ljubezenske pesmi in Bivanjske pesmi, iz madžarščine v slovenščino jih je prevedel Jožef Smej, upokojeni mariborski pomožni škof, jezikoslovec in pisec. Izšla je s finančno podporo Zavoda za kulturo madžarske narodnosti Lendava in Župnije Lendava. Z avtorico se je o novi pesniški zbirki in pogledu na vet pogovarjala pisateljica Olga Paušič.

Slika: Z avtorico Judit Zagorec Csuka (na sredini) se je pogovarjala Olga Paušič, nekaj uvodnih besed pa je poleg Lili Kepe Kocon iz Zavoda za kulturo madžarske narodnosti spregovoril župnik v Lendavi Martin Konrad Dolamič (levo). Fotografija: Leon Novak

Pesnica se v svoji poeziji, sploh v ciklu Pesmi o Bogu, posveča duhovnosti in poglobljanju vase. Paušičeva pravi, da se v današnjem precej razčlovečenem svetu in splošni globalizaciji identiteta posameznika vztrajno izgublja in da vsak po svoje išče smisel življenja, avtorico pa povpraša, kaj sporočajo njeni verzi v pesmi Neznane lovske poljane, kjer zapiše ... saj sem odletela v meglo. Ne segajte po mojih perutnicah.

V čudnih časih živimo, se strinja Zagorec Csukova in razloži, da pesem govori o njeni predstavi božanstva ter o tem, kaj bo, ko izstopimo iz tega sveta. »Razmišljala sem, da bo izstop prijeten, lep trenutek, čeprav izgubiš svoje telesno, fizično življenje, vendar duhovno ostane nekje, najverjetneje pri Bogu.« Povedala je še, da so pesmi iz tega cikla napisane Bogu, kljub temu da po tematiki niso nujno religiozne narave.

Judit Zagorec Csuka že od nekdaj zanima zgodovina madžarsko-hrvaške plemiške družine Zrinjski, raziskuje njihovo zgodovinsko, vojaško, literarno in še kakšno vlogo. Navdihnili so jo tudi v pesmih v ciklu Pesmi o Zrinjskih. Paušičeva je prebrala verz iz pesmi, posvečeni Nikolaju Zrinjskemu, ki pravi: Zgodovina zaplula je v druge vode, nam, Madžarom ob meji, čas zaušnice deli in namesto plohe krogel tujcem klanjamo se.

Na vprašanje, ali je to nostalgija po slavni preteklosti, drži ali gre za razočaranje nad današnjim položajem Madžarov ob meji, Zagorec Csukova odgovori, da so po prvi svetovni vojni madžarske vrednote usahnile, v obmejnem pasu med Madžarsko in Hrvaško jih ni več, a se v Evropski uniji začenjajo ponovno prebujati spoznanja, da vsak narod, tako Madžari kot Hrvati, goji kult svojih prednikov. Zrinjski so ponovno postali zgled, medtem ko so bili v komunizmu potisnjeni v ozadje, ker so bili aristokrati.

V ciklu Pesmi o ljubezni so štiri lirski pesmi, ki so, tako Paušičeva, lahkotne, polne optimizma, vere v čisto, tisto pravo ljubezen » ... ki presije dan, razplamti ognjišče dvojice in odpira cvetne liste po dolgi puščavski suši ...« O tem, ali verjame v veliko in večno ljubezen, pa razmišlja: »Hrepenenje vedno ostane. Ali obstaja večna ljubezen, je težko vprašanje, vendar bi rekla, da ljubezen je smisel življenja, kakršna koli je.« Pisati ljubezenske pesmi ji je izziv, ker si izpostavljen občinstvu, k temu pa doda, da so najboljši poznavalci ženske duše vseeno moški, saj so ravno moški napisali najlepše ljubezenske pesmi in zgodbe.

V zadnjem ciklu Bivanjske pesmi se sprašuje, za kaj in čemu naj živi. »Mislim, da človek vse življenje išče smisel bivanja. Ustvarjati nekaj iz nič, recimo iz ljubezni družino. Pisave nastanejo iz nič, iz motivov, idej, izkušenj, čustev, racionalnih in iracionalnih misli ... Biti človek ni lahka stvar in bivati ni vedno romanca.« V pesmi Nisem še bila ptica pa opominja na stanje v družbi, ki omogoča oblastnežem, da se brezvestno znašajo nad ljudmi, ker imajo položaj in s tem moč. »Ko pišem,« pravi avtorica, »nosim odgovornost do svojih pesmi, oseb, ki sem jih okarakterizirala, vendar je dober občutek, če mi uspe napisati tudi resnico, predstaviti konflikte, ponižanje, teptanje. Lahko sem ponosna, da sem postala pesnica ali pisateljica, ker sem pri izbiri tem, motivov odgovorna v prvi vrsti sebi, imam popolno svobodo, kaj upodabljam, o čem pišem. V življenju se lahko zgodi marsikaj, ampak umetnost je edini večni steber, ki mora držati družbi in tudi posamezniku zrcalo.«

Primorske novice, Koper

- Lea Kalc Furlanič. O nastavitvi beguncev naj se izjasnijo občani: Ilirska Bistrica – 14. aprila referendum o sprejemno-registracijskem centru. Primorske novice, št. 43, 22.2.2019, str. 7
- **Denis Sabadin. Spet fojbe, spet zgodovina: revizionistični govori politikov rušijo medsebojno zaupanje in sožitje med narodi. Primorske novice, št. 43, 22.2.2019, str. 11**
- **Jana Krebelj. »O svoji zgodovini se mora poučiti vsak narod: dr. Milica Kacin Wohinz o manipuliranju italijanske politike z zgodovinskimi dejstvi in Slovencih v času fašizma. Primorske novice, št. 43, 22.2.2019, str. 12-14**
- Neva Blazetič. Idealistične domoljube so obtoževali vohunstva: Tolmin – dokumentarec Samo idealisti prinaša junaško in tragično zgodbo primorskih padalcev. Primorske novice, št. 43, 22.2.2019

- **Denis Sabadin. Spet fojbe, spet zgodovina: revizionistični govori politikov rušijo medsebojno zaupanje in sožitje med narodi. Primorske novice, št. 43, 22.2.2019, str. 11**

Revizionistični govori politikov rušijo medsebojno zaupanje in sožitje med narodi

Spet fojbe, spet zgodovina

Očitno se z zgodovinsko resnico dogaja podobno kot s svobodo in demokracijo - zdí se nam samoumevna in večna, dejansko pa se je zanjo treba vedno znova boriti. To se je izkazalo ob odmevih na izrečene besede najvišjih italijanskih državnikov ob bazoviški fojbi. Čeprav bi si marsikdo želel, da se politiki ukvarjajo s sedanjostjo, razmerami za delo, življenjskim standardom in upravljanjem skupnega dobra, je spet izbruhnila polemika o fojbah in o preteklih slovensko-italijanskih mednacionalnih odnosih.

DENIS SABADIN

Na eni ravni so zgodovinske resnice in dejstva z vsemi svojimi vzroki, posledicami in vzročnimi povezavami, na drugi pa je realno življenje v tem trenutku. Ta drugi vidik je za naše počutje mnogo pomembnejši, saj je medsebojno sožitje in sodelovanje med posamezniki, ki se štejejo za pripadnike različnih narodov, predpogoj za skupne vrednote in stremenje k skupnim ciljem. A brez vsaj minimalnega konsenza na osnovni ravni, torej sprejemanja zgodovine, kakršna je, tudi medsebojno spoštovanje različnih etnij v skupnosti ni možno.

Seveda so se med drugo svetovno vojno dogajali tudi zločini nad Italijani, ki so jih zagrešili Slovenci, Hrvati, Srbi, toda zgodilo so se tudi zločini nad Italijani, ki so jih zagrešili Nemci, Italijani in še kdo. V italijanskih industrijskih središčih so v masčevanju ob kapitulaciji italijanske fašistične države in kasneje pokončali nekaj 10.000 ljudi. Še huje je bilo v Franciji, podobno v drugih državah. To seveda ni bilo prav in je obsojanja vredno, a si prav tako ne zasluži, da se te dogodke vzame iz konteksta in preteklih dogodkov, vsakodnevnih stisk, v katerih so se znašli tisti, ki so želeli na tak morilski način

poiskati svojo pravico. In podobno se je dogajalo v Istri, morda celo manj kot v nekaterih drugih evropskih ali srednjeevropskih regijah. Seveda to, da pri nas ni bilo toliko mrtvih, ni nikakršno opravičilo, saj je vsem jasno, da je že eden izvensodno pobit fašist, partizan, domobranec, komunist ... preveč. In vsak takšen dogodek je vreden hkrati obsojanja in obžalovanja.

A bistvo zgodbe o fojbah je, da ena stran izpostavlja samo svoje mučence, te tragične dogodke pa skuša del politike izkoristiti za nabiranje političnih točk, glasov in pridobivanje oblasti.

A bistvo zgodbe o fojbah je, da ena stran izpostavlja samo svoje mučence, te tragične dogodke pa skuša del politike izkoristiti za nabiranje političnih točk, glasov in pridobivanje oblasti. O zgodovinskih dejstvih smo že tolikokrat pisali in so se tolikokrat pojavljala v javnosti, da bi jih bilo že čas prepustiti strokovnjakom-torej zgodovinarjem. Ti pa so svoje, na visoki strokovni ravni, prav tako že povedali - v skupnem poročilu mešane slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije.

Kar bi morali slovenska in italijanska država še narediti, je samo to, da bi ugotovitve v omenjenem poročilu predstavili svoji javnosti in jih nato vključili v svoje izobraževalne procese, od osnovnih šol do akademskih razprav, simpozijev, zgodovinskih učbenikov. Slovenska politika je to nalogo opravila, italijanska pa ne. Predvsem zato, ker bi potem miti o bazoviški in drugih fojbah padli

(v tem kontekstu toplo priporočam v branje knjigo Jožeta Pirjevca in sodelavcev Fojbe), takšni in drugačni politiki pa ne bi imeli materiala za podpihovanje proti slovenskim "barbarom" in njihovu nasilju. Hkrati delu italijanske politike, od optantskih organizacij do trenutno vladajoče stranke, ne ustreza, da bi se to poglavje zaprlo, saj bi izgubili municijo za podpihovanje nacionalističnih strasti in pridobivanje političnih točk.

Tajanijeve in Salvinijeve izjave, ki sta jih izrekla pred skoraj dvema

tednoma, je res treba razumeti v smislu notranjepolitičnih bojev, evropske predvolilne kampanje in iskanju zunanjih dežurnih krivcev (to so v zadnjem mesecu po vrsti bili EU, humanitarne organizacije, ki pomagajo migrantom, Francija, naposled Slovenija), po drugi strani pa gre tudi za premišljeno odpiranje tem, kot je recimo vprašanje državne suverenosti Istre in Dalmacije, za katere smo mislili, da so že desetletja rešena.

Toda take izjave državnikov vplivajo na zaupanje in sožitje med ljudmi. Zato je v zadnjem letu zamejska senatorka Tatjana Rojc prejela več žaljk in groženj kot v prejšnjih desetih letih skupaj, zato so na tržaških ulicah slovenski dijak pogostejša tarča zbadljivk, čeprav je bilo tega v minulem obdobju manj kot pred desetletji, in zato bo marsikdo današnje predvajanje spornega filma Rosso Istria v izolski kinodvorani gledal z drugačnimi očmi. Najslabše bi bilo, da bi kakšen prenapetež začel pogledovati po Izoli, kdo je Italijan, kdo od sosedov si je ogledal razvpiti film in kdo je nato za gostilniškim pultom izrazil navdušenje nad njim. V tistem trenutku so sovraštvo, nezaupanje in fašizem zmagali. S takšnimi sporočili in potezami se rušita sožitje in mir med narodi. *

- Jana Krebelj. »O svoji zgodovini se mora poučiti vsak narod: dr. Milica Kacin Wohinz o manipuliranju italijanske politike z zgodovinskimi dejstvi in Slovencih v času fašizma.

“O svoji zgodovini se mora poučiti vsak narod”. Intervju: dr. Milica Kacin Wohinz. Pogovarjala se je: Jana Krebelj. Primorske novice, Koper, št. 43, 22.2.2019, str. 12-14

Dr. Milica Kacin Wohinz o manipuliranju italijanske politike z zgodovinskimi dejstvi in Slovencih v času fašizma

Dr. Milica Kacin Wohinz, zgodovinarica Foto: Borut Živulovič/BOBO

Zgodovinarica dr. Milica Kacin Wohinz je avtorica temeljnih zgodovinskega študij o zgodovini Slovencev v času fašizma. Izjave, izrečene v Bazovici ob dnevu spomina na fojbe in eksodus, za njena ušesa niso bile nove, hudo pa je, da so jih izrekli visoki italijanski in evropski politiki. "Gre za obračunavanja z zgodovinskimi dejstvi za doseganje političnih ciljev," pravi.

Kako ste razumeli izjave, ki so bile izrečene ob dnevu spomina na fojbe in eksodus v Bazovici?

"Take izjave se pojavljajo nenehoma v določenih krogih. Hudo je, da sta to izrekla minister italijanske vlade in predsednik Evropskega parlamenta. Sicer pa nacionalizmi dvigajo glavo po vsej Evropi. Ob naši meji z Italijo živijo ezuli, optanti, ki so dobro organizirani in vedno izsiljujejo."

Je bila na seznamu trditvev, ki so bile izrečene in so nesprejemljive za Slovenijo, letos vendarle kakšna nova? Ta ozemeljska težnja, recimo.

"Predsednik Evropskega parlamenta je s svojimi besedami izrazil ozemeljske zahteve, vendar upam, da je šlo bolj za nepremišljenost kot za namen. Rekel je, živela italijanska Dalmacija in Istra. Istra je bila italijanska, ampak po drugi svetovni vojni so Italijani šli. 200.000 Italijanov in tudi Hrvatov je odšlo iz Istre, optirali so za Italijo, potem ko je bila Julijska krajina priključena Jugoslaviji. V obmorskih mestih je ostalo le še sedem odstotkov Italijanov, prej pa jih je bilo 90 odstotkov. Ta emigracija se je naselila v Italiji, kar Italiji ni odgovarjalo tudi zaradi odnosov z Jugoslavijo. V Italiji so bile na vladi stranke odporne gibanja, med njimi tudi komunistična stranka. Optante so naselili v okolici Trsta med slovenske vasi, da bi postopoma poitalijančili tržaško okolico. Tam so ustanovili občinske svete svojih zapuščenih občin."

Eno so znanstveniki, drugo pa politiki

Dan spomina na fojbe in eksodus verjetno ni sporen, sporno je vse okrog njega.

"Dan spomina ni sporen. Fojbe so in v njih so trupa pobitih ljudi. Pobili so jih partizani, tedaj že kot Jugoslovanska armada. Tako je vojno nasilje preraslo v državno nasilje. Jugoslovanski režim je to opravil s kolaboranti, fašisti, iz-dajalci, med njimi pa je bilo tudi mnogo nedolžnih. Ljudi niso le pobijali in jih metali v fojbe, ampak so mnoge aretirali kot vojne ujetnike in jih deportirali v ta-borišča po Jugoslaviji. Veliko taborišče je bilo v Borovnici. Mnogi so tam umrli, ampak mislim, da so te po vojni prekopal. Človeka boli, da italijanska pro-fašistična stran svojih zločinov ni priznala. Fašistični režim je pobijal že pred vojno in zatiral še posebej Primorce. Okupiral je Ljubljansko pokrajino, v ofenzivah požigal slovenske vasi, obsojal na smrt, pobijal talce in nedolžne ljudi, tudi otroke, mnoge pa deportiral, kot veste, v Gonars in na Rab. Če odmislimo vojno vneto, že na bazoviški gmajni leta 1930 in na Opčinah leta 1941 so fašisti ustrelili devet naših fantov, ki jih je posebno sodišče za zaščito države na dveh tržaških procesih obsodilo na smrt."

Kaj od povedanega v Bazovici se je vam zdelo najbolj problematično?

"Prav to, da obsojajo režim, ki smo ga imeli, in ga primerjajo z nacističnim režimom, zamolčijo pa svoj lastni greh in svoj fašizem. To je najhujša stvar in to je tipično za italijansko državo. Noben vojni zločinec Italijan ni prišel pred sodišče. Dolgo časa v italijanskih šolskih zgodovinskih učbenikih ni bilo omenjene dobe fašizma, o fašistični Italiji se niso učili. Tako generacije o fašistični Italiji niso nič vedele."

Bili ste soprorednica slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije, ki je leta 2001 objavila poročilo o odnosih med Slovenci in Italijani med letoma 1880 in 1956. Ob objavi poročila ste rekli, da je to osnova za dialog in ne za konflikt. Je po objavi prišlo do dialoga?

"Ob objavi tega poročila smo rekli, da je to pravno poročilo, čeprav je dialog z italijanskimi zgodovinarji vedno potekal. V Italiji so obstajali inštituti za zgodovino odporne gibanja, zlasti inštituta v Vidmu in Trstu, ki so iskali stike s sorodnimi jugo-slovanskimi inštituti. Leta 1955 me je Carla Gobetti, direktorica inštituta za rezistenco v Torinu in inštituta Piero Gobetti, naprosila, da predstavim kongresu italijanskih odporne odborov (CLN) v Torinu jugoslovansko narodnoosvobodilno borbo. Povabilo sem sprejela in ko sem ob zaključku predavanja dejala, da je Jugoslovanska armada osvobodila Trst, se je iz dvorane zaslišal krik: 'Trieste NO!', nato so Tržačani zapustili dvorano. To je bil skoraj diplomatski konflikt, moj referat so naslednji dan v plenumu zagovarjali italijanski profesorji zgodovinarji (Leo Valiani, Guido Quazza, Franco Antonicelli) in mi predlagali, naj Italijo seznanim z objavo zgodovine italijanske okupacije Ljubljanske pokrajine. Tako je časopis Resistenza - Giustizia e Liberta objavil šest nadaljevanj, v katerih sem predstavila italijansko okupacijo s

fotografijami o požiganju in pobijanju. Povedati hočem, da smo se z italijanskimi zgodovinarji zelo razumeli, ampak eno so intelektualci, znanstveniki, drugo pa so politiki, ki izrabijo dogodek za politično manipulacijo.”

Ste bili v stikih z italijanskimi znanstveniki vedno pozitivno sprejeti?

“O, seveda, oni so redno prihajali na naš inštitut - Inštitut za zgodovino delavskega gibanja. Tržaški zgodovinarji, profesorji Giovanni Miccoli, Teodoro Salo, Elio Apih, so svoje študente vodil v naš arhiv, da so študirali italijanske dokumente. Videmski raziskovalci, Buvoli, Lizzero, Vanni, pa so pogosto prihajali k meni in me prosili za razprave o Slovencih pod Italijo. Pri njih, v reviji Storia contemporanea in Friuli, sem tako med drugim objavila obsežno razpravo o Tigru.”

Velika krivica je torej, če rečemo, da je v Italiji splošna nastrojenost in neznanje.

“Absolutno, ne delajte tega in nikar ne obsojajte celotne nacije. Tisti, ki so bili nastrojeni, so še vedno. Pa saj je tudi pri nas tako. Ob meji je seveda drugače, tam so stvari bolj ostre in zaradi tega trpi naša manjšina v Italiji. Ta nam je hvaležna za poročilo o meddržavnih odnosih. Praznik spomina je eden od dogodkov, ki se bodo še ponavljali, kajti to se dogaja povsod, po vsej Evropi.”

Koliko so v italijanski javnosti poznane bazoviške žrtve, tigrovstvo...?

“Poznani so, kolikor so članke slovenskih zgodovinarjev prevajali in objavljali v Rimu, Torinu, Vidmu ... Ko je izšlo poročilo mešane komisije, ga je objavila vrsta družbenih in strokovnih glasil. Takrat sem naštel najmanj 25 objav. Poročilo je bilo torej širše dostopno, koliko je prodrlo v javnost, pa je druga stvar.”

Poročilo je bilo ob objavi leta 2001 precej odmevno.

“Da, za trenutek.”

Potem je nekako vse potihnilo in zdaj se ga spet omenja. So morda prav zadnji dogodki lepa priložnost, da se ljudem pove za to knjigo, ki ob popolnem soglasju strokovnjakov z obeh strani meje na jasn in razumljiv način povzema celotno zgodovino italijansko-slovenskih odnosov?

“Člani komisije, ki jo je leta 1993 ustanovil takratni zunanji minister Lojze Peterle, smo poročilo izdelali ideološko pluralno na obeh straneh. Poročilo je financiralo zunanje ministrstvo, izdal gaje Inštitut za novejšo zgodovino, založila pa Nova revija. Uvod, ki ga je poimenoval Poročilo za prihodnost, je napisal takratni zunanji minister Dimitrij Rupel. Poročilo je izšlo v treh jezikih, slovenskem, italijanskem in angleškem. Poročila nobena vlada ni uradno objavila kot dokument. Italijansko stran so ovirali ezuli, zato je predlagala slo-venski vladi, da se poročilo objavi na akademski ravni. Uradno je bilo predstavljeno v Gradiški in v Ljubljani. Zatem pa še v drugih krajih (v Trstu, Vidmu, Gorici, Rimu, Rovigu ...), pri tem bi poudarila, da smo ga predstavljali slovenski in italijanski kolegi skupaj. O njem so največ pisali na italijanski strani Raul Pupo, Fulvio Salimbeni, so-predsednik komisije Giorgio Conetti, pri nas pa sem natančno poročilo o delu komisije objavila v Zgodovinskem časopisu.”

Fašizem je vedno živ

Ali to, kar se je zgodilo ob letošnjem dnevu spomina na fojbe, zamaje vse, kar je bilo do zdaj narejenega? Je to majhna praska ali globoka rana?

“To je praska, precej globoka, a bo šla mimo, kot so šle vse doslej. Poudarila pa bi, da je to širši evropski problem. Za nekaj časa potihne, potem pa izbruhne ob različnih priložnostih. Gre za obračunavanja z zgodovinskimi dejstvi za doseganje političnih ciljev.”

Zgodovinar Janko Prunk je v Odmevih dejal, da bolj kot je narod civiliziran, lažje se sooči s svojo preteklostjo.

“Jaz bi raje rekla ozaveščen, seznanjen in poučen o stvareh. O svoji zgodovini se mora poučiti vsak narod. To je stvar šole. Stvari sprejemaš šele, ko jih poznaš. Vsaka stran mora najprej priznati svoj greh, potem pa se lahko pogovarjata. To, kar se je zdaj zgodilo na Bazovici, da ena stran zanika, druga pa je kriva vsega, je najslabše in je manipulacija. Izjava italijanskega državnika, da sta bila dva totalitarizma, nacizem in komunizem, ne omenja pa fašizma in ljudi ter otrok, ki so jih pobili fašisti, je grozljiva. Zdaj popravljajo, vsi malo popravljajo in se opravičujejo, ampak absurdno je, da kdo sploh izreče kaj takega”

Ste zaznali tudi na slovenski strani kakšne neprimerne odzive na Bazovico?

“Odziv Slovenije je bil primeren. Na radiu in v časopisih nisem zasledila nič neprimerne.”

V otroštvu ste doživeli fašizem, nato pa se vse življenje z njim znanstveno ukvarjali. Ali vidite v današnji skrajno desničarski retoriki ponavljanje vzorcev iz preteklosti? Pojavlja se namreč strah, da gremo proti tistemu, kar je že bilo.

“Ta strah je brez potrebe, fašizem je vedno živ. Fašizem in nacionalizem sta vedno obstajala. V Italiji vojni zločinci niso bili nikoli obsojeni. V našem primeru pa gre še za vprašanje meje, za vprašanje ozemeljske razdelitve. Po prvi svetovni vojni so Italijani vzeli Avstro-Ogrski in nato Jugoslaviji Primorsko, Istro, Reko, Julijsko krajino, v Dalmaciji pa Zadar, po drugi svetovni vojni pa je Jugoslavija ta ozemlja dobila nazaj. Tega Italija ne more preboleti. Stremljenje po hegemoniji na Jadranu je italijanska stalnica. Ta agresivnost je bila vedno navzoča in kot vidimo, ni danes nič drugače. Ne nazadnje pa ne gre zanemariti vedno prisotnega podcenjevanja slovenskih narodov.”

Opravili ste pionirsko delo raziskovanja italijanskih arhivov. So bili ti od vsega začetka odprti za brskanje po fašističnih dokumentih?

“Tako kot pri nas je tudi v Italiji zakon, da dokumenta ne smeš objaviti 70 let po nastanku, če so osebe, ki jih dokument omenja, še žive. Imela sem dostop do vseh dokumentov, preden sem dobila v roke fascikel, pa ga je pregledal šef arhiva, Costanzo Casucci, in preveril, ali smem vse tudi uporabiti. Objavljati sem jih smela z njihovim dovoljenjem. V državnem arhivu v Rimu sem delala mesece in mesece. Pregledala sem vse gradivo notranjega ministrstva, vse procese proti Slovincem, konfinacije Slovencev, vsa poročila policije o slovenskem gibanju, tudi konfidentska poročila. Pregledala sem kabinet predsednika vlade Mussolinija, pozneje sem zbirala dokumentacijo še v diplomatskem arhivu na zunanjem ministrstvu in sicer poročila italijanske ambasade iz Ljubljane. Tam sem našla zelo pomembno gradivo o preganjanju goriškega nadškofa Frančiška Borgie Sedeja. Dobila sem vsa zaslivanja o vseh sodnih procesih, o prvem in drugem tržaškem procesu in o vseh ostalih procesih proti tigrovcem, slovenskim komunistom in antifašistom. Kopije tega gradiva sem oddala v Arhiv Republike Slovenije, obsega približno 30 arhivskih škatel. Ljudem niso sodili samo na posebnem sodišču za zaščito

države, ampak jih je posebna komisija pri prefekturah pošiljala v večletno konfinacijo. Poslani so bili v južno Italijo ali na otoke. Tam so se srečevali z italijanskimi protifašisti, z njimi, na primer z voditeljem gibanja Giustizija e liberta, so pozneje tigrovci v Parizu sklenili sporazum o sodelovanju proti fašizmu. Naj navedem samo primer Zorka Jelinčiča, glavnega organizatorja Tigra na Goriškem. Aretirali so ga že leta 1929 in ga na drugem delu prvega tržaškega procesa, ki je potekal leta 1931 v Rimu proti go-riškim tigrovcem, obsodili na 20 let zapor. Med tem so njegovo ženo, pesnico Fanico Obid, skupaj z enoletno hčerko Rado konfinirali v južno Italijo. Vse to je popisano v knjigah, tako da naj nihče ne reče, da se nima priložnosti seznaniti s to zgodovino.”

Zelo zgodaj ste se začeli znanstveno ukvarjati z zgodovino Tigra, po osamosvojitvi Slovenije pa je v delu javnosti nastal vtis, da je zgodovina Tigra neko novo odkritje.

“Že za mirovno konferenco v Parizu po drugi svetovni vojni so jugoslovanski znanstveniki, med njimi Tržačan Lavo Čermelj, zbirali in objavljali gradivo o primorskih Slovencih in istrskih Hrvatih. V teh knjigah, ki so izšle v treh jezikih, so prikazali njihovo kulturo, zgodovino in razvoj, in v njih je opisana tudi organizacija Tigr. Na tej osnovi sem začela znanstveno raziskovati po primarnih arhivskih in spominskih virih. Kakor sem se srečevala z določeno tematiko v dokumentih, tako sem odpirala nove teme. Najprej sem obdelala italijansko okupacijo pred rapalsko pogodbo. Za obsežno knjigo o tej temi sem dobila nagrado Kidričevega sklada. Za razpravo Politične razmere in volitve v Julijski krajini sem dobila Kajuhovo nagrado. Potem sem raziskovala manjšinsko problematiko v dobi legalnega delovanja, ko so Slovenci in Hrvati še imeli svoje poslance v rimskem parlamentu. Malokdo ve, da smo imeli naše poslance v Rimu tudi še v času fašizma in so v parlamentu bili bitko proti raznarodovanju. Engelbert Besednjak, Josip Vilfan in Virgil Šček ter drugi so velika imena, ki jih pozabljajo tudi Primorci, ne samo Ljubljancani. Borili so se, dokler je obstajal parlament. Ko so bili ukinjeni parlament, vsa slo-venska društva, šole in politične stranke, so se Slovenci organizirali v ilegalni odpor.”

Bili ste znanstvenica v prejšnjem političnem sistemu. Kako so se vaši znanstveni pristopi in ugotovitve o Pri-morski narodni enotnosti in antifašizmu, ki ni pripadal določeni partijski skupini, soočali s partijskimi ideologijami? Ste imeli zaradi tega kakšne težave?

“Zaposlena sem bila na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja, ki ga je ustanovil tedanji Izvršni svet. Neposrednih političnih intervencij ni bilo, pač pa je moja prvo knjigo - disertacijo predvojni komunist dr. Dušan Kermauner napadal, ker sem pisala o narodnjakih in njihovem gibanju na Primorskem. Kritiziral je moje delo, češ da sem na strani nacionalistov, da kažem materinsko skrb do tržaških narodnjakov in da zanemarjam socialistično gibanje v Trstu. Napadel me je osebno, s knjigo na knjigo. Ideološka komisija pri Centralnem komiteju partije je sklicala sestanek zgodovinarjev, kjer so moje delo podprli. Gradivo te diskusije je objavljeno v znanstveni publikaciji Prispevki za zgodovino delavskega gibanja.”

Posvetiti bi se veljalo krajevni zgodovini

Kako zgodovinar, ki je osebno doživel tematiko, s katero se znanstveno ukvarja, vzpostavi distanco in na preteklost gleda samo strokovno?

“Zagotovo je v vsakem delu zgodovinarja tudi nekaj subjektivnega. Sama sem kot otrok živela v fašistični Italiji in jo doživela tudi skozi to, da me je ravnatelj šole oklofotal, ker sem s prijateljico na cesti na glas govorila v cerkljanščini in ne v italijanščini. Kot raziskovalka sem po Primorski zbirala tudi spominsko gradivo in z znanstveno metodo, se pravi s kritično obravnavo ter primerjavo virov prikazala objektivno podobo časa.

Zakaj ste si izbrali primorsko zgodovino?

“Že kot študentka sem delala v Muzeju narodne osvoboditve in ker sem znala italijansko, sem že takrat v njihovem arhivu izpisovala italijanske dokumente. Muzej in arhiv Centralnega komiteja sta se leta 1959 združila v Inštitut za zgodovino delavskega gibanja. Po diplomi so me tam zaposlili in mi naložili nalogo, naj raziskujem delavsko gibanje v Trstu.”

Vaši znanstveni metodi so sledile generacije zgodovinar-jev, ki se ukvarjajo z zgodovino Primorske. Nekako vsi rastejo iz vaših korenin.

“Ne bi rekla. Zgodovinarji so zelo samostojni, res pa je, da so se mnogi izobraževali pri meni. Sama sem se raziskovalno ukvarjala in obdelala politično zgodovino primorskih Slovencev, drugi pa naj obravnavajo gospodarsko in kulturno zgodovino, kar tudi počnejo in to zelo dobro.”

Katera področja primorske zgodovine bi bilo treba še po-drobneje raziskati?

“Kot sem že povedala, prav kulturno in gospodarsko življenje v času, ko je bila Primorska pod Italijo. Posvetiti bi se veljalo tudi krajevni zgodovini, saj vsakdanje življenje še ni popisano. Detajli in posameznosti pa so še vedno možni tudi ob že raziskanih temah.”

Še vedno raziskujete?

“Ne. Po upokojitvi sem bila aktivna še v italijansko-slovenski kulturno-zgodovinski komisiji in to delo me je okupiralo mogoče še bolj kot prejšnje. Raziskovanju in študiji dokumentov je sledilo kolektivno sintetiziranje. Imeli smo skupne enoletne sestanke, diskusijo, v kateri smo se o besedilu usklajevali do zadnje vejice. Delo je trajalo sedem let.”

Leta 2016 je izšla knjiga o vašem očetu Dominiku Kacinu. Knjiga Dnevnik, pisma, spomini iz dveh svetovnih vojn, nekoliko odstopa od ostalih vaših znanstvenih del. Zakaj ste se odločili objaviti očetovo osebno zgodbo?

“Iz dolžnosti in ljubezni do očeta, družine in zgodovine. To delo je začela moja sestra, pisateljica Nedeljka Pirjevec, kije nekaj pisem navajala v svojem romanu Saga o kovčku. Po sestrični smrti sem delo nadaljevala jaz. Knjigo sem pripravila s pomočjo nečaka, zgodovinarja, Idrjičana Klemna Pusta. Za objavo sem se dogovorila z Goriško Mohorjevo družbo, saj je oče vse življenje delal za krščansko goriško zadružno zvezo. Knjiga ni samo zgodovina moje rodbine, ampak spada tudi v krajevno zgodovino Cerkena med drugo svetovno vojno in je bila objavljena v zbirki Naše korenine.”

Kaj knjiga pomeni vam?

“Pomeni mi zelo veliko, saj je to moj oče, moja družina. V knjigi so objavljena pisma, ki sem jih pisala očetu, ko sem bila stara trinajst let. Oče je bil zaprt v Mauthausnu, še prej pa je bil v italijanskem zaporu. Ne samo dolžnost zgodovinarja, tudi

dolžnost potomcev je, da objavijo takšno gradivo. Na italijanski strani je takšnih spominskih del o očetih in materah veliko, pri nas pa jih je težje zaslediti. Tu notri je zajeta vojna z vidika ene družine in ene žrtve. Moj oče je bil žrtev v prvi vojni, ranjen kot vojak v Galiciji, v drugi vojni pa je bil zaprt v dveh totalitarizmih, fašizmu in nacizmu. Ko se je vrnil, je doživel razočaranje, saj mu takratni režim ni priznal polnih delovnih let za pokojnino."

PROFIL

Globoka sled

Znanstvena kariera zgodovinarke dr. Milice Kacin Wohinz (1930) je tako bogata in za slovensko zgodovino pisje tako pomembna, so se ji kolegi ob visokih življenjskih jubilejih večkrat poklonili z obsežnimi zborniki, za zasluge, dosežene z znanstvenim in strokovnim delom, pa ji je leta 2000 takratni predsednik republike podelil častni znak svobode Republike Slovenije. Že dolgo upokojena znanstvenica se je lani razveselila še Zoisove nagrade za življenjsko delo na področju zgodovinarstva. Zoisova nagrada je najvišja nagrada v Sloveniji za dosežke na področju znanstveno-raziskovalnega dela in razvojne dejavnosti.

Dr. Milica Kacin Wohinz je svoje raziskovalno delo posvetila zgodovini Primorske v času med obema vojnama. Svoja morsk slovence in istrske Hrvate pod italijansko zasedbo 1918-1920, njihovo dejavnost v rimskem parlamentu ter primorski upor fašizmu v letih 1920-1941. "V mednarodnem zgodovinarstvu je pustila globoko sled predvsem z oceno, da je slovensko narodno odporiško gibanje prvi anti-fašizem v Evropi, organizacija Tigr pa tudi prvi oboroženi anti-fašizem. Ta pomemben prispevek Slovencev k evropskemu razvoju je dr. Milica Kacin Wohinz znanstveno utemeljila in predstavila javnosti," piše v utemeljitvi Zoisove nagrade.

Globoko sled je pustila tudi v raziskovanju kot takšnem, ko je mlajše generacije zgodovinarjev vzgajala s svojo težnjo po objektivnosti in ideološki nevtralnosti raziskovalca. Celotno znanstveno kariero je bila zaposlena na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja, pozneje Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani. Leta 1993 jo je slovenska vlada imenovala v slovensko-italijansko zgodovinsko-kulturno komisijo, ki je leta 2001 objavila skupno poročilo o slovensko-italijanskih odnosih.

Dr. Milica Kacin Wohinz je po rodu Primorka, rojena je bila leta 1930 v narodnozavedni družini na Reki pri Cerknem. Kot otrok in mlado dekle je doživljala fašizem, vojno, okupacijo in partizanski upor. Da bi pokazala objektivno podobo časa, se je tej dobi posvetila z znanstveno metodo kritične obravnave in primerjave virov.

"Obsojajo režim, ki smo ga imeli, in ga primerjajo z nacističnim režimom, zamočijo pa svoj lastni greh in svoj fašizem. To je najhujša stvar in to je tipično za italijansko državo."

"Stvari sprejemaš šele, ko jih poznaš. Vsaka stran mora najprej priznati svoj greh, potem pa se lahko pogovarjata."

"Povedati hočem, da smo se z italijanskimi zgodovinarji zelo razumeli, ampak eno so intelektualci, znanstveniki, drugo pa so politiki, ki izrabijo dogodek za politično manipulacijo."

MMC RTV SLO

- Nussdorferjeva novemu varuhu Svetini predala posle, Pahorju pa poročilo. G. K. Ljubljana - MMC RTV SLO, STA 22. februar 2019

Peter Svetina: "Pravičnost za vse prebivalce ni floskula"

<https://www.rtvlo.si/slovenija/nussdorferjeva-novemu-varuhu-svetini-predala-posle-pahorju-pa-porocilo/480850>

Varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer je s predajo poslov novemu varuhu Petru Svetini sklenila mandat. Še pred tem pa je v dopoldanskih urah predala letno poročilo predsedniku Borutu Pahorju.

Ob predaji poslov je **Vlasta Nussdorfer** novemu varuhu človekovih pravic **Petru Svetini**, ki delo varuha nastopi v nedeljo, predala poročila, ki so bila izdana v teh dneh, in sicer dve poročili o delu za leto 2018, pregled šestletnega obdobja ter pravne podlage za delo varuha.

Pravičnost za vse prebivalke in prebivalce ni floskula, ampak temeljno vodilo, ki mu bom sledil pri svojem delu na mestu varuha,

Peter Svetina

Kot je dejala varuhinja, je ena izmed zmag, doseženih v iztekajočem se mandatu, poleg prenove spletne strani tudi center za človekove pravice, ki je namenjen izobraževanju in promociji človekovih pravic. Tega je ob predaji pokazala tudi svojemu nasledniku, pod katerim bo center predvidoma dobil tudi kadre in začel delovati.

Svetina se je svoji predhodnici zahvalil za opravljeno delo. "Zavedam se, da stopam na pot, ki ste jo zelo zaznamovali, ampak gremo z novo energijo naprej," je ob predaji poslov predhodnici dejal Svetina, ki je napovedal, da bo ostal zvest sebi. Šestletni mandat je označil kot zahtevnega. Med prioritetai svojega dela je poudaril, da morajo biti najprej upoštevane vse pobude, ki jih je varuh človekovih pravic že podal. Dejal je, da bo opozarjal na vsakodnevne kršitve človekovih pravic, ranljivih ciljnih skupin in vseh prebivalcev in prebivalk.

Novi varuh človekovih pravic je bil navzoč tudi pri predaji letnega poročila varuha pri predsedniku republike, kjer je prav tako poudaril pomen spoštovanja človekovih pravic za vse. "Pravičnost za vse prebivalke in prebivalce ni floskula, ampak temeljno vodilo, ki mu bom sledil pri svojem delu na mestu varuha," je napovedal. "Ogledalo družbe je spoštovanje

človekovih pravic in v vlogi varuha bom vsak dan to ogledalo," je dodal. Zagotovil je, da bo brezkompromisno opozarjal na kršitve in odločno predlagal rešitve.

Slika: Varuhinja je predsedniku Pahorju predala še svoje zadnje letno poročilo. Foto: Twitter Boruta Pahorja

Množična podpora poslancev

Visoka podpora v državnem zboru (DZ) pri izvolitvi na mesto varuha bo po njegovi oceni dobra popotnica za uveljavljanje pobud, ki jih varuh posreduje nosilcem izvršilne in zakonodajne oblasti. Ocenjuje jo kot strinjanje vseh političnih strank z njegovimi stališči in vrednotami, kar je dober temelj za nadaljnje delo.

Pri razmisleku o prednostnih nalogah svojega delovanja pa ugotavlja, da so vsa področja delovanja varuha tako pomembna, da je njihovo razvrščanje po teži neodgovorno. Gre za teme, na katere je treba nenehno opozarjati, je prepričan. Med njimi so tudi razmere v pravosodju, zato bo že prihodnji teden obiskal ustavno sodišče, s katerim želi konstruktivno sodelovati. Predsednik Pahor je ob prejemu poročila dejal, da je Nussdorferjeva, ki se ji šestletni mandat izteče v soboto, svoje delo opravljala vestno, s poslušom za človeka in njegovo dostojanstvo. Številni iz ranljivih družbenih skupin, med njimi otroci, invalidi in Romi, so povedali, da jim je dala upanje za prihodnost, je dejal.

Ljudje smo si različni, različno mislimo in vidimo svet okoli sebe in ga želimo tudi različno oblikovati. Kot družba lahko živimo skupaj le, če se upošteevamo.

Peter Svetina

Kakšna bo prihodnost sveta?

"Ljudje smo si različni, različno mislimo in vidimo svet okoli sebe in ga želimo tudi različno oblikovati. Kot družba lahko živimo skupaj le, če se upošteevamo," je opozoril. To je po njegovi oceni pomembno še zlasti v okoliščinah, ko se zdi, da se celoten svet z večjo nepredvidljivostjo sprašuje glede svoje prihodnosti. *"Naša družba bo toliko lažje odgovarjala na izzive prihodnosti, kolikor več bo zavedanja, kako usodno smo odvisni drug od drugega,"* je spomnil.

Nussdorferjeva je poudarila, da je krivda za neupoštevanje varuhovih priporočil pri tistih, ki jih ne uresničijo. Ob tem je spomnila, da morata nad spoštovanjem priporočil varuha bedeti vlada in DZ.

Varuhinja je sicer ta teden omenjena poročila predala tudi predsednikoma DZ-ja in vlade Dejanu Židanu in Marjanu Šarcu, pri čemer je tudi takrat opomnila, da del priporočil, ki jih varuh ponavlja iz leta v leto, ostaja neuresničen, a da se zadeve počasi premikajo na bolje.

- **"Prej smo bili vsako reč vajeni kupiti v Gorici, potem pa tega nismo več smeli." M. K. Nova Gorica - MMC RTV SLO. 22. februar 2019**

Spomin Solkanke Ane Brezigar

<https://www.rtvsllo.si/zidovi/pricevanja/prej-smo-bili-vsako-rec-vajeni-kupiti-v-gorici-potem-pa-tega-nismo-vec-smeli/480849>

"Reka, Trst, Gorica naša je pravica," se je ob koncu druge svetovne vojne po osvoboditvi Gorice slišalo na manifestacijah po mestu, na katerih so primorski Slovenci podpirali priključitev mesta Jugoslaviji.

Zborovanj se je udeležila tudi tedaj 24-letna **Ana Brezigar**, ki je v tistih letih delala v goriški trgovini igrač.

To je bilo za marsikoga obdobje velikih pričakovanj, ki jih je prinesel mir, upanje na boljši jutri, a tudi negotovosti, ki je izhajala iz neurejene povojne ozemeljske situacije v Julijski krajini. Za Solkanko Ano Brezigar, ki se je pred vojno zaposlila v prodajalni na goriški ulici Carducci (tam je delala do leta 1946), je bil to tudi čas veselja, saj se je po dolgih letih iz vojske vrnil njen bodoči mož.

Foto: Muzej novejšje zgodovine Slovenije

Spoznala sta se tako rekoč na predvečer vojne, spomladi leta 1939 sta "ravno dobro začela hoditi", jeseni pa je bil njen fant vpoklican k vojakom. Vojaška suknja ga je vodila od Modene prek San Rema do Afrike, kjer so ga zajeli in zaprli angleški vojaki. Leta 1945 so se iz Afrike vrnili v apulijsko mesto Brindisi, od koder so jih, ker so se želeli pridružiti partizanom, Angleži pustili, da se vrnejo v domače konce in se pridružijo narodnoosvobodilnemu boju. *"In po toliko letih je prišel skozi Solkan,"* se spominja Ana Brezigar. *"Se je ustavil in skočil, da pride pozdravit svoje. Tudi mene je prišel pozdravit, sva se videla po tolikem času."* Potem so šli v Tolmin in *"potem je še poskusil partizanščino"*. Kamor koli so šli, je bilo treba hoditi in Ani je pozneje razlagal, kako je imel ožuljene noge, saj takšnih pohodov niso bili vajeni. *"In celo skozi Ljubljano, Kočevje – in vse peš – in v Novi vasi so se ustavili in od tam je potlej bil odposlan domov. Je dobil svoj odpust, so rekli Italijani."*

Pošljite nam svoje spomine

Ste z goriških koncev in se spominjate časa, ko je staro Gorico in Novo Gorico delila meja, čas tihotapstva in prepustnic? Morda so vam starši oziroma stari starši pripovedovali, kako je bilo, ko je leta 1947 mejo primorski prostor razdelila na dva dela? Ali pa se spomnite, kako ste doživljali njen padec ob vstopu Slovenije v EU?

Pošljite nam svoje spomine, morda celo fotografije, karkoli, kar priča o času in življenju na Goriškem in v zamejstvu, ko je Gorici delila meja.

Spomine nam lahko pošljete na e-naslov: zidovi@rtvslo.si.

Leta 1946 sta se v Solkanu končno poročila. V letih pred tem se je v Gorici izmenjalo kar nekaj različnih vojakov – po kapitulaciji Italije so mesto najprej za krajši čas zasedli partizani, nato Nemci in Ana Brezigar se spomni, kako je v strahu pred njihovim prihodom na vrat na nos zapustila trgovino, saj se je govorilo, da je nemška vojska že blizu Solkana. *"Sem rekla, da nam slučajno ne bodo več dovolili iti domov ali kaj takega, pa ni bilo tako. So prišli Nemci mirno in tudi zelo so uredili tiste vile, kjer so imeli sedež na via Roma ... In ja, vsak večer so imeli marše po via Carducci. Korakali so skupno ... Glede njih ne morem reči nič slabega. So bili kar dobri, tudi v naši trgovini so si nakupovali različne stvari. In vem, da sem morala iti tja po plačilo z računi in so vse pošteno plačali."*

Ob osvobajanju so v mesto prišli partizani in zasedli iste vile kot pred nekaj leti Nemci. Partizanom se je videlo, da so bolj ubogi, izmučeni, pripoveduje. Spominja se, kako so ji partizani poskušali na poti domov vzeti kolo, ki pa ga je potrebovala za pot v službo, zato ji je komisar spisal dovolilnico. *"To je bilo tako ubogo in naivno s tistim pisalom. Tisti, ki je tipkal na tisti stroj."* Zatem so prišli Američani, ki jih ima v dobrem spominu in *"vse vrste narodov je šlo skozi našo trgovino"*.

Slika: Solkanka Ana Brezigar se je rodila 4. junija 1922. Zelo mlada se je zaposlila v prodajalni igračk na goriški ulici Carducci. Tam bo delala do leta 1946, v tem obdobju pa v mestu doživela bombardiranje, manifestacije in stavke. Foto: Arhiv spomina/Archivio della memoria

"Tujega nočemo, svojega ne damo"

Maj 1945 so Slovenci v Gorici doživljali kot dvojno osvoboditev – najprej izpod nemške okupacije, prav tako pa izpod predhodne italijanske oblasti. Dogodek so manifestirali z množičnimi shodi, po mestu so odmevale parole, kot so "Gorica je

naša!", "Živel Tito!", "Tujega nočemo, svojega ne damo!". Gorico so preplavile jugoslovanske zastave. Ana Brezigar se spominja, da so takrat stavkali. "Zaprli smo trgovine, ker so partizani zahtevali. Smo hodili tudi demonstrirat in naj bi ne odhajali delat, da bi bilo pač kot en praznik. In vem, da tri dni nisem šla delat. Gospodarju ni bilo najbolj všeč, ker je bila trgovina zaprta. Pa sem rekla, kaj naj naredimo. Če imate voljo delati, je rekel, potem smo pa odprli trgovino in začeli delati. Tako da smo tri dni stavkali."

Položaj se je popolnoma spremenil po 10. februarju 1947 s podpisom pariške mirovne pogodbe med Italijo in Jugoslavijo oziroma ko je ta 15. septembra vstopila v veljavo. Meja, o kateri se je že nekaj časa govorilo, da bo razdelila goriški prostor in omejila svobodno gibanje, pa tega ni nihče zares verjel, se je nenadoma uresničila in zarezala po nekoč skupnem ozemlju, domačije pa razdelila na pol. Nekoč redna pot v Gorico po vsakodnevnih opravkih je bila za številne slovenske Primorce zaprta.

"Prej smo bili vsako reč vajeni kupiti v Gorici, potem pa tega nismo več smeli," se spominja Ana Brezigar. Preostalo jim je le tihotapstvo. Pot, ki jo je nekoč prekolesarila vsak dan, je bila nenadoma neprehodna.

(Ana Brezigar se je dogodkov spominjala v pogovoru s Kajo Širok za dvojezični projekt Arhiv spomina (Strada della memoria/archivio della memoria).

- "Postaviti mejo in deliti ozemlje, je tragedija". M. K. Nova Gorica - MMC RTV SLO. 23. februar 2019

Spomini na leto 1947, ko je meja goriški prostor razdelila na dva dela

<https://www.rtv slo.si/zidovi/pricevanja/postaviti-mejo-in-deliti-ozemlje-je-tragedija/480841>

Slika: Začasna državna meja med Jugoslavijo in Italijo – postavljanje mejne table v Lokvi, september 1947. Foto: Edi Šelhaus/Muzej novejšje zgodovine Slovenije

"V času partizanskega boja smo imeli ideal združitve vseh narodov sveta proti Hitlerju in Mussoliniju, ko pa je na koncu napočil čas velike bitke, se je bitka odvijala znotraj družine."

Tako se je turbulentnega časa, ki je na presenečenje vseh goriški prostor z mejo presekal na dva dela, spominjal zdaj že pokojni starosta goriških partizanov **Silvino Poletto**, ki je bil po vojni novinar in vse življenje velik zagovornik čezmejnega sodelovanja in sožitja. Rodil se je leta 1921 v Pordenonu tekstilnima delavcema, ki ju je delo popeljalo po številnih severnoitalijanskih mestih, preden sta se ustalila v Gorici.

Pred vojno je bil tudi Silvino tekstilni delavec, med njo pa se je pridružil garibaldincem in dosegel stopnjo komisarja. Že v mladosti je bil član Komunistične partije Italije, leta 1947 pa med ustanovitelji goriške federacije KPI.

Ko so 10. februarja 1947 po dolgem dogovarjanju dokončno podpisali pariško mirovno pogodbo (odločbe te so v veljavo stopile 15. septembra istega leta), je politično, kulturno in gospodarsko enoten prostor presekal meja, ki ni bila po volji niti italijanske niti jugoslovanske stran. Predvsem pa so z velikim razočaranjem in nelagodjem gradnjo meje, za katero do konca niso verjeli, da bo zares spremenila njihova življenja, spremljali tamkajšnji prebivalci.

"10. februar 1947: podpis mirovne pogodbe je bil tragičen dogodek za vse prebivalstvo, družine, ki so odhajale. Problem meja je tragičen. Postaviti mejo in deliti ozemlje, je tragedija," se je za dvojezični projekt Arhiv spomina spominjal Poletto. Arhiv spomina (Strada della memoria/archivio della memoria) je portal, za katerega sta **Kaja Širok** in **Alessandro Cattunar** od leta leta 2017 zbrala pričevanja ljudi iz Goriške in Furlanije - Julijske krajine na te prelomne zgodovinske trenutke primorskega območja. "Gorica je napeto obdobje doživela okoli 10. februarja 1947. Mi, sam sem bil novinar, sem skušal umiriti posledice napadov, krize odnosov med ljudmi okoli februarja 1947, ker ni služila več nikomur. Bila je tragedija. Mi sami smo bili že utrujeni od vsega."

Slika: Ana Miljavec, hči gospodinje in mizarja je po vojni sodelovala v manifestacijah za priključitev Gorice k Jugoslaviji. Foto: Arhiv spomina/Strada della memoria

"Pričakovali smo več"

Meja se jim ni zdela pravična, je povedala **Stana Faganelli**. *"Bili smo prizadeti, ker smo pričakovali, da bo anglo-ameriška stran upoštevala Jugoslavijo kot tako, kot borko na njihovi strani, in bomo tudi malo več dobili. Pričakovali smo več. No, dejansko smo ostali razočarani, še najbolj nad Rusijo, ki se je odpovedala najmanjšemu delu Primorske, da je odstopila podporo Jugoslaviji."*

Na koncu je meja dobesedno prečkala domove

Čeprav se je postavitve meje omenjalo, ljudje do zadnjega niso verjeli, da bo do česa takšnega zares prišlo. **Dario Culot** se je spominjal, da so do zadnjega živeli v negotovosti. *"Nismo vedeli, kaj se bo zgodilo. Bile so štiri razmejitve, nato so uporabili francoski predlog, ki je bil etničen, a ni bil ravno etničen, saj so na Rafutu govorili furlansko, medtem ko so bili tu ljudje, ki so govorili slovensko ... Potem je bila tu težava železniške proge, naredili so študije o tem, kje naj bo predor pod Kostanjevico. Na koncu je meja dobesedno prečkala domove."*

Gorico smo izgubili, ampak smo to sprejeli in si rekli: 'Vidiš, to je zdaj naša meja in ne gremo stran'. Ampak še zdaj, ko smo stari nunci, stari čez 70 let, ko popijemo dva kozarca vina, se lotimo: 'Saj, Gorica je slovenska ... ali pa Reka, Trst, Gorica, naša je pravica ...' Še zdaj na stara leta to bolečino nosiš nekje v podzavesti.

Tomaž Marušič

Verjeli so, da bo ostala Gorica jugoslovanska, saj so jim tako zagotavljali, vendar niso držali obljube, se je spominjala v Gorici rojena **Ana Miljavec**. *"Prišli so Francozi, Američani, Rusi ... Mejo so začrtali drugi, Slovencev in Italijanov ni bilo zraven."* Hči gospodinje in mizarja, ki je bil pozneje vpoklican v poseben bataljon, je po vojni sodelovala v manifestacijah za priključitev Gorice k Jugoslaviji.

Del družine v Italiji, del v Jugoslaviji

Po postavitvi meje je bila, kot številne druge, tudi njena družina postavljena pred veliko odločitev: na kateri strani meje si ustvariti dom? Očetova družina je živela na italijanski strani, mamina pa na jugoslovanski. *"Moja mama je imela sestre in brate vse na tej strani, moj tata pa vse na oni. In potem je zmagala moja mama in smo prišli na to stran."* Nove Gorice seveda še ni bilo, zamisel, da je treba na Goriškem vzpostaviti novo mestno središče, je sicer vzniknila kmalu po tem, ko so bile znane odločitve glede nove zahodne meje Jugoslavije, a ko so družine prišle na jugoslovansko stran meje, tam ni bilo ničesar. *"Samota, nobenih prijateljev ... Vse prijatelje sem pustila tam doli,"* se je spominjala Ana Miljavec.

Na začetku so se naselili v veliko belo hišo pod Kostanjevico. In meja je bila le lučaj stran. *"Par metrov stran se je prečkalo mejo in nekaj metrov stran bi bila na drugi strani, bi bila doma."* Na začetku je bilo hudo, saj niso imeli ničesar. *"Tam doli smo imeli že več, tudi jesti se je dobilo, življenje se je drugače razvilo. Tu pa ni bilo ničesar, same njive, nekaj hiš. Tiste železniške hiše. Ob Erjavčevi so bile tri kmečke hiše in potem same njive do avtobusne postaje. Od avtobusne postaje naprej je bilo pokopališče in ničesar drugega."*

Slika: Tomaž Marušič se je rodil 19. maja 1932 v Solkanu. Po končani gimnaziji se je odločil za študij prava, leta 1958 pa diplomiral na pravni fakulteti v Ljubljani. Nekaj časa je deloval kot odvetnik v Novi Gorici, pozneje je bil minister za pravosodje. Foto: Arhiv spomina/Strada della memoria

Zdaj je bilo treba poprijeti za lopato

Sama selitev ni bila naporna, saj ljudje takrat niso imeli veliko stvari. *"Tisti čas se ni bilo problem seliti. Tisti dve škatli, ki si jih imel, si hitro pripeljal s samokolnico na svojo stran. Tisti dve postelji, omaro, mizo in štiri stole. Nismo imeli toliko, kot imajo zdaj. Kdo je to imel? Takrat se ni bilo težko seliti. Potem smo tukaj delali. Treba je bilo prijeti za lopato. Z lopatami in samokolnicami smo vozili zemljo za temelje. Ni bilo strojev, ničesar ni bilo, samo roke. Smo seveda zgradili in zdaj še plačujemo,"* je povedala.

Kot vedno, so se ljudje navadili novega življenja, a bolečina ob postavitvi meje, ki je čez noč na dva dela dobesedno razdelila domačije in domove, družine pa razselila v dve različni državi in nekatere tudi za vse življenje odtujila, je ostala z njimi vse življenje. Ko so ob vstopu Slovenije v EU in priključitvi schengenskemu ozemlju odprli mejo, je šla Ana Miljavec na italijansko stran in rekla: *"Prišla sem domov. Sono venuta a casa."*

Bolečina ostaja vse do danes

Zdaj že pokojni **Tomaž Marušič**, Solkanec, ki je bil pozneje v četrti slovenski vladi minister za pravosodje, je pred leti za portal Arhiv spomina takole dejal: *"Gorico smo izgubili, ampak smo to sprejeli in si rekli: 'Vidiš, to je zdaj naša meja in ne gremo stran'. Ampak še zdaj, ko smo stari nunci, stari čez 70 let, ko popijemo dva kozarca vina, se lotimo: 'Saj, Gorica je slovenska ... ali pa Reka, Trst, Gorica, naša je pravica ...' Še zdaj na stara leta to bolečino nosiš nekje v podzavesti."*

- **Župan občine Moravske Toplice: Ni zavedanja, da je Prekmurje sodobna regija. A. S., Ksenija Horvat. Moravske Toplice - MMC RTV SLO. 23. februar 2019**

Predstavljamo prekmurske župane: Alojz Glavač

<https://www.rtv slo.si/prekmurje/zupani-prekmurja/zupan-obcine-moravske-toplice-ni-zavedanja-da-je-prekmurje-sodobna-regija/480875>

Če bi vsi vedeli, da je bilo Prekmurje tisočletje pod ogrsko krono in je prebivalstvo živelo drug način življenja, bi verjetno lažje razumeli, zakaj je prekmurska ljudska pesem drugačna, zakaj so posebnosti v kulinariki, izpostavlja župan Alojz Glavač.

V občini Moravske Toplice danes največ stavijo na turizem, stopnja brezposelnosti je po statističnih podatkih višja, kot je slovensko povprečje, a župan, ki je na zadnjih volitvah dobil visoko podporo, vidi možnosti razvoja v povezovanju. Kakšni so še njegovi pogledi na prihodnost občine in Prekmurja na splošno?

Predstavljamo prekmurske župane

Župane vseh prekmurskih občin smo povabili, da nam v odgovorih na ista vprašanja predstavijo svojo občino ter razkrijejo načrte za razvoj, stališča do perečih vprašanj in pomembne gradnike Prekmurja.

Slika: Župan Alojz Glavač je na jesenskih lokalnih volitvah kandidiral s podpisi volivcev in dobil 85-odstotno podporo.

Foto: Občina Moravske Toplice

Kako boste v vaši občini zaznamovali obletnico priključitve Prekmurja in združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom?

Občina Moravske Toplice se priključuje dogodkom, ki se pripravljajo oziroma so bili že izvedeni v regiji. K temu spodbuja in podpira tudi svoje šole in društva ter zavode. Prvi od takih dogodkov je bil izveden v okviru Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija ob 100. obletnici Pariške konference v PIŠK Murska Sobota.

Katere vidike prekmurske zgodovine in identitete bi morali ljudje v Sloveniji bolje poznati?

Ne ve se, da se priseljevanje Slovanov na območje Prekmurja začel je v prvi polovici 6. stoletja in da je bilo to ozemlje med prvimi ozemlji današnje Slovenije, ki so ga Slovani stalno poselili.

Prekmurje je, ko govorimo o zgodovini Slovencev, velikokrat prezrto ali se ga sploh pozabi omeniti, predvsem dejstvo, da je bil ta del pokrajine tisočletje pod ogrsko krono in je prebivalstvo živelo neki drugi način življenja. Verjetno bi potem lažje razumeli, zakaj je prekmurska ljudska pesem drugačna od pesmi drugih slovenskih pokrajin, zakaj ima Prekmurje toliko posebnosti v kulinariki; da so njegova praznovanja in obredi edinstveni ...

Veljalo bi dati večji poudarek knjižni prekmurščini, njeni posebnosti in njeni javni uporabi.

Ob 100. obletnici konca 1. svetovne vojne je bila prezrta tudi usoda prekmurskih vojakov.

Predvsem pa ni zavedanja, da je Prekmurje sodobna regija, ki po nemalo družbenoekonomskih kazalcih prehiteva marsikatero regijo v Sloveniji, in ne neki eksotični del Slovenije, kjer se je čas ustavil.

Katera prekmurska zgodovinska osebnost ali pa zgodovinski dogodek zaslužita več pozornosti, kot pa sta je deležna?

Zagotovo sta to Jožef Košič, duhovnik, jezikoslovec, pisatelj, zgodovinar, etnolog, ter kirurg Slavko Vrbnjak, ki je s prihodom v soboško bolnico v 30. letih prejšnjega stoletja pripomogel k razvoju zdravstva.

Kdo so po vašem mnenju trije pomembni Prekmurci, ki bi jih morala dobro poznati vsa Slovenija?

Franc Temlin, Števan Kuzmic, Mikloš Kuzmič. Jožef Klekl St., Ivan Zelko.

Kateri je bil v vaši občini v zadnjih letih glavni dogodek na področju domoznanstva?

Domoznanstvo pokrivamo skozi programe šol ter delo kulturnih institucij, ki jih občine sofinancirajo. Glavni dogodki v letu 2018 so bili natečaj Selanska rotunda v besedi, že 24. slikarska kolonija Primož Trubar Moravske Toplice in letošnja proslava ob kulturnem prazniku, posvečena prekmurskemu jeziku in prekmurskim avtorjem.

Katera je vaša najljubša prekmurska pesem?

Gorički klantoši – Ti zemlja rajska mila (Aleksander Bencik).

Katero knjigo prekmurskega avtorja bi priporočili znancu v Ljubljani?

Roman Janeza Mataja Vend1, Vend2

Katero zvrst kulture v vaši občini najbolj razvijate?

Kulturo po izvoru (folklor), množično popkulturo (glasbeni večeri, koncerti, gledališke igre, recitali), ljubiteljsko kulturo, športno kulturo (fairplay, etiko treninga, pravila tekmovanja), kulturno dediščino.

Kaj je naravna ali pa kultura dediščina, na katero ste v vaši občini najbolj ponosni?

Med spomeniki moram omeniti Rotundo v Selu, Cerkev Gospodovega Vnebohoda v Bogojini, Cerkev sv. Martina v Martjancih; na področju naselbinske dediščine je to vas Filovci in na področju književne zapuščine Martjanska pesmarica. Glede naravne dediščine so posebej pomembni Ratkovski potok in potok Curek (mokrotni travniki) ter gozd v Motvarjevcih. Neprecenljiva naravna danost so vrelni termo-mineralne vode v Moravskih Toplicah.ž

Slika: Plečnikova cerkev v Bogojini. Foto: MMC RTV SLO

Kakšni so vaši načrti za ohranjanje prekmurske dediščinske kulturne krajine v vaši občini?

Prekmursko dediščinsko kulturno krajino ohranjamo z OPN-jem (občinski prostorski načrt, op. ur.).

Kako vključujete naravno in kulturno dediščino vaše občine v turistično ponudbo?

Da.

Bi ustanovitev Pomurske pokrajine vaši občini koristila?

Če bi se ustanovile pokrajine v vsej državi, menimo, da bi bil odgovor pritrdilen.

KAZALNIKI ZA LETO 2016	OBČINA	SLOVENIJA
Gostota prebivalstva (preb/km ²)	40	102
Skupni prirast (na 1.000 prebivalcev)	-2,7	0,8
Povprečna starost prebivalcev (leta)	45,2	42,9
Stopnja registrirane brezposelnosti (%)	16,0	11,2
Povprečna starost osebnih avtomobilov (leta)	10,5	9,9

PODATKI ZA LETO 2016	OBČINA	SLOVENIJA
Površina km ²	144,50	20.273
Število prebivalcev	5.831	2.064.241
Število zaposlenih oseb	1.256	824.485
Povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo (EUR)	819,24	1.030,16
Prihodek podjetij (1.000 EUR)	34.746	98.573.630

Slika: Občina Moravske Toplice v statističnih podatkih za 2016. Foto: Surs

Katere kratkoročne in dolgoročne cilje bi si moralo vodstvo takšne pokrajine postaviti?

Dolgoročno vizijo razvoja, ki se ne bi bistveno spreminjala vsaka štiri leta. Kratkoročno pa: regionalno prostorsko načrtovanje, regionalni projekti in programi, kot so vodovod, kanalizacijski sistemi, izobraževanje in kultura, mednarodno sodelovanje, energetski razvoj, gospodarstvo in turizem, podeželje, zdravstvo in socialna varnost, okolje, naravna in kulturna dediščina.

Unesco je lani razglasil Biosferno območje Mura. Je ta projekt za Prekmurje koristen in kako?

Glede spodbujanja razvoja turizma in možnosti razvoja MSP-jev (mikro, mala in srednje velika podjetja, op. ur.) da, saj ta ne prinaša nobenih dodatnih ovir v prostor.

Kako so na razvoj pokrajine učinkovali projekti NATURA 2000 in Krajinski park Goričko?

Območje občine je zavarovano tudi v okviru Direktive o habitatih (SAC območja) in zavzema npr. 66,13 % površine občine Moravske Toplice. Drugo območje Natura 2000 je zavarovano z Direktivo o pticah (SPA območja) ter pokriva dobrih 34,60 % celotne občine Moravske Toplice. Pogrešamo učinkovitejše upravljanje Krajinskega parka Goričko in s tem tudi območja Natura 2000 ter več dialoga z občinami na tem območju.

Kako bi lahko izboljšali sodelovanje prekmurskih in porabskih Slovencev?

Občine sodelujejo s Porabjem projektno. Potrebna pa bi bila večja vlaganja države Slovenije v Porabje po zgledu Madžarske, ki sofinancira projekte madžarske manjšine v Sloveniji.

Katere so v vaši občini največje gospodarske priložnosti?

Turizem, podjetništvo in kmetijstvo.

Kaj je ali bi lahko bil največji turistični potencial vaše občine?

Največji oz. najbolj izkoriščen potencial je vroča termo-mineralna voda. Potencial je Goričko – podeželski turizem ter športno-rekreativni in kulturni turizem.

V čem, na katerem področju vidite poglobitno razvojno perspektivo občine?

Turizem.

Slika: Rotunda v Selu. Foto: MMC RTV SLO

Zakaj se večetnični in multikonfesionalni značaj Prekmurja poudarja kot prednost pokrajine?

Pokrajina, ki zna živeti v sožitju različnih narodnostnih in verskih skupin, je lahko vzgled tako Sloveniji kot svetu. Da se je moč skozi tisočletje drugorazrednosti in zatiranja naučiti tudi odpuščanja, pa je najbrž vzrok, da v Prekmurju lahko žive Prekmurci različnih prepričanj, narodnosti in verstev eden ob drugim.

Katere so največje socialne težave v vaši občini?

Zaradi razpršenosti vasi in razdalj ljudje plačujejo večjo ceno socialnih in drugih storitev.

Ali bi bilo treba zakonsko določiti, koliko in kje lahko v Sloveniji vlagajo investitorji iz sosednjih držav?

Najprej je potrebno prevetriti, k čemu smo se zavezali pri vstopu v EU in šele potem na nacionalni ravni sprejemati odločitve.

Katere prekmurske medije redno spremljate?

Lipnica, Vestnik, TV AS, Idea TV, Pomurec.com, Sobotainfo.com, Gorički list.si, Murski val, Maxi,...

Kako je po vaši oceni Prekmurje pokrito v slovenskih medijih?

Premalo, predvsem na nacionalni televiziji, ki rada sliši le slabe novice iz regije, o dobrih pa poroča bolj malo.

- **Peter Svetina začenja šestletni mandat varuha človekovih pravic. Al. Ma. Ljubljana - MMC RTV SLO, STA 24. februar 2019**

"Pravičnost za vse"

<https://www.rtvlo.si/slovenija/peter-svetina-zacenja-sestletni-mandat-varuha-clovekovih-pravic/480966>

Specialni pedagog Peter Svetina, ki ga je DZ za varuha človekovih pravic imenoval konec januarja, kot peti varuh v Sloveniji začenja svoj šestletni mandat.

Spoštovanje človekovih pravic je ogledalo družbe, je novoimenovani varuh opozoril v petek, ko je prevzel posle od dozdašnjne varuhinje **Vlaste Nussdorfer**. Med svojimi prednostnimi nalogami je napovedal, da morajo biti najprej upoštewane vse pobude, ki so jih pri varuhu podali do zdaj. Zagotovil pa je tudi, da bo vsakodnevno opozarjal na kršitve človekovih pravic vseh prebivalcev in prebivalcev v državi.

Nussdorferjeva novemu varuhu Svetini predala posle, Pahorju pa poročilo

Visoka podpora v DZ-ju pri izvolitvi na mesto varuha, ko ga je podprlo vseh 89 navzočih poslank in poslancev, je po njegovi oceni dobra popotnica za uveljavljanje pobud, ki jih varuh predaja nosilcem izvršne in zakonodajne oblasti. Ocenjuje jo kot strinjanje vseh političnih strank z njegovimi stališči in vrednotami, kar je dober temelj za nadaljnje delo.

Pri razmisleku o prednostnih nalogah svojega delovanja na mestu varuha pa ugotavlja, da so vsa področja delovanja varuha tako pomembna, da bi bilo njihovo razvrščanje po teži neodgovorno. Gre za teme, na katere je treba nenehno opozarjati, je prepričan. Med njimi so tudi razmere v pravosodju, zato bo že prihodnji teden obiskal ustavno sodišče, s katerim želi konstruktivno sodelovati.

Posebna pozornost ustavnim odločbam

Pri varuhu so s svojimi priporočili do zdaj med drugim opozarjali na nujnost uresničitve ustavnih odločb. Organe so pozivali k dobremu upravljanju, prav tako pa tudi k spoštovanju ustavne določbe o Sloveniji kot pravni in socialni državi in zakona o varuhu denimo v delu, ki se nanaša na neupravičeno zavlačevanje postopkov.

Varuh je v zadnjem mandatu pogrešal številne zakone z različnih področij, denimo s področja zdravstva. Nujno je sprejeti zdravstveno reformo, zakon o dolgotrajni oskrbi in o psihoterapevtski dejavnosti, je menil. Prav tako je treba po njegovi oceni pripraviti strokovne podlage za spremembe zakona o duševnem zdravju in izvesti celovito analizo vzrokov za predolge čakalne dobe. Poleg tega so nujne dopolnitve zakona o nalezljivih boleznih, ki bodo upoštevale spoznanja o tveganjih in stranskih učinkih cepljenja, je varuh navedel v svojem poročilu za lani.

Svetina, ki bo aprila star 54 let, je iz specialne pedagogike diplomiral na Pedagoški akademiji leta 1989. Med drugim je bil direktor varstveno delovnega centra INCE v Mengšu in zaposlitvenega centra Karso v Pivki ter predsednik Skupnosti VDC Slovenije. V Komendi je leta 2014 s kolegom ustanovil zavod za socialno podjetništvo na podeželju Grunt.

- **Na vrhu EU-ja in Arabske lige pozivi k "sosedskemu sodelovanju". J. R. MMC RTV SLO, STA, Televizija Slovenija 24. februar 2019**

Evropske države iščejo odgovor na migracije

<https://www.rtvslo.si/evropska-unija/na-vrhu-eu-ja-in-arabske-lige-pozivi-k-sosedskemu-sodelovanju/481013>

Slika: Pogovor britanske premierke Therese May in libanonskega premierja Saada Haririja. Foto: Reuters

Na prvem vrhu članic Evropske unije in Arabske lige so voditelji pozvali h krepitvi sodelovanja. Predsednik Evropskega sveta Donald Tusk je izpostavil skupne izzive. Egipčanski predsednik Abdel Fatah Al Sisi je pozval k boju proti terorizmu. "S sosedi sta vedno dva načina obstoja: sodelovanje ali konflikt. Mi smo se odločili za sodelovanje," je dejal Tusk v uvodnem nagovoru vrha v Šarm el Šejku v Egiptu in poudaril, da je treba sodelovanje krepiti, saj bodo imeli od tega največ državljani. Med skupnimi izzivi je izpostavil okoljske spremembe, zmanjševanje brezposelnosti in krepitev gospodarskega sodelovanja. Gostitelj vrha, egipčanski predsednik Al Sisi, je v uvodnem nagovoru Evropsko unijo pozval k okrepitvi skupnega boja proti terorizmu. Egipt se že leta bori proti terorizmu, najhuje je predvsem na severu polotoka Sinaj. Predsednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker je pred vrhom dejal, da je to zelo pomembno srečanje, ki nosi pomembno sporočilo svetu, je pa opomnil, da ga skrbi stanje človekovih pravic v več arabskih državah.

Slika: Angela Merkel ob srečanju s kuvajtskim emirjem Sabahom Al Ahmadom Al Džaberjem Al Sabahom. Foto: Reuters

Slovenska vlada je v sporočilu za javnost spomnila, da je osrednji namen vrha potrditev strateškega partnerstva med regijama in okrepitev sodelovanja, predvsem na področju svetovnih izzivov – humanitarnih kriz, nezakonitih migracij, groženj radikalizacije, mednarodnega terorizma in podnebnih sprememb – in na področju regionalnih izzivov, kjer so v ospredju bližnjevzhodni mirovni proces in razmere v Siriji, Jemnu in Libiji.

Kurz zahteva okrepljeno sprejemanje vrnjenih migrantov

Slika: Kurz poziva h krepitvi pritiska na severnoafriške države. Foto: Reuters

Tusk je v okviru migracij pohvalil države, ki pomagajo razseljenim ljudem in so se že zgodaj začele boriti proti trgovini z ljudmi. Dodal je, da lahko le s sodelovanjem rešijo vzroke za migracije in beg.

Že pred začetkom vrha je avstrijski kancler **Sebastian Kurz** od severnoafriških držav zahteval več sprejemanja prebežnikov, ki so jim v EU-ju zavrnilo prošnje za azil. Pri tem je članice EU-ja pozval, naj okrepijo pritisk na te države, poroča avstrijska tiskovna agencija APA.

Med okoli 50 državnimi voditelji se vrha udeležuje tudi slovenski premier **Marjan Šarec**, ki je v izjavi za Televizijo Slovenija poudaril, da gre pri tokratnem vrhu za reševanje težav migracij tam, kjer nastajajo.

Strokovnjaki menijo, da vrh ne bo prinesel sprememb

Strokovnjaki ob tem opozarjajo, da je pomen vrha simboličen. "V zadnjih 20 letih noben izmed teh vrhov ali konferenc ni vodil do kakšnih resnih rezultatov," za Al Džaziro pravi profesor politike na Bližnjem vzhodu Mahdžub Zveiri. Za zdaj še ni jasno, ali bo voditeljem uspelo sprejeti skupno izjavo. "Vrh je preprosto prevelik, da bi se udeleženci lahko strinjali glede obravnavanih tematik," izpostavlja sirski pisatelj in raziskovalec pri arabskem centru za raziskave in politične študije Marvan Kaban.

Slika: Sopredsedujoča vrhu, Donald Tusk in Abdel Fatah Al Sisi. Foto: Reuters

Glede migracij Kaban še izpostavlja, da se Evropa še vedno ukvarja z učinki, ne pa vzroki težave. "Kljub priznanju, da obstaja povezava med despotizmom in terorizmom, se zdi, da niso pripravljeni sprejeti drznega koraka in podpreti demokratične tranzicije v regiji, temveč se zdi prav nasprotno; da so pripravljeni podpreti arabske avtokrate, da bi jim pomagali zavarovati svoje meje in jih zapečatiti pred begunci," meni Kaban o evropskih voditeljih.

Na drugi strani se tudi arabske države izogibajo tematike. Na arabskem gospodarskem vrhu prejšnji mesec v Bejrutu o beguncih niso spregovorili, čeprav Libanon gosti kar milijon od šestih milijonov Sircev, ki so v osemletni vojni zapustili državo. "Tudi na tem vrhu gre pričakovati, da se bodo udeleženci bolj osredotočali na protokolarne zadeve kot na trenutne krize v arabskem svetu," za Al Džaziro še pravi sirski raziskovalec iz Londona Hamzeh Al Mustafa.

EU v bližnjevzhodnem mirovnem procesu ne omenja Palestine

Nadia Hijab iz miselnega vozlišča The Palestinian Policy Network izpostavlja, da EU v svoji izjavi o pomembnosti bližnjevzhodnega mirovnega procesa v Jemnu ni omenil Palestine. "Dejstvo, da palestinsko vprašanje ni bilo omenjeno v izjavi EU-ja, medtem ko so bile omenjene razmere v Jemnu, Siriji in Libiji, za katere se zdi, da neposredno ogrožajo varnost EU-ja, kaže na osredotočenost evropskih skrbi," je dejala za Al Džaziro.

- **Župan občine Kuzma: V tujini prodajajo svojo delovno silo, v domačem kraju pa so neaktivni. A. S., Ksenija Horvat. MMC RTV SLO. 25. februar 2019**

Predstavljamo prekmurske župane: Jožef Škalič

<https://www.rtvlo.si/prekmurje/zupani-prekmurja/zupan-obcine-kuzma-v-tujini-prodajajo-svojo-delovno-silo-v-domacem-kraju-pa-so-neaktivni/481042>

V tromejni prostor moramo umestiti več oblik gospodarskega sodelovanja na področju obrti, rokodelstva in industrije, je prepričan Jožef Škalič. Največje težave v občini pa vidi v nedejavnem prebivalstvu.

Po podatkih Statističnega urada Slovenije je bila leta 2017 občina Kuzma občina z najmanj delovno aktivnega prebivalstva – takih je bila le tretjina občanov. Prav tako je to ena najslabše razvitih občina po koeficientu razvitosti, ki ga izračunava ministrstvo za finance. Kakšne možnosti razvoja vidi župan Jožef Škalič?

Župane vseh prekmurskih občin smo povabili, da nam v odgovorih na enaka vprašanja predstavijo svojo občino in razkrijejo načrte za razvoj, stališča do perečih vprašanj in pomembne gradnike Prekmurja.

Slika: Jožef Škalič je nov mandat na čelu občine dobil v prvem krogu jesenskih lokalnih volitev, zanj je glasovalo 67 odstotkov volivcev. Foto: Občina Kuzma

Kako boste v vaši občini praznovali obletnico priključitve Prekmurja in združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom?

V katoliški cerkvi bo evharistično bogoslužje katoliške, evangeličanske, binkoštno in kalvinske veroizpovedi, nato pa pohod po mejni cesti na tromejo v organizaciji Krajinskega parka Goričko. 25. maja 2019 bosta na tromeji proslava z udeležbo številnih glasbenih skupin iz goriških občin in druženje s pogostitvijo.

Katere vidike prekmurske zgodovine in identitete bi morali ljudje v Sloveniji bolje poznati?

Življenje ljudi ob tromeji, ki je v negativnem pomenu vplivala na usodo tukajšnjega prebivalstva v preteklosti in tudi v prihodnosti.

Katera prekmurska zgodovinska osebnost ali pa zgodovinski dogodek zaslužita več pozornosti, kot pa sta je deležna?

Ivan Zelko, Ivan Camplin.

Kdo so po vašem mnenju trije pomembni Prekmurci, ki bi jih morala dobro poznati vsa Slovenija?

Marko Slavič, Ivan Zelko, Anton Vratuša.

Kateri je bil v vaši občini v zadnjih letih glavni dogodek na področju domoznanstva?

Vsakoletna tradicionalna srečanja treh narodov na stičišču treh držav Avstrije, Slovenije in Madžarske.

Slika: Tromejni kamen, postavljen leta 1924. Foto: Občina Kuzma

Katera je vaša najljubša prekmurska narodna pesem?

Prepelica se v detelji suče.

Katero knjigo prekmurskega avtorja bi priporočili znancu v Ljubljani?

Nebo nad Ženavljami Milana Vincetiča.

Katero zvrst kulture v vaši občini najbolj razvijate?

Glasbeno področje.

Kaj je naravna ali pa kultura dediščina, na katero ste v vaši občini najbolj ponosni?

Tromejni kamen na stičišču treh držav na tromeji, 400 let star hrast graden v Trdkovi, evangeličanska cerkev na Gornjih Slavečih, katoliška cerkev sv. Kozme in Damijana v Kuzmi, obnovljena Bežanova domačija na Gornjih Slavečih, Frčkov mlin na Gornjih Slavečih, Vaški zvonik v Doliču.

Kakšni so vaši načrti za ohranjanje prekmurske dediščinske kulturne krajine v vaši občini?

Poudarek je na ohranjanju etnološke muzejske zbirke domačih obrti.

Kako vključujete naravno in kulturno dediščino občine v turistično ponudbo?

Povečati želimo promocijo produktov z oglaševanjem, z zloženkami.

Bi ustanovitev Pomurske pokrajine vaši občini koristila?

Da.

Katere kratkoročne in dolgoročne cilje bi si moralo vodstvo takšne pokrajine postaviti?

Najprej povečati medsebojno zaupanje znotraj regije z določitvijo strategije razvoja pokrajine.

Unesco je lani razglasil Biosferno območje Mura. Je ta projekt za Prekmurje koristen in kako?

Da, predvsem v smislu zaščite naravne in kulturne dediščine pokrajine ob Muri.

Kako so na razvoj pokrajine učinkovali projekti NATURA 2000 in Krajinski park Goričko?

Pravi učinki bodo vidni šele v prihodnje, saj je za uveljavitev projektov treba veliko časa, predvsem v smislu ozaveščanja, predvsem lokalnega prebivalstva.

Kako bi lahko izboljšali sodelovanje prekmurskih in porabskih Slovencev?

V tromejni prostor med Porabske Slovence in Slovence moramo umestiti več oblik gospodarskega sodelovanja na področju obrti, rokodelstva, industrije itd.

Katere so v vaši občini največje gospodarske priložnosti?

Razvoj podeželskega turizma.

Kaj je ali bi lahko bil največji turistični potencial vaše občine?

Ohranjanje kulturne in naravne dediščine (obnova nekdanje cimprane domačije Bežanova domačija in prezentacija ter trženje te); razvoj turističnega produkta Tromeja treh dežel; tri veroizpovedi v občini (katoliška, evangeličanska, binkoštna).

V čem, na katerem področju vidite poglobljeno razvojno perspektivo občine?

Turizem na podeželju.

Zakaj se večetnični in multikonfesionalni značaj Prekmurja poudarja kot prednost pokrajine?

Ker je to vzorčni primer v primerjavi z drugimi pokrajinami.

KAZALNIKI ZA LETO 2016	OBČINA SLOVENIJA	
Gostota prebivalstva (preb/km ²)	69	102
Skupni prirast (na 1.000 prebivalcev)	-3,2	0,8
Povprečna starost prebivalcev (leta)	43,5	42,9
Stopnja registrirane brezposelnosti (%)	21,5	11,2
Povprečna starost osebnih avtomobilov (leta)	9,5	9,9
...		

PODATKI ZA LETO 2016	OBČINA SLOVENIJA	
Površina km ²	22,90	20.273
Število prebivalcev	1.583	2.064.241
Število zaposlenih oseb	247	824.485
Povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo (EUR)	803,84	1.030,16
Prihodek podjetij (1.000 EUR)	12.935	98.573.630

Slika: Statistični podatki občine Kuzma v primerjavi s slovenskim povprečjem za leto 2016. Foto: Surs

Katere so največje socialne težave v vaši občini?

Neaktivno prebivalstvo, predvsem tisti, ki so prejemniki socialnih državnih pomoči, staranje prebivalstva, izseljevanje v tujino, zaraščanje pokrajine; »madžarizacija« oz. pritiski madžarske agresivne politike na Pomurje, čeprav veliko ljudi iz naše občine dobi v sosednji Avstriji zaposlitev, gre v večini primerov za to, da v tujini zgolj prodajajo svojo delovno silo, v domačem kraju pa so nedejavni. V bližini naše občine vse več kmetijskih zemljišč (Apaška dolina) kupujejo avstrijski kmetje – veleposestniki, skratka razprodajajo se slovenska kmetijska zemljišča. V zakonodaji ni nobenega mehanizma, da avstrijski državljan ne bi bil lahko kupec kmetijskega zemljišča v Sloveniji. Mačehovski odnos matične države do Prekmurja v preteklem obdobju.

Ali bi bilo treba zakonsko določiti, koliko in kje lahko v Sloveniji vlagajo investitorji iz sosednjih držav?

Da.

Katere prekmurske medije redno spremljate?

Murski val, Vestnik, pomurec.com, sobota.info, Porabje, Stopinje, Evangeličanski list itd.

Kako je po vašem mnenju Prekmurje pokrito v slovenskih medijih?

Primerno.

- **Župan Murske Sobotne: Razvojnih priložnosti je veliko, treba jih je videti in izkoristiti.** A. S., Ksenija Horvat.
Murska Sobota - MMC RTV SLO. 27. februar 2019

Predstavljamo prekmurske župane: Aleksander Jevšek

Župane vseh prekmurskih občin smo povabili, da nam v odgovorih na enaka vprašanja predstavijo svojo občino in razkrijejo načrte za razvoj, stališča do perečih vprašanj in pomembne gradnike Prekmurja.

<https://www.rtvlo.si/prekmurje/zupani-prekmurja/zupan-murske-sobote-razvojnih-priloznosti-je-veliko-treba-jih-je-videti-in-izkoristiti/481217>

Turizem je izjemna gospodarska priložnost, saj regija ponuja tisto, kar obiskovalci vse bolj iščejo: neokrnjeno naravo, varno okolje, izjemno kulinariko, pridelavo vrhunskih vin in prijazne ljudi, prednosti svojih krajev navaja župan Jevšek. Občina Murska Sobota se po površini uvršča na sredino slovenskih občin, prebivalstvo je starejše od slovenskega povprečja, delovno aktivnih pa je manj. Kakšne možnosti razvoja vidi župan Aleksander Jevšek?

Slika: Aleksander Jevšek je imel na zadnjih lokalnih volitvah le enega protikandidata. Zmagal je torej v prvem krogu z visoko podporo – skoraj 74 odstotkov. Foto: Občina Murska Sobota

Kako boste v vaši občini proslavili obletnico priključitve Prekmurja in združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom?

V Mestni občini Murska Sobota bo skozi celotno jubilejno leto 2019 izvedeno več dogodkov v okviru praznovanja obletnice. Občina sama načrtuje postavitve spominskega znamenja, naši javni zavodi pa v okviru svojih celoletnih programov namenijo posebno pozornost zaznamovanju jubileja. Tako bodo izvedeni različni dogodki: razstave, koncerti, projekcije filmov, glasbeno-literarni večeri, projekcije filmov in podobno.

Slika: Hotel Zvezda, nekdanji hotel Dobrai. Foto: Občina Murska Sobota

Katere vidike prekmurske zgodovine in identitete bi morali ljudje v Sloveniji bolje poznati?

Menim, da imamo letos v okviru praznovanja 100. obletnice priključitve Prekmurja in združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom izjemno priložnost, da preostalemu delu Slovenije približamo našo regijo in jo predstavimo kot turistično zanimivo, moderno in ogleda vredno regijo. Pri tem bi prek različnih dogodkov lahko predstavili več prekmurske zgodovine in identitete Prekmurja.

Menim, da so prebivalci drugih delov Slovenije še vedno slabo seznanjeni s tem, da je bilo Prekmurje bistveno dlje časa, kot je del Slovenije, pod drugimi državami in da je to imelo vpliv tako na naš jezik, kulturo, kulinariko, ki jo ohranjamo še danes. Poznavanje tako zgodovine kot identitete bi lahko preostalemu delu države predstavili na različne načine in po posameznih področjih. Na primer na področju kulinarike: predstavitev tipičnih prekmurskih jedi, ki imajo svoje podobne različice še na danes madžarskem in hrvaškem območju. Drug primer je vpliv na oblikovanje prekmurskega narečja in podobnost narečnih izrazov z območji v sosednjih državah.

Katera prekmurska zgodovinska osebnost ali zgodovinski dogodek zaslužita več pozornosti, kot sta je deležna?

Štefan Küzmič; Mikloš Küzmič; Jožef Košič; Avgust Pavel; Vilmoš Tkalec; Franc Ivanoci; Miško Kranjec; Feri Novak. Kot zgodovinski dogodek pa priključitev Prekmurja in razglasitev Prekmurske republike.

Kdo so po vašem mnenju trije pomembni Prekmurci, ki bi jih morala dobro poznati vsa Slovenija?

Feri Lanjšček, Vlado Kreslin in Milan Kučan.

Kateri je bil v vaši občini v zadnjih letih glavni dogodek na področju domoznanstva?

Bilo jih je več: predstavitev prve tiskane knjige v prekmurskem jeziku (Temlinov Katekizem), premiera filma o Prekmurcih v Bethlehemu (2017), 500-letnica reformacije, prireditev Dobrodošli doma za Slovence v zamejstvu in po svetu, predstavitev monografije Uroša Lipuščka o pariški mirovni konferenci.

Katera je vaša najljubša prekmurska narodna pesem?

Ne orji, ne sejaj

Katero knjigo prekmurskega avtorja bi priporočili znanцу v Ljubljani?

Dušan Šarotar: Biljard v Dobrayu.

Katero vrst kulture v vaši občini najbolj razvijate?

V Murski Soboti razvijamo vsa področja kulture, tu delujejo Glasbena šola, Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota, Pomurski muzej Murska Sobota in Galerija Murska Sobota (ki imata oba podeljeno državno pooblastilo za izvajanje javne službe) ter Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota. Prav tako pa je bogato delovanje ljubiteljskih kulturnih društev in skupin. Naša občina skozi podporo prek občinskega proračuna spodbuja razvoj različnih vrst kulture. Mesto je poleg dobrega dela kulturnih nosilcev v okviru naših javnih zavodov tudi gostitelj izvrstnih kulturnih dogodkov, kot so mednarodni festival sodobnega plesa Front@, vseslovensko Srečanje mladinskih pisateljev OKO BESEDE, mednarodni harmonikarski festival in mnogih drugih prireditev, ki Mursko Soboto uvrščajo na mednarodni kulturni zemljevid.

Kaj je naravna ali pa kultura dediščina, na katero ste v vaši občini najbolj ponosni?

Na področju naravne dediščine sem zelo ponosen na zelene površine v mestu in okolici, soboški park, reko Muro, ki je vpisana na Unescov seznam biosfernih območij.

Pri kulturni dediščini pa so po mojem mnenju na prvem mestu dela domačega arhitekta Ferija Novaka, ki je Mursko Soboto s svojim delom močno zaznamoval. Pomembna kulturna dediščina je tudi edinstven Spomenik osvoboditeljem na Trgu zmage, postavljen v spomin vojakom Rdeče armade in partizanom, ki so se borili za osvoboditev Prekmurja ob koncu druge svetovne vojne. Spomenik ima veliko vrednost tudi zaradi tega, ker so v mnogih podobnih krajih tovrstne spomenike v različnih obdobjih enostavno odstranili, v našem mestu pa je ostal in smo ga skupaj s finančno pomočjo veleposlaništva Ruske federacije lani tudi prvič od postavitve v letu 1945 celovito obnovili.

Kakšni so vaši načrti za ohranjanje prekmurske dediščinske kulturne krajine v vaši občini?

Ohranjanje prekmurske dediščinske kulturne krajine se v naši občini odraža tudi skozi prostorsko načrtovanje, kamor z zakonsko predpisanimi postopki vključujemo vse zunanje deležnike, da podajajo svoje usmeritve in zahteve. Občina jih dosledno upošteva in ustrezno vključuje v občinske predpise.

Kako vključujete naravno in kulturno dediščino vaše občine v turistično ponudbo?

V turistične pakete, ki jih oblikujejo naši nosilci turistične ponudbe, je vključenih vedno več vsebin naravne in kulturne dediščine. Organizirana so tematska turistična vodenja po mestu, da bi ljudje spoznali našo dediščino, dediščina je predstavljena in na ogled v muzeju, galeriji, knjižnici. Najpomembnejša in najbolj celovita predstavitev naravne in kulturne dediščine celotne regije pa bo v kratkem predstavljena v objektu EXPANU, ki bo odprt na začetku aprila.

Slika: Pomurski muzej. Metka Fujs v zloženki, ki je bila izdana ob 100. obletnici, navaja: "Slovenija je pred sto leti dobila ozemlje na levem bregu Mure. Dobila je etnično, narodno, versko in splošno kulturno izjemno dinamičen prostor, iz katerega že stoletje prihajajo zanimivi in prodorni umetniki, znanstveniki, politiki, gospodarstveniki in športniki. Dobila je okolje, kjer se ves čas prepletajo radoživa odprtost, pasivnost, otožnost, kljubovalnost in izjemna pripadnost. S Prekmurjem Slovenija ni samo večja, je tudi boljša in bogatejša. Prekmurkim Slovincem pa je združitev v širši narodni prostor ponudila predvsem možnost aktivnega narodnega življenja s suverenim odločanjem o lastni sedanosti in prihodnosti." Foto: Občina Murska Sobota

Bi ustanovitev Pomurske pokrajine vaši občini koristila?

Zagotovo bi ustanovitev pokrajine naši občini koristila. Predvsem pa bi verjetno z ustanovitvijo regij rešili mnoge probleme na področju financiranja javnih zavodov z različnih področij, ki imajo sedež v Murski Soboti in opravljajo regijske naloge. Ti javni zavodi imajo namreč v mnogih primerih težave s sofinanciranjem nekaterih občin in se potem vodstva javnih zavodov za pomoč večkrat obračajo na sedežno, mestno občino, ki na neki način že opravlja vlogo sedeža regije, vendar brez finančne podpore. Ustanovitev pokrajine bi verjetno olajšala tudi komunikacijo z državnimi organi.

Katere kratkoročne in dolgoročne cilje bi si moralo vodstvo takšne pokrajine postaviti?

Kratkoročno bi bilo treba izvesti prenos nekaterih nalog in pristojnosti iz ravni države na raven regije, predvsem zato, da bi se decentraliziralo odločanje, ki pogostokrat zavira regionalni razvoj. V tem sklopu bi bilo treba urediti organizacijo in način financiranja pokrajin in sedežev pokrajin. Za razvoj in napredek pokrajin je pomembno, da strategija razvoja pokrajine temelji na njenih potrebah in v skladu z razvojno stopnjo ter potenciali, kar je bistvo enakomerne regionalnega razvoja.

Unesco je lani razglasil Biosferno območje Mura. Je ta projekt za Prekmurje koristen in kako?

Menim, da je razglasitev območja ob reki Muri za naše območje izjemno koristno in pomembno. Tako je to območje bolj varovano, bolj prepoznavno in zanimivejše za turiste. Na območju ob reki Muri v naši občini, v vasi Krog, izvajamo Interregov projekt GO IN NATURE, katerega cilj je približati to območje obiskovalcem in predstaviti to edinstveno območje. V prihodnjih letih želimo skupaj z drugimi pomurskimi občinami in partnerji iz sosednjih držav bogatiti to območje tudi z izvajanjem drugih sonaravnih projektov s turističnimi in sonaravnimi vsebinami. Eden večjih projektov skupnega pomena je zgraditev *murske kolesarske poti* po nasipih reke Mure. Z njegovo izvedbo in navezavo poti na lokalno ponudbo v naseljih ob reki Muri se bo na tem območju povečalo povpraševanje po lokalno pridelani hrani in kulinarčni ponudbi, izdelkih domače obrti in drugih izdelkih in storitvah v naseljih iz območja Biosfere in okolice.

Obenem je območje Biosfere priložnost za trajnostni razvoj in promocijo lokalnih kmetij in drugih gospodarskih dejavnosti, ki delujejo sonaravno, z ohranjanjem naše svojevrstne pokrajine ob reki Muri. Želimo ohraniti območje ob Muri izjemno biotsko raznovrstnostjo, takšno, kot sta jo oblikovala narava in človek skozi čas. Tudi skozi različne prihodnje projekte si bomo prizadevali, da bi prebivalci na območju Biosfere prepoznali priložnost le-tega, saj bodo lahko njihovi proizvodi in storitve pod »blagovno znamko« Biosferne območja, dosegali boljšo kakovost in tudi višje cene in posledično hitrejši razvoj in prepoznavnost.

Kako so na razvoj pokrajine učinkovali projekti NATURA 2000 in Krajinski park Goričko?

Predpisi o razglasitvi območja NATURA 2000 so se že od leta 2004 vključevali v vsa dejanja in procese načrtovanja naše občine. Želimo si ohraniti bogastvo živalskih in rastlinskih vrst na območju ob reki Muri, ki je z Uredbo o NATURI 2000 označeno kot eden najvrednejših predelov Slovenije in Evrope. Tako smo prek različnih inštrumentov ter občinskih aktov v sodelovanju s pristojnim Zavodom RS za varstvo narave dejansko dosegli, da se na območju NATURA 2000 niso izvajali posegi, ki bi trajno ali kako drugače posegali ali oškodovali naravne habitate. Tudi zaradi tega se stanje pri varovanju ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ni poslabšalo.

Krajinski park Goričko sicer ne posega na območje Mestne občine Murska Sobota in zanjo tudi ne veljajo posebni režimi krajinskega parka, menimo pa, da so prebivalci Goričkega, kljub številni omejitvam, zaradi uvedbe Krajinskega parka pridobili številne priložnosti za razvoj, predvsem na področju zelenega turizma in sonaravnega kmetovanja, dopolnilih dejavnosti na kmetijah ipd. Zeleni turizem je ena najbolj rastočih turističnih panog, kjer ima Goričko še veliko neizkoriščenih razvojnih potencialov.

Kako bi lahko izboljšali sodelovanje prekmurskih in porabskih Slovencev?

Sam ocenjujem sodelovanje med prekmurskimi in porabskimi Slovenci kot dobro. Mnoga kulturna in druga društva iz naše

občine medsebojno sodelujejo pri različnih projektih in se medsebojno obiskujejo. Mogoče bi bilo sodelovanje v prihodnje mogoče izboljšati na področju turizma, in sicer s turističnimi paketi, ki skupno ponujajo zanimivosti v Porabju in Prekmurju.

KAZALNIKI ZA LETO 2016	OBČINA SLOVENIJA	
Gostota prebivalstva (preb/km ²)	294	102
Skupni prirast (na 1.000 prebivalcev)	-2,9	0,8
Povprečna starost prebivalcev (leta)	45,4	42,9
Stopnja registrirane brezposelnosti (%)	19,2	11,2
Povprečna starost osebnih avtomobilov (leta)	9,7	9,9
...		

PODATKI ZA LETO 2016	OBČINA SLOVENIJA	
Površina km ²	64,40	20.273
Število prebivalcev	18.923	2.064.241
Število zaposlenih oseb	11.655	824.485
Povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo (EUR)	980,28	1.030,16
Prihodek podjetij (1.000 EUR)	1.081.433	98.573.630

Slika: Statistični podatki za leto 2016 v primerjavi s Slovenijo. Foto: Surs

Katere so v vaši občini največje gospodarske priložnosti?

Razvojnih priložnosti je veliko, treba jih je videti in izkoristiti. Najprej so to mala in srednja podjetja, največkrat družinska podjetja, v katerih je zaposlenih med 100 in 300 delavcev. Podjetja so bolj fleksibilna in se lažje prilagajajo evropskemu in svetovnemu trgu.

Tudi turizem je izjemna gospodarska priložnost, saj regija ponuja tisto, kar obiskovalci vse bolj iščejo. Neokrnjena narava, varno okolje, izjemna kulinarika in pridelava vrhunskih vin in prijazni ljudje so potenciali, na katerih moramo graditi razvoj turizma v regiji. Regija ponuja veliko priložnosti za preživljanje aktivnega in zdravega dopusta.

Kaj je ali bi lahko bil največji turistični potencial vaše občine?

Trenutno vidimo kot največji turistični potencial regijski promocijski center EXPANO s Soboškim jezerom, ki bo svoja vrata za obiskovalce odprl na začetku aprila. Velik potencial imata tudi gastronomski turizem in že dobro uveljavljen kolesarski turizem.

V čem, na katerem področju vidite poglobljeno razvojno perspektivo občine?

Turizem: zaradi svoje odlične geostrateške lege, usposobljene delovne sile in dobrih možnosti za kakovostno življenje pa pričakujemo nove naložbe tujih in domačih investitorjev v razširjeni Severni obrtno-industrijski coni za delovna mesta z višjo dodano vrednostjo (visoka tehnologija, strojna in kovinska industrija).

Zakaj se večetnični in multikonfesijski značaj Prekmurja poudarja kot prednost pokrajine?

Sam se strinjam, da je večetnična in multikonfesijska podoba Prekmurja prednost pokrajine. Prebivalci na našem območju so bili v preteklosti in tudi danes strpnejši in bolj odprti za drugačne in drugače misleče od sebe. To je vrednota, ki je marsikdo še danes ni sposoben sprejeti in iz teh razlogov izhajajo tudi mednarodni spori in konflikti.

Katere so največje socialne težave v vaši občini?

Še zmeraj nadpovprečno visoka brezposelnost, staranje prebivalstva, beg možganov.

Ali bi bilo treba zakonsko določiti, koliko in kam lahko v Sloveniji vlagajo investitorji iz sosednjih držav?

Predvsem se mi zdi pomembno, da imajo domači investitorji prednost ali pa so vsaj izenačeni s prednostmi, ki jih imajo tuji investitorji pri državnih spodbudah.

Katere prekmurske medije redno spremljate?

Vestnik, Radio Murski val, lokalna tv-kanala TV IDEA in TV AS.

Kako je po vašem mnenju Prekmurje pokrito v slovenskih medijih?

Škoda, da je dobro, predvsem ko gre za negativne novice. Sicer pa se domači dopisniki trudijo, da pomembne vsebine najdejo pravo mesto v osrednjih slovenskih medijih.

- **Timmermans: Slovenija in Hrvaška lahko razpravljata samo o uveljavitvi arbitraže.** G. K. Ljubljana - MMC RTV SLO, STA. 28. februar 2019

Hans Timmermans na povabilo SD-ja obiskal Ljubljano

<https://www.rtvlo.si/slovenija/timmermans-slovenija-in-hrvaska-lahko-razpravljata-samo-o-uveljavitvi-arbitraze/481368>

Podpredsednik Evropske komisije Hans Timmermans je v Ljubljani poudaril, da lahko Hrvaška in Slovenija razpravljata samo še o uveljavitvi arbitražne razzodbe o meji med državama in o ničemer drugem.

"Evropska komisija kristalno jasno poudarja, da verjamemo, da je ta arbitraža zakonito vodila do rezultata, ki je ta razzodba. Zdaj menimo, da morata državi članici EU-ja govoriti o tem, kako jo implementirati, in o ničemer drugem," je poudaril na predavanju na ljubljanski pravni fakulteti.

Implementacija je po njegovih besedah tudi v interesu Evropske unije, med drugim zaradi političnih razlogov. *"Kakšen zgled pošiljamo navzven, če ne moremo rešiti niti mejnega spora med dvema državama članicama,"* se je vprašal. *"In kako se bo lahko Unija širila v tem delu Evrope, kako bomo lahko kdaj to storili, če ne moremo rešiti niti notranjega mejnega spora, ko vidimo, kakšni mejni spori ostajajo v drugih delih Balkana,"* je dodal.

Evropska komisija kristalno jasno poudarja, da verjamemo, da je ta arbitraža zakonito vodila do rezultata, ki je ta razzodba. Zdaj menimo, da morata državi članici EU-ja govoriti o tem, kako jo implementirati, in o ničemer drugem.

Hans Timmermans

Drugi razlog, zakaj je pri tem interes EU-ja, pa je, da če bo to vprašanje ostalo nerešeno, bodo težave pri evropskih politikah, kot je ribiška, je še povedal podpredsednik Evropske komisije.

Arbitražno sodišče je odločitev o meji med Slovenijo in Hrvaško objavilo 29. junija 2017. Šest mesecev pozneje, 30.

decembra 2017, jo je začela Slovenija uveljavljati, Hrvaška pa razzodbo zavrača, zato jo je Slovenija julija lani tožila na Sodišču EU-ja. Evropska komisija se v predhodnem postopku ni hotela izrehati in postavljati na nobeno stran, in sicer kljub mnenju lastne pravne službe, da slovenski argumenti držijo.

"Govoril bom o Evropi, o kateri sanjam"

"To je Evropa, kjer bo za ljudi poskrbljeno bolje, kot je danes, in kjer je tisto, kar skupaj zaslužimo, bolj pravično porazdeljeno v družbi," je poudaril na novinarski konferenci ob začetku obiska Ljubljane.

V Evropi si želi trajnostno družbo in družbo, ki ostaja povezana s temeljnimi vrednotami. *"To je edini način, da preprečimo ponovitev najbolj grozних strani naše zgodovine. Mislim, da je Slovenija pri tem vodilna, velikost ni odločilna, pomembna je moč argumenta,"* je poudaril.

Močno verjamem v spravo, v EU, ki piše prihodnost svojih državljanov in ne skuša pisati zgodovine na novo. To je napaka in nikomur ne služi.

Hans Timmermans

Evropski projekt in "zgodovinske reke krvi"

Ob tem se je odzval tudi na besede predsednika Evropskega parlamenta **Antonia Tajanija** sredi meseca v Bazovici.

Timmermans je dejal, da je bil evropski projekt ustvarjen, da reke krvi, ki so nastale v evropski zgodovini, postanejo preteklost. *"Močno verjamem v spravo, v EU, ki piše prihodnost svojih državljanov in ne skuša pisati zgodovine na novo. To je napaka in nikomur ne služi,"* je poudaril.

Priznal je, da je šlo socialni demokraciji v zadnjih letih nekoliko slabše, a verjame, da imajo dobre načrte za prihodnost.

"Kamor koli v Evropi bom šel, bom skušal prenesti sporočilo, da imamo načrte za socialno Evropo, Evropo, ki bo pravičnejša in kjer bodo zaščitene naše vrednote," je še povedal.

Evropska unija naj bo uspešna, drzna, solidarna in pravična

Predsednik SD-ja **Dejan Židan** pa je dejal, da jim Timmermansov obisk daje dodatno energijo, da se bojujejo za Unijo, v katero verjamejo. *"To je Unija, ki je uspešna, drzna, hkrati pa solidarna in pravična. Uspešna in drzna zato, ker moramo uspešno tekmovati z drugimi na svetovni obli. Pravična in solidarna pa zato, da štiti tudi interese manjših narodov,"* je povedal

podpredsednik Evropske komisije in komentiral tudi glasovanje v sredo v britanskem parlamentu o prihodnjih korakih v procesu brexita. Poslanci so potrdili predlog, ki vključuje možnost glasovanja o preložitvi britanskega izstopa.

"Počakati bomo morali, kaj se bo zgodilo v Veliki Britaniji. Če bo Združeno kraljestvo zahtevalo podaljšanje 50. člena, se bodo morale članice strinjati s tem. Mislim, da bodo želele vedeti tudi, za kaj potrebujejo podaljšanje," je poudaril.

"Kar se tiče Evropske komisije, smo skušali najti rešitev, ki omogoča, da Velika Britanija zapusti EU in pri tem nastane čim manj škode za Unijo in Veliko Britanijo. Izstopni sporazum to najbolje predstavlja," je še poudaril.

- **Frans Timmermans.** MMC RTV SLO, STA. 28. februar 2019

Izjava dneva

<https://www.rtvlo.si/izjava-dneva/frans-timmermans/481345>

"Kakšen zgled pošiljamo navzven, če ne moremo rešiti niti mejnega spora med dvema državama članicama.

In kako se bo lahko EU širila v tem delu Evrope, kako bomo lahko kdaj koli to storili, če ne moremo rešiti niti notranjega mejnega spora, ko vidimo kakšni mejni spori ostajajo v drugih delih Balkana."

Slika: Frans Timmermans. Foto: Televizija Slovenija

Podpredsednik Evropske komisije je prepričan, da lahko Hrvaška in Slovenija razpravljata samo še o implementaciji arbitražne razsodbe o meji med državama in ničemer drugem, STA.

- **Bruselj proti Orbanu: Resnica je, da pri migracijah ni zarote. A. V. Bruselj - MMC RTV SLO, STA. 28. februar 2019**
EK: Financiranje EU-ja ni povezano z nasprotovanjem migracijam
<https://www.rtvlo.si/svet/evropa/bruselj-proti-orbanu-resnica-je-da-pri-migracijah-ni-zarote/481358>

Evropska komisija je zavrnila namigovanja vlade madžarskega premierja Viktorja Orbana, ki s protimigracijsko kampanjo očita Bruslju, da želi v Evropo privabiti čim več prebežnikov.

V odzivu na kampanjo madžarske vlade, ki na panojih, v časopisnih oglasih in pismu predsednika vlade Madžarom pravi, da imajo pravico vedeti, kaj načrtuje Bruselj, komisija poudarja, da si državljani res zaslužijo vedeti – toda dejstva, ne izmišljotin.

"Resnica je, da ni zarote. Trditve madžarske vlade so naravnost faktično napačne ali izjemno zavajajoče," poudarjajo v komisiji. V sporočilu z naslovom Dejstva so pomembna se komisija odziva na sedem trditev iz kampanje.

Obvezne kvote le za preseljevanje beguncev znotraj EU-ja

V odzivu na trditve, da želi Bruselj uvesti obvezne kvote za preseljevanje beguncev iz tretjih držav, v Bruslju pojasnjujejo, da je shema preseljevanja vselej bila in bo vselej ostala prostovoljna. Ob tem so opozorili na razliko med preseljevanjem beguncev iz tretjih držav v EU in premeščanjem beguncev znotraj EU-ja. Medtem ko je preseljevanje vselej potekalo na prostovoljni osnovi, pa so članice uvedle obvezne kvote za premeščanje beguncev znotraj EU-ja.

Slika: Plakat v središču Budimpešte, na katerem sta predsednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker in ameriško-madžarski milijarder George Soros. Vlada Viktorja Orbana je Junckerja "obtožila", da želi ob podpori Sorosa evropskim državam vsiliti prebežnike iz tretjih držav, predvsem iz muslimanskega sveta in Afrike. Foto: Reuters

EU podpira nacionalne meje

Na očitke, da poskuša Bruselj oslabiti pravico članic, da branijo svoje meje, komisija odgovarja, da EU podpira, ne spodkopava zaščite nacionalnih meja, saj je ta nujna iz varnostnih razlogov. Ob tem spomni na svoj predlog krepite mejne in obalne straže v vzpostavitev stalne enote 10.000 varuhov meje, ki bi bili članicam na voljo za zaščito meje, ob upoštevanju njihove suverenosti.

Ničelna toleranca do trgovanja z ljudmi

Komisija zavrača tudi tretji očitek – da želi priseljevanje olajšati s posebnimi vizumi za prebežnike. Poudarja, da nima nikakršnih načrtov za uvedbo humanitarnih vizumov, čeprav je k temu pozval Evropski parlament. V odzivu na trditve, da želi nameniti še več denarja za organizacije, ki podpirajo priseljevanje, v komisiji poudarjajo, da ne sodelujejo z nobeno organizacijo, ki spodbuja nezakonite migracije, in da imajo ničelno toleranco do trgovanja z ljudmi.

Plačilne kartice za olajšanje življenja beguncev

Zavračajo tudi očitek, da spodbujajo priseljevanje s plačilnimi karticami. Pojasnjujejo, da s programom plačilnih kartic ne spodbujajo migracij, temveč pomagajo beguncem, ki so že v Grčiji, zagotoviti dostojno življenje.

Madžarska vlada Bruslju očita tudi, da želi v sodelovanju z afriškimi državami zagnati pilotne projekte za priseljevanje, na kar komisija odgovarja, da se članice prostovoljno odločajo, ali bodo dovolile zakonito priseljevanje. Na očitek, da želijo zmanjšati financiranje držav, ki nasprotujejo priseljevanju, pa v komisiji odgovarjajo, da financiranje EU-ja ni nikakor povezano s podporo oziroma z nasprotovanjem migracijam.

Ustavno sodišče: Zakonski paket "Stop Soros" ni protiustaven

Medtem pa je madžarsko ustavno sodišče v četrtek razsodilo, da zakon, ki kriminalizira pomoč beguncem in migrantom, ne krši ustave. Sodišče je ustavnost zakona presojalo na zahtevo mednarodne nevladne organizacije za zaščito človekovih pravic Amnesty International. Madžarska vlada je junija lani sprejela, madžarski parlament pa potrdil zakonodajo, ki vsakršno pomoč pri nezakonitih migracijah opredeljuje kot kaznivo dejanje. T. i. zakonski paket Stop Soros je uperjen zlasti proti nevladnim organizacijam, ki jih financira ameriški filantrop George Soros. Ustavno sodišče je sicer v razsodbi kaznivo dejanje omejilo na "namerno in namensko" pomoč ljudem, ki so nezakonito prišli na Madžarsko, da bi jim pomagali ostati v državi. Zagotavljanje humanitarne pomoči, ki zmanjša stisko ljudi, in na splošno podpora tistim, ki pomoč potrebujejo, pa se ne moreta šteti za kaznivo dejanje.

Slovinci v sosednjih državah

Podmladek škorumatov na OŠ Kozala. Tekst in foto: Marjana Mirković. MMC RTV SLO, 28. februar 2019

<https://svsd.rtvsl.si/svsd/hrvaska/podmladek-skorumatov-na-os-kozala/481357>

Pustne šeme z Bistriškega se pogosto udeležujejo karnevalskih dogodkov na Reki in okolici, podgrajski škorumati pa so posebej znani gostje v Kastvu in Matuljih, kjer so več let sodelovali na reviji zvončarjev. Tokrat so na Reki, na osnovni šoli Kozala, predstavili tri člane svojega podmladka.

Slika: Podmladek škorumatov na OŠ Kozala. Foto: Marjana Mirković

Sandra Grudenic, učiteljica pouka slovenščine kot izbirnega predmeta po t.i. modelu C manjšinske zakonodaje na osnovni šoli Kozala, v pogovoru z Marjano Mirković, tudi v prihodnje napoveduje sodelovanje s šolami v Sloveniji.

Slika: Boris Rejec, Sandra Grudenic in Edvard Petrac. Foto: Radio Slovenija/Marjana Mirković

»Skušamo nekako povezati obmejne občine. Mogoče tudi zato, ker izhajam iz Ilirske Bistrice in želim predstaviti tudi svoj kraj. Zvončarska tradicija je na hrvaški strani zelo močna, tako kot na slovenski, in zdi se mi prav, da se učenci podučijo o kulturi slovenske strani, ki je podobna.«
Vezi, družinske in poslovne, so namreč še vedno tesne in ljudje so ostali povezani kljub meji, pojasnjuje učiteljica slovenskega jezika Sandra Grudenič, zadovoljna z udeležbo pri pouku. Letos ga namreč obiskuje kar 30 učencev, od teh jih je 13 prvošolcev, več kot polovica vseh, ki so letos vpisani v prvi razred.

Mladina, Ljubljana

- **Il Salvatore (kot leta '41) / Vlado Miheljak.** – št. 08, 22.02.2019, str. 6
 - **Ogroženi? : Slovenija in sosedi /Janko Lorenci.** – št. 08, 22.02.2019, str. 17
 - **Cena lahkotnosti in nedorečenosti : kdor ponudi prst, tvega roko. Pomembno pa je, da ne izgubimo glave /Bogomir Kovač.** – št. 08, 22.02.2019, str. 33
 - **Labirint brez izhoda : ne gre za Trumpov zid, politiko priseljevanja ali vojno proti drogam. Gre za to, da ZDA iz Srednje Amerike dobivajo to, kar so tja vedno izvažale : smrt /Erik Valenčič.** – št. 08, 22.02.2019, str. 44-46
 - **Stopnjevanje napetosti : Brexit / Peter Mueller, Christoph Schult.** – št. 08, 22.02.2019, str. 47 (c Der Spiegel)
-
- **Ogroženi? Janko Lorenci. Mladina, Ljubljana, št. 8, 22. 2. 2019**

Slovenija in sosedi

<https://www.mladina.si/189668/ogrozeni/>

Po Tajanijevi »italijanski Istri in Dalmaciji« je čas za vprašanje, še pred nekaj leti nepredstavljivo: je Slovenija ozemeljsko ogrožena?

Ta hip gotovo ne. Živimo na tleh, kjer je divjalo mnogo vojn in se izmenjalo mnogo gospodarjev, zdaj sosedov. A ta čas nam noben – in od njih izvira hipotetična nevarnost – ne postavlja ozemeljskih zahtev. Izjema je v bistvu nedolžno mejno prerekanje s Hrvaško.

To ne pomeni, da zastavljeno vprašanje ni potrebno. V naporni soseščini smo. Tajanijeva »italijanska Istra, italijanska Dalmacija« odraža stanje duha v naši zahodni sosedi. Izgube teh ozemelj ni prebolela, resentimenti ostajajo živi, hkrati pa največji škorenj na svetu koraka v slabo smer. Nacionalisti, evroskeptiki, populistični in skrajni desničarji so že na oblasti in popularni, a gospodarsko jim kaže slabo, to med drugim pomeni, da bodo še agresivnejši tudi navzven.

Madžarska prav tako ni prebolela preteklosti, goji nacionalizem, revizionizem in »neliberalno demokracijo«. V Prekmurju se gre gospodarsko-kulturno ofenzivo, uspešno je prodrla celo v del slovenske politike – v sorodno in prijateljsko SDS. Avstrija se zdi manj problematična, a tudi tam so nacionalisti in ksenofobi del oblasti, kancler Kurz igra njihovo igro, klesti socialno državo in tako odpira vrata v rjavkasto prihodnost.

Vse te naše sosedo so bile v 2. svetovni vojni na napačni strani, vse so bile okužene s fašizmom, nobena ni bila zanj resno kaznovana. V različnih obdobjih so si vse lastile dele Slovenije. V vseh se krepijo nacionalizem, populizem, desni ekstremizem, Italija in Madžarska celo sklepata nekakšno zavezništvo, Avstrija pa jima lajša položaj v Uniji. Vse so večje in vojaško močnejše od nas. Vse znova intenzivno pogledujejo v preteklost, s tem pa hočeš nočeš tudi k nam.

Ponavljamo, ta hip položaj ni kritičen, v perspektivi pa lahko postane. Globalni, evropski in naš ožji regionalni položaj je fluiden, nepredvidljiv in tak, da krepi konfliktnost. Na bližnjih evrovolitvah se bodo populistični in desni ekstremisti morda tako okrepili, da bodo lahko blokiral parlament in komisijo. Toda Unija je že brez tega v hudi krizi. Nanjo pritiska norost brexita, od znotraj jo razžirajo vzhodni in zahodni orbani, od zunaj Amerika in Rusija. Sorosa EU spominja na Sovjetsko zvezo pred razpadom. Gospodarska rast plahni, morda smo pred novo gospodarsko krizo. Sredinska politika, ki je Unijo postopoma pripeljala v politično in družbeno krizo, še prevladuje, a je ohromljena in v globoki defenzivi.

V taki ranjeni Uniji je Slovenija osamljena, brez zaveznikov in pripadnosti kakšni ožji skupini. In še enkrat: osnovni trendi so slabi, na obzorju so resne grožnje. Panike absolutno ne gre zganjati, potrebna pa sta realizem in hladnokrvna analiza.

Grožnja, če se vrnemo k Tajaniju, govorcuro globoke Italije, ni enoznačna; tudi če ne gre za odkrite ozemeljske zahteve, lahko majhni državi, kakršna smo, življenje zelo zagrenijo blokade, izsiljevanje, prikrita grožnja s silo itd. Si je, če doživimo hudo razsulo EU, res težko zamisliti take in drugačne provokacije na zahodni ali severni meji?

Čas ne dela v korist majhnih držav na prepišnih ozemljih. Kaj naj v takem položaju počne Slovenija? Predvsem se mora zavedati vloge Unije. Ta je v marsičem invalidna, a ostaja nepogrešljiv ščit pred črnimi scenariji znova razbite Evrope. Če se bo še rahljala, bo potreben trud za članstvo v njeni jedrni, verjetno »nemški« skupini. A pot vanjo ne vodi prek servilnosti (ravnokar izpričane v zvezi z Venezuelo), ampak prek lastne vitalnosti in pridobivanja zaveznikov – tudi v Avstriji, Italiji in Madžarski. Po incidentu z Italijo pa je tudi bolj jasno, da je lahko naš edini trdni zaveznik v soseščini le Hrvaška. Konflikti z njo, z nerešenim mejnim vprašanjem vred, so prav neznatni v primerjavi z grožnjo, skupno za obe državi. Tudi Hrvaška je potencialna tarča sosedskih ozemeljskih skomin. Hočeš nočeš bo treba okrepiti tudi klasično vojaško obrambo, vendar ne v korist Nata, ki nam v sporih s sosedi pač ne bo v pomoč, ampak obrambo domačega terena.

Najpomembnejši je vendarle dovolj živ in pravičen ekonomsko-socialni razvoj. To je močno družbeno lepilo. Kričeča neenakost in s tem tesno povezano nezaupanje v politiko in skupne ustanove nujno slabita patriotizem, ki je tudi varnostna postavka. Zakaj bi se ljudje tolkli za koristi bogatašev, ki davčno bežijo v tujino, in politike, ki jim to omogoča? V to poglavje spada tudi razvojna povezanost države. Nobena regija se noče odcepiti, toda nekatere so zapostavljene, nezadovoljne in

jezne na pretirano centralizacijo. Nekdanji policentrizem je pozabljen, do pokrajin se ne dokopljemo, Ljubljana grozi postati neprijljubljeni wasserkopf države. To slabi občutek pripadnosti.

V zahtevnem mednarodnem okolju je seveda zaželena razumna enotnost politike. Toda Janša je tudi v svežem konfliktu z Rimom vlekkel na dan zljajane zgodbe o strahotah komunizma in tako v bistvu pihal v Salvinijev rog. Poleg tega prijateljuje z Orbanom, ta mu celo financira medije. Iz drž, ki bolesto rine v preteklost, ki v lastni državi sovraži vse, kar ne spada v njen krog simpatij in interesov, se lahko rodi celo petokolonaštvo.

Kakorkoli, za odvrčanje tujih skomin imamo v rokah močan nadstrankarski, nadideološki adut: najprej s partizani in nato s kratko vojno proti JLA smo pokazali, da nismo skupnost, ki kapitulira, če na mejo ali čez njo prikoraka nekaj bataljonov.

Reporter, Ljubljana

- **V Ilirski Bistrici bodo na referendumu odločali o centru za begunce. STA. Reporter, Ljubljana, 22. feb. 2019**
<https://reporter.si/clanek/slovenija/v-ilirski-bistrici-bodo-na-referendumu-odlocali-o-centru-za-begunce-688255>

V Ilirski Bistrici so za nedeljo, 14. aprila, razpisali svetovalni referendum glede postavitve sprejemno-registracijskega centra za migrante v občini, ki ga namerava država postaviti na območju mejnega prehoda Jelšane, poročajo Primorske novice. Svetniki so sklep o razpisu referenduma v četrtek izglasovali soglasno, kljub temu da so jih predstavniki države in policije prepričevali, da mejo varujejo uspešno in bodo center zgradili le, če bo to res potrebno.

Župan Emil Rojc je na seji najprej izpostavil težave občanov: "Beležimo večje število vlomov, med občani se pojavljata strah in nelagodje. Po uradnih podatkih naj bi naši organi lani prejeli 10.000 migrantov, od tega na območju naše občine 2500, torej četrtno vseh," poročajo Primorske novice. V Jelšanah biva 250 prebivalcev, v centru, za katerega je ministrstvo občino že prosilo za lokacijsko informacijo, pa naj bi bilo deset zabojujnikov ter dva šotora s 600 do 1000 ležišči.

Do centra so bili v razpravi, ki jo povzemajo Primorske novice, kritični tudi drugi svetniki. Med drugim so izpostavili dvom, da bo postavitve centra pomenila povečanje varnosti. Nekateri so menili, da bi morala država upoštevati že sklep občinskega sveta in je referendum nepotreben, izpostavili pa so tudi pozive, naj država zagotovi denar za čiščenje migrantskih poti in subvencioniranje zavarovalnih premij za občane, ki so jim migranti poškodovali premoženje. O tem bodo svetniki odločali na seji 6. marca. Po besedah župana bo občina zakonitost postavitve centra v vsakem primeru izpodbijala tudi po pravni poti.

- **Orban je sprejel 300 beguncev iz Venezuele. STA. Reporter, Ljubljana, 22. feb. 2019**
<https://reporter.si/clanek/svet/orban-je-sprejel-300-beguncev-iz-venezuele-688216>

Slika: Madžarska konservativna vlada premierja Viktorja Orbana je sprejela 300 beguncev iz Venezuele. Foto: Reuters

Madžarska konservativna vlada premierja Viktorja Orbana je sprejela 300 beguncev iz Venezuele, je včeraj poročal portal Index.hu. Opozicija je že kritizirala to dejanje vlade, ki je bilo izvedeno v tajnosti in očitno že lani in očitno tudi ni bila organizirana iz Bruslja, kot je to trdil Orban, ampak iz Budimpešte.

Begunce so na državne stroške prepeljali v državo, kjer bodo najmanj eno leto brezplačno bivali in se udeleževali programov za integracijo, poroča avstrijska tiskovna agencija APA.

Opozicija je od vlade že zahtevala pojasnilo te akcije, ki so jo financirali z davkoplečevalskim denarjem.

Vodja kabineta predsednika vlade Gergely Gulyas je vse očitke zavrnil. Pri osebah iz Venezuele namreč ne gre za migrante, ker da imajo vsi madžarske prednike. Vlada pa javnosti ni obvestila o akciji, ker si želijo iz Venezuele na Madžarsko prepeljati še več družin. Tako naj bi v Venezueli na "vrnitev v domovino" čakalo še 30 družin, je pojasnil Gulyas.

Evropski poslanec iz vrst madžarske opozicijske Demokratske koalicije Csaba Molnar je Gulyasove izjave označil za laži. Sprejeti Venezuelci namreč niso bili nikoli na Madžarskem, ne govorijo madžarsko in ne poznajo madžarske kulture, je poudaril in zahteval, naj se vladna stranka Fidesz v skladu z novo madžarsko zakonodajo registrira kot organizacija, ki podpira priseljevanje. Tovrstne organizacije morajo namreč na Madžarskem plačevati dodatne davke, ki jih je uvedla prav Orbanova vlada.

- **Bruselj je Orbana obtožil, da njegova kampanja proti Junckerju izkrivlja resnico. STA. Reporter, Ljubljana, 28. feb. 2019**

<https://reporter.si/clanek/svet/bruselj-je-orbana-obtozil-da-njegova-kampanja-proti-junckerju-izkrivlja-resnico-689268>

Evropska komisija se je danes odzvala na protimigracijsko kampanjo madžarske vlade Viktorja Orbana, ki je uperjena tudi proti šefu komisije Jean-Claudu Junckerju. "Kampanja madžarske vlade izkrivlja resnico in si prizadeva naslikati skrivno zaroto, s katero bi v Evropo pritegnili več migracij," poudarjajo v Bruslju.

V odzivu na kampanjo madžarske vlade, ki na panojih, v časopisnih oglaših in v pismu predsednika vlade Madžarom pravi, da imajo pravico vedeti, kaj načrtuje Bruselj, komisija poudarja, da si državljani res zaslužijo vedeti - toda dejstva, ne izmišljotin.

"Resnica je, da ni zarote. Trditve madžarske vlade so naravnost faktično napačne ali izjemno zavajajoče," poudarjajo v komisiji. V sporočilu z naslovom Dejstva so pomembna se komisija odziva na sedem trditev iz kampanje.

V odzivu na trditev, da želi Bruselj uvesti obvezne kvote za preseljevanje beguncev iz tretjih držav, v Bruslju pojasnjujejo, da je shema preseljevanja vselej bila in bo vselej ostala prostovoljna.

Ob tem so opozorili na razliko med preseljevanjem beguncev iz tretjih držav v EU in premeščanjem beguncev znotraj EU. Medtem ko je preseljevanje vselej potekalo na prostovoljni osnovi, pa so članice uvedle obvezne kvote za premeščanje beguncev znotraj EU.

Na očitek, da poskuša Bruselj oslabilo pravico članic, da branijo svoje meje, komisija odgovarja, da EU podpira, ne spodbuja zaščite nacionalnih meja, saj je ta nujna iz varnostnih razlogov.

Ob tem spomni na svoj predlog krepitve mejne in obalne straže z vzpostavitvijo stalne enote 10.000 varuhov meje, ki bi bili članicam na voljo za zaščito meje, ob upoštevanju njihove suverenosti.

Komisija zavrača tudi tretji očitek - da želi priseljevanje olajšati s posebnimi vizumi za migrante. Poudarja, da nima nikakršnih načrtov za uvedbo humanitarnih vizumov, čeprav je k temu pozval Evropski parlament.

V odzivu na trditev, da želi nameniti še več denarja za organizacije, ki podpirajo priseljevanje, v komisiji poudarjajo, da ne sodelujejo z nobeno organizacijo, ki spodbuja nezakonite migracije, in da imajo ničelno toleranco do trgovanja z ljudmi.

Zavračajo tudi očitek, da spodbujajo priseljevanje s plačilnimi karticami. Pojasnjujejo, da s programom plačilnih kartic ne spodbujajo migracij, temveč pomagajo beguncem, ki so že v Grčiji, zagotoviti dostojno življenje.

Madžarska vlada Bruslju očita tudi, da želi v sodelovanju z afriškimi državami zagnati pilotne projekte za priseljevanje, na kar komisija odgovarja, da se članice prostovoljno odločajo, ali bodo dovolile zakonito priseljevanje.

Na očitek, da želijo zmanjšati financiranje držav, ki nasprotujejo priseljevanju, pa v komisiji odgovarjajo, da financiranje EU ni nikakor povezano s podporo oziroma nasprotovanju migracijam.

Periodične publikacije – kazala

- **Language, Culture and Curriculum, Volume 32, Issue 1, 2019**

<https://www.tandfonline.com/toc/rlcc20/32/1?nav=toCList>

- **International Journal of Intercultural Relations, Volume 68, January 2019**

<https://www.sciencedirect.com/journal/international-journal-of-intercultural-relations/vol/68/suppl/C>

- **International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, Volume 22, Issue 1, 2019
Special Issue: L1 use in Content-based and CLIL settings**

<https://www.tandfonline.com/toc/rbeb20/22/1?nav=toCList>

- **International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, Volume 22, Issue 2, 2019**

<https://www.tandfonline.com/toc/rbeb20/22/2?nav=toCList>